(૪૨) અદેય.

ગુજરાતના હરિજનો-૨

(૧૯૮૨-૮૩ના વર્ષમાં સ્પેશ્યલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન હેઠળ આવરી લીધેલ ૪૩૨ ગામોના સામાજિક-આર્થિક અભ્યાસ)

લેખક

મુસ્તાઅલી મસવી

ચંદ્રકાન્ત ઉપાધ્યાય

સંકલન

ડૉ. ઠાકોરભાઈ નાયક

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪
૧૯૮૩

118

ગુજરાતના હરિજનો-૨

(૧૯૮૨-૮૩ના વર્ષમાં સ્પેશ્યલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન હેઠળ આવરી લીધેલ ૪૩૨ ગામોના
સામાજિક-આર્થિક અભ્યાસ)

લેખક

મુસ્તાઅલી મસવી

ચંદ્રકાન્ત ઉપાધ્યાય

સંકલન

ડૉ. ઠાકોરભાઈ નાયક

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪ 118
૧૯૮૩

પ્રકાશક
રામલાલ ડાહ્યાભાઈ પરીખ
વ્યવસ્થાપક ટ્રસ્ટી,
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪.

૧૯૮૩

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ નંબર
	આભાર	
૧	પ્રાસ્તાવિક સશોધનનો મુસદ્દો	૧
૨	વસતિ અને શિક્ષણ	૨૬
૩	આર્થિક સ્થિતિ	૪૧
૪	રહેઠાણ અને આરોગ્ય	૫૮
૫	આર્થિક-સામાજિક, શિક્ષણ અને આરોગ્ય વિષયક જરૂરિયાતો	૬૫
૬	અનુસૂચિત જાતિના ફળિયામા પાયાની સુવિધાઓ	૭૪
૭	જુદા જુદા ગામોમા હરિજનોની સ્થિતિ વિશેનો ચિતાર	૮૨
૮	સારાશ અને ભલામણો	૧૦૦
	પરિશિષ્ટ :	
૧	જિલ્લાવાર અને તાલુકાવાર સર્વેક્ષણ માટે પસદ થયેલ ગામો અને વસતિ	૧૧૭
૨	અનુસૂચિત જ્ઞાતિના સર્વેક્ષણનુ કુટુબ પત્રક	૧૩૩
૩	ગામની સુવિધા અને હરિજનો તથા અન્ય વિગતો - ગામપત્રક	૧૫૦
૪	અનુસૂચિત જાતિના કુટુબોની મોજણી - ફળિયા પત્રક	૧૫૪

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ નબર
પરિશિષ્ટ :		
૫	અનુસૂચિત જાતિ અગભૂત યોજના હેઠળની કુટુબોની સામાજિક - આર્થિક મોજણી ફોર્મ ભરનારા માટેની વિગતવાર સૂચનાઓ	૧૫૬
૬	સુપરવાઇઝરની કાર્યસૂચિ	૧૫૯
૭	પ્રવાસ નોંધ	૧૬૧
૮-અ	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ ગામો	૧૭૨
૮-બ	જિલ્લાવાર બુકલેટ વિતરણ કર્યા અને પરત આવ્યા નોંધ	૧૭૩
૯	જિલ્લાવાર અને જ્ઞાતિવાર કુટુબ સખ્યા	૧૭૪
૧૦	જિલ્લાવાર અને જ્ઞાતિવાર કુટુબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ	૧૭૮
૧૧	જિલ્લાવાર અને જાતિવાર શિક્ષણનુ પ્રમાણ	૧૮૨
૧૨	જિલ્લાવાર અને જાતિવાર જુદી જુદી કક્ષાએ અભ્યાસ કરતા બાળકોની સખ્યા	૧૮૬
૧૩	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબોમા ન ભણતા બાળકોની સખ્યા	૧૯૦
૧૪	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબોનુ મુખ્ય ધધાવાર વર્ગીકરણ	૧૯૪
૧૫	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબમા કમાનાર તેમજ શિક્ષિત બેકારોની સખ્યા	૧૯૬
૧૬	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ કરેલ ખેતી ધરાવતા કુટુબોનુ જમીનના કદ પ્રમાણે વર્ગીકરણ	૨૦૦

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ નબર
પરિશિષ્ટ :		
૧૭	જિલ્લાવાર આવક જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોનુ વર્ગીકરણ	૨૦૨
૧૮	જિલ્લાવાર ખર્ચ જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોનુ વર્ગીકરણ	૨૦૪
૧૯	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબોનુ દેવા-જૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ	૨૦૬
૨૦	જિલ્લાવાર રહેઠાણ અગેની વિગત	૨૦૮
૨૧	જિલ્લાવાર ઘરથાળના પ્લોટ અને નવા મકાનની જરૂર હોય તેવા કુટુબોની સખ્યા	૨૧૦
૨૨	જિલ્લાવાર માદગીથી પિડાતા સભ્યોની સખ્યા	૨૧૨
૨૩	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબોમા ખોડ-ખાપણવાળા સભ્યોની સખ્યા અને તેની જરૂરિયાત	૨૧૪
૨૪	જિલ્લાવાર વશપરપરાગત ધધા અગેની જરૂરિયાત	૨૧૬
૨૫	જિલ્લાવાર ખેતી વિષયક જરૂરિયાત	૨૧૮
૨૬	જિલ્લાવાર ખેતીના સાધનોની જરૂરિયાત	૨૨૦
૨૭	જિલ્લાવાર ખેતી માટે પિયતના સાધનોની જરૂરિયાત	૨૨૨
૨૮	જિલ્લાવાર શાકભાજી અને ફળાઉ ઝાડનો ઉછેર કરવા માગતા કુટુબોની સખ્યા	૨૨૪

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ નંબર
પરિશિષ્ટ :		
૨૯	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોમાં પશુપાલનની જરૂરિયાત	૨૨૬
૩૦	જિલ્લાવાર નવા ધંધા અંગેની જરૂરિયાત	૨૨૮
૩૧	જિલ્લાવાર નવા ધંધા રોજગાર માટે તાલીમ	૨૩૦
૩૨	જિલ્લાવાર રહેઠાણ અંગેની જરૂરિયાત	૨૩૪
૩૩:૧	રસ્તા અને ફળિયા અંગેની માહિતી	૨૩૬
૩૩:૨	ફળિયામાં શૈક્ષણિક સવલતો અને પ્રાથમિક શાળામાં જતાં મુશ્કેલી	૨૪૦
૩૩:૩	ફળિયામાં પાણી અંગેની માહિતી	૨૪૪
૩૩:૪	ફળિયામાં વીજળીની સગવડ અંગેની માહિતી	૨૪૮
૩૩:૫	ફળિયાવાર તબીબી કર્મચારીની મુલાકાત-જાજરૂની સગવડતા અને સ્થળાંતરની માહિતી	૨૫૦
૩૩:૬	ફળિયામાં શિક્ષણ લીધેલ અને બેકાર અંગેની માહિતી	૨૫૨.
૩૪	ખાસ અંગભૂત યોજનાની વર્ષવાર ખર્ચ અને જોગવાઇ	૧૦૯

+++++++++++
+++++++++
+++++++
+++++
+++
+

કોઠાની અનુક્રમણિકા

ક્રમ	શિર્ષક	પૃષ્ઠ નંબર
૧	૨	૩
પ્રકરણ - ૧		
૧:૧	જિલ્લાવાર અનુસૂચિત જાતિની વસતિ (૧૯૮૧)	૩
૧:૨	અનુસૂચિત જાતિ (હરિજનો) ની પેટા જાતિવાર યાદી, વસ્તી અને શિક્ષણનું પ્રમાણ-૧૯૭૧ પ્રમાણે	૪
૧:૩	જિલ્લાવાર પસંદ થયેલ ગામોની સંખ્યા અને ગામવાર અનુસૂચિત જાતિની વસતિ (૧૯૭૧)	૮
પ્રકરણ - ૨		
૨:૧	જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ ગામો અને કુટુંબ સંખ્યા	૨૭
૨:૨	જ્ઞાતિવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબ સંખ્યા	૨૯
૨:૩	જિલ્લાવાર કુલકુટુંબ સભ્ય સંખ્યા અને કુટુંબ કદ	૩૧
૨:૪	કુટુંબના સભ્યોનું વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ	૩૨
૨:૫	વયજૂથ પ્રમાણે કુલ સરેરાશ વસતિ કરતાં વધુ સરેરાશ દર્શાવતા જિલ્લાઓ	૩૨
૨:૬	સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ	૩૪
૨:૭	જિલ્લાવાર શિક્ષણનું પ્રમાણ	૩૫
૨:૮	સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાં શિક્ષણના સ્તર પ્રમાણે શિક્ષણનું પ્રમાણ	૩૬
૨:૯	જુદી જુદી કક્ષાએ જાતિવાર અભ્યાસ કરતાં બાળકોની સંખ્યા	૩૭
૨:૧૦	જિલ્લાવાર ૭ થી ૧૪ વર્ષની ઉંમરના ન ભણતાં બાળકોની સંખ્યા	૩૯
પ્રકરણ - ૩		
૩:૧	સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોનું વ્યવસાયિક વર્ગીકરણ	૪૧
૩:૨	જિલ્લાવાર જમીન ધરાવતાં કુટુંબોની સંખ્યા	૪૫
૩:૩	વાર્ષિક આવકજૂથ પ્રમાણે કુટુંબોનું વર્ગીકરણ	૪૭
૩:૪	જ્ઞાતિ પ્રમાણે આવકજૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ	૪૯

૧	૨	૩
પ્રકરણ - ૩ ચાલુ...		
૩:૫	વાર્ષિક ખર્ચજૂથ પ્રમાણે કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ	૫૧
૩:૬	જ્ઞાતિ પ્રમાણે ખર્ચ-જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ	૫૩
૩:૭	જ્ઞાતિવાર કુટુંબદીઠ વાર્ષિક આવક-ખર્ચ અને દેવુ (રૂપિયામાં)	૫૪/૧
૩:૭/૧	જિલ્લાવાર દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા	૫૫
૩:૮	જ્ઞાતિ પ્રમાણે દેવા-જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ (રૂપિયામાં-	૫૭

+++++++++++
++++++++++
++++++++
++++++
+++
+

આભાર દર્શન

આપણા દેશની બંધારણની કલમ- ૪૬ મા કે-દ્ર અને રાજ્ય સરકારને નબળા વર્ગોની શૈક્ષણિક તથા આર્થિક ઉત્કર્ષની ખાસ જવાબદારી સોપવામા આવી છે. તદાનુસાર પ્રજાના નબળા વર્ગોમા ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ માટે રાજ્યે ખાસ પ્રબંધ કરવાનો રહે છે. રાજ્યમાંની અનુસૂચિત જાતિઓને સામા-ય રીતે આર્થિક શોષણથી વેઠવુ પડે છે અને તેઓ સામાજિક ભેદભાવના ભોગ બને છે. મોટેભાગે તેઓ મજૂરી પર નિર્ભર છે. આથી બીજા જૂથોની સરખામણીમા પ્રમાણમા વધુ ગરીબ દશામા જીવન જીવે છે. તેમની ગરીબીને લક્ષ્યમા લઇ માનનીય પ્રધાનમંત્રીશ્રીએ છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજનાને અંતે અર્ધોઅર્ધ વસતીને ગરીબી રેખાની ઉપર લાવવાનો આદેશ આપેલો છે. આમ હોવાથી છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજના દરમિયાન સઘન વિકાસ કાર્યક્રમ હેઠળ ગુજરાત રાજ્યમાંના ૧૮૨૭૫ ગામો પૈકી અનુસૂચિત જાતિના ૫૦ ટકા વસ્તીને આવરી લેતા ૨૫૦ અને તેથી વધુ અનુસૂચિત જાતિની વસતી ધરાવતા ૧૪૫૧ ગામો મુકરર કરવામા આવ્યા છે.

શરૂઆતમા અનુસૂચિત જાતિના વિકાસ કાર્યક્રમો માત્ર પછાતવર્ગ કલ્યાણને લગતી યોજનાઓ ચલાવનાર ખાતા દ્વારા અમલમા મૂકવામા આવતા હતા. પરંતુ વખત જતા એ નકકી થયુ કે અનુસૂચિત જાતિના ઉત્કર્ષની જવાબદારી દરેક વિકાસ વિભાગને સોપવી જોઇએ. આથી આ દિશામા નકકર કાર્યક્રમ હાથ ધરવાના પગલારૂપે દેશની નીતિને અનુરૂપ અંગભૂત યોજનાનુ (સ્પેશિયલ - કોમ્પોનન્ટ પ્લાન) આયોજન કરવામા આવ્યુ. સમાજ કલ્યાણ ખાતા દ્વારા અંગભૂત યોજનાના વિકાસ કાર્યક્રમોના અમલીકરણ પહેલા અનુસૂચિત જાતિની વસતિ ધરાવતા ગામોમા અનુસૂચિત જાતિના લોકોની સ્થિતિ જાણવી જરૂરી બની. આ ગામોમા કુટુંબલક્ષી અને વ્યકિતગતલક્ષી કાર્યક્રમો માટે લોકોની જરૂરિયાતો જાણવા માટે ૧૯૮૦-૮૧ મા ૨૮૫ ગામો અને ૧૯૮૧-૮૨ મા ૩૧૬ ગામોની આર્થિક-સામાજિક મોજણી કરવામા આવી હતી.

આ ભૂત યોજનાના હેઠળના ૧૯૮૧-૮૨ ના ૩૧૬ ગામોની મોજણી આદિવાસી સંશોધન દ્વારા કરવામા આવી હતી. ચાલુ વર્ષ ૧૯૮૨-૮૩ મા કુલ ૪૧૪ ગામોના આર્થિક સામાજિક મોજણીનુ કાર્ય ગુજરાત વિદ્યાપીઠ સંચાલિત આદિવાસી સંશોધન તાલીમ કેન્દ્રને સોપવામા આવ્યુ હતુ.

અનુસૂચિત જાતિના ગામોના સર્વેક્ષણનો આ અહેવાલ ઘણી વ્યક્તિઓની સુસંકલિત મહેનતના ફલશ્રુતિ છે. સૌ પ્રથમ ગુજરાત રાજ્ય સમાજ કલ્યાણ ખાતુ કે જેમણે આ કાર્ય અમને સોપ્યુ અને નાણાકીય સહાય આપી તે બદલ અમે તેમના આભારી છીએ. ગુજરાત રાજ્ય સરકાર પ્રજાના પ્રાણ પ્રશ્નો પ્રત્યે ખૂબજ જાગૃત છે અને તેને માટે ખૂબ કરે છે એ સર્વસ્વીકૃત વાત છે. સમાજ કલ્યાણ અને આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ, ગુજરાત રાજ્યના મંત્રીશ્રીઓ, ૨૦ મુદ્દા કાર્યક્રમના પ્રમુખશ્રીએ તેમની આવી જાગૃતતાને લીધે અમને (તથા સર્વને) અમને ઋણી બનાવ્યા છે. વિભાગના સચિવશ્રી પી. એમ. રાઠોડ, સમાજકલ્યાણ ખાતાના નિયામકશ્રી જી.એમ.ભગત તેમજ સહનિયામક શ્રી બ.ગો.પરમાર અને નાયબ નિયામકશ્રી દી.ન. કટારિયા સાહેબોએ એમના સાથેની ચર્ચા દરમ્યાન અમને રાહબરી દેખાડી ખૂબજ પ્રોત્સાહન આપ્યુ અને કેટલીકવાર નવા મુદ્દાઓ સુઝાડીયા. આ સર્વ અધિકારીઓનો બહોળો વહીવટી અનુભવ અમને માર્ગદર્શક બન્યો હતો. આ સર્વ મહાનુભાવોના અમે ચિર ઋણી છીએ. ગુજરાત રાજ્ય સરકારના તથા સમાજ કલ્યાણ ખાતાના મંત્રીશ્રીઓની પણ આમા દૂરદર્શિતા અને વિકાસની મહેચ્છા જણાઇ આવે છે. અતન: તો આ કામ એમના દિશા-દર્શનથી અને નીતિ ઘડતરથી જ થાય છે. અમે એમના અત્યંત આભારી છીએ.

આ જાતિઓ માટેનુ કપરૂ સેવા કાર્ય જેમની નસનસમા વણાયેલુ છે અને જેમણે સમાજના નબળા વર્ગોને શોષણમુક્ત કરવામા પોતાનુ સમગ્ર જીવન અર્પણ કર્યુ છે તેવા ગુજરાતના પ્રતિષ્ઠિત એવા અમારા કુલનાયકશ્રી ડાહ્યાભાઇ નાયકે અમારા કાર્યમા ઊંડો રસ લીધો છે અને અમને વખતોવખત અમૂલ્ય માર્ગદર્શન આપ્યુ છે તે

બદલ અમે તેમના ચિર ઋણી છીએ. આ અભ્યાસની શરૂઆતથી જ ગુજરાત વિદ્યાપીઠના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી રામલાલભાઇ પરીખ તરફથી અમને પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન મળ્યુ છે. આથી અમે તેમના અત્યંત આભારી છીએ.

આ અભ્યાસની શરૂઆતથી જ કેન્દ્રના સંશોધન અધિકારીશ્રી ઇશ્વરભાઇ પરમાર તથા કેન્દ્રના સંશોધન મદદનીશ શ્રી ચંદ્રકાન્ત ઉપાધ્યાયે ક્ષેત્રકાર્ય ગોઠવવાની તેમજ કોષ્ટીકરણ કરવાની કરાવવાની જવાબદારી ઉપાડી લીધી હતી. તેમજ અહેવાલ લેખનમા પણ મદદ કરી છે તે બદલ તેમના આભારી છીએ. આ અભ્યાસના વર્ગીકરણ કોષ્ટીકરણ તેમજ ક્ષેત્રકાર્યના નિરીક્ષણમા કેન્દ્રના સેવકો શ્રી અરૂણભાઇ પટેલ, શ્રી ભીખાભાઇ પટેલ, શ્રી છોટુભાઇ પટેલ, શ્રી કાંતિભાઇ મકવાણા, શ્રી જસવંતસિંહ રાઠોડ, શ્રી ચંદ્રકાંત પટેલ શ્રી ગુલાબભાઇ પટેલ શ્રી સાયમન મેકવાન, શ્રી દિલીપભાઇ પરમારે તેમજ કેન્દ્રના અન્ય સાથી મિત્રોમા ડો. સિધ્ધરાજ સોલંકી, શ્રી રાસબિહારીલાલ, શ્રી ગૌરીશંકર પંડયા, શ્રીમતી ભારતીબેન દેસાઇ અને શ્રીમતી કોકિલાબેન શાહે સહકાર આપ્યો છે. આ સહકાર બદલ આ સૌ ભાઇ-બહેનોનો પણ આભાર વ્યક્ત કરીએ છીએ.

આ અભ્યાસનુ ક્ષેત્રકાર્ય વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામા બધા જિલ્લાના પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારીઓએ ઘણી જ જહેમત ઉપાડી હતી અને ક્ષેત્રકાર્ય સારી રીતે ટૂંકાગાળામા પૂરૂ કરાવી આપ્યુ તે બદલ અમે સૌનો આભાર વ્યક્ત કરીએ છીએ. આ અભ્યાસનુ ક્ષેત્રકાર્ય કરનાર બક્ષીપંચના તેમજ ભંગી કષ્ટમુક્તિના માનદ્ પ્રચારક ભાઇઓ-બહેનો તેમજ તે કાર્યનુ નિરીક્ષણ કરવા માટે રોકવામા આવેલ નિરીક્ષક ભાઇઓના પણ ખાસ આભારી છીએ.

માનદ્ પ્રચારકોને નાણા ચૂકવવા માટે કેન્દ્રના ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ શ્રી રામભાઇ પટેલે જે જહેમત ઉઠાવી તે બદલ તેમનો આભારી છુ. કેન્દ્રના ટાઇપીસ્ટો છોટુભાઇ પટેલ અને પ્રકાશ મહેતા અને શ્રી કાંતિભાઇ મકવાણા અને કેન્દ્રના પટાવાળા શ્રી સોમભાઇ પટેલ, શ્રી રતનભાઇ દેસાઇ અને શુકરભાઇએ અહેવાલના સાયકલો-

સ્ટાઇલના કાર્યમા જે મદદ કરી તેમને ભૂલી ન શકાય. તેમના ખૂબ આભારી છીએ. આ સિવાય પસંદ થયેલ ગામોના અનુસૂચિત જાતિના ભાઇઓ અને બહેનોએ નિષ્ઠાપૂર્વક માહિતી આપી સર્વેક્ષણમા સહકાર આપ્યો, તેમના સહકાર વિના આ કામ પુરૂ થયુ ન હોત આ સૌનો આભાર માનવા માટે અમારા શબ્દો વામણા પડે છે.

આ અભ્યાસમા શરૂઆતથી જ. સંકળાયેલા કેન્દ્રના નિયામક ડો. ઠાકોરભાઇ નાયકે પણ ક્ષેત્રકાર્યની મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે શરૂઆતથી અંત સુધી યોગ્ય અને પધ્ધતિસરનુ માર્ગદર્શન પુરૂ પાડયુ છે. તેમણે અહેવાલની નાની નાની બાબતોને પણ કાળજીપૂર્વક જોઇ છે. તેમણે અમારી આખી હસ્તપ્રત ઉંડાણપૂર્વક જોઇ અહેવાલના ઘણા મુદ્દાઓ વિષે ઉપયોગી સૂચનો કર્યા અને અહેવાલને સમૃધ્ધ બનાવવામા મહત્વનો ફાળો આપ્યો છે. યત્તોગત્વા આ અહેવાલ તો એમનો પોતાનો જ ગણાય. છતા તેમણે આ કામની ઔપચારિક જવાબદારી અમને સોંપી અમને આગળ આવવામા પ્રોત્સાહિત કર્યા તે બદલ તેમના અત્યંત ૠણી છીએ.

આ અહેવાલને બને તેટલો સારો અને અર્થપૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ થયો છે છતા ઘણી ત્રૂટીઓ રહી ગઇ હશે તે માટે અમો ક્ષમાયાચના કરીએ છીએ.

મુસ્તાઅલી મસવી
ચંદ્રકાન્ત ઉપાધ્યાય

આદિવાસી સંશોધન તાલીમ કેન્દ્ર
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.
તા.:

પ્રકરણ – :૧:

પ્રાસ્તાવિક, સંશોધનનો મુસદ્દો

ભારતની વસતિના કેટલાક જૂથો સામાજિક, આર્થિક, શૈક્ષણિક કે રાજકીય કારણોસર બાકીની પ્રજાની સરખામણીમા ઘણા પાછળ છે અને તેથી આવા લોકોની પ્રગતિ ઝડપી બનાવી શકાય તે માટે બંધારણમા તેમને માટે ખાસ જોગવાઇઓ કરવામા આવી છે. આમાના એક વર્ગને બંધારણમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિઓ (શિડયુલ્ડ કાસ્ટસ) તરીકે ઓળખવામા આવે છે. અનુસૂચિત જ્ઞાતિઓમા ઢેડ, ભંગી, ચમાર, વણકર જેવી અસ્પૃશ્ય ગણાતી બધી જ્ઞાતિઓનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે. ૧૯૭૧ ની વસતિ ગણતરી પ્રમાણે ભારતમા અનુસૂચિત જાતિની વસતિ ૭,૯૯,૯૫,૮૯૬ (લગભગ ૮ કરોડ) જેટલી હતી. જે કુલ વસતિના ૧૪.૬૦ ટકા જેટલી થાય છે. આમ સરેરાશ દર સાત ભારતવાસીમા એક અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વ્યકિત છે. ૧૯૭૧ ની વસતિ ગણતરી પ્રમાણે ગુજરાતમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ ૧૮,૨૫,૪૩૨ હતી. ૧૯૮૧ ની વસતિ ગણતરી પ્રમાણે ગુજરાતમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ ૨૪,૩૮,૨૯૭ છે. જે રાજયની કુલ વસતિના ૭.૧૫ ટકા છે. દાયકા દરમ્યાન અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિમા ૩૩.૫૭ ટકાનો વધારો નોંધાયો છે.

સ્વાતંત્ર્ય બાદ અનુસૂચિત જ્ઞાતિના ઉત્કર્ષ માટે કેન્દ્ર સરકાર તેમજ રાજય સરકાર વ્દારા અનેક પ્રયત્નો કરવામા આવ્યા છે. તેમની સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક સ્થિતિ સુધરે તે માટે અનેક વિકાસ કાર્યક્રમો પણ અમલમા મૂકવામા આવ્યા છે. પરંતુ આ બધાનુ જોઇએ તેટલુ સારુ પરિણામ આવ્યુ નથી. તેમની શૈક્ષણિક સ્થિતિ કંઇક અંશે સુધરી છે. પરંતુ આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમા ખાસ ફેર પડયો નથી. ભારતમા ૧૯૬૧ મા દર હજારની વસતિએ ૧૦૩ હરિજનો શિક્ષિત હતા, જયાર ૧૯૭૧ મા વધીને ૧૪૭ થયા. આમ હરિજનોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ૧૯૬૧ ની સરખામણીએ ૧૯૭૧ મા ૪૦ ટકા વધ્યુ હતુ. ગુજરાતમા ૧૯૬૧ મા

હરિજનોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ દર હજારની વસતિએ ૨૨૫ નુ હતુ. જે વધીને ૧૯૭૧ મા ૨૭૭ જેટલુ થયુ. આમ આ આંકડાઓ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શિક્ષણક્ષેત્રે તેમની પ્રગતિ સારી એવી રહી છે. પરંતુ શિક્ષણનુ પ્રમાણ અમુક જ્ઞાતિઓમા વધ્યુ છે. જયારે અમુક જ્ઞાતિઓમા નહિવત છે. તદૃઉપરાંત હરિજન સ્ત્રીઓમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ખાસ વધ્યુ નથી. ૧૯૭૧ મા સ્ત્રીઓમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ માત્ર ૧૪.૯૫ ટકા હતુ.

ગુજરાતમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ સમગ્ર રાજયમા પથરાયેલી છે. ગુજરાતના દરેક જિલ્લાઓમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ વધતા ઓછા પ્રમાણમા જોવા મળે છે. અનુસૂચિત જાતિની વસતિ મુખ્યત્વે અમદાવાદ, મહેસાણા, ખેડા, બનાસકાંઠા, વડોદરા અને જૂનાગઢ જિલ્લાઓમા આવેલી છે. સૌથી ઓછી વસતિ ડાંગ જિલ્લામા છે. જિલ્લાવાર અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિની માહિતી કોઠા - ૧ મા આપવામા આવી છે.

રાજયમા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિમા મુખ્યત્વે ઢેડ, માહયાવંશી વણકર) ૪૩ ટકા, ચમાર (ભાંભી-નાડ) ૨૨ ટકા, ભંગી (મહેતર) ૧૪ ટકા, મેઘવાળ ૧૧ ટકા, શેનવા (રાધન - સૈદવા) ૩ ટકા, ગરોડા ૩ ટકા અને અન્ય જ્ઞાતિના ૪ ટકા લોકો વસે છે. જુદી જુદી જ્ઞાતિવાર વસતિ અને શિક્ષણનુ પ્રમાણ કોઠા - ૨ મા આપવામા આવ્યુ છે.

કોઠો - ૧:૧:

જિલ્લાવાર અનુસૂચિત જાતિની વસતિ (૧૯૮૧)

અનુ. નં.	જિલ્લાનુ નામ	કુલ વસતિ	અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ	જિલ્લાની વસતિના ટકા	કુલ અનુસૂચિત જાતિની વસતિના ટકા
૧	જામનગર	૧૩૯૩૦૭૬	૧૦૧૬૧૯	૭.૨૯	૪.૧૭
૨	રાજકોટ	૨૦૯૩૦૯૪	૧૩૭૦૩૩	૬.૫૫	૫.૬૨
૩	સુરેન્દ્રનગર	૧૦૩૪૧૮૫	૧૧૨૪૩૫	૧૦.૮૭	૪.૬૧
૪	ભાવનગર	૧૮૭૯૩૪૦	૯૯૭૫૭	૫.૩૧	૪.૦૯
૫	અમરેલી	૧૦૭૯૦૯૭	૯૩૦૪૮	૮.૬૨	૩.૮૧
૬	જૂનાગઢ	૨૧૦૦૭૦૯	૧૭૬૫૯૫	૮.૪૧	૭.૨૫
૭	કચ્છ	૧૦૫૦૧૬૧	૧૧૧૮૮૨	૧૦.૬૫	૪.૫૯
૮	બનાસકાંઠા	૧૬૬૭૯૧૪	૧૭૦૧૪૧	૧૦.૨૦	૬.૯૯
૯	સાબરકાંઠા	૧૫૦૨૨૮૪	૧૨૮૫૪૦	૮.૫૫	૫.૨૭
૧૦	મહેસાણા	૨૫૪૮૭૮૭	૨૨૩૦૪૪	૮.૭૫	૯.૧૫
૧૧	ગાંધીનગર	૨૮૯૦૮૮	૨૧૧૯૯	૭.૩૩	૦.૮૭
૧૨	અમદાવાદ	૩૮૭૫૭૯૪	૪૩૬૯૩૭	૧૧.૨૭	૧૭.૯૨
૧૩	ખેડા	૩૦૧૫૦૨૭	૧૭૭૦૭૨	૫.૮૭	૭.૨૬
૧૪	પંચમહાલ	૨૩૨૧૬૮૯	૮૮૨૩૨	૩.૮૦	૩.૬૨
૧૫	વડોદરા	૨૫૫૮૦૯૨	૧૫૩૬૮૯	૬.૦૦	૬.૩૦
૧૬	ભરૂચ	૧૨૯૬૪૫૧	૫૯૬૯૩	૪.૬૦	૨.૪૫
૧૭	સુરત	૨૪૯૩૨૧૧	૯૧૬૪૨	૩.૬૮	૩.૭૫
૧૮	વલસાડ	૧૭૭૪૧૩૬	૫૪૯૮૯	૩.૧૦	૨.૨૫
૧૯	ડાંગ	૧૧૩૬૬૪	૭૫૦	૦.૬૬	૦.૦૩
		૩૪૦૮૫૭૯૯	૨૪૩૮૨૯૭	૭.૧૫	૧૦૦.૦૦

પ્રાપ્તિસ્થાન : જિલ્લા વસતિ ગણતરી પુસ્તિકા - ૧૯૮૧

કોઠો - ૧:૨:

અનુસૂચિત જાતિ (હરિજનો) ની પેટા જાતિવાર યાદી, વસ્તી અને શિક્ષણનુ પ્રમાણ - ૧૯૭૧ પ્રમાણે :

ક્રમ	જાતિ	વસ્તી	શિક્ષણની ટકાવારી
૧	અગેર	૧૫	૩૮.૩૫
૨	બાકડ અથવા બાન્ટ	૩૧૦	૯.૩૫
૩	ભાંબી, ભાંભી, અસાદર, આસોડી, ચામડીયા, ચમાર, ચંભાર, ચામગર, હરાલાયયા, ખાલપા, હરાલી, મોચીગર, મદાર, માદીગ, તેલુગુ મોચી, કામટીમોચી, રાનીગર, રોહીદાસ, રોહિત અથવા સામગર	૩૨૧૮૩૫	૨૯.૮૮
૪	ભંગી, મહેતર, ઓળગાણા, રૂખી, મલકાણા, હલાલખોર, લાલ બેગી, બાલ્માકી, કોરાર અથવા ઝાડમલ્લી	૨૩૨૮૫૬	૨૧.૧૩
૫	ચલવાડી અથવા ચન્નાયા	૮૪	૯.૫૨
૬	ચેનાદસાર અથવા હોલાયા દસાર	૪	-
૭	ઢોર, કક્કાયયા	૩૯૯	૭.૦૨
૮	ગરોડા અથવા ગરો	૩૮૧૯૭	૪૯.૦૭
૯	હલ્લીર	૧૩	૩૮.૪૬
૧૦	હલસર, હસલર, હલ્લાસ્વર અથવા હલસ્વર	૪	-
૧૧	હોલાર અથવા વલ્હાર	૧૧	૬૩.૬૪
૧૨	હોલાયા અથવા હોલેર	૩૪૩૪	૧૧.૭૬
૧૩	લીંગાદેર	૯	૬૬.૬૭
૧૪	મહાર, તરાલ અથવા ઢેગુમેગુ	૪૭૬૫	૨૯.૨૧
૧૫	માહયાવંશી, ઢેડ, વણકર અથવા મારૂવણકર	૫૧૦૨૫૬	૪૦.૫૭
૧૬	માંગ, માતંગ અથવા મીનીમાડીંગ	૧૨૫૭	૧૭.૨૬
૧૭	માંગ, ગારૂડી	૧૦૫	૧૬.૧૯
૧૮	મેઘવાળ અથવા મેઘવાર	૨૧૫૯૧	૧૫.૪૩

૧	૨	૩	૪
૧૯	મુકરી	૨	૫૦.૦૦
૨૦	નાડીયા અથવા હાડી	૧૨૮૬૨	૨૭.૬૩
૨૧	પાસી	૨૭૩	૩૧.૫૦
૨૨	સેનવા, ચેનવા, સેડમા અથવા રાવત	૪૫૩૪૩	૧૮.૪૯
૨૩	તીરગર અથવા તીરબંદા	૪૧૬૫	૨૩.૭૦
૨૪	તુરી	૧૧૮૯૯	૩૪.૫૬
૨૫	ડાંગ જિલ્લો અને ઉમરગામ તાલુકાના મોચી	૬૯	૫૯.૪૨
	૨. રાજકોટ વિભાગ :		
૧	બાવા (ઢેડ) અથવા ઢેડ સાધુ	૫૧૭૮	૨૩.૬૮
૨	ભંગી અથવા રૂખી	૪૮૩૯૯	૧૭.૦૭
૩	ચામડીયા	૨૯૮	૧૩.૪૨
૪	ચમાર નાડીયા અથવા રોહિત	૮૭૪૨૮	૧૪.૨૫
૫	ડાંગસીયા	૧૯૨૬	૨૦.૬૧
૬	ગરોડા	૭૫૯૧	૩૧.૭૨
૭	ગરમાતંગ	૮૯૯	૧૬.૮૦
૮	હાડી	૯૨૧૫	૧૦.૫૩
૯	મેઘવાળ	૧૨૭૪૫૮	૧૨.૦૬
૧૦	સેનવા	૨૪૬૦	૭.૯૩
૧૧	શેમાલીયા	૪	-
૧૨	થોરી	૧૬૭	૧૧.૩૮
૧૩	તુરી	૧૧૮૯૯	૩૪.૫૬
૧૪	તુરી બારોટ અથવા ઢેડ બારોટ	૨૫૦૮	૨૪.૨૦
૧૫	વણકર, ઢેડ અથવા અંત્યજ	૨૩૯૯૧૭	૧૭.૯૮

૩. કચ્છ જિલ્લામાં[X] :

૧ ભંગી — ૨. ચમાર
૩ ગરોડા — ૪. મેઘવાળ
૫ તુરી — ૬. તુરી બારોટ

X આ જાતિઓની સંખ્યાનો સમાવેશ ઉપર્યુકત સંખ્યામાં થઇ જાય છે.

આપણા દેશના બંધારણની કલમ ૪૬ મા પછાતવર્ગોના ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિઓના તથા આદિવાસીઓના આર્થિક તેમજ તેમજ શૈક્ષણિક વિકાસની જવાબદારી તથા તેમને કોઇપણ જાતના સામાજિક અન્યાયમાંથી તથા શોષણમાંથી બચાવવાની જવાબદારી રાજય સરકારોને માથે નાખી છે. અને તે અંગે ઘટતા પગલા લેવાનુ સૂચવવામા આવ્યુ છે.

શરૂઆતમા અનુસૂચિત જાતિ કલ્યાણ કાર્યક્રમ અને પછાતવર્ગ કલ્યાણને લગતી યોજનાઓ રાજય દ્વારા અમલમા મૂકવામા આવતી પરતુ વખત જતા જણાયુ કે અનુસૂચિત જાતિના લોકોના ઉત્કર્ષની જવાબદારી દરેક વિકાસ વિભાગને સોપવી જોઇએ, અને તે બાબત એપ્રિલ ૧૯૭૫ મા વડાપ્રધાનશ્રી દ્વારા રાજયોના પછાતવર્ગ કલ્યાણ ખાતાના મંત્રીશ્રીઓની બેઠકમા સ્પષ્ટ કરવામા આવી હતી. જેની ગૃહમંત્રાલય અને આયોજન કમિશને સ્વીકૃતિ આપી ડિસેમ્બર ૧૯૭૬ મા દરેક ખાતાની વિકાસ યોજનાઓના વિકાસ કાર્યક્રમમા અનુસૂચિત જાતિના વ્યકિતઓ માટે ઓછામા ઓછા ૭ ટકા ફાળવવાનુ નકકી કરવામા આવ્યુ, અને આ દિશામા નકકર કાર્યક્રમ હાથ ધરવાના પગલા રૂપે દેશની નીતિને અનુરૂપ "સ્પેશિયલ - કોમ્પોનન્ટ પ્લાન" નુ આયોજન કરવામા આવ્યુ. તદુપરાંત તા.૧૯-૪-૮૦ ના રોજ મળેલ આયોજન કમિશનની બેઠકમા નકકી કરવામા આવ્યુ કે છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજનાના પાચ વર્ષ દરમ્યાન દરેક રાજયમાંથી ૫૦ ટકા અનુસૂચિત જાતિની વસતિને વિકાસ કાર્યક્રમોમા આવરી લઇ તેમને ગરીબી રેખાથી ઉપર લાવવા પ્રયત્નો કરવા.

ખાસ અંગભૂત યોજનાના (સ્પેશિયલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન) ના મુખ્ય ઉદ્દેશો નીચે પ્રમાણે છે.

૧. અનુસૂચિત જાતિની વસ્તીનુ વધુ પ્રમાણ ધરાવતા વિસ્તારો નકકી કરવા.
૨. છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજનાના ગાળામા ઓછામા ઓછા ૫૦ ટકા અનુસૂચિત જાતિની વસતિને ગરીબીની રેખાથી ઉપર લાવી

શકાય તેવી રીતે તેમનો આર્થિક ઉત્કર્ષ સાધી શકાય તેવા કાર્યક્રમો ઘડી કાઢી તેનો અમલ કરાવવો.
૩. જુદા જુદા વ્યવસાયિક જૂથોની જરૂરિયાત અને ખાસ કરીને જેઓ યોજનાના લાભથી વંચિત રહી ગયા હોય તેવા અનુસૂચિત જાતિના લોકોની જરૂરિયાતોનો અંદાજ કાઢી અને તેમના પ્રશ્નો નકકી કરવા.
૪. તેમની જરૂરિયાતો જાણી તેના પર આધારિત યોજનાઓ નકકી કરવી.

ઉપરોકત હેતુઓને ધ્યાનમા રાખી ગુજરાત રાજયમા પણ રાષ્ટ્રીય નીતિને અનુરૂપ સ્પેશિયલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન તૈયાર કરી છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજના દરમ્યાન (૧૯૮૦-૮૧ થી ૧૯૮૪-૮૫) ગુજરાતની કુલ ૧૮.૨૫ લાખની (૧૯૭૧ પ્રમાણે) અનુસૂચિત જાતિની વસતિમાંથી ઓછામા ઓછા ૫૦ ટકા વસ્તીને આવરી લઇ તેમને ગરીબી રેખાથી ઉપર લાવવાનો પ્રયત્ન કરવાનુ નકકી કરવામા આવેલ. આથી સમાજ કલ્યાણ ખાતા દ્વારા ૧૯૭૧ ની વસતિ પ્રમાણે સમગ્ર રાજયમાંથી ૨૫૦ કે તેથી વધુ અનુસૂચિત જાતિની વસતિ ધરાવતા ૧૪૧૧ ગામોની યાદી તૈયાર કરવામા આવી હતી. આ ૧૪૧૧ ગામોની વસતિ એ રાજયની કુલ અનુસૂચિત જાતિની વસતિના ૫૦ ટકા જેટલી થાય છે. આ ૧૪૧૧ ગામોને પાચ વર્ષમા એટલે કે ૧૯૮૦-૮૧ થી ૧૯૮૪-૮૫ દરમ્યાન આવરી લેવાનુ તથા દરેક જિલ્લામાંથી ૨૫૦ કે તેથી વધુ વસતિ ધરાવતા ગામોમા વસતા અનુસૂચિત જાતિના કુટુબોની આર્થિક સામાજિક માહિતી એકઠી કરવાનુ વિચારવામા આવ્યુ હતુ. આવા ગામોમાંથી દર વર્ષે ૨૦ ટકા ગામો પસંદ કરવાનુ નકકી કરવામા આવ્યુ છે. આ ૧૪૧૧ ગામોમાંથી ૧૯૮૦-૮૧ મા ૨૮૫ ગામો મોજણી માટે પસંદ કરવામા આવ્યા હતા. જયારે ૧૯૮૧-૮૨ મા ૩૧૬ ગામો, ૧૯૮૨-૮૩ મા ૪૩૮ ગામો, ૧૯૮૩-૮૪ મા ૩૬૬ ગામો અને ૧૯૮૪-૮૫ મા ૬ મુખ્ય શહેરો પસંદ કરવામા આવ્યા છે. ૧૯૮૦-૮૧ ના પસંદ થયેલ ગામોની મોજણીનુ કાર્ય સમાજ કલ્યાણ ખાતા દ્વારા કરવામા આવ્યુ હતુ. જયારે ૧૯૮૧-૮૨

અને ૧૯૮૨-૮૩ ના પસંદ થયેલ ગામોના સર્વેક્ષણનું કામ ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ સંચાલિત આદિવાસી કેન્દ્રને સોંપવામાં આવ્યું છે. પ્રસ્તુત અહેવાલ ૧૯૮૨-૮૩ ના સર્વેક્ષણ પરથી આપવામાં આવ્યો છે.

પસંદ થયેલ ૪૩૮ ગામોની જિલ્લાવાર માહિતી કોઠા-૧:૩: માં દર્શાવવામાં આવી છે. અને તાલુકાવાર પસંદ થયેલ ગામોની યાદી પરિશિષ્ટ - ૧ માં આપવામાં આવી છે.

કોઠો - ૧:૩:

જિલ્લાવાર પસંદ થયેલ ગામોની સંખ્યા અને ગામવાર અનુસૂચિત જાતિની વસતિ (૧૯૭૧)

ક્રમ	જિલ્લો	તાલુકાઓની સંખ્યા	પસંદ થયેલ ગામોની સંખ્યા	અનુસૂચિત જાતિની વસતિ
૧	રાજકોટ	૧૧	૨૦	૯૩૩૯
૨	ભાવનગર	૧૦	૧૧	૮૬૧૬
૩	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૯	૧૫૭૫૧
૪	જૂનાગઢ	૧૩	૪૨	૧૬૪૨૫
૫	મહેસાણા	૧૧	૫૮	૨૯૧૭૩
૬	પંચમહાલ	૧૦	૧૮	૭૬૬૩
૭	ભરૂચ	૭	૧૫	૬૫૮૩
૮	વલસાડ	૫	૬	૪૯૮૦
૯	સુરત	૬	૯	૩૪૧૩
૧૦	જામનગર	૧૦	૧૩	૫૧૯૨
૧૧	ખેડા	૧૦	૪૮	૨૬૬૬૩
૧૨	ભૂજ-કચ્છ	૮	૨૦	૧૦૩૩૦
૧૩	અમદાવાદ	૭	૪૩	૨૩૭૭૮
૧૪	વડોદરા	૯	૨૫	૯૨૧૩
૧૫	અમરેલી	૮	૧૮	૬૬૯૨
૧૬	સાબરકાંઠા	૮	૩૫	૧૫૦૪૨
૧૭	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૧૧૯૪૪
૧૮	ગાંધીનગર	-	૩	૨૫૩૮
		૧૫૨	૪૩૮	૨૧૩૨૫૫

મોજણીનું આયોજન :

સ્પેશ્યલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન હેઠળ પસંદ થયેલ ગામોમાં વસતાં કુટુંબોની સામાજિક આર્થિક માહિતી એકત્ર કરવા માટે એક કુટુંબ પત્રક તૈયાર કર્યું. ગયા વર્ષની મોજણી સમયે જે કુટુંબ પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું તે પત્રકના આધાર પર ખાતાના અધિકારીઓ સાથે ચર્ચા કરી નવેસરથી થોડા ઘણા સુધારા સાથે કુટુંબ પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. આ મોજણીનું ફલક વિશાળ હોઇ સર્વેક્ષણના પરિણામો જે તે ખાતાને ઝડપથી મોકલવાનો ખ્યાલ હતો અને મોજણી ટૂંકા ગાળામાં પૂરી કરવાની હતી. તેમજ સમાજ કલ્યાણ ખાતાને સર્વેક્ષણ થયેલ દરેક કુટુંબની વ્યક્તિગત માહિતી અને જરૂરિયાતો જે તે સંબંધિત ખાતાને મોકલવાની હતી. આ બધી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખી સામાન્ય પધ્ધતિથી ભિન્ન એવી રીતે ગયા વર્ષની જેમ એકી સાથે કાર્બન મૂકી દરેક કુટુંબની માહિતી ત્રણ નકલમાં મેળવી શકાય એ રીતે બુક-ફોર્મમાં સમગ્ર કુટુંબનું માહિતી પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. બુકલેટનું ૧લું પાનું સફેદ અને અનુક્રમે બીજું અને ત્રીજું પીળા અને લીલા રંગનું રાખવામાં આવ્યું હતું. એક બુકમાં ૧૫ કુટુંબોની માહિતી એકત્ર કરવાની હતી. આ નવીન તરહથી બુક-ફોર્મમાં માહિતી લેવાનો નિર્ણય નિયામકશ્રી સમાજ કલ્યાણ ખાતાની સાથે ચર્ચા વિચારણા કર્યા પછી લેવામાં આવ્યો હતો અને તેમને આ રીતે માહિતી એકત્ર કરવાની સંમતિ દર્શાવી હતી. આ કુટુંબ પત્રકમાં દરેક કુટુંબની પેટાજાતિ, શિક્ષણ, વ્યવસાય, આવક, ખર્ચ, દેવું, રહેઠાણની સ્થિતિ, આરોગ્યની સ્થિતિ અને ખેતી વિષયક, ઉદ્યોગ ધંધાની જરૂરિયાતો વિષે માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી હતી. કુટુંબની વ્યાખ્યામાં માતા-પિતા અને અપરિણિત બાળકોનું બનેલું એક કુટુંબ ગણવામાં આવ્યું હતું. એકજ કુટુંબમાં મોટી ઉંમરના પરિણિત ભાઇઓ, તેમની પત્નીઓ અને બાળકો સાથે રહેતા હોય અને જુદા રસોડે જમતા હોય તેમને અલગ કુટુંબ ગણી માહિતી લેવામાં આવી હતી. કુટુંબ પત્રકનો નમૂનો કોડની યાદી સાથે પરિશિષ્ટ-૨ માં આપ્યો છે. કુટુંબ પત્રક ઉપરાંત પસંદ થયેલ ગામોમાં કયા પ્રકારની સુવિધાઓ

આવેલી છે, ગામના રસ્તા, વાહનવ્યવહાર, શાળા, પીવાના પાણીની સગવડ, આરોગ્યની સગવડ વગેરેની માહિતી એકત્ર કરવા માટે એક પ્રશ્નાવલિ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. આ પ્રશ્નાવલિ ભરવાનું કામ કેન્દ્ર દ્વારા દરેક જિલ્લામાં નિયુકત કરેલ નિરીક્ષક ભાઇઓને સોંપવામાં આવ્યું હતું. ગામ પત્રકની સાથો સાથ દરેક ગામના હરિજન ફળિયાઓમાં કયા પ્રકારની સવલતો અને સુવિધાઓ આવેલી છે તેની માહિતી એકત્ર કરવા માટે એક ફળિયા પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. જેની ભરવાની જવાબદારી પણ નિરીક્ષકોને સોંપવામાં આવી હતી. સાથો સાથ નિરીક્ષકો અને કેન્દ્રના સેવકો પસંદ થયેલ ગામોની મુલાકાત લઇ સહભાગી નિરીક્ષણ દ્વારા કેટલીક માહિતી એકઠી કરી હતી. ગામ પત્રક અને ફળિયા પત્રક અનુક્રમે પરિશિષ્ટ-૩ અને ૪ માં આપવામાં આવ્યાં છે.

ક્ષેત્રકાર્ય અને સમય :

પસંદ થયેલ ગામોની મોજણીનું કામ ગયા વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ જિલ્લાની ભંગી કષ્ટમુકત પ્રચારકો અને બક્ષી જાતિ માટે નિયુકત થયેલ પ્રચારકો પાસેથી કરાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. મોજણીનું ક્ષેત્રકાર્ય સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૨ ના પહેલા અઠવાડિયામાં શરૂ કરવાની દરેક જિલ્લા પછાત વર્ગ કલ્યાણ અધિકારીઓને સૂચના આપવામાં આવી હતી. અને બધા જિલ્લાઓમાં સપ્ટેમ્બરમાં ક્ષેત્ર કાર્ય શરૂ કરી દેવામાં આવ્યું હતું.

તાલીમ :

મોજણી પત્રકમાં વિવિધ વિષયક માહિતી મેળવવાની કોઇ પણ જાતની મુશ્કેલી સિવાય વ્યવસ્થિત રીતે દરેક કુટુંબ પાસેથી મેળવી શકાય તે માટે જુદા જુદા જિલ્લાના માનદ્ પ્રચારકોને એક દિવસની ખાસ તાલીમ આપવામાં આવી હતી. ગયા વર્ષની મોજણીનું કામ પણ આ પ્રચારકો દ્વારા જ કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી પત્રક ભરવાનો તેમને સારો એવો અનુભવ કેળવેલ તેમ છતાં નવા પ્રચારકોને અને જૂના પ્રચારકોને કુટુંબ પત્રક ભરવામાં કયા પ્રકારની મુશ્કેલીઓ આવે છે તેની માહિતી મેળવવા તાલીમ

આપવાનું અનિવાર્ય લાગ્યું હતું. ગયા વર્ષે તાલીમ કેન્દ્ર અમદાવાદ મુકામે ગોઠવવામાં આવી હતી. આ વખતે તાલીમની વ્યવસ્થા જુદા જુદા જિલ્લા પર ગોઠવવામાં આવી હતી. તાલીમ જૂન માસમાં શરૂ કરી દેવામાં આવી હતી. વડોદરા, ભરૂચ, સુરત, અને વલસાડ જિલ્લાના પ્રચારકોને તા.૨૫-૬-૮૨ ના રોજે વડોદરા મુકામે, અમદાવાદ અને ગાંધીનગર જિલ્લાના પ્રચારકોને તા. ૨૬-૬-૮૨ ના રોજ કેન્દ્રમાં (અમદાવાદ), ખેડા અને પંચમહાલ જિલ્લાના પ્રચારકોને તા.૩૦-૬-૮૨ ના રોજ કેન્દ્રમાં, મહેસાણા, સાબરકાંઠા અને બનાસકાંઠા જિલ્લાના પ્રચારકોને તા.૩૦-૬-૮૨ના રોજ મહેસાણા મુકામે, રાજકોટ, જામનગર, જૂનાગઢ અને કચ્છ જિલ્લાના પ્રચારકોને તા.૩૦-૬-૮૨ ના રોજ રાજકોટ મુકામે અને અમરેલી, સુરેન્દ્રનગર અને ભાવનગર જિલ્લાના પ્રચારકોને તા.૭-૭-૮૨ ના રોજ અમરેલી મુકામે ઘનિષ્ટ તાલીમ આપવામાં આવી હતી. તાલીમ દરમ્યાન પ્રચારકોને કુટુંબ પત્રક ભરવામાં કયા પ્રકારની મુશ્કેલી આવે છે તેમજ કયા પ્રકારની ભૂલો થઇ શકે તેની સમજ આપી હતી અને કુટુંબની માહિતી લેતી વખતે કઇ કઇ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ અને ગયા વર્ષે કેવા પ્રકારની ભૂલો થઇ હતી તે તરફ પ્રચારકોનું ધ્યાન દોરવવામાં આવ્યું હતું. કુટુંબ પત્રક ભરનારે કઇ કઇ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવાની છે તેની લેખિત સૂચનાઓ દરેક પ્રચારકોને આપવામાં આવી હતી. કુટુંબ પત્રક ભરનારની વિગતવાર સૂચનાઓ પરિશિષ્ટ - ૫ માં આપવામાં આવી છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે તાલીમ પૂરી થયા પછી જે તે જિલ્લાની કચેરીએ જુલાઇના છેલ્લા અને ઓગષ્ટના પહેલા અઠવાડિયામાં બુકલેટો કેન્દ્ર દ્વારા પહોંચાડવામાં આવી હતી.

ક્ષેત્રકાર્ય સમય અને નિરીક્ષણ :

પસંદ થયેલ ગામોની મોજણીનું કામ જિલ્લાના ભંગી કષ્ટ-મુકત પ્રચારકો અને બક્ષી જાતિ માટે નિયુકત થયેલ પ્રચારકો પાસેથી કરાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રચારકો દ્વારા ભરેલ પત્રકોના નિરીક્ષણ માટે દરેક જિલ્લા માટે એક નિરીક્ષકની નિમણૂક કેન્દ્ર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. નિરીક્ષકોની

નિમણૂક ઓગષ્ટ માસના બીજા અઠવાડિયામા કરવામા આવી હતી. નિરીક્ષકોને કઇ રીતે માહિતી એકઠી કરવી તેમજ પ્રચારકો દ્વારા એકઠી કરવામા આવેલી માહિતીની ચકાસણી કરવા માટે સઘન રીતે તાલીમ આપવામા આવી હતી અને દરેક ગામની અવલોકન નોંધ તૈયાર કરવાનુ તેમજ ગામપત્રક અને ફળિયા પત્રક ભરવાની જવાબદારી સોંપવામા આવી હતી. સાથોસાથ પ્રચારકો દ્વારા સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોની માહિતીનુ ૧૦ ટકા દૈવ પધ્ધતિથી ચેકીંગ કરવાનુ સોંપવામા આવ્યુ હતુ. નિરીક્ષકો માટે જે કાર્યસૂચિ તૈયાર કરી હતી તેનો નમૂનો પરિશિષ્ટ-૬ મા સામેલ છે.

નિરીક્ષકો ઉપરાંત કેન્દ્રના સેવકોને પણ જુદા જુદા જિલ્લામા નિરીક્ષણનુ કામ સોંપવામા આવ્યુ હતુ. કેન્દ્રના સેવકોને કામની ગોઠવણી જિલ્લા કક્ષાએ બરોબર ગોઠવાઇ ગઇ છે કે કેમ તેમજ બધી સામગ્રી જે તે પ્રચારકોને પહોંચી છે કે કેમ અને પ્રચારક અને નિરીક્ષકે જે તે ગામની મુલાકાત લીધી છે કે નહીં તેની તપાસ કરી વિગત-વાર નોંધ આપવાનુ કહેવામા આવ્યુ હતુ. જ્યા પ્રચારકો દ્વારા કામ અધૂરૂ અથવા ભૂલ ભરેલુ થયેલુ હોય ત્યા ફરીથી નિરીક્ષકો દ્વારા તે કાર્ય કરીને કરાવી દેવાનુ હતુ. નિરીક્ષણની ક્ષેત્રકાર્ય નોંધ પરિશિષ્ટ-૭ મા આપવામા આવી છે. તેમજ પસંદ થયેલ ગામોમા લોકોની સ્થિતિ તેમજ તેમની સાથે તેમના પ્રશ્નોની વિગતે ચર્ચા કરી નોંધ આપવાની હતી.

ક્ષેત્રકાર્ય પૂરું થયા પછી કેન્દ્રના નિયામકશ્રી ડો.ઠાકોરભાઇ નાયક તેમજ પ્રોજેક્ટના સંબંધિત અધિકારી શ્રી મુસ્તાઅલી મસવી અને ચંદ્રકાન્ત ઉપાધ્યાયે જુદા જુદા વિસ્તારોની મુલાકાત લઇ જે તે માહિતી એકઠી કરવામા આવી છે. તેની ચકાસણી કરી હતી અને જે તે ગામના લોકોની સાથે તેમના પ્રશ્નોની ચર્ચા કરી માહિતી એકઠી કરી હતી. આમ માનદ્ પ્રચારકો દ્વારા એકઠી કરવામા આવેલ માહિતીની ચકાસણી ત્રણ તબક્કે કરવામા આવી હતી. આટલી ચોકસાઇ રાખવાથી જ આવડા મોટા સર્વેક્ષણના પરિણામો સાચા અને વિશ્વસનીય બની રહે છે.

ક્ષેત્રકાર્યનુ નિરીક્ષણ કરતા અમારા ધ્યાનમા આવ્યુ હતુ કે કેટલાક જિલ્લાના પ્રચારકોએ જે તે ગ્રામના રેશનીંગ કાર્ડ તેમજ મતદારયાદી મેળવી કુટુંબ પત્રકો ભરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. કેટલાક પ્રચારકોએ જે તે કુટુંબની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લીધા વિના ગામની પાદરે ફળિયાના આગેવાનને બોલાવી માહિતી એકઠી કરી હતી. આવા કેટલાક કિસ્સાઓ અમારા ધ્યાનમા આવ્યા હતા. જેની જાણ અમોએ જે તે જિલ્લાના પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારી તેમજ સમાજ કલ્યાણ ખાતાના નિયામકશ્રીને કરી હતી. અને સંબંધિત કામ ફરીથી કરાવ્યુ હતુ. આમ પ્રચારકો દ્વારા માહિતી એકઠી કરવામા થોડી ઘણી ક્ષતિઓ રહી હતી. તેમ છતા સમગ્ર રીતે જોઇએ તો જે કઇ માહિતી એકઠી કરવામા આવી છે તે વિશ્વસનીય અને સાચી છે.

૧૯૮૨-૮૩ ના વર્ષમા કોમ્પોનન્ટ પ્લાન્ટ હેઠળ કુલ ૪૩૮ ગામો પસંદ કરવામા આવ્યા હતા. જેમાંથી ૫ ગામો એવા હતા જે ૧૯૮૧-૮૨ ના વર્ષમા આવરી લીધેલ અને પંચમહાલ જિલ્લાનુ એક ગામ ત્યા અનુસૂચિત જ્ઞાતિની વસતિ નહોતી જેથી કુલ ૬ ગામો તપાસમાંથી બાકાત કરવામા આવ્યા હતા.

કુલ ૪૩૨ ગામોમાંથી ચાલુ વર્ષે માત્ર ૪૧૪ ગામનુ સર્વેક્ષણ પુરૂ કરવામા આવ્યુ હતુ. કેન્દ્ર દ્વારા ઓગષ્ટ માસમા જે તે જિલ્લાને બુકલેટોનુ વિતરણ કરી દેવામા આવ્યુ હતું અને ઓગષ્ટ માસમા પ્રચારકોને તાલીમ પણ આપી દેવામા આવી હતી છતા કેટલાક જિલ્લાઓમા તપાસમા આવરી લીધેલ ગામોનુ સર્વેક્ષણ જાન્યુઆરી ૧૯૮૩ ના બીજા પખવાડિયા સુધી પુરૂ થઇ શક્યુ નહોતુ અને કેન્દ્રમા સર્વેક્ષણ પૂર્ણ કરી બુકલેટો પહોંચાડવામા આવી નહોતી આ અંગે જે તે જિલ્લાના પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારીઓને વારવાર પત્રો તેમજ તાર અને રૂબરૂ મળવા છતા સમય મર્યાદામા કામ પૂર્ણ થયુ નહોતું. કેટલાક જિલ્લા પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારીઓએ સર્વેક્ષણનુ કામ ઝડપથી કરાવી કેન્દ્રમા બુકલેટો મોકલી આપી હતી. વલસાડ જિલ્લામા તો ગામોની સંખ્યા માત્ર ૬ ની હતી તેમ છતાં ૩ ગામોનું સર્વેક્ષણ થયુ નથી.

બાકી અમદાવાદ જિલ્લામાથી ૭ ગામો, ખેડા ૩ ગામો, જામનગર ૩ ગામો, અમરેલી ૧ ગામ અને બનાસકાઠામા ૧ ગામનુ સર્વેક્ષણ બાકી રહયુ છે. જો બધા ગામોનુ ક્ષેત્રકાર્ય વહેલાસર થયુ હોત તો અહેવાલ થોડો વહેલાસર આપી શકાત. આમ જિલ્લા-કક્ષાએ કામની ગોઠવણીના ઢીલને કારણે ક્ષેત્રકાર્ય ઝડપથી પુરૂ થઇ શકયુ નહીં. આમ આ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે ઘણા સંશોધનો વહીવટી શિથિલતાને કારણે સમયસર પૂરા થઇ શકતા નથી

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ ગામોની યાદી અને સમય મર્યાદામા સર્વેક્ષણ પુરૂ ન થયેલ ગામોની યાદી તથા જે તે જિલ્લામા કેન્દ્ર દ્વારા મોકલેલ બુકલેટો અને સર્વેક્ષણ પૂર્ણ કરી પરત આવેલ બુકલેટોની વિગતવાર માહિતી અનુક્રમે પરિશિષ્ટ-૮ અ અને ૮-બ મા આપવામા આવી છે.

મોજણી દરમ્યાન એકત્ર કરવામા આવેલી માહિતીનુ કોષ્ટીકરણ તથા પૃથ્થકરણનુ કાર્ય જેમ જેમ જુદા જુદા જિલ્લાઓમાથી સર્વેક્ષણ કરેલ બુકલેટો આવતા શરૂ કરી દેવામા આવ્યુ હતુ. આ કામગીરી બે તબકકામા કરવામા આવી હતી. પ્રથમ તબકકા દરમ્યાન સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોની બધી જ વિગતોનુ એકી સાથે સરવાળાનુ કામ કરવામા આવ્યુ હતુ. આ વખતે દરેક પ્રચારકને સરવાળા કરી બધી બુકલેટો મોકલવાની સૂચના આપી હોવા છતા દરેક ગામના પ્રચારકો સિવાયના પ્રચારકોએ સરવાળા કર્યા નહોતા. આમ સરવાળાની કામગીરી કેન્દ્રમા ફરીથી ગોઠવવી પડી. સરવાળાની કામગીરી બાદ બીજા તબકકામા ઉપરોકત પત્રક પરથી આવરી લેવાયેલા કુટુબોના જિલ્લાવાર, વિષયવાર વિવિધ જરૂરિયાતો દર્શાવતા પત્રકોમા કોષ્ટીકરણ કરી પરિણામો તૈયાર કરવામા આવેલા. આ અહેવાલ જાન્યુઆરી ૧૫, ૧૯૮૩ સુધી જે તે જિલ્લામાથી સર્વેક્ષણ થઇ આવેલ ગામોની માહિતી પર તૈયાર કરવામા આવ્યો છે. આ અહેવાલમા ૧૮ ગામોની માહિતીનો સમાવેશ થતો નથી. હવેના પ્રકરણોમા પણ કુલ ૪૧૪ ગામોના સર્વેક્ષણની માહિતીના ચર્ચા આપવામા આવી છે.

૧૯૮૦-૮૧ ના કોમ્પોનન્ટ પ્લાનના ગામોના સર્વેક્ષણની સમીક્ષા :

૧૯૮૦-૮૧ ના વર્ષમા ૨૮૫ ગામોની મોજણી કરવામા આવી હતી. આ ૨૮૫ ગામોમા કુલ ૩૬૦૬૪ કુટુબોને આવરી લીધા હતા. સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ કુલ કુટુબોની સભ્ય સખ્યા ૧,૪૮,૪૧૨ ની હતી. જેમાથી ૭૭,૨૨૫ પુરૂષો અને ૭૧,૧૮૭ સ્ત્રીઓ હતી. તપાસેલ કુટુબોમા સૌથી વધુ વસ્તી વણકરોની અને ત્યાર બાદ ચમાર, ભંગી, ગરોડા તથા મેઘવાળની હતી.

તપાસેલ કુટુબોમા અક્ષરજ્ઞાનનુ પ્રમાણ ૩૯ ટકા જેટલુ હતુ. પુરૂષોમા અક્ષરજ્ઞાનનુ પ્રમાણ પર ટકા અને સ્ત્રીઓમા ૨૪ ટકા જેટલુ હતુ. તપાસેલ કુલ વસતિમાથી ૩૧ ટકા ખેતી તથા ખેતમજૂરીમા ૩૪ ટકા અન્ય મજૂરી કામમા, ૧૯ ટકા નોકરીમા, ૧૬ ટકા વંશપરંપરાગત ધંધાઓમા અને ૦.૧૪ ટકા આધુનિક વ્યવસાયોમા હતા.

તપાસેલ કુલ ૩૬,૦૬૪ કુટુબોમાથી ૨૩,૧૨૫ કુટુબો પાસે રહેવા માટે પોતાનુ ઘર હતુ. તેમ છતા તપાસમાથી ૩૩,૭૧૩ કુટુબોએ રહેઠાણની માગણી કરી હતી. શિક્ષણ વિષયક માહિતી તપાસીએ તો તપાસેલ ગામોમાથી ૬ થી ૨૧ વર્ષની વયના કુલ ૧૯,૫૨૪ છોકરા-છોકરીઓ વિવિધ કારણોસર ભણતા ન હતા અથવા ભણવાનુ છોડી દીધુ હતુ. આ ઉપરાંત આ ગામોમા અભ્યાસ કરતા કુલ ૧૨,૪૧૦ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ-નો લાભ મળયો નહોતો.

આરોગ્ય વિષયક માહિતી તપાસતા જાણવા મળયુ હતુ કે કુલ ૫૫૩૩ બાળકોને શીતળાની રસી મૂકાઇ નહોતી, ૧૬૮૪૫ બાળકોને પોલિયોની રસી મૂકાઇ નહોતી તથા ૧૪૮૦૩ બાળકો ત્રિગુણી રસી મૂકયા વિનાના હતા. તપાસેલ કુટુબોની ૧,૭૭૭ વ્યકિતઓ ગંભીર બીમારીથી પીડાતા હતા. ૧૩૩૩ વ્યકિતઓ ખોડ-ખાપણવાળી હતી. જેમાથી ૩૭૨ વ્યકિતઓએ સાધનો માટે તથા ૫૩૪ વ્યકિતઓએ નાણાકીય જરૂરિયાત માટે માગણી કરી હતી.

પરપરાગતધધા-ઉદ્યોગમા ઓછા રોકાયેલા હતા. કાચો-માલ તેમજ સાધનોના અભાવે સારી રીતે ધધો કરી શકતા નહોતા. કુલ ૪૪૮૬ વ્યક્તિઓ વશ પરપરાગત ધધાના વિકાસ માટે ૮૨૫ વ્યક્તિઓએ કાચો માલ અને ખેતપેદાશ પર આધારિત ઉદ્યોગો અગે જરૂરિયાતો દર્શાવતી હતી. ૫૭૩૨ વ્યક્તિઓએ બન્ને ધધો કરી શકે તે માટે તાલીમની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ૬૩૪૨ વ્યક્તિઓએ પોતાના કુટુબના જીવનનિર્વાહ માટે રીક્ષા, ટેમ્પો, બળદગાડુ, હાથલારીની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

તપાસેલ ગામોમાથી કુલ ૧૦૦ ટકા જમીન અગેના તકરારના કિસ્સા જાણવા મળયા હતા. જમીન સુધારણા તેમજ ખેતવિષયક જરૂરિયાતો દર્શાવનારની સખ્યા ૪૬૧૩ ની હતી. જયારે પશુ-પાલનના ધધા માટે ૧૫૨૪૨ કુટુબોએ ઢોરની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. એકદરે તપાસેલ કુટુબોની આર્થિક સ્થિતિ સારી નહોતી.

૧૯૮૧-૮૨ ના વર્ષમા કોમ્પોનન્ટ પ્લાનના ગામોના સર્વેક્ષણની સમીક્ષા :

૧૯૮૧-૮૨ ના વર્ષમા જે ૩૧૬ ગામોની તપાસ કરવામા આવી છે તેમા કુલ ૩૪૧૧૮ કુટુબોને આવરી લીધા હતા.

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ કુલ ૩૪૧૧૮ કુટુબોની સભ્ય સખ્યા ૧૬૦૨૯૩ ની હતી જેમાથી ૮૩,૧૬૧ પુરૂષો અને ૭૭,૧૩૨ સ્ત્રીઓ હતી. સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોનુ કુટુબકદ ૪.૭૦ નુ હતુ.

શિક્ષણ :

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ ૩૧૬ ગામોમા અનુસૂચિત જાતિના લોકોના કુલ ૧,૬૦,૨૯૩ ની વસ્તીમાથી ૯૦,૦૨૫ વ્યક્તિઓ એટલે કે (એમની કુલ વસ્તીના ૫૬.૧૬ ટકા) અભણ હતી. જયારે ૭૦,૨૫૮ વ્યક્તિઓ (એટલે કે ૪૩.૮૪ ટકા) ભણેલી હતી. પુરૂષો-મા ૪૯.૩૧ ટકા અભણ અને સ્ત્રીઓમા ૬૮.૯૪ ટકા અભણ હતા.

અક્ષરજ્ઞાન ધરાવતી કુલ વ્યક્તિઓમાથી ૬૯ ટકા પ્રાથમિક કક્ષા સુધીનુ શિક્ષણ મેળવેલ, ૧૬.૩૫ ટકા માધ્યમિક કક્ષા સુધીનુ ૧૦.૭૭ ટકા મેટ્રિક થયેલા અને ૨.૭૮ ટકા સ્નાતક થયેલા હતા. જયારે અનુસ્નાતક અને ટેકનીકલ શિક્ષણ ધરાવનારનુ પ્રમાણ ૧ ટકાથી પણ ઓછુ હતુ.

તપાસ સમયે ૭ થી ૧૪ વર્ષના ૩૪,૫૭૧ કુલ બાળકોમાથી ૮૨૦૯ (૨૩.૭૪ ટકા) શાળાએ જતા નહતા. શાળાએ ન જવા અગેના કારણો અગે પૂછતા એવુ જાણવા મળયુ કે ૭૦.૩૪ ટકા નબળી આર્થિક સ્થિતિને લીધે, ૫.૧૨ ટકા મા બાપને ધધામા મદદ કરવા ૪.૫૩ ટકા મા-બાપ મજૂરી પર જતા ઘરમા નાના ભાઇ બહેનોની સભાળ રાખવા તેમજ ૧.૭૯ ટકા ખેતીના કામમા મદદ કરવા રોકાવાના લીધે અને ૦.૮૮ ટકા ઢોર ચરાવવામા રોકાવાને લીધે ભણી શકતા નથી. ૮.૩૧ ટકા બાળકોનુ ન ભણવાનુ કારણ તેમને ભણવામા રસ નથી તેથી તેમના મા બાપ તેમને ભણવા મોકલતા નથી, જયારે ૪.૮૬ ટકા બાળકોનુ ન ભણવાનુ કારણ તેમના માત પિતા છે, તેમજ ૧૯ બાળકો અસ્પૃશ્યતાને કારણે ભણવા જતા નહોતા.

આર્થિક સ્થિતિ :

સર્વેક્ષણ નીચે આવરી લીધેલા કુટુબોમાથી ૫૯ ટકા લોકો મજૂરી કરતા હતા, એટલે કે એમનો મુખ્ય વ્યવસાય મજૂરી કહી શકાય, ૧૧ ટકા કુટુબો ખેતી કરતા હતા, જયારે વશપરપરાગત ધધો કરતા માત્ર ૧૨ ટકા કુટુબો હતા. નોકરી કરતા કુટુબોની સખ્યા ૧૬ ટકા હતી, વેપાર ધધામા ૧.૨૦ ટકા લોકો રોકાયેલા હતા, આધુનિક પ્રકારના વ્યવસાયોમા માત્ર ૦.૧૪ ટકા કુટુબો હતા. જયારે ભિક્ષાવૃત્તિ અને સફાઇકામની ટકાવારી નહિવત હતી. ટૂકમા આ લોકોને એક વ્યવસાયમાથી પોતાનુ જીવન ગુજરાન ચલાવી શકાય તેમ ન હોવાથી તેમને અનેક પ્રકારના ધધા રોજગારમા જોડાવુ પડે છે. સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ કુટુબોની આર્થિક સ્થિતિ સારી જોવા મળી નહોતી. કુલ ૩૪૧૧૮

કુટુંબોમાંથી ૨૨૯૫૪ (૬૭.૨૮ ટકા) ની વાર્ષિક આવક ૨૪૦૦ સુધીની હતી, તે જ રીતે ૫૩૮૬ કુટુંબ (૧૫.૭૮ ટકા) ની વાર્ષિક આવક રૂ.૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦, ૨૭૯૬ (૮.૨૦) કુટુંબની આવક ૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦ સુધી, ૨૩૩૯ (૬.૮૬ ટકા) કુટુંબોની આવક રૂ.૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦ સુધી, જયારે ૬૪૩ (૧.૮૮ ટકા) કુટુંબોની આવક રૂ. ૭૨૦૧ થી ઉપરની હતી. કુલ કુટુંબોમાંથી ૯૦ ટકા વ્યકિત-ઓને માથાદીઠ માસિક આવક રૂ.૬૦ થી ઓછી હતી. મતલબ કે તેઓ ગરીબી રેખાની નીચે જીવન વ્યતીત કરતા હતા.

સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોમાંથી ચમાર, ભંગી, ગરોડા, સેનવા, તુરી, બાવા વગેરે જાતિના કુટુંબોની સ્થિતિ ઘણી જ કપરી છે. આ જાતિઓના ૬૦ ટકાથી વધુ કુટુંબોના આવક રૂ.૨૪૦૦ થી ઓછી છે. માત્ર મેઘવાળ જાતિના ૫૮.૩ ટકા કુટુંબોની આવક રૂ.૭૨૦૦ થી વધુ જોવા મળી હતી.

વપરાશી ખર્ચ :

અનુસૂચિત જાતિના લોકોની આવક ઓછી હોવાથી, તેઓ ખૂબ જ કરકસરથી રહે છે. બીજી રીતે કહીએ તો પ્રાથમિક જરૂરિયાત ની વસ્તુઓ પણ તેઓ વાપરી શકતા નથી. તપાસમા આવરી લીધેલ કુટુંબની વાર્ષિક વપરાશી ખર્ચ નીચે પ્રમાણે હતી :

ક્રમ	ખર્ચ જૂથ	કુટુંબ સંખ્યા	ટકા
૧.	રૂ. ૨૪૦૦ સુધી	૧૬૮૯૦	૪૯.૫૦
૨.	રૂ. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦	૮૬૯૬	૨૫.૪૯
૩.	રૂ. ૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦	૪૪૩૪	૧૩.૦૦
૪.	રૂ. ૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦	૨૯૮૮	૮.૭૬
૫.	રૂ. ૭૨૦૧ થી વધુ	૧૧૧૦	૩.૨૫

ઉપરોકત આંકડાથી ખ્યાલ આવશે કે માથાદીઠ વાર્ષિક રૂ.૭૨૦ થી ઓછો વપરાશી ખર્ચ હોય તો ગરીબી રેખા નીચે સુધીનો ગણાય એ માપદંડ ધ્યાનમા લઈએ તો કુલ કુટુંબોમાંથી

૭૫ ટકા કુટુંબો ગરીબાની રેખા નીચે જીવન વ્યતીત કરતા હતા.

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા ૩૪૧૧૮ કુટુંબોમાંથી ૬૧૬૩ (૧૮.૦૬ ટકા) કુટુંબો દેવાદાર હતા. કુલ ૬૧૬૩ દેવાદાર કુટુંબો-માંથી ૧૨૦૯ (૧૯.૬૨ ટકા) કુટુંબોને રૂ.૫૦૦ નુ દેવુ હતુ, ૧૪૧૬ કુટુંબોને (૨૨.૯૮ ટકા) કુટુંબોને રૂ.૫૦૧ થી ૧૦૦૦ સુધીનુ ૫૮૫ (૯.૪૯ ટકા) કુટુંબાને રૂ.૧૦૦૧ થી ૧૫૦૦ સુધીનુ, ૧૧૭૭ (૧૯.૧૦ ટકા) કુટુંબોને ૧૫૦૧ થી ૨૫૦૦ સુધીનુ અને ૧૭૭૬ (૨૮.૮૧ ટકા) કુટુંબોને રૂ.૨૫૦૦ થી વધુ દેવુ હતુ. સૌથી વધારે દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા ભાવનગર (૪૧.૯૬ ટકા) જિલ્લામા હતી. જયારે સૌથી ઓછા દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા જામનગર (૧.૬૭ ટકા) જિલ્લામા હતી.

ઉપર્યુકત દેવુ શાહુકાર અને વેપારીનુ હતુ. દેવુ કરવા પાછળ સામાજિક ખર્ચા અને નિભાવ ખર્ચ મુખ્ય હતા. ઘણા કિસ્સાઓમા હરિજન કુટુંબોએ જમીન ગીરો મૂકી હોય તેવુ પણ જોવા મળયુ હતુ. નબળી આર્થિક સ્થિતિને કારણે તેઓને દેવુ કરવાની ફરજ વારંવાર પડે છે. તેઓ શાહુકાર વેપારીના દેવાના ચક્રમાંથી છૂટે તે માટે કંઇક ત્વરિત પગલા લેવા પડે તેવી સ્થિતિ છે.

રહેઠાણ અને આરોગ્ય :

તપાસેલ ગામોમા મોટા ભાગના હરિજન કુટુંબો ગામના છેવાડે રહેતા હતા જયા ગામના ઉકરડા, મળત્યાગની ખુલ્લી જગ્યા, ગટર નિકાલ વગેરેથી ઘરોની સ્થિતિ ઘણી જ ખરાબ જોવા મળી હતી. કેટલાક ઘરોમા ૧૦ થી ૧૫ સ્ત્રી પુરૂષ સભ્યો સાથે રહતા હોય તેવુ પણ જોવા મળયુ હતુ. ૩૪૧૧૮ કુટુંબોમાંથી ૨૬૩૮૦ કુટુંબોને પોતાની માલિકીના મકાન હતા, ૭૭૩૮ કુટુંબો ભાડાના મકાનમા રહેતા હતા.

અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબના કુલ રહેઠાણના મકાનોમાંથી ૩૧૬૫૩ (૯૨.૪૮ ટકા) મકાનોમા જાજરૂની સગવડ ન હતી. ૩૦૧૩૯ (૮૮.૩૩ ટકા) મકાનોમા નાવણિયુ ન હતુ. ૨૪૦૦૫

(૭૦.૩૫ ટકા) મકાનોમા વીજળીની સુવિધા ન હતી. ૨૯૩૮૦ (૮૬.૧૧ ટકા) મકાનોમા પાણીના નળની સગવડ ન હતી. ૨૮૧૧૪ (૮૪.૧૬ ટકા) મકાનોમા પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા ન હતી અને ૩૦૦૮૬ (૮૮.૧૭ ટકા) મકાનોમા નિર્ધૂમ ચૂલાની વ્યવસ્થા ન હતી.

ઉપર્યુકત આંકડાકીય ચિત્રથી સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવશે કે અનુસૂચિત જાતિના સભ્યો માટે રહેઠાણ માટે ત્વરિત આયોજન પડવુ પડે તેવી સ્થિતિ છે.

ઘરથાળનો પ્લોટ :

૩૪૧૧૮ કુટુંબોમાથી માત્ર ૩૯૮૦ (૧૧.૬ ટકા) કુટુંબોને ઘરથાળનો પ્લોટ મળયો હતો. આમાથી પણ ૨૭૪ કુટુંબોને ઘરથાળનો પ્લોટ અનુકૂળ ન હતો. તે માટેના વિવિધ કારણો જાણવા મળયા જેમકે જમીન અપૂરતી હતી, પ્લોટની જગ્યા ગામથી ઘણે દૂર હતી, જમીન નિચાણવાળા વિસ્તારમા હતી. કેટલીક વ્યકિતઓ પાસેથી એવુ પણ જાણવા મળયુ કે પ્લોટ મળયો છે પરંતુ તે હજુ ઝઘડામા છે, તેમજ ઘણી જગ્યાએ વગદાર માણસો વ્દારા પ્લોટ ખાલી કરાવવા માટે દબાણ કરતા હોય તેવા પણ દાખલા જોવા મળયા.

આરોગ્ય :

તપાસ દરમ્યાન કુલ ૩૭૧૧ વ્યકિતઓ કોઇને કોઇ રોગથી પીડાતી હતી. આ રોગોમા ૧૨૯૭ ક્ષયના રોગથી, ૧૮૯ કેન્સર, ૧૦૫૦ દમ, ૭૫ પાડુરોગ, ૨૦૫ રકતપિત્ત, ૬૭ લકવા અને ૮૨૮ અન્ય મહારોગથી પીડાતા હતા.

ઉપર્યુકત દર્દીઓને સમાજ કલ્યાણ ખાતા તરફથી આર્થિક સહાય આપવામા આવે છે જેનો લાભ માત્ર ૩૨૪ વ્યકિતઓને રૂ.૮૫૪૩ નો મળયો હતો. આ લાભ વ્યકિતદીઠ રૂ.૨૪ નો થાય છે. સગર્ભા માતાઓ અને છ વર્ષની નીચેના બાળકોને માટે જે પોષક આહારની યોજના ચાલે છે તેનો લાભ ૧૧૬૨ વ્યકિતઓને મળયો હતો.

ખોડખાપણ :

કુલ વ્યકિતઓમાથી ૧૮૫૩ વ્યકિતઓને કોઇને કોઇ પ્રકારની ખોડખાપણ હતી. આમા સૌથી વધુ લંગડા, લૂલા, બહેરા, આંધળા અને બાળલકવાની હતી. કુલ ૧૮૫૩ ખોડખાપણવાળી વ્યકિતઓમાથી ૫૯૩ તો ૧ થી ૧૪ વર્ષની ઉમરના બાળકો હતા.

આર્થિક,સામાજિક,શિક્ષણ અને આરોગ્ય વિષયક જરૂરિયાત :

(૧) વંશપરંપરાગત ધંધાની જરૂરિયાત :

તપાસમા આવરી લીધેલ ૩૧૬ ગામોમાથી ૯૧૮૮ વ્યકિતઓએ તેમના વંશપરંપરાગત ધંધાના વિકાસ માટે વિવિધ પ્રકારની જરૂરિયાતો દર્શાવી હતી. જેમા નાણાકીય સહાય, કાચો માલ, સાધનો, તાલીમ અને ધંધા માટે તાંત્રિક માર્ગદર્શન અને વેચાણ માટે મદદની જરૂરિયાતનો સમાવેશ થાય છે.

(૨) ખેતીના વિકાસ અંગેની જરૂરિયાતો : (જમીન-કૂવા) :

તપાસમા આવરી લીધેલા કુલ કુટુંબોમાથી ૬.૪૪ ટકા કુટુંબો થોડા વત્તા પ્રમાણમા જમીન ધરાવતા હતા. કુલ ૩૪૧૧૮ કુટુંબોમાથી ૧૮૫૬૯ કુટુંબોએ ખેતી માટેની જમીનની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. જેમની પાસે હાલ જમીન છે તેમાથી ૧૧૨૭ કુટુંબોએ કયારી બનાવવા, ૨૧૩૮ કુટુંબોએ પાળા બાંધકામ કરવા, ૨૯૦૫ કુટુંબોએ જમીન સમતળ કરવા અને ૮૧૨ કુટુંબોએ વાડ કરવા માટે સહાયની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ૩૬૫૬ કુટુંબોએ ખેતીમા પીયત માટે નવા કૂવાની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. જયારે ૧૧૭૮ કુટુંબોએ જૂના કૂવાના સમારકામ માટે સહાયની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

(૩) ખેતીના સાધનો,શાકભાજી વાવેતર અને ફળાઉ ઝાડની વિગતો :

તપાસમા આવરી લીધેલા ગામોમાથી ૪૫૩૬ કુટુંબોએ હળની, ૩૬૨૨ કુટુંબોએ રાંપની, ૩૪૭૨ કુટુંબોએ રાંપડાની, ૩૩૪૩ કુટુંબોએ સમારની, ૪૨૧૯ કુટુંબોએ ગાડાની, ૩૨૯૫ કુટુંબોએ વાવણિયાની, ૩૧૭૬ કુટુંબોએ લોખંડના હળની, ૨૬૪૦ કુટુંબોએ

ઉપણવાના પખાની, ૨૫૫૬ કુટુંબોએ મોપની અને ૨૦૦૨ કુટુંબોએ અન્ય નાના મોટા ખેતીના સાધનોની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ૬૨૭૯ કુટુંબોએ ખેતીનું ઉત્પાદન વધે એ માટે સુધરેલ બિયારણ, રાસાયણિક ખાતર અને જંતુનાશક દવાઓ છાંટવાના સાધનોની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

તપાસેલ કુટુંબોમાંથી ૩૩૯૮ કુટુંબોએ શાકભાજીનું વાવેતર કરવાની, ૯૨૧ કુટુંબોએ વાંસ ઉગાડવાની અને ૩૧૦૫ કુટુંબોએ ફળાઉ ઝાડના વાવેતરની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

(૪) પશુપાલન :

આવકના સાધન તરીકે અથવા તો આવકની વૃધ્ધિ માટે કોઇ ઢોરની જરૂર હોય તેના અનુસંધાને તપાસેલ ૩૪૧૧૮ કુટુંબોમાંથી ૧૮૫૫૮ કુટુંબોએ વિવિધ પ્રકારના મળી કુલ ૩૧૧૪૧ ઢોરની જરૂરિયાતો દર્શાવી હતી. જેમાં ભેંસ અને ગાયની જરૂરિયાતની સંખ્યા વિશેષ હતી.

(૫) પરિવહનના સાધનોની તેમજ સ્વરોજગાર માટે તાલીમની જરૂરિયાત :

આવકમાં વૃધ્ધિ માટે તપાસ દરમ્યાન આ બધા ગામોમાંથી પરિવહનના સાધનોમાં ૧૨૯૬ વ્યકિતઓએ ઊંટલારી, અને ૧૮૩૯ વ્યકિતઓએ હાથલારીની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

આ સિવાય અનુસૂચિત જાતિના સભ્યોએ વંશપરંપરાગત ધંધા સિવાય આધુનિક વ્યવસાયમાં જોડાવવા કેટલાક નાના પાયાના ધંધા-રોજગારની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. જેમાં ૮૮૩ વ્યકિતઓએ દળવાની ઘંટી, ૧૧૨૨ વ્યકિતઓએ સાયકલ રીપેરીંગ દુકાન, ૧૫૩૭ વ્યકિતઓએ હાથશાળ (પાવરલુમ) ની જરૂરિયાત દર્શાવી છે.

જયારે કેટલીક વ્યકિતઓએ આધુનિક વ્યવસાયમાં જોડાવા માટેની તાલીમની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. તેમાં

૨૩૧૦ વ્યકિતઓએ સિવણકામની, ૧૫૬ વ્યકિતઓએ ઘડિયાળ રીપેરીંગ, ૧૮૨ વ્યકિતઓએ રેડિયો રીપેરીંગ, ૩૦૬ વ્યકિતઓએ મોટો રીપેરીંગ, ૨૬૩ વ્યકિતઓએ સુથારીકામ, ૩૬૯ વ્યકિતઓએ કડિયાકામ, ૧૩૧ વ્યકિતઓએ હીરા ઘસવાની તાલીમની ઇચ્છા દર્શાવી હતી.

(૬) રહેઠાણ અંગેની જરૂરિયાત :

તપાસ દરમ્યાન જણાયું હતું કે કુલ કુટુંબોમાંથી ૨૩૬૭૦ કુટુંબોને નવા મકાનની, ૧૮૯૦૩ કુટુંબોએ મકાન સમારકામ માટે નાણાંકીય સહાયની, ૨૨૪૮૧ એ ઘરથાળના પ્લોટ માટે અને ૨૮૬૩૭ કુટુંબોએ નિર્ધૂમ ચૂલાની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. આમાં એક કુટુંબને એકથી વધારે પણ જરૂરિયાત દર્શાવી છે.

(૭) ખોડખાંપણ અંગેની જરૂરિયાત :

તપાસમાં આવરી લીધેલ કુલ વ્યકિતઓમાંથી ખોડખાંપણવાળી વ્યકિતઓએ જુદી જુદી જરૂરિયાતો દર્શાવી છે. જેમાં ૨૭૧ વ્યકિતઓએ સાધનોની, ૧૮૮૪ વ્યકિતઓએ નાણાંકીય મદદની, ૨૬૪ વ્યકિતઓએ યોગ્ય સારવારની અને ૯૦ ખોડખાંપણવાળી વ્યકિતઓએ વ્યવસાયિક તાલીમની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ૫૩૭૬ વ્યકિતઓએ આરોગ્ય માટે સારવારની તેમજ ૫૨૭૩ વ્યકિતઓએ દવા માટે આર્થિક મદદની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

અનુસૂચિત જાતિના વસવાટવાળા ફળિયામાં પાયાની સુવિધાઓ :

તપાસમાં આવરી લીધેલ ૩૧૬ ગામોમાં કુલ ૭૩૪ ફળિયા હતા. આ ફળિયામાં હાલ કઇ કઇ સુવિધાઓ હતી તે અંગે જે માહિતી મળી તે આ પ્રમાણે છે :

(૧) શિક્ષણ : ૭૩૪ ફળિયામાંથી ૮૫ ફળિયામાં બાલવાડી, ૧૨૭ ફળિયામાં પ્રાથમિક શાળાનો વર્ગ, ૨૯ ફળિયામાં પ્રૌઢ શિક્ષણનો વર્ગ તેમજ માત્ર ૨ ફળિયામાં કિસાનવર્ગ ચાલતા હતા.

વાસથી પ્રાથમિક શાળાએ જવાના રસ્તા બાબતે એવુ જાણવા મળયુ કે ૭૩૪ ફળિયામાથી ૩૪૩ ફળિયાથી પ્રાથમિક શાળાનો રસ્તો ખરાબ હતો. જયારે ૪૩૧ ફળિયામાથી શાળા જવાના રસ્તામા ચોમાસામા બહુ જ પાણી ભરાઇ જતુ હતુ. ૯૬ ફળિયાથી પ્રાથમિક શાળાએ જવા માટે નદી કે વહેરો ઓળગવો પડતો હતો.

(૨) <u>પીવાનુ પાણી</u> : ૭૩૪ ફળિયામાથી ૫૭ ફળિયામા વસતા લોકોના મકાનમા નળ હતો. જયારે ૨૫૦ વાસના લોકો ગ્રામ પચાયતના નળેથી, ૧૫૫ વાસના લોકો વાસમા ગોઠવેલ હેન્ડ પપથી, ૨૩૨ વાસના લોકો કૂવા પરથી પાણી ખેચી લાવતા હતા. જયારે ૧૬ વાસવાળા તળાવ અને ૨૭ વાસવાળા પીવાના પાણી માટે નદીનો ઉપયોગ કરતા હતા.

૫૬૪ ફળિયાવાળાને પીવાનુ પાણી પૂરતા પ્રમાણમા મળી રહેતુ હતુ. બાકીના ફળિયાવાળાઓ પૂરતુ પાણી ન મળવાથી કૂવો અને ડેમના પાણીનો ઉપયોગ કરતા હતા. ૪ કુટુબોએ એવુ જણાવેલ કે અસ્પૃશ્યતાને કારણે કૂવા પરથી પાણી ભરવા દેતા નથી.

કુલ ૭૩૪ ફળિયામાથી ૪૭૯ ફળિયામા જાહેર પાણી પૂરવઠાની વ્યવસ્થા હતી. જેમાથી ૩૭૪ ફળિયાને તેનુ જોડાણ આપવામા આવ્યુ હતુ.

(૩) <u>વીજળી તથા અન્ય સવલતો</u> : ૭૩૪ ફળિયામાથી ૫૪૯ વાસમા વીજળીની સગવડ હતી. ૭૩૪ ફળિયામાથી ૬૮૭ મહોલ્લાના રહેવાસીઓએ જણાવેલ કે જુદા જુદા ખાતાના સરકારી કર્મચારીઓ ફળિયાની મુલાકાત લે છે. ૭૩૪ ફળિયામાથી ૧૪ ફળિયાના પ્રવેશ આગળ પગથિયા હતા અને ૨૯ ફળિયાના રસ્તાઓ ઇંટ પથ્થરથી પૂરેલા હતા. બાકીના રસ્તાઓમા માટી હતી. જેને કારણે ચોમાસામા કાદવ થતો હતો. ૭૩૪ ફળિયામાથી માત્ર ૯૨ ફળિયામા ગદા પાણીના નિકાલ માટેની વ્યવસ્થા હતી. ૧૦૮ ફળિયામા ખુલ્લી ગટર અને ભૂગર્ભ ગટર હતી.

૭૩૪ ફળિયામાથી ૧૬૫ ફળિયાને ગામમા જવાનો રસ્તો સારો, ૧૮૯ ફળિયાનો રસ્તો ખરાબ, ૩૩૮ ફળિયાનો રસ્તો કાચો અને ૩૩ ફળિયાનો રસ્તો પાકો હતો.

૭૩૪ ફળિયામાથી માત્ર ૩૪ ફળિયામા જાજરૂની સગવડ હતી. ૭૦૦ ફળિયામા વસવાટ કરનારા લોકો બહાર ખુલ્લામા જાજરૂ માટે જતા હતા.

૭૩૪ ફળિયામાથી ૩૬૪ ફળિયાની પાસે ગામના ઉકરડા હતા, તો કેટલાક ફળિયા ગામ લોકોને જાજરૂ જવાની જાહેર જગ્યાઓ પાસે હતા.

આમ સ્પષ્ટ રીતે જણાય આવશે કે અનુસૂચિત જાતિના લોકો પાયાની અને સામાન્ય સુવિધાઓથી પણ વચિત છે અને તેથી આ અગે સત્વરે પગલા લઇ તેઓની મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે ઘટતુ કરવુ જોઇએ. તેઓ કેટલી બધી મુશ્કેલીઓથી પીડાય છે, તે ઉપર્યુકત હકીકતોથી જાણી શકાય છે.

0000000

પ્રકરણ -:૨:

વસતિ અને શિક્ષણ

અગાઉના પ્રકરણમાં જણાવ્યા મુજબ છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજના દરમ્યાન ૨૫૦ કરતાં વધુ અનુસૂચિત જાતિની વસતિ ધરાવતા ૧૪૧૧ ગામોને સ્પેશ્યલ કોમ્પોનન્ટ યોજના હેઠળ આવરી લેવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. ચાલુ વર્ષે ૧૯૮૨-૮૩ દરમ્યાન અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોના આર્થિક ઉત્કર્ષના ધ્યેયને હાસલ કરવા માટે અને આવા બધા લોકોની કુટુંબલક્ષી અને વ્યક્તિગતલક્ષી માહિતી મેળવવા ૪૧૪ ગામોમાં આર્થિક-સામાજિક મોજણી કરવામાં આવી હતી.

(૧) જિલ્લાવાર અને ગામદીઠ કુટુંબ સંખ્યા :

સર્વેક્ષણ દરમ્યાન આવરી લીધેલ જિલ્લાવાર ગામોની સંખ્યા અને ગામદીઠ સર્વેક્ષણ કરેલ અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોની સંખ્યા કોઠા-૨:૧: માં આપવામાં આવી છે.

કોઠા-૨:૧: પરથી જણાય છે કે સૌથી વધુ ગામદીઠ સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોની સંખ્યા અનુક્રમે ગાંધીનગર, બનાસકાંઠા, ખેડા અમદાવાદ અને સુરેન્દ્રનગર જિલ્લામાં હતી. સૌથી વધુ સંખ્યા ગાંધીનગર જિલ્લામાં હતી. કારણ કે ગાંધીનગર પાટનગરનો સર્વેક્ષણમાં સમાવેશ થયો હતો. સૌથી ગામદીઠ ઓછા કુટુંબો વડોદરા જિલ્લામાં હતા. સરેરાશ ગામદીઠ કુટુંબદીઠ સંખ્યા ૧૧૯ ની હતી. કુલ ૪૧૪ ગામોમાં ૪૯૧૫૪ કુટુંબો આવરી લીધા હતા.

કોઠો - ૨:૧:

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ ગામો અને કુટુંબ સખ્યા

ક્રમ	જિલ્લો	પસંદ થયેલ ગામોની સખ્યા	સર્વેક્ષણ કરેલ ગામોની સખ્યા	સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબ સંખ્યા	ગામદીઠ કુટુંબ સખ્યા	સર્વેક્ષણ કરેલ કુલ કુટુંબના ટકા
૧	મહેસાણા	૫૮	૫૮	૬૧૩૭	૧૦૬	૧૨.૪૯
૨	ખેડા	૪૮	૪૩	૬૬૧૪	૧૫૪	૧૩.૪૬
૩	અમદાવાદ	૪૩	૩૬	૫૨૭૧	૧૪૬	૧૦.૭૨
૪	જૂનાગઢ	૪૨	૪૨	૩૬૨૧	૮૬	૭.૩૭
૫	સાબરકાંઠા	૩૫	૩૩	૩૫૨૮	૧૦૭	૭.૧૮
૬	સુરેન્દ્રનગર	૨૯	૨૯	૪૨૩૮	૧૪૬	૮.૬૨
૭	બનાસકાંઠા	૨૫	૨૪	૪૦૩૭	૧૬૮	૮.૨૧
૮	વડોદરા	૨૫	૨૫	૧૮૦૮	૭૨	૩.૬૮
૯	રાજકોટ	૨૦	૨૦	૨૪૮૮	૧૨૪	૫.૦૬
૧૦	કચ્છ	૨૦	૨૦	૨૫૫૭	૧૨૮	૫.૨૦
૧૧	પંચમહાલ	૧૮	૧૭	૧૪૩૦	૮૪	૨.૯૧
૧૨	અમરેલી	૧૮	૧૬	૧૩૫૭	૮૫	૨.૭૬
૧૩	ભરૂચ	૧૫	૧૫	૧૩૬૮	૯૧	૨.૭૮
૧૪	જામનગર	૧૩	૧૦	૮૦૧	૮૦	૧.૬૩
૧૫	ભાવનગર	૧૧	૧૧	૨૦૬૨	૧૮૭	૪.૧૯
૧૬	સુરત	૯	૯	૭૫૮	૮૪	૧.૫૪
૧૭	વલસાડ	૬	૩	૪૩૭	૧૪૬	૦.૮૯
૧૮	ગાંધીનગર	૩	૩	૬૪૨	૨૧૪	૧.૩૧
	કુલ......	૪૩૮	૪૧૪	૪૯૧૫૪	૧૧૯	૧૦૦.૦૦

(૨) જ્ઞાતવાર મોજણીમા આવરી લીધેલ કુટુંબ સખ્યા :

મોજણી દરમ્યાન આવરી લીધેલા કુટુંબોનુ જ્ઞાતિવાર વર્ગીકરણ કોઠા - ૨:૨: મા આપવામા આવ્યુ છે. કોઠા-૨:૨: પરથી જણાય છે કે કુલ કુટુંબોમા સૌથી વધુ સખ્યા વણકરોની હતી અને ત્યાર બાદ અનુક્રમે ચમાર અને ભંગી કુટુંબો હતા. કુલ સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોના ૮૨.૬૮ ટકા કુટુંબો અનુસૂચિત જાતિની ત્રણ મહત્વની જાતિ વણકર, ચમાર અને ભંગીના હતા. તુરી, નાડીયા-દાડી, તીરગર-તીરબંદા અને બાવા-ઢેડ સાધુ કુટુંબોની સખ્યા ૧ ટકા કરતા પણ ઓછી હતી. જિલ્લાવાર અને જ્ઞાતિવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોની સખ્યા પરિશિષ્ટ-૯ મા આપવામા આવી છે.

જિલ્લાવાર જ્ઞાતિઓની કુટુંબ સખ્યા તપાસતા જણાય છે કે વણકર કુટુંબોની સૌથી વધુ સખ્યા જૂનાગઢમા હતી. જયારે સૌથી ઓછી સખ્યા ભરૂચ જિલ્લામા હતી. ચમાર જ્ઞાતિની સૌથી વધુ સખ્યા બનાસકાંઠા જિલ્લામા અને સૌથી ઓછી સખ્યા વલસાડમા હતી. ભંગી કુટુંબોની સૌથી વધુ સખ્યા પંચમહાલ અને ઓછી સખ્યા કચ્છમા હતી. અન્ય જ્ઞાતિના કુટુંબોની સખ્યા દરેક જિલ્લામા ઓછા ઉત્તા પ્રમાણમા હતી.

કોઠો ૨:૨:

જ્ઞાતિવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબ સંખ્યા

ક્રમ	જ્ઞાતિ	કુટુંબ સંખ્યા	કુલ કુટુંબના ટકા
૧	વણકર	૨૧૪૫૪	૪૩.૬૭
૨	ચમાર	૧૧૩૪૪	૨૩.૦૮
૩	ભંગી	૭૮૨૯	૧૫.૯૩
૪	ગરોડા - ગરો	૧૯૫૨	૩.૯૭
૫	મેઘવાલ	૧૮૮૦	૩.૮૨
૬	સેનવા	૧૫૦૭	૩.૦૭
૭	મોચીગર	૯૯૬	૨.૦૩
૮	માહ્યાવંશી	૯૬૧	૧.૯૬
૯	તુરી	૪૯૦	૦.૯૯
૧૦	નાડીયા - હાડી	૩૮૩	૦.૭૮
૧૧	તીરગર-તીરબંદા	૧૮૩	૦.૩૭
૧૨	બાવા - ઢેડ સાધુ	૧૬૫	૦.૩૩
	કુલ	૪૯૧૫૪	૧૦૦.૦૦

(૩) વસ્તી :

સર્વેક્ષણ થયેલ ૪૧૪ ગામોમાં કુલ ૪૯૧૫૪ કુટુંબોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા. આ કુટુંબોની કુલ વસતિ ૨૩૨૫૬૮ ની હતી. જેમાં પુરૂષોની સંખ્યા ૧૨૦૭૭૨ (૫૧.૬૭ ટકા) અને સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૧૧૨૩૯૬ (૪૮.૩૩ ટકા) ની હતી. આમ સ્ત્રીઓ કરતાં પુરૂષોની સંખ્યા વધુ હતી. સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું કુટુંબ કદ ૪.૭૩ નું હતું. જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુલ કુટુંબોની સભ્ય સંખ્યા અને કુટુંબનું કદ કોઠા-૨:૩: માં આપવામાંમાં આવ્યું છે.

કોઠા-૨:૩: માં જણાવેલ માહિતી પરથી જોઇ શકાય છે કે સર્વેક્ષણ કરેલ જિલ્લાઓમાં કુટુંબનું સૌથી વધારે કદ વલસાડ અને ઓછામાં ઓછું બનાસકાંઠા જિલ્લામાં હતું. કુલ ૧૮ જિલ્લા-માંથી ૧૨ જિલ્લામાં કુટુંબનું કદ સરેરાશ કરતાં વધારે હતું. ૭ જિલ્લાઓ એવા હતાં કે જેમાં કુટુંબનું કદ ૫ સભ્યો કરતાં વધારે હતું.

સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબના સભ્યોનું વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ કોઠા-૨:૪: માં આપવામાં આવ્યું છે.

કોઠા-૨:૪: માં દર્શાવેલ આંકડાઓ પરથી જોઇ શકાય છે કે કુલ વસતિમાંથી ૧૯.૧૬ ટકા વસતિ ૬ વર્ષથી ઓછી વયની વ્યક્તિઓની હતી. જ્યારે ૭ થી ૧૪ વર્ષની વયની વ્યક્તિઓ ૨૧.૮૬ ટકા, ૧૫ વર્ષથી ૨૫ વર્ષની વયની વ્યક્તિઓ ૨૨.૪૫ ટકા, ૨૬ વર્ષથી ૫૦ વર્ષની વ્યક્તિઓ ૩૦.૧૩ ટકા અને ૫૦ વર્ષથી વધુ ૬.૪૦ ટકા હતાં. જાતિવાર વર્ગીકરણ કરતાં જણાય છે કે ૬ વર્ષથી નીચેમાં સ્ત્રીઓ કરતાં પુરૂષોની સંખ્યા વિશેષ હતી. ૭ થી ૧૪ વર્ષ અને ૧૫ વર્ષથી ૨૫ વર્ષમાં પુરૂષોનું પ્રમાણ સ્ત્રીઓ કરતાં વધુ હતું. જ્યારે ૨૬ વર્ષથી ૫૦ વર્ષ અને ૫૦ વર્ષ થી વધુ વયની વ્યક્તિઓના જૂથમાં પુરૂષો કરતાં સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ વિશેષ હતું. વયજૂથ પ્રમાણે કુલ સરેરાશ વસતિ કરતાં વધુ સરેરાશ દર્શાવતા જિલ્લાઓની માહિતી કોઠા-૨:૫: માં આપવામાં આવી છે. વયજૂથ પ્રમાણે જિલ્લાવાર સભ્ય સંખ્યાની માહિતી

કોઠો - ૨:૩:

જિલ્લાવાર કુલ કુટુંબ સભ્ય સંખ્યા અને કુટુંબ કદ

ક્રમ	જિલ્લો	કુલ સભ્ય સંખ્યા			કુલ કુટુંબ સંખ્યા	કુટુંબનું
		પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ		
૧	અમદાવાદ	૧૨૮૪૪	૧૧૮૧૪	૨૪૬૫૮	૫૨૭૧	૪.૬૮
૨	મહેસાણા	૧૫૦૮૩	૧૪૧૯૫	૨૯૨૭૮	૬૧૩૭	૪.૭૭
૩	ખેડા	૧૪૭૮૧	૧૩૦૪૬	૨૭૮૨૭	૬૬૧૪	૪.૨૧
૪	ગાંધીનગર	૧૭૧૨	૧૫૬૯	૩૨૮૧	૬૪૨	૫.૧૧
૫	ભરૂચ	૩૦૭૨	૨૭૬૭	૫૮૩૯	૧૩૬૮	૪.૨૭
૬	સુરત	૧૭૬૧	૧૭૫૩	૩૫૧૪	૭૫૮	૪.૬૪
૭	વલસાડ	૧૨૭૪	૧૨૪૨	૨૫૧૬	૪૩૭	૫.૭૬
૮	પંચમહાલ	૩૧૮૪	૩૦૦૯	૬૧૯૩	૧૪૩૦	૪.૩૩
૯	વડોદરા	૪૫૨૭	૪૦૪૧	૮૫૬૮	૧૮૦૮	૪.૭૪
૧૦	બનાસકાંઠા	૮૩૯૨	૮૨૩૦	૧૬૬૨૨	૪૦૩૭	૪.૧૨
૧૧	સાબરકાંઠા	૭૭૨૦	૭૪૧૫	૧૫૧૩૫	૩૫૨૮	૪.૨૯
૧૨	ભાવનગર	૫૯૭૨	૫૭૧૦	૧૧૬૮૨	૨૦૬૨	૫.૬૭
૧૩	જામનગર	૨૩૫૮	૨૨૦૩	૪૫૬૧	૮૦૧	૫.૬૯
૧૪	રાજકોટ	૬૭૨૫	૬૨૭૬	૧૩૦૦૧	૨૪૮૮	૫.૨૩
૧૫	જૂનાગઢ	૯૯૮૭	૯૬૦૨	૧૯૫૮૯	૩૬૨૧	૫.૪૧
૧૬	સુરેન્દ્રનગર	૧૦૫૯૬	૯૮૬૦	૨૦૪૫૬	૪૨૬૮	૪.૭૯
૧૭	અમરેલી	૩૯૦૧	૩૬૭૬	૭૫૭૭	૧૩૫૭	૫.૫૮
૧૮	કચ્છ	૬૨૮૩	૫૯૮૮	૧૨૨૭૧	૨૫૫૭	૪.૮૦
	કુલ	૧૨૦૧૭૨	૧૧૨૩૯૬	૨૩૨૫૬૮	૪૯૧૫૪	૪.૭૩

કોઠો -૨:૪:

કુટુંબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ

વયજૂથ	પુરૂષ	ટકા	સ્ત્રી	ટકા	કુલ	ટકા
૬ વર્ષથી નીચે	૨૩૨૭૯	૧૯.૩૮	૨૧૨૭૪	૧૮.૯૨	૪૪૫૫૩	૧૯.૧૬
૭ વર્ષથી ૧૪ વર્ષ	૨૭૫૮૮	૨૨.૯૬	૨૩૨૫૫	૨૦.૬૯	૫૫૮૪૩	૨૧.૮૬
૧૫ વર્ષથી ૨૫ વર્ષ	૨૮૭૧૪	૨૩.૮૯	૨૩૪૮૯	૨૦.૯૦	૫૨૨૦૩	૨૨.૪૫
૨૬ વર્ષથી ૫૦ વર્ષ	૩૪૩૨૭	૨૮.૫૬	૩૫૭૩૭	૩૧.૮૦	૭૦૦૬૪	૩૦.૧૩
૫૦ વર્ષથી વધુ	૬૨૬૪	૫.૨૧	૮૬૪૧	૭.૬૯	૧૪૯૦૫	૬.૪૦
કુલ...	૧૨૦૧૭૨	૫૧.૬૭	૧૧૨૩૯૬	૪૮.૩૩	૨૩૨૫૬૮	૧૦૦.૦૦

કોઠો - ૨:૫:

વયજૂથ પ્રમાણે કુલ સરેરાશ વસતિ કરતા વધુ સરેરાશ દર્શાવતા જિલ્લાઓ

વયજૂથ	કુલ સરેરાશ	સરેરાશ કરતા વધુ વસતિ ધરાવતા જિલ્લાઓ
૬ વર્ષથી નીચે	૧૯.૧૬	ગાંધીનગર, બનાસકાંઠા, અમદાવાદ સુરેન્દ્રનગર, અમરેલી, જૂનાગઢ, ભાવનગર, જામનગર, રાજકોટ, કચ્છ.
૭ વર્ષથી ૧૪ વર્ષ	૨૧.૮૬	ગાંધીનગર, મહેસાણા, વડોદરા, ભરૂચ, અમરેલી, જૂનાગઢ, ભાવનગર, જામનગર, રાજકોટ, કચ્છ.
૧૫ વર્ષથી ૨૫ વર્ષ	૨૨.૪૫	ગાંધીનગર, મહેસાણા, બનાસકાંઠા, વડોદરા, સુરત, વલસાડ, પંચમહાલ, સુરેન્દ્રનગર, ભાવનગર, જામનગર.
૨૫ વર્ષથી ૫૦ વર્ષ	૩૦.૧૩	સાબરકાંઠા, વડોદરા, ભરૂચ, સુરત પંચમહાલ, ખેડા, અમદાવાદ, રાજકોટ.
૫૦ વર્ષથી વધુ	૬.૪૦	મહેસાણા, વડોદરા, વલસાડ, અમદાવાદ, સુરેન્દ્રનગર, કચ્છ.

પરિશિષ્ટ-૧૦ મા આપવામા આવી છે. વયજૂથ પ્રમાણેના આંકડાઓ તપાસતા જણાય છે કે ૨૫ વર્ષ સુધીની વયમા સ્ત્રીઓ કરતા પુરૂષોનુ પ્રમાણ વિશેષ છે. આ આંકડાઓ જોતા જણાય છે કે અનુસૂચિત જાતિના લોકોની વસતિમા ઝડપી વધારો થઇ રહયો છે. જાણીતા વસતિશાસ્ત્રી સન્ડબર્ગે આપેલ સૂત્ર પ્રમાણે ૦ -૧૪ ની ઉંમરના જૂથમા કુલ વસતિના ૪૦ ટકા જેટલી વસતિ હોય તો તે પ્રજાની વસતિ વધી રહી છે એમ કહેવાય. ૩૦ ટકા જેટલી વસતિ હોય તો તે પ્રજાની વસતિ સ્થિર રહી છે એમ કહેવાય. અને ૨૦ ટકા જેટલી વસતિ હોય તો તે પ્રજાની વસતિ ઘટી રહી છે અમે કહેવાય. આ ધોરણે સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમા ૦-૧૪ ઉંમરના જૂથમા ૪૧ ટકા જેટલી વસતિ છે. તે જોતા હરિજનોમા વસતિનો વધારો થઇ રહયો છે એમ કહી શકાય. ૦-૧૪ ની ઉંમર જૂથમા જિલ્લાવાર આંકડાઓ જોતા જણાય છે કે કુલ ૧૮ જિલ્લામાથી ૧૧ જિલ્લાઓમા આ જૂથમા વસતિ ૪૦ ટકા અને તેથી વધુ હતી.

(૪) અક્ષરજ્ઞાન :

મોજણી કરેલ ૪૧૪૦ ગામોમા અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ કોઠા-૨:૬: મા આપવામા આવ્યુ છે.

કોઠા-૨:૬: મા આપવામા આવેલ માહિતી પરથી જોઇ શકાય છે કે સર્વેક્ષણ કરેલ ૪૧૪ ગામોમા અનુસૂચિત જાતિના લોકોની કુલ ૨૩૨૫૬૮ ની વસતિમાથી ૧૨૯૬૫૭ વ્યકિતઓ (૫૫.૭૫ ટકા) અભણ હતી. જયારે ૧૦૨૯૧૧ વ્યકિતઓ (૪૪.૨૫ ટકા) ભણેલ હતી. કુલ ભણેલામાથી ૪૯૮૫૮ વ્યકિતઓનો અભ્યાસ ચાલુ હતો. જયારે ૨૨.૮૧ ટકા શિક્ષિત હતા. જાતિવાર વર્ગીકરણ કરતા જણાય છે કે કુલ પુરૂષોમાથી ૪૪ ટકા અભણ હતા. જયારે સ્ત્રીઓમા અભણનુ પ્રમાણ ૬૭.૯૧ ટકા જેટલુ હતુ. કુલ પુરૂષોમાથી ૩૦ ટકા શિક્ષિત હતા અને ૨૫ ટકા શિક્ષણ મેળવતા હતા. જયારે સ્ત્રીઓમા માત્ર ૧૫ ટકા શિક્ષિત હતા અને ૧૭ ટકા શિક્ષણ લેતા હતા. આ આંકડાઓ પરથી સ્પષ્ટ જણાય આવે છે. અનુસૂચિત જાતિની સ્ત્રીઓ શિક્ષણમા ઘણી જ પાછળ છે. તેમનામા શિક્ષિત ઓછા છે. પરંતુ સાથોસાથ શિક્ષણ લેનારાઓનુ પ્રમાણ પણ ઓછુ છે. આમ શિક્ષણની બાબતમા હરિજન સ્ત્રીઓ માટે ઘણુ કરવાનુ છે એનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવે છે.

કોઠો ..૨:૬:

સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ

વિગત	પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ
અભણ	૫૩૩૨૬ (૪૪.૩૭)	૭૬૩૩૧ (૬૭.૯૧)	૧૨૯૬૫૭ (૫૫.૭૫)
શિક્ષિત	૩૬૧૭૯ (૩૦.૧૧)	૧૬૮૭૪ (૧૫.૦૧)	૫૩૦૫૩ (૨૨.૮૧)
ચાલુ અભ્યાસ	૩૦૬૬૭ (૨૫.૫૨)	૧૯૧૯૧ (૧૭.૦૮)	૪૯૮૫૮ (૨૧.૪૪)
કુલ...	૧૨૦૧૭૨ (૧૦૦.૦૦)	૧૧૨૩૯૬ (૧૦૦.૦૦)	૨૩૨૫૬૮ (૧૦૦.૦૦)

(કૌંસમા દર્શાવેલ આંકડાઓ ટકાવારી દર્શાવે છે.

જિલ્લાવાર શિક્ષણનુ પ્રમાણ કોઠા-૨:૭: મા આપવામા આવ્યુ છે. જિલ્લાવાર શિક્ષણની પરિસ્થિતિ તપાસતા જણાય છે કે ૧૮ જિલ્લામાથી ૮ જિલ્લાઓમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ સરેરાશ કરતા ઓછુ હતુ. સૌથી વધુ શિક્ષણનુ પ્રમાણ સુરત (૭૨.૩૪ ટકા) જિલ્લામા હતુ. જયારે ઓછામા ઓછુ બનાસકાંઠા જિલ્લામા (૨૬.૮૯ ટકા) હતુ. એજ રીતે સૌથી વધુ અભણોની સંખ્યા બનાસકાંઠા જિલ્લામા (૭૩.૧૧ ટકા) હતી અને સૌથી ઓછામા ઓછી સુરત જિલ્લામા જોવા મળી હતી. જિલ્લાવાર અને જાતિવાર શિક્ષણનુ પ્રમાણ પરિશિષ્ટ-૧૧ મા આપવામા આવ્યુ છે. સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમા શિક્ષણ મેળવેલ વ્યકિતઓનુ શિક્ષણના સ્તર પ્રમાણેનુ વર્ગીકરણ કોઠા -૨:૮: મા આપવામા આવ્યુ છે.

કોઠા-૨:૮: પરથી જણાય આવે છે કે કુલ શિક્ષિત વ્યકિતઓમાથી ૬૯ ટકા વ્યકિતઓએ પ્રાથમિક કક્ષાનુ શિક્ષણ મેળવેલ, ૧૬ ટકા માધ્યમિક કક્ષા સુધીનુ, ૧૦ ટકા એસ.એસ.સી. થયેલા, ૩ ટકા સ્નાતક અને ૧ ટકા કરતા ઓછા અનુસ્નાતક અને ટેકનિકલ શિક્ષણ ધરાવતા હતા. જાતિવાર વર્ગીકરણ કરીએ તો

કોઠો - ૨:૭:

જિલ્લાવાર શિક્ષણનુ પ્રમાણ

ક્રમ	જિલ્લો	અભણ	શિક્ષિત	કુલ
૧	ગાંધીનગર	૧૧૦૩ (૩૩.૬૨)	૨૧૭૮ (૬૬.૩૮)	૩૨૮૧ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૧૩૯૮૯ (૪૭.૭૮)	૧૫૨૮૯ (૫૨.૨૨)	૨૯૨૭૮ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૧૨૧૫૨ (૭૩.૧૧)	૪૪૭૦ (૨૬.૮૯)	૧૬૬૨૨ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૮૩૦૭ (૫૪.૮૯)	૬૮૨૮ (૪૫.૧૧)	૧૫૧૩૫ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૩૭૨૦ (૪૩.૪૨)	૪૮૪૮ (૫૬.૫૮)	૮૫૬૮ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૨૫૯૧ (૪૪.૩૭)	૩૨૪૮ (૫૫.૬૩)	૫૮૩૯ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	૯૭૨ (૨૭.૬૬)	૨૫૪૨ (૭૨.૩૪)	૩૫૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૮	વલસાડ	૭૫૫ (૩૦.૦૧)	૧૭૬૧ (૬૯.૯૯)	૨૫૧૬ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૩૩૧૫ (૫૩.૫૩)	૨૮૭૮ (૪૬.૪૭)	૬૧૯૩ (૧૦૦.૦૦)
૧૦	ખેડા	૧૨૫૮૫ (૪૫.૨૩)	૧૫૨૪૨ (૫૪.૭૭)	૨૭૮૨૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૧૨૬૬૭ (૫૧.૩૭)	૧૧૯૯૧ (૪૮.૬૩)	૨૪૬૫૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	સુરેન્દ્રનગર	૧૨૮૨૪ (૬૨.૬૯)	૭૬૩૨ (૩૭.૩૧)	૨૦૪૫૬ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	અમરેલી	૫૨૮૭ (૬૯.૭૮)	૨૨૯૦ (૩૦.૨૨)	૭૫૭૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	જૂનાગઢ	૧૩૪૩૬ (૬૮.૫૯)	૬૧૫૩ (૩૧.૪૧)	૧૯૫૮૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	ભાવનગર	૬૭૭૦ (૫૭.૯૫)	૪૯૧૨ (૪૨.૦૫)	૧૧૬૮૨ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	જામનગર	૩૩૧૦ (૭૨.૫૭)	૧૨૫૧ (૨૭.૪૩)	૪૫૬૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	રાજકોટ	૮૧૮૭ (૫૯.૩૨)	૫૬૧૪ (૪૦.૬૮)	૧૩૮૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	કચ્છ	૭૬૮૭ (૬૨.૬૪)	૪૫૮૪ (૩૭.૩૬)	૧૨૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ	૧૨૯૬૫૭ (૫૫.૭૫)	૧૦૨૯૧૧ (૪૪.૨૫)	૨૩૨૫૬૮ (૧૦૦.૦૦)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડાઓ ટકાવારી દર્શાવે છે.

કોઠો -૨:૮:

સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાં શિક્ષણના સ્તર પ્રમાણે શિક્ષણનુ પ્રમાણ

ક્રમ	શિક્ષણનુ સ્તર	પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	પ્રાથમિક (ધોરણ ૧ થી ૭)	૨૩૮૫૧ (૬૫.૯૩)	૧૨૬૧૩ (૭૪.૭૫)	૩૬૪૬૪ (૬૮.૭૩)
૨	માધ્યમિક (ધોરણ ૮ થી ૧૧)	૬૨૧૫ (૧૭.૧૮)	૨૩૭૬ (૧૪.૧૦)	૮૫૯૧ (૧૬.૧૯)
૩	એસ.એસ.સી.	૪૨૩૦ (૧૧.૬૯)	૧૨૮૬ (૭.૬૨)	૫૫૧૬ (૧૦.૪૦)
૪	સ્નાતક	૧૨૯૩ (૩.૫૭)	૨૬૫ (૧.૫૭)	૧૫૫૮ (૨.૯૪)
૩	અનુસ્નાતક	૩૪૭ (૦.૯૬)	૧૦૨ (૦.૬૦)	૪૪૯ (૦.૮૫)
૬	ટેકનિકલ શિક્ષણ લીધેલ	૨૪૩ (૦.૬૭)	૨૩૨ (૧.૩૬)	૪૭૫ (૦.૮૯)
	કુલ ...	૩૬૧૭૯ (૧૦૦.૦૦)	૧૬૮૭૪ (૧૦૦.૦૦)	૫૩૦૫૩ (૧૦૦.૦૦)

જણાય છે કે કુલ પુરૂષોમાંથી ૬૬ ટકા પ્રાથમિક કક્ષા સુધીનુ, ૧૭ ટકા માધ્યમિક સ્તરનુ, ૧૨ ટકા એસ.એસ.સી., ૩ ટકા ગ્રેજ્યુએટ હતાં. એજ રીતે સ્ત્રીઓમાં આ પ્રમાણ અનુક્રમે ૭૫ ટકા, ૧૪ ટકા, ૮ ટકા અને ૧.૫૭ ટકા હતુ. સ્ત્રીઓમાં ૦.૬૦ ટકા અનુસ્નાતક અને ૧.૩૬ ટકા ટેકનિકલ શિક્ષણ હતુ. સ્નાતક અને અનુસ્નાતકની સંખ્યા સ્ત્રી અને પુરૂષોમાં બન્નેમાં ઓછી હતી: ટેકનિકલ શિક્ષણનુ પ્રમાણ પુરૂષો કરતાં સ્ત્રીઓમાં વધારે હતુ. એકંદરે શિક્ષણની પરિસ્થિતિ જોઇએ તો સર્વેક્ષણ કરેલ ગામોમાં શિક્ષિત વ્યકિતઓમાં મોટેભાગે પ્રાથમિક સ્તર સુધીનુ જ શિક્ષણ મેળવેલુ. આમ શિક્ષણ સ્તરે અન્ય સમાજની સરખામણીમાં હરિજનોને બહુ મોટી મંજિલ પાર કરવાની છે.

સર્વેક્ષણ કરેલ ગામોમાં જુદી જુદી કક્ષાએ જાતિવાર અભ્યાસ કરતાં બાળકોની માહિતી કોઠા-૨:૯: માં આપવામાં આવી છે.

કોઠો ૨:૯:

જુદી જુદી કક્ષાએ જાતિવાર અભ્યાસ કરતા બાળકોની સખ્યા

ક્રમ	કક્ષા	પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	બાલવાડીમા	૩૩૭૮ (૧૧.૦૧)	૨૯૩૨ (૧૫.૨૮)	૬૩૧૦ (૧૨.૬૬)
૨	ધોરણ ૧ થી ૭	૧૯૬૧૯ (૬૩.૯૮)	૧૨૯૮૯ (૬૭.૬૮)	૩૨૬૦૮ (૬૫.૪૦)
૩	ધોરણ ૮ થી ૧૦	૫૨૩૩ (૧૭.૦૭)	૨૫૭૦ (૧૩.૩૯)	૭૮૦૦ (૧૫.૬૪)
૪	ઉચ્ચ-માધ્યમિક	૧૪૬૯ (૪.૭૯)	૪૭૫ (૨.૪૭)	૧૯૪૪ (૩.૯૧)
૫	કોલેજમા ભણતા	૭૯૦ (૨.૫૭	૧૬૮ (૦.૮૭)	૯૫૮ (૧.૯૨)
૬	અનુસ્નાતક વર્ગમા	૭૫ (૦.૨૪)	૧૧ (૦.૦૬)	૮૬ (૦.૧૭)
૭	ટેકનિકલ શિક્ષણ લેતા	૧૦૩ (૦.૩૪)	૪૬ (૦.૨૫)	૧૪૯ (૦.૩૦)
	કુલ....	૩૦૬૬૭ (૧૦૦.૦૦)	૧૯૧૯૧ (૧૦૦.૦૦)	૪૯૮૫૮ (૧૦૦.૦૦)

કોઠા-૨:૯: પરથી જણાય છે કે કુલ ભણતા બાળકોમાથી ૧૩ ટકા બાલવાડીમા, ૬૫ ટકા પ્રાથમિક કક્ષાએ, ૧૬ ટકા માધ્યમિક કક્ષાઓમા, ૪ ટકા ઉચ્ચતર માધ્યમિકમા, ૨ ટકા કોલેજમા અને માત્ર ૮૬ છોકરાઓ અનુસ્નાતકમા અને ૧૪૯ છોકરાઓ ટેકનિકલ શિક્ષણ લેતા હતા. આમ ભણતા બાળકોમા મોટાભાગના એટલે કે ૭૮ ટકા પ્રાથમિક કક્ષાના સ્તર પર અભ્યાસ કરતા હતા. જાતિવાર પરિસ્થિતિ જોઇએ તો કુલ ભણતા બાળકોની સખ્યામાથી ૩૮ ટકા સ્ત્રીઓ હતી. જયારે ૬૨ ટકા પુરૂષો હતા. સ્ત્રીઓમા કોલેજમા અનેઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાએ ભણતા બાળકોુન પ્રમાણ ઘણુ જૂજ હતુ. જિલ્લાવાર અને જાતિવાર અભ્યાસ કરતા બાળકોની સખ્યા પરિશિષ્ટ-૧૨ મા આપવામા આવી છે.

શાળાએ જતા બાળકો :

જિલ્લાવાર ૭ થી ૧૪ વર્ષના શાળાએ ન જતા બાળકોની સખ્યા કોઠા-૨:૧૦: મા આપવામા આવી છે. કોઠા-૨:૧૦: મા જણાવેલ આકડાઓ પરથી જોઇ શકાય છે કે કુલ સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબમા ૭ થી ૧૪ વર્ષના ૫૦૮૪૩ બાળકો હતા. જેમાથી તપાસ સમયે ૧૦૫૫૧ બાળકો શાળાએ જતા નહોતા. આમ કુલ ૭ થી ૧૪ વર્ષના બાળકોમાથી ૨૦.૭૫ ટકા બાળકો શાળાના શિક્ષણથી વચિત હતા. જિલ્લાવાર માહિતી તપાસતા જણાય છે કે શાળાએ ન જતા બાળકોનુ સૌથી વધુ પ્રમાણ અનુક્રમે જૂનાગઢ, સુરેન્દ્રનગર, જામનગર, બનાસકાઠામા વિશેષ હતુ. શાળાએ ન જતા બાળકોનુ સૌથી ઓછુ પ્રમાણ ગાધીનગર જિલ્લામા હતુ. શાળાએ ન જતા બાળકોનુ ૨૦ ટકા કરતા વધારે પ્રમાણ ૭ જિલ્લામા હતુ, અને ૧૦ ટકા કરતા ઓછુ પ્રમાણ માત્ર ૩ જિલ્લાઓમા હતુ. સરેરાશ ગામવાર શાળાએ ન જતા બાળકોની સખ્યા ૨૫ ની છે. આ આકડાઓ પણ એક વાતનુ સમર્થન કરે છે કે સરકારના શિક્ષણ પાછળના સઘન પ્રયાસો છતા હરિજન બાળકો એક યા બીજા કારણોસર શાળાએ જતા નથી.

સ્વાતંત્ર્ય પછી પછાતવર્ગના લોકોના બાળકો એમાયે ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના બાળકો માટે કેન્દ્ર અને રાજય સરકારો વ્દારા અનેક પ્રકારની સવલતો આપવામા આવે છે. રાજયમા પ્રાથમિક શિક્ષણ મફત અને સાર્વત્રિક છે અને દરેક બાળકને પ્રાથમિક શિક્ષણ મળી રહે તે માટે રાજય સરકાર વ્દારા અનેક પ્રયાસો કરવામા આવે છે. તેમ છતા એક યા બીજા કારણોસર અનુસૂચિત જાતિના બાળકો શિક્ષણ લેતા નથી.

આ મોજણીમા આવરી લીધેલા ૪૧૪ ગામોમા અનુસૂચિત જાતિના બાળકોની કેળવણી વિષયક માહિતી મેળવવામા આવી હતી અને જે કુટુબમાથી બાળકો શાળાએ ભણવા નથી જતા કે ભણવાનુ છોડી દીધેલ છે તો તેના શા કારણો છે તે અગે માહિતી એકત્ર કરવામા આવી હતી. આવા બાળકોમાથી ૭૩ ટકા નબળી

કોઠો ૨:૧૦:

જિલ્લાવાર ૭ થી ૧૪ વર્ષની ઉમરના ન ભણતા બાળકોની સખ્યા

ક્રમ	જિલ્લો	૭થી ૧૪વર્ષના બાળકોની સખ્યા	૭થી ૧૪વર્ષના બાળકોમા ન ભણતા બાળકોની સખ્યા	કુલ બાળકોમા ન ભણતા બાળકોના ટકા
૧	ગાધીનગર	૮૯૩	૩૦	૩.૩૩
૨	મહેસાણા	૬૬૦૨	૭૭૯	૧૧.૮૦
૩	બનાસકાઠા	૩૫૧૯	૯૯૪	૨૮.૨૫
૪	સાબરકાઠા	૩૧૧૪	૭૪૪	૨૩.૮૯
૫	વડોદરા	૧૯૦૦	૧૬૧	૮.૪૭
૬	ભરૂચ	૧૩૦૩	૧૪૧	૧૦.૮૨
૭	સુરત	૭૩૨	૧૧૭	૧૫.૦૮
૮	વલસાડ	૪૯૫	૪૮	૯.૭૦
૯	પચમહાલ	૧૨૯૮	૨૨૮	૧૭.૫૬
૧૦	ખેડા	૫૫૮૬	૧૦૩૪	૧૮.૫૧
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૨૩	૭૩૦	૧૩.૯૮
૧૨	સુરે-દ્રનગર	૪૪૪૦	૧૫૫૭	૩૫.૦૭
૧૩	અમરેલી	૧૭૮૬	૨૬૬	૧૪.૮૯
૧૪	જૂનાગઢ	૪૪૫૪	૧૭૩૯	૩૯.૦૪
૧૫	ભાવનગર	૨૫૮૯	૫૬૪	૨૧.૭૮
૧૬	જામનગર	૧૦૧૮	૨૯૬	૨૯.૦૭
૧૭	રાજકોટ	૩૦૧૧	૬૮૫	૨૨.૭૫
૧૮	કચ્છ	૨૮૮૦	૪૩૮	૧૫.૨૧
	કુલ.....	૫૦૮૪૩	૧૦૫૫૧	૨૦.૭૫

આર્થિક સ્થિતિને કારણે ૧૦ ટકા બાળકોને ભણવામા રસ નથી, ૫ ટકા ઘરમા નાના બાળકોની સભાળ રાખવાને લીધે, ૫ ટકાને પોતાના મા-બાપની ભણાવવાની ઇચ્છા નથી, ૫ ટકા બાળકો મા-બાપને ખેતીમા અને ધધા-રોજગારમા મદદ કરતા હોવાથી ભણવા જતા નથી. તપાસ દરમ્યાન પાચ દાખલામા અસ્પૃશ્યતાને કારણે ભણવા જઇ શકતા નથી એવુ કારણ જણાવેલ. આ પાચ દાખલાઓ મહેસાણા (૧), અમદાવાદ (૧) અને સુરે-દ્રનગર (૩) જોવા મળયા હતા. એક રીતે જોઇએ તો આ કારણસર ન ભણતા બાળકની સખ્યા નજીવી ગણાય. પરંતુ એકે દાખલો ભારતીય સમાજમા યોગ્ય ન કહેવાય. જિલ્લાવાર ન ભણતા બાળકોના કારણોની માહિતી પરિશિષ્ટ-૧૩ મા આપવામા આવી છે.

0000000

પ્રકરણ - :૩:

આર્થિક સ્થિતિ

(૧) વ્યવસાયિક વર્ગીકરણ :

સર્વેક્ષણ હેઠળ આવરી લીધેલા ૪૧૪ ગામોમાં અનુસૂચિત જાતિના કુલ ૪૯૧૫૪ કુટુંબો વિવિધ પ્રકારના વ્યવસાયોમાં રોકાયેલા હતા. મુખ્ય વ્યવસાય પ્રમાણે સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ કોઠા-૩:૧: માં આપવામાં આવ્યુ છે.

કોઠો - ૩:૧:

સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોનુ વ્યવસાયિક વર્ગીકરણ

ક્રમ	મુખ્ય વ્યવસાય	કુટુંબ સંખ્યા	ટકા
૧	ખેતી	૨૯૯૨	૬.૦૯
૨	ખેતમજૂરી	૯૧૦૯	૧૮.૫૪
૩	મજૂરી	૧૮૦૮૭	૩૬.૮૦
૪	ચર્મકામ	૨૬૯૪	૫.૪૮
૫	વાંસકામ	૪૯૯	૧.૦૧
૬	સફાઇકામ	૭૭	૦.૧૬
૭	વેપાર	૫૫૭	૧.૧૩
૮	નોકરી	૧૦૦૩૭	૨૦.૪૨
૯	અન્ય	૨૧૧૨	૪.૨૯
	કુલ	૪૯૧૫૪	૧૦૦.૦૦

ઉપરના આંકડાઓ પરથી જણાય છે કે સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનો મુખ્ય ધંધો મજૂરી હતો. કુલ સર્વેક્ષણના કુટુંબોમાંથી ૫૫ ટકા કુટુંબો મજૂરી પર નિર્ભર હતા. માત્ર ૬ ટકા કુટુંબોનો મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી હતો. વંશપરંપરાગત ધંધો કરતા કુટુંબોની સંખ્યા કુલ કુટુંબોના ૭ ટકા જેટલી હતી. સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જુદા જુદા ગામોમાંથી

જાણવા મળેલ કે તેમનો વણાટ અને ચર્મ કામનો વંશપરંપરાગત ધધો પણ ભાંગી પડયો હતો. આર્થિક મુશ્કેલીને કારણે તેઓ પોતાનો વણાટ અને ચર્મ ઉદ્યોગનો ધધો પણ સારી રીતે કરી શકતા નથી. વેપાર ધધામા કુલ કુટુબના માત્ર ૧ ટકા હતા. સફાઇકામમા પણ નહિવત્ લોકો કામ કરતા હતા. વેપાર ધધામા છૂટક ધધો એમાયે ખાસ કરીને કાપડની ફેરીનો ધધો કરતા હતા. કુલ કુટુબોના ૨૦ ટકા કુટુબો નોકરીમા રોકાયેલા હતા. તેઓ મુખ્યત્વે જિલ્લા પચાયત, તાલુકા પચાયતમા કે શહેર સુધરાઇમા ઝાડુ વાળવાનો, પટાવાળા તરીકે તેમજ કેટલાક શિક્ષકો અને કારકૂનની નોકરીમા જોડાયેલા હતા.

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુબોનુ મુખ્ય ધધાવાર વર્ગીકરણ પરિશિષ્ટ-૧૪ મા આપવામા આવ્યુ છે. પરિશિષ્ટ-૧૪ મા આપેલા આંકડાઓ પરથી જણાય છે કે કુલ કુટુબોમાથી સરેરાશ ૬.૦૯ ટકા કુટુબો ખેતીમા રોકાયેલા હતા. ખેતી મુખ્ય વ્યવસાય હોય એવા કુટુબોનુ સૌથી વધુ પ્રમાણ પચમહાલ જિલ્લામા હતુ. જ્યારે સૌથી ઓછુ પ્રમાણ ભાવનગર (૬ કુટુબો) અને જૂનાગઢ (૧૦ કુટુબો) હતા.

આજ પ્રમાણે કુલ કુટુબોમાથી ૧૮ ટકા કુટુબો ખેતમજૂરી પર નિર્ભર હતા. ખેતમજૂરી પર નિર્ભર કુટુબોની વધુ સખ્યા જૂનાગઢ (૪૬.૪૩ ટકા), વડોદરા (૩૨.૬૯ ટકા) અને બનાસકાંઠા (૨૪.૮૫ ટકા) જોવા મળી હતી. છૂટક મજૂરી પર નિર્ભર કુટુબોની સૌથી વધુ સખ્યા મહેસાણા, ભરૂચ, સાબરકાંઠા, જામનગર, રાજકોટ, કચ્છ અને વડોદરામા હતી.

વંશપરંપરાગત ધધામા રોકાયેલા કુટુબોની સૌથી વધુ સખ્યા બનાસકાંઠા, પચમહાલ, ભાવનગર અને કચ્છ જિલ્લામા હતી. નોકરીમા રોકાયેલની સૌથી વધુ સખ્યા વલસાડ(૪૨૭ કુટુબો) જિલ્લામા અને ગાંધીનગર જિલ્લામા હતી. આમ હરિજન કુટુબો અનેકવિધ ધધા-રોજગારમા રોકાયેલા હતા.

(૨) <u>કામ કરતી વસતિ</u> :

સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબની કુલ ૨૩૨૫૬૮ વ્યક્તિઓમાથી ૭૩૦૭૨ વ્યક્તિઓ એટલે કે કુલ વસતિના ૩૧ ટકા લોકો એક યા બીજા પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિમા રોકાયેલા હતા. જાતિવાર જોઇએ તો કુલ પુરૂષ વસતિના ૪૩ ટકા આર્થિક પ્રવૃત્તિમા હતા. જ્યારે કુલ સ્ત્રીઓના માત્ર ૧૮.૯૭ ટકા આર્થિક પ્રવૃત્તિમા રોકાયેલા હતા. સર્વેક્ષણ કરેલ ગામોની તપાસ સમયે જાણવા મળ્યુ હતુ કે હરિજન કુટુબોમા ૧૦ થી ૧૨ વર્ષના બાળકો પણ મજૂરી માટે જતા હતા.

સર્વેક્ષણ કરેલા કુટુબમાથી ૫૯૭૪ વ્યક્તિઓ શિક્ષિત બેકાર હતી. જેમાથી ૪૨૬૭ જણાયે ધોરણ ૧૦ સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. પરતુ નોકરી મેળવી શક્યા નહોતા. ૧૩૬૦ જણા એસ.એસ.સી. અને ગ્રેજ્યુએટ હતા પરતું નોકરી મળતી નહોતી. ૩૪૭ વ્યક્તિઓએ અનુસ્નાતકની ઉપાધી ધરાવતા હતા છતા તેઓ બધા બેકાર હતા. કુલ ૫૯૭૪ શિક્ષિત બેકારોમા સ્ત્રીઓનુ પ્રમાણ ૧૯૮૪ (૩૩.૨૧ - ટકા) નુ હતુ. જિલ્લાવાર કામ કરતી વસતિનુ પ્રમાણ અને શિક્ષિત બેકારોની સખ્યા પરિશિષ્ટ-૧૫ મા આપવામા આવી છે.

(૩) <u>જમીનધારણ</u> :

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા કુટુબોમાથી કેટલાક કુટુબો જમીન ધરાવતા હતા. પરતુ તેમની પાસે જે કઇ જમીન હતી તેની ઉપજમાથી આખુ વર્ષ નિભાવ થઇ શકે એમ નહોતો. તેઓ મોટે ભાગે બિનફળદ્રુપ જમીન ધરાવતા હતા. કેટલાકની પાસે ભૂમિદાનમા મળેલી પડતર અને ખરાબાની જમીન હતી. ખેતીના ઓછા સાધનો અને પિયતની નહિવત્ સગવડને લીધે જમીનમાથી ખાસ ઉપજ થતી નહોતી. કેટલાક કુટુબોને ભૂમિદાન તેમજ ૨૦ મુદ્દાના કાર્યક્રમ હેઠળ જે કઇ જમીન આપવામા આવી હતી તે સારી નહોતી. તે જમીનને સમતળ કરવા તેમજ પાળા બાધવા કે ક્યારી બનાવવામા ઘણો જ ખર્ચ થાય એમ હતો. આમ કેટલાક કુટુબો પાસે ખેતીની જમીન

હોવા છતાં તેમને મજૂરી અને અન્ય વ્યવસાય પર આધાર રાખવો પડતો હતો.

કુલ સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાંથી ૫૯૬૧ કુટુંબો એટલે કે કુલ કુટુંબના ૧૨.૧૩ ટકા જમીન ધરાવતાં હતાં. જમીન ધરાવનાર કુલ કુટુંબો-માંથી ૧૬૧૧ કુટુંબો (૨૭.૦૨ ટકા) ૧ એકર સુધી ૧૩૮૮ કુટુંબો (૨૩.૨૯ ટકા) ૧.૧ થી ૨ એકર સુધી, ૧૨૭૯ કુટુંબો (૨૧.૪૬-ટકા), ૨.૧ થી ૪ એકર સુધી, ૭૧૧ કુટુંબો (૧૧.૯૩ ટકા) ૪.૧ થી ૬ એકર સુધી, ૨૮૪ કુટુંબો (૪.૭૬ ટકા) ૬.૧ થી ૮ એકર સુધી, ૨૪૮ કુટુંબો (૪.૧૬ ટકા) ૮.૧ થી ૧૦ એકર સુધી અને ૪૪૦ કુટુંબો (૭.૩૮ ટકા) ૧૦ એકરથી વધુ જમીન ધરાવતાં હતાં.

જિલ્લાવાર જમીન ધરાવતાં કુટુંબોની સંખ્યા કોઠા-૩:૨: માં આપવામાં આવી છે. કોઠા-૩:૨: પરથી જણાય છે કે જમીન ધરાવતાં કુટુંબોની વધુ સંખ્યા અનુક્રમે વડોદરા (૩૦.૦૬ ટકા), પંચમહાલ (૨૮.૧૮ ટકા), અમરેલી (૨૭.૪૧ ટકા) અને સાબરકાંઠા જિલ્લામાં હતી. ૫ ટકા કરતાં પણ ઓછી સંખ્યા ગાંધીનગર (૨.૦૨ ટકા) અને ભાવનગર જિલ્લામાં (૩.૦૫ ટકા) હતી. જિલ્લાવાર અને જમીનના કદ પ્રમાણે જમીન ધરાવતાં કુટુંબોની સંખ્યા પરિશિષ્ટ-૧૬ માં આપવામાં આવી છે.

કોઠો - ૩:૨:

જિલ્લાવાર જમીન ધરાવતાં કુટુંબોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લો	કુલ કુટુંબ સંખ્યા	જમીન ધારણ કુટુંબ સંખ્યા	કુલ કુટુંબના ટકા
૧	ગાંધીનગર	૬૪૨	૧૩	૨.૦૨
૨	મહેસાણા	૬૧૩૭	૪૯૬	૮.૦૮
૩	બનાસકાંઠા	૪૦૩૭	૫૪૭	૧૩.૫૫
૪	સાબરકાંઠા	૩૫૨૮	૭૯૫	૨૨.૫૩
૫	વડોદરા	૧૪૩૦	૪૩૦	૩૦.૦૬
૬	ભરૂચ	૧૩૬૮	૧૩૧	૯.૫૮
૭	સુરત	૭૫૮	૧૦૧	૧૩.૩૨
૮	વલસાડ	૪૩૭	૨૮	૬.૪૧
૯	પંચમહાલ	૧૪૩૦	૪૦૩	૨૮.૧૮
૧૦	ખેડા	૬૬૧૪	૫૭૫	૮.૬૯
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૭૧	૪૯૦	૯.૩૦
૧૨	સુરેન્દ્રનગર	૪૨૩૮	૪૦૯	૯.૬૫
૧૩	અમરેલી	૧૩૫૭	૩૭૨	૨૭.૪૧
૧૪	જૂનાગઢ	૩૬૨૧	૩૦૫	૮.૪૨
૧૫	ભાવનગર	૨૦૬૨	૬૩	૩.૦૫
૧૬	જામનગર	૮૦૧	૬૯	૮.૬૧
૧૭	રાજકોટ	૨૪૮૮	૩૪૧	૧૩.૭૦
૧૮	કચ્છ	૨૫૫૭	૩૯૩	૧૫.૩૭
	કુલ...	૪૯૧૫૪	૫૯૬૧	૧૨.૧૩

(૪) જમીન તકરાર અંગે :

અનુસૂચિત જ્ઞાતિના લોકો જમીન ધરાવતા હોય છે, પરંતુ જમીન ઝઘડામાં હોવાથી તેનું સારી રીતે જતન કરી શકતા નથી. આથી આ મોજણી દરમ્યાન આવા કેટલા કિસ્સાઓ વિશે જાણવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો. સર્વેક્ષણ દરમ્યાન આવા ૬૦ કિસ્સાઓ ધ્યાન પર આવ્યા હતા. જેમાંથી ૮ કિસ્સામાં માલિકી હકકની, ૩ માં ગણોત હકકની, ૩ વારસાગત વહેંચણી, ૧ સરહદ અંગેની અને ૪૫ કિસ્સાઓમાં જમીન પરના રસ્તાઓની તકરાર હતી. ૬૦ કિસ્સાઓમાંથી ૧ મહેસાણા, ૫ સાબરકાંઠા, ૩ ભરૂચ, ૫ સુરત, અને ૪૫ પંચમહાલ જિલ્લામાં જોવા મળ્યા હતા. સરકારશ્રીએ અનુસૂચિત જાતિના જમીનના તકરારના કિસ્સાઓનો ઝડપથી નિકાલ કરવો જોઇએ. જેથી તેઓ તેમની જમીનનો સારી રીતે ઉપયોગ કરી શકે. તેમના આવા નાજુક પ્રશ્નને હરહંમેશ અગ્રીમતા આપવી જોઇએ. જમીન ધરાવતા કુટુંબો પોતાની જમીન સમતલ કરાવી શકે તેમજ પાળા બાંધી શકે અને કયારી બનાવવા માટે સહાય કરવી જોઇએ. જેમની પાસે ખેતીના સાધનો નથી તેમજ પિયત કૂવાની સગવડ થઇ શકતી હોય તો તે માટે સહાય કરવી જોઇએ. ખેતીના સાધનો, સુધારેલ બિયારણ અને ખાતરનો ઉપયોગ કરી શકે તે માટે નાણાકીય સહાય આપવી જોઇએ અને તેમને માટેની ખેતીની યોજનાની સહાયનો સમયસર અમલ થાય તે જોવું જોઇએ.

(૫) આવક :

આવરી લીધેલ ૪૧૪ ગામોના કુટુંબો પાસેથી જુદા જુદા ધંધામાંથી થતી આવકની માહિતી એકઠી કરવામાં આવી હતી. સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું આવક જૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ કોઠા -૩:૩: માં આપવામાં આવ્યું છે.

કોઠો - ૩:૩:

વાર્ષિક આવક જૂથ પ્રમાણે કુટુંબોનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	આવક જૂથ (વાર્ષિક)	કુટુંબોની સંખ્યા	ટકા
૧	રૂા.૨૪૦૦ સુધી	૩૦૧૬૭	૬૧.૩૭
૨	રૂા.૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦	૮૬૩૯	૧૭.૫૭
૩	રૂા.૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦	૪૮૯૨	૯.૯૬
૪	રૂા.૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦	૩૯૧૬	૭.૯૭
૫	રૂા.૭૨૦૧ થી વધુ	૧૫૪૦	૩.૧૩
	કુલ	૪૯૧૫૪	૧૦૦.૦૦

કોઠા-૩:૩: પરથી જણાય છે કે કુલ સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાંથી ૬૧ ટકા કુટુંબોની વાર્ષિક આવક રૂા. ૨૪૦૦ સુધીની હતી, જયારે ૧૮ ટકાની વાર્ષિક આવક રૂા. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦, ૧૦ ટકાની વાર્ષિક આવક રૂા.૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦ અને ૮ ટકાની વાર્ષિક આવક રૂા. ૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦ હતી. માત્ર ૩ ટકા કુટુંબોની વાર્ષિક આવક રૂા. ૭૨૦૦ થી વધુ હતી. આમ સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ બધા કુટુંબોની આર્થિક સ્થિતિ સારી નહોતી. સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુટુંબની કુટુંબદીઠ વાર્ષિક આવક રૂા. ૩૧૨૧ ની હતી. આમ માથાદીઠ વાર્ષિક આવક રૂા. ૬૫૯ અને માથાદીઠ માસિક આવક માત્ર રૂા. ૫૫ હતી. ૧૯૮૧-૮૨ ના સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોના કુટુંબદીઠ વાર્ષિક આવક રૂા. ૨૯૮૦ અને માથાદીઠ વાર્ષિક આવક રૂા. ૬૩૪ હતી. જયારે માથાદીઠ માસિક આવક આવક રૂા. ૫૩ ની હતી. આમ આવકના ધોરણે બધા કુટુંબો ગરીબીની રેખા નીચે જીવન વ્યતિત કરતા હતા. ૧૯૭૯-૮૦ ના ભાવે ગુજરાત રાજયમાં માથાદીઠ આવક વાર્ષિક રૂા.૧૬૫૮ ની છે, જયારે ભારતમાં રૂા.૧૩૭૯ ની છે.[1] આમ સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુટુંબની માથાદીઠ આવક રાજયની સરાસરી કરતા લગભગ

1. Socio-economic Review (1981-82) Gujarat State Budget R publication No.24 Bureau of Economics & Statistics Government of Gujarat, Gandhinagar 1982.

અંદાજે ગણી ઓછી હતી અને ૨૧૦૮ની સરાસરી કરતાં બે ગણી ઓછી હતી. જિલ્લાવાર વાર્ષિક આવક જૂથ પ્રમાણે કુટુંબોની સંખ્યા પરિશિષ્ટ-૧૭માં આપવામાં આવી છે.

જ્ઞાતિવાર અને આવક જૂથવાર કુટુંબોનું વર્ગીકરણ :

જ્ઞાતિવાર અને આવક જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબની આવક કોઠા-૩:૪: માં આપવામાં આવી છે. આ કોઠામાં દર્શાવેલ આંકડાઓ પરથી જણાય છે કે સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબમાંથી ચમાર, ગરોડા-ગરો નાડિયા-હાડી, સેનવા, તીરગર-તીરબંદા, તુરી, બાવા-ઢેડ સાધુની આર્થિક સ્થિતિ ઘણીજ કપરી હતી. આ જ્ઞાતિના ૬૦ ટકાથી વધુ કુટુંબોની આવક રૂ. ૨૪૦૦ સુધીની હતી. અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ જોઈએ તો આવરી લીધેલા ગામોમાંથી ૬૧.૩૭ ટકા કુટુંબોની આવક રૂ. ૨૪૦૦ સુધીની હતી. ચમાર, ગરોડા, નાડિયા, સેનવા, તીરબંદા, તુરી, બાવા-ઢેડ સાધુ જ્ઞાતિના કુટુંબોમાં રૂ. ૨૪૦૦ સુધીની આવક ધરાવતા કુટુંબોની સંખ્યા વધુ હતી. એજ રીતે કુલ કુટુંબોમાંથી ૧૭.૫૮ ટકા કુટુંબોની આવક રૂ. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦ જેટલી હતી. આ આવક જૂથમાં મોચીગર, વણકર, નાડિયા-હાડી, અને મેઘવાલ જ્ઞાતિના કુટુંબોની સંખ્યા વધુ હતી. ૭૨૦૦ થી વધુ આવક ધરાવતા કુટુંબોની સંખ્યા મેઘવાલ (૧૧૪), ભંગી (૩૭૮) અને સેનવા (૬૬) માં વધુ હતી. જ્યારે અન્ય જ્ઞાતિના કુટુંબોમાં ઓછી હતી. જ્ઞાતિવાર અને આવક જૂથવાર કુટુંબોની સંખ્યા કોઠા-૩:૪: માં આપવામાં આવી છે.

વાર્ષિક વપરાશ ખર્ચ :

સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુટુંબો પાસેથી આવકની જેમ વાર્ષિક વપરાશી ખર્ચની માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું વાર્ષિક ખર્ચના જૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ કોઠા-૩:૫:માં આપવામાં આવ્યું છે.

કોઠો-૩:૪) જ્ઞાતિ પ્રમાણે આવક જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	જ્ઞાતિ	૨૪૦૦ સુધી	૨૪૦૧થી ૩૬૦૦	૩૬૦૧થી ૪૮૦૦	૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦	૭૨૦૦ થી વધુ	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧	ચમાર	૭૫૮૮ (૬૬.૮૮)	૧૮૬૭ (૧૬.૪૬)	૯૦૪ (૭.૯૯)	૭૦૫ (૬.૨૧)	૨૭૯ (૨.૪૬)	૧૧૩૪૪ (૧૦૦.૦૦)
૨	મોચીગર	૫૬૫ (૫૬.૭૨)	૨૦૧ (૨૦.૧૮)	૯૪ (૯.૪૪)	૧૨૦ (૧૨.૦૫)	૧૬ (૧.૬૧)	૯૯૬ (૧૦૦.૦૦)
૩	ભંગી	૪૪૬૪ (૫૭.૦૨)	૧૦૧૪ (૧૨.૯૫)	૧૩૦૨ (૧૬.૬૩)	૬૭૧ (૮.૫૭)	૩૭૮ (૪.૮૩)	૭૮૨૯ (૧૦૦.૦૦)
૪	ગરોડા-ગરો	૧૩૧૨ (૬૭.૨૨)	૨૫૪ (૧૩.૦૧)	૧૭૫ (૮.૯૬)	૧૪૪ (૭.૩૮)	૬૭ (૩.૪૩)	૧૯૫૨ (૧૦૦.૦૦)
૫	માયાવંશી	૫૭૭ (૬૦.૦૫)	૮૨ (૮.૫૩)	૮૭ (૯.૦૫)	૭૦ (૭.૨૮)	૧૪૫ (૧૫.૦૯)	૯૬૧ (૧૦૦.૦૦)
૬	વણકર	૧૨૯૫૧ (૬૦.૩૭)	૪૨૮૦ (૧૯.૯૫)	૧૭૯૦ (૮.૩૪)	૧૯૭૮ (૯.૨૨)	૪૫૫ (૨.૧૨)	૨૧૪૫૪ (૧૦૦.૦૦)
૭	નાડિયા-હાડી	૨૬૭ (૬૯.૭૧)	૭૯ (૨૦.૬૩)	૧૨ (૩.૧૩)	૧૮ (૪.૭૦)	૭ (૧.૮૩)	૩૮૩ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ....

કોઠો - ૩:૪: ચાલુ......

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૮	સેનવા	૧૧૬૭ (૭૭.૪૪)	૧૫૬ (૧૦.૩૫)	૭૫ (૪.૯૮)	૪૩ (૨.૮૫)	૬૬ (૪.૩૮)	૧૫૦૭ (૧૦૦.૦૦)
૯	તીરગર - તીરવઢા	૧૫૯ (૮૬.૮૯)	૧૪ (૭.૬૫)	૧ (૦.૫૫)	૮ (૪.૩૬)	૧ (૦.૫૫)	૧૮૩ (૧૦૦.૦૦)
૧૦	તુરી	૩૮૩ (૭૮.૧૬)	૩૬ (૭.૩૫)	૨૪ (૪.૯૦)	૩૮ (૭.૭૬)	૯ (૧.૮૩)	૪૯૦ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	બાવા - ઢેડ સાધુ	૧૧૭ (૭૦.૯૧)	૨૫ (૧૫.૧૫)	૧૧ (૬.૬૭)	૧૦ (૬.૦૬)	૨ (૧.૨૧)	૧૬૫ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	મેઘવાળ	૬૧૭ (૩૨.૬૫)	૬૩૧ (૩૩.૩૯)	૪૧૬ (૨૨.૦૧)	૧૧૨ (૫.૯૨)	૧૧૪ (૬.૦૩)	૧૮૯૦ (૧૦૦.૦૦)
-	કુલ	૩૦૧૬૭ (૬૧.૩૭)	૮૬૩૯ (૧૭.૫૮)	૪૮૯૨ (૯.૯૫)	૩૯૧૭ (૭.૯૭)	૧૫૩૯ (૩.૧૩)	૪૯૧૫૪ (૧૦૦.૦૦)

નોંધ :- કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

કોઠો - ૩:૫:

વાર્ષિક ખર્ચ જૂથ પ્રમાણે કુટુંબોનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	વાર્ષિક ખર્ચ જૂથ	કુટુંબ સંખ્યા	ટકા
૧	રૂા. ૨૪૦૦ સુધી	૨૨૮૩૦	૪૬.૪૫
૨	રૂા. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦	૧૧૫૬૬	૨૩.૫૩
૩	રૂા. ૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦	૬૭૨૩	૧૩.૬૩
૪	રૂા. ૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦	૬૦૬૭	૧૨.૩૪
૫	રૂા. ૭૨૦૦ થી વધુ	૧૯૬૮	૪.૦૦
	કુલ	૪૯૧૫૪	૧૦૦.૦૦

કોઠા-૩:૫: પરથી જણાય છે કે સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલા કુલ ૪૯૧૫૪ કુટુંબમાંથી ૪૬.૪૫ ટકા કુટુંબનો વાર્ષિક વપરાશી ખર્ચ રૂા. ૨૪૦૦ સુધીનો હતો. ૨૩.૫૩ ટકાનો રૂા. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦ સુધીનો, ૧૩.૬૩ ટકાનો ૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦ સુધીનો, ૧૨.૩૪ ટકાનો ૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦ સુધીનો અને માત્ર ૪ ટકા જેટલા કુટુંબનો વપરાશી ખર્ચ રૂા. ૭૨૦૦ થી વધુ હતો. સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુટુંબદીઠ વાર્ષિક વપરાશી ખર્ચ રૂા. ૩૪૨૪ નો હતો. જ્યારે માથાદીઠ વાર્ષિક વપરાશી ખર્ચ રૂા. ૭૨૪ નો હતો અને માથાદીઠ માસિક ખર્ચ રૂા. ૬૦ હતો. ૧૯૮૧-૮૨ માં સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોની કુટુંબદીઠ વાર્ષિક ખર્ચ રૂા. ૩૮૮૮ અને માથાદીઠ વાર્ષિક ખર્ચ રૂા. ૮૨૭ અને માથાદીઠ માસિક ખર્ચ રૂા. ૬૯ હતો. ૧૯૭૯-૮૦ ના ભાવે જોઇએ તો ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રૂા. ૭૬ માથાદીઠ માસિક ખર્ચ અને શહેરી વિસ્તારમાં રૂા. ૮૮ માથાદીઠ માસિક ખર્ચ ગરીબીની રેખા માટે નકકી થયેલ છે.[૨] આ ભાવની સપાટીએ જોઇએ તો સર્વેક્ષણમાં લીધેલ બધા કુટુંબો ગરીબીની રેખા નીચે જીવન વ્યતીત કરતા હતા. જિલ્લાવાર વપરાશ જૂથ પ્રમાણે કુટુંબ સંખ્યા પરિશિષ્ટ-૧૮ માં આપવામાં આવી છે.

૨. Sixth plan and poverty Reduction
K.L.Datta Yojana vol. xxvi - 4 1-15 March 1982

જ્ઞાતિવાર વપરાશ જૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ કરીએ તો જણાય છે કે કુલ કુટુંબમાંથી ૪૬.૪૫ ટકા કુટુંબોનો વપરાશી ખર્ચ રૂ. ૨૪૦૦ સુધીનો હતો. મોચીગર, માહ્યાવંશી, વણકર અને મેઘવાળ જ્ઞાતિ સિવાયની જ્ઞાતિમાં આ જૂથમાં કુટુંબોની સંખ્યા સરેરાશ કરતાં વધુ જોવા મળી હતી. રૂ. ૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦ વપરાશી ખર્ચ ધરાવતાં કુટુંબો ૨૩.૫૩ ટકા હતાં. આ જૂથમાં સૌથી વધુ ટકા- વારી બાવા-ઢેડ સાધુની હતી. રૂ. ૭૨૦૦ થી વધુ વાર્ષિક વપરાશ ખર્ચ ધરાવતા કુટુંબોની સરાસરી ૪.૦૧ ટકાની હતી. સરાસરી કરતાં વધુ કુટુંબો મેઘવાળ અને ભંગી જ્ઞાતિમાં જોવા મળ્યાં હતાં. જ્ઞાતિવાર વપરાશ ખર્ચના જૂથ પ્રમાણે કુટુંબોની સંખ્યા કોઠા-૩:૬) માં આપવામાં આવી છે.

જ્ઞાતિવાર કુટુંબદીઠ માથાદીઠ વાર્ષિક આવક અને ખર્ચ તથા માથાદીઠ માસિક આવક અને ખર્ચ અને દેવાદાર કુટુંબદીઠ દેવું કોઠા - ૩:૭: માં આપવામાં આવ્યું છે. સૌથી વધુ માથાદીઠ વાર્ષિક આવક માહ્યાવંશી અને સૌથી ઓછી આવક તીરગર- તીરબદાની હતી. સૌથી વધુ માથાદીઠ વાર્ષિક ખર્ચ મોચીગર અને સૌથી ઓછુ ખર્ચ બાવા - ઢેડ સાધુનું હતુ. સૌથી વધુ કુટુંબદીઠ દેવું મેઘવાળ જ્ઞાતિ અને સૌથી ઓછુ દેવું નાડિયા-હાડીમાં જોવા મળ્યુ હતું.

કોઠો - ૩:૬: જ્ઞાતિ પ્રમાણે ખર્ચ જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ

ક્રમ	જ્ઞાતિ	૨૪૦૦ સુધી	૨૪૦૧થી ૩૬૦૦	૩૬૦૧થી ૪૮૦૦	૪૮૦૧થી ૭૨૦૦	૭૨૦૦થી વધુ	કુલ
૧	ચમાર	૫૯૬૭(૫૨.૬૦)	૨૪૯૪(૨૧.૯૮)	૧૩૯૪(૧૨.૨૯)	૧૧૩૬(૧૦.૦૨)	૩૫૩(૩.૧૧)	૧૧૩૪૪(૧૦૦.૦૦)
૨	મોચીગર	૨૭૧(૨૭.૨૧)	૨૦૮(૨૦.૮૮)	૧૧૨(૧૧.૨૪)	૩૭૩(૩૭.૪૬)	૩૨(૩.૨૧)	૯૯૬(૧૦૦.૦૦)
૩	ભંગી	૩૪૬૨(૪૪.૨૨)	૧૫૦૫(૧૯.૨૨)	૧૪૨૩(૧૮.૧૮)	૧૦૪૫(૧૩.૩૫)	૩૯૪(૫.૦૩)	૭૮૨૯(૧૦૦.૦૦)
૪	ગરોડા-ગરો	૧૦૨૫(૫૨.૫૧)	૪૦૪(૨૦.૭૦)	૨૩૨(૧૧.૮૮)	૨૨૭(૧૧.૬૩)	૬૪(૩.૨૮)	૧૯૫૨(૧૦૦.૦૦)
૫	માહ્યાવંશી	૩૪૧(૩૫.૪૮)	૩૦૬(૩૧.૮૪)	૧૭૭(૧૮.૪૨)	૧૦૭(૧૧.૧૪)	૩૦(૩.૧૨)	૯૬૧(૧૦૦.૦૦)
૬	વણકર	૯૭૦૮(૪૫.૨૫)	૫૩૪૯(૨૪.૯૩)	૨૬૫૫(૧૨.૩૭)	૨૮૨૮(૧૩.૧૮)	૯૧૪(૪.૨૭)	૨૧૪૫૪(૧૦૦.૦૦)
૭	નાડિયા-હાડી	૨૨૫(૫૮.૭૫)	૧૦૩(૨૬.૮૯)	૨૧(૫.૪૮)	૧૬(૪.૧૮)	૧૮(૪.૭૦)	૩૮૩(૧૦૦.૦૦)
૮	સેનવા	૭૮૦(૫૧.૭૬)	૩૭૫(૨૪.૮૮)	૧૭૭(૧૧.૭૫)	૧૪૩(૯.૪૯)	૩૨(૨.૧૨)	૧૫૦૭(૧૦૦.૦૦)
૯	તીરગર-તીરબદા	૯૨(૫૦.૨૭)	૪૦(૨૧.૮૬)	૩૦(૧૬.૩૭)	૨૧(૧૧.૪૮)	--	૧૮૩(૧૦૦.૦૦)
૧૦	તુરી	૨૬૮(૫૪.૬૯)	૮૮(૧૭.૯૬)	૬૯(૧૪.૦૮)	૪૮(૯.૮૦)	૧૭(૩.૪૪)	૪૯૦(૧૦૦.૦૦)
૧૧	બાવા-ઢેડ સાધુ	૮૨(૪૯.૭૯)	૫૮(૩૫.૧૫)	૧૪(૮.૪૮)	૧૧(૬.૬૭)	--	૧૬૫(૧૦૦.૦૦)
૧૨	મેઘવાળ	૬૧૧(૩૨.૩૩)	૬૩૬(૩૩.૬૫)	૪૧૭(૨૨.૦૬)	૧૧૨(૫.૯૩)	૧૧૪(૬.૦૩)	૧૮૯૦(૧૦૦.૦૦)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડાઓ ટકાવારી દર્શાવે છે.)

દેવુ :

સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ ગામોમાંથી દેવા વિષયક માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. સામાન્ય રીતે દેવા વિષયક માહિતી મેળવવી કઠિન હોય છે. તપાસ સમયે મોટાભાગના કુટુંબો દેવા અંગેની માહિતી આપવા માટે ખચકાતા હતા. તેમ છતાં આ અંગે થોડી ઘણી માહિતી મેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુલ ૪૯૧૫૪ કુટુંબોમાંથી ૧૨૦૪૫ કુટુંબો એટલે કે કુલ કુટુંબના ૨૪.૫૦ ટકા દેવાદાર હતા. જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોનું દેવા જૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ પરિશિષ્ટ-૧૯ માં આપવામાં આવ્યું છે.

દેવા જૂથ પ્રમાણે દેવાદાર કુટુંબોની સ્થિતિ તપાસીએ તો કુલ ૧૨૦૪૫ કુટુંબોમાંથી ૭૯૯૦ કુટુંબોને (૬૬.૩૩ ટકા) રૂ. ૫૦૦ સુધીનું દેવું હતું. જ્યારે ૧૯૪૯ કુટુંબોને (૧૬.૧૮ ટકા) રૂ. ૫૦૧ થી ૧૦૦૦ સુધીનું, ૯૩૨ કુટુંબોને (૭.૭૪ ટકા) રૂ. ૧૦૦૧ થી ૧૫૦૦ સુધીનું, ૬૬૧ કુટુંબોને (૫.૪૯ ટકા) રૂ. ૧૫૦૧ થી ૨૫૦૦ સુધીનું અને માત્ર ૧૪૩ (૪.૨૬ ટકા) કુટુંબોને રૂ. ૨૫૦૦ થી વધુ રકમનું દેવું હતું. સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલ કુટુંબોમાં કુટુંબદીઠ દેવું રૂ. ૧૮૪ નું હતું. જ્યારે દેવાદાર કુટુંબદીઠ દેવું રૂ. ૭૫૨ નું હતું. અને માથાદીઠ દેવું રૂ. ૩૯ હતું. ૧૯૮૧-૮૨ ના સર્વેક્ષણમાં કુટુંબદીઠ દેવું રૂ. ૩૪૭ નું હતું. જ્યારે દેવાદાર કુટુંબદીઠ દેવું રૂ. ૧૯૨૭ નું હતું. જ્યારે માથાદીઠ દેવું રૂ. ૭૪ હતું. જિલ્લાવાર કુલ કુટુંબોમાંથી દેવાદાર કુટુંબની સંખ્યા કોઠા-૩:૭:૧માં આપવામાં આવી છે.

કોઠા-૩-૭:૧ના આંકડાઓ પરથી જણાય છે કે સૌથી વધુ દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા અનુક્રમે ભરૂચ (૬૫.૬૪ ટકા), અમદાવાદ (૩૮.૧૯ ટકા) અને ભાવનગર (૩૫.૨૦ ટકા) જિલ્લામાં હતી. સૌથી ઓછી સંખ્યા વલસાડ (૭.૭૮ ટકા) જિલ્લામાં હતી. ૨૫ ટકા કરતાં વધુ દેવાદાર કુટુંબો આઠ જિલ્લામાં હતા.

કોઠો -૩:૭: જ્ઞાતિવાર કુટુંબદીઠ વાર્ષિક આવક ખર્ચ અને દેવું (રૂપિયામાં)

ક્રમ	જ્ઞાતિ	કુલ કુટુંબ સંખ્યા	કુટુંબદીઠ વાર્ષિક	માથાદીઠ વાર્ષિક આવક	માથાદીઠ માસિક આવક	કુટુંબદીઠ ખર્ચ	માથાદીઠ વાર્ષિક ખર્ચ	માથાદીઠ માસિક ખર્ચ	દેવાદાર કુટુંબ સંખ્યા	દેવાદાર કુટુંબદીઠ દેવું
૧	ચમાર	૧૧૩૪૪	૨૭૯૮	૫૯૨	૪૯	૩૨૬૩	૬૯૦	૫૭	૨૯૮૫	૮૫૩
૨	મોચીગર	૯૯૬	૩૨૦૨	૬૭૭	૫૬	૪૨૩૦	૮૯૪	૭૫	૨૦૯	૮૬૦
૩	ભંગી	૭૮૨૯	૩૩૧૭	૭૦૧	૫૮	૩૫૬૫	૭૫૪	૬૩	૧૫૩૧	૬૫૮
૪	ગરોડા-ગરો	૧૯૫૨	૩૦૭૦	૬૪૯	૫૪	૩૩૧૪	૭૦૧	૫૮	૪૦૪	૭૯૬
૫	માહ્યાવંશી	૯૬૧	૩૬૦૧	૭૬૧	૬૩	૩૪૭૩	૭૩૪	૬૧	૪૭૧	૫૭૯
૬	વણકર	૨૧૪૫૪	૩૧૦૪	૬૫૬	૫૫	૩૪૫૧	૭૩૦	૬૧	૫૪૭૯	૭૪૦
૭	[illegible]									
૮	નાડિયા-હાડી	૩૮૩	૨૮૩૭	૬૦૦	૫૦	૩૦૩૬	૬૪૨	૫૩	૭૫	૫૫૦
૯	સેનવા	૧૫૦૭	૨૮૬૫	૬૦૬	૫૦	૩૨૦૪	૬૭૭	૫૬	૫૧૬	૯૫૩
૧૦	તીરગર-તીરબંદા	૧૮૩	૨૬૩૯	૫૫૮	૪૬	૩૨૩૯	૬૮૫	૫૭	૬૪	૫૫૯
૧૧	તુરી	૪૯૦	૨૯૦૦	૬૧૩	૫૧	૩૨૮૦	૬૯૩	૫૮	૧૧૧	૮૯૬
૧૨	બાવા-ઢેડ સાધુ	૧૬૫	૨૮૮૭	૬૧૦	૫૧	૩૦૦૪	૬૩૫	૫૩	૬૨	૬૭૩
૧૩	મેઘવાલ	૧૮૯૦	૩૪૯૯	૭૪૦	૬૨	૩૫૦૨	૭૪૦	૬૨	૧૩૮	૯૯૧
	કુલ...	૪૯૧૫૪	૩૧૨૧	૬૫૯	૫૫	૩૪૨૪	૭૨૪	૬૦	૧૨૦૪૫	૭૬૬

કોઠો - ૩:૭:૧

જિલ્લાવાર દેવાદાર કુટુંબની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લો	કુલ કુટુંબ સંખ્યા	દેવાદાર કુટુંબની સંખ્યા	કુલ કુટુંબોમાંથી દેવાદાર કુટુંબના ટકા
૧	ગાંધીનગર	૬૪૨	૬૦	૯.૩૫
૨	મહેસાણા	૬૧૩૭	૧૯૭૧	૩૨.૧૧
૩	બનાસકાંઠા	૪૦૩૭	૫૦૭	૧૨.૫૬
૪	સાબરકાંઠા	૩૫૨૮	૧૦૫૯	૩૦.૦૧
૫	વડોદરા	૧૮૦૮	૪૨૩	૨૩.૩૯
૬	ભરૂચ	૧૩૬૮	૮૯૮	૬૫.૬૪
૭	સુરત	૭૫૮	૧૯૬	૨૫.૮૬
૮	વલસાડ	૪૩૭	૩૪	૭.૭૮
૯	પંચમહાલ	૧૪૩૦	૨૬૨	૧૮.૩૨
૧૦	ખેડા	૬૬૧૪	૮૪૯	૧૨.૮૩
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૭૧	૨૦૧૩	૩૮.૧૯
૧૨	સુરેન્દ્રનગર	૪૨૩૮	૧૩૬૨	૩૨.૧૪
૧૩	અમરેલી	૧૩૫૭	૩૪૯	૨૫.૭૨
૧૪	જૂનાગઢ	૩૬૨૧	૬૭૩	૧૮.૫૮
૧૫	ભાવનગર	૨૦૬૨	૭૨૬	૩૫.૨૦
૧૬	જામનગર	૮૦૧	૯૧	૧૧.૩૬
૧૭	રાજકોટ	૨૪૮૮	૩૯૪	૧૪.૦૩
૧૮	કચ્છ	૫૮૪૬	૬૬૩	૧૧.૩૪
	કુલ...	૪૯૧૫૪	૧૨૦૪૫	૨૪.૫૦

જ્ઞાતિવાર દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા કોઠા-૩:૮: માં આપવામાં આવી છે. જ્ઞાતિવાર દેવાનું વર્ગીકરણ કરતાં જણાય છે કે સૌથી વધુ દેવાદાર કુટુંબોની સંખ્યા અનુક્રમે માહ્યાવંશી (૪૯ ટકા), બાવા-ઢેડ સાધુ (૩૭.૫૭ ટકા), સેનવા (૩૪.૨૪-ટકા) અને તીરગર-તીરબંદા (૩૪.૯૭૮ટકા) ની હતી. સૌથી ઓછા દેવાદાર કુટુંબો મેઘવાળ કુટુંબમાં હતાં.

તપાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યું હતું કે મોટાભાગનું દેવું શાહુકાર,, વેપારી તથા સગાસંબંધીઓનું હતું અને આ દેવું નિભાવ ખર્ચ અને સામાજિક ખર્ચાઓ માટે કરવામાં આવ્યું હતું. આમ મોટાભાગનું દેવું બિનઉત્પાદકીય અને બિનસંસ્થાકીય હતું. કેટલાક કિસ્સામાં દેવાં પેટે જમીન પણ ગીરો મૂકવામાં આવી હતી તેવું જાણવા મળેલ. આમ અનુસૂચિત જાતિના લોકોને નબળી આર્થિક સ્થિતિને કારણે વારંવાર દેવું કરવાની ફરજ પડતી હોય છે. તેઓ શાહુકાર અને વેપારીના દેવામાંથી મુક્ત થાય એ પ્રકારની સગવડો તેમને વધુમાં વધુ પ્રમાણમાં મળે એ જોવાનું જોઇએ.

કોઠો - ૩:૮: જ્ઞાતિ પ્રમાણે દેવા જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ (રૂ.માં)

ક્રમ	જ્ઞાતિ	કુલકુટુંબ	દેવાદાર કુટુંબ	રૂ.૫૦૦ સુધી	૫૦૧ થી ૧૦૦૦	૧૦૦૧થી ૧૫૦૦	૧૫૦૧થી ૨૫૦૦	રૂ.૨૫૦૦થી વધુ
૧	ચમાર	૧૧૩૪૪	૨૯૮૫(૨૬.૩૧)	૧૭૬૮(૫૯.૨૩)	૫૪૫(૧૮.૨૬)	૨૫૬(૮.૫૮)	૨૧૨(૭.૧૦)	૨૦૪(૬.૮૩)
૨	મોચીગર	૯૯૬	૨૦૯(૨૦.૯૮)	૧૧૭(૫૫.૯૮)	૩૮(૧૮.૧૮)	૩૧(૧૪.૮૩)	૭(૩.૩૫)	૧૬(૭.૬૬)
૩	ભંગી	૭૮૨૯	૧૫૩૧(૧૯.૫૫)	૧૦૩૨(૬૭.૪૧)	૩૫૩(૨૩.૦૫)	૧૦૩(૬.૭૩)	૨૦(૧.૩૧)	૨૩(૧.૫૦)
૪	ગરોડા-ગરો	૧૯૫૨	૪૦૪(૨૦.૬૯)	૨૬૪(૬૫.૩૪)	૭૦(૧૭.૩૩)	૧૬(૩.૯૬)	૩૬(૮.૯૧)	૧૮(૪.૪૬)
૫	માહ્યાવંશી	૯૬૧	૪૭૧(૪૯.૦૧)	૪૧૩(૮૭.૬૯)	૩૨(૬.૭૯)	૧૪(૨.૯૭)	૧૧(૨.૩૪)	૧(૦.૨૧)
૬	વણકર	૨૧૪૫૪	૫૪૭૯(૨૫.૫૪)	૩૮૫૭(૭૦.૪૦)	૭૨૯(૧૩.૩૧)	૪૦૮(૭.૪૪)	૨૯૧(૫.૩૧)	૧૯૪(૩.૫૪)
૭	નાડિયા-હાડી	૩૮૩	૭૫(૧૯.૫૮)	૭૧(૯૪.૬૭)	---	૩(૪.૦૦)	૧(૧.૩૩)	---
૮	સેનવા	૧૫૦૭	૫૧૬(૩૪.૨૪)	૨૩૯(૪૬.૩૨)	૧૨૦(૨૩.૨૬)	૭૪(૧૪.૩૪)	૩૬(૬.૯૭)	૪૭(૯.૧૧)
૯	તીરગર-તીરવદા	૧૮૩	૬૪(૩૪.૯૭)	૫૫(૮૫.૯૪)	૬(૯.૩૮)	૩(૮.૧૧)	--	--
૧૦	તુરી	૪૯૦	૧૧૧(૨૨.૬૫)	૬૬(૫૯.૪૬)	૧૫(૧૩.૫૧)	૯(૮.૧૧)	૧૭(૧૫.૩૨)	૪(૩.૬૦)
૧૧	બાવા-ઢેડ સાધુ	૧૬૫	૬૨(૩૭.૫૭)	૪૧(૬૬.૧૨)	૧૩(૨૦.૯૭)	૬(૯.૬૮)	૨(૩.૨૩)	--
૧૨	મેઘવાળ	૧૮૯૦	૧૩૮(૭.૩૦)	૬૭(૪૮.૫૫)	૨૮(૨૦.૨૯)	૯(૬.૫૨)	૨૮(૨૦.૨૯)	૬(૪.૩૫)
	કુલ ...	૪૯૧૫૪	૧૨૦૪૫(૨૪.૫૦)	૭૯૯૦(૬૬.૩૩)	૧૯૪૯(૧૬.૧૮)	૯૩૨(૭.૭૪)	૬૬૧(૫.૪૯)	૫૧૩(૪.૨૬)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.)

પ્રકરણ - :૪:

રહેઠાણ અને આરોગ્ય

રહેઠાણ અને જરૂરી સગવડો :

રહેઠાણ એ માનવીની મૂળભૂત અને પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલા ૪૧૪ ગામોમાં વસતા અનુસૂચિત જાતિના લોકો પાસેથી રહેઠાણ સંબંધી માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી હતી. અનુસૂચિત જાતિના લોકોના મકાનો મોટેભાગે ગામને છેવાડે જોવા મળયા, અમુક સ્થળે તો ગામની ગંદકી તેમના મહોલ્લામાં જ આવતી હતી. ગામ લોકોના ઉકરડા પણ હરિજન વાસની આજુ-બાજુ જોવા મળયા.

અનુસૂચિત જાતિના લોકોના મહોલ્લામાં પ્રવેશવા માટે કોઇ નિશ્ચિત પ્રવેશ દ્વાર હોતુ નથી. મહોલ્લામાં તેઓના ઘર એકુ-બીજાની લગોલગ હોય છે. મોટેભાગે બે ઘર વચ્ચે એક દિવાલ હોય છે. ઘરોની સ્થિતિ ખૂબજ ખરાબ જોવા મળી હતી. તેઓના ઘરો કાચી માટીના અને છાજ તરીકે દેશી નળીયાનો ઉપયોગ વધુ કરે છે. અમુક જગ્યાએ છાજ તરીકે ઘાસ પણ જોવા મળયુ. કેટલાક ઘર તો તદ્દન ભાંગીતૂટી હાલતમાં હતા. જયારે કેટલાક કુટુંબોને રહેઠાણ માટે કોઇ વ્યવસ્થા જ ન હતી. તેઓ ઉપર આકાશ અને નીચે ધરતી વચ્ચે રહેતા હતા. જનસંખ્યાની રીતે જોઇએ તો એક ઘરમાં ૧૦ થી ૧૫ સ્ત્રી-પુરૂષો સાથે રહેતા હોય તેવા તો ઘણા દાખલા છે. બોરસદમાં તો એક ઘરમાં ૨૫ થી ૨૬ વ્યકિતઓ સાથે રહે છે. જેમાં તેના ચાર તો પરણિત પુત્રો છે. અને એ ઘરોમાં દરેકમાં પાંચથી સાત ચુલા છે. અને મકાનમાં વ્યવસ્થાની રીતે જોઇએ તો માત્ર એક રૂમ અને રસોડુ અને આગળ થોડી ઓસરી. આ છે અનુસૂચિત જાતિના લોકોની ઘરની સ્થિતિ. ટૂંકમાં અનુસૂચિત જાતિના લોકો માટે રહેઠાણ એ પ્રાણ પ્રશ્ન બની ગયો છે. અમારા નિરીક્ષણ દ્વારા પણ આ હકીકત અમને પ્રથમ નજરે તરી આવી એટલે મકાન એ સુખ સગવડની વાત તો આ લોકો માટે બાજુ પર રહી, પરંતુ કુટુંબના દરેક સભ્યો સારી રીતે રહી શકે તેવી મકાનની સગવડતા કયાંય પણ જોવા મળી નહિ.

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ ૪૧૪ ગામોમા જે સર્વેક્ષણ દ્વારા મકાનો સબંધી માહિતી એકત્ર કરવામા આવી તેમા કુલ ૪૯૧૫૪ કુટુંબોમાથી ૩૯૫૧૭ (૮૦.૩૯ ટકા) કુટુંબો પોતાની માલિકીના મકાનમા રહેતા હતા. જ્યારે ૯૬૩૭ (૧૯.૬૧ ટકા) કુટુંબો ભાડાના મકાનમા રહેતા હતા. આમ એકંદરે માલિકીના મકાનની સંખ્યા વિશેષ છે. પરંતુ આગળ જણાવ્યુ છે તેમ મકાન પોતાની માલિકીનુ હોય તેમા જુદા જુદા પરણિત પાચ-છ પુત્રો પણ રહેતા હોય છે. એટલે સંખ્યાની રીતે ન તપાસતા જે કુટુંબમા પરણિત પુત્રો હોય તેને અલગ ગણવામા આવે તો માલિકીના મકાનની સંખ્યા ઘણી ઓછી થાય. આ તો થઇ મકાનની વાત, પરંતુ તેમા જે જરૂરી સુવિધા જોઇએ તેનો તો તદ્દન અભાવ જોવા મળ્યો. જેના આંકડા જોવાથી હૃદય દ્રવી ઉઠે છે. અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબના આવા રહેઠાણોમાથી માત્ર ૧૫૪૮ (૩.૧૫ ટકા) કુટુંબોને જાજરૂની સગવડતા છે. માત્ર ૧૬૪૩૧ (૩૩.૪૩ ટકા) કુટુંબોને વીજળીની સગવડતા છે. માત્ર ૫૩૬૪ (૧૦.૯૧ ટકા) મકાનોમા નાવણિયુ છે, ૬૨૪૮ (૧૨.૭૧ ટકા) મકાનોમા પાણીનો નળ છે, માત્ર ૪૧૨૯ (૮.૪૦ ટકા) મકાનોમાથી પાણીનો નિકાલ થઇ શકે તેવી વ્યવસ્થા છે અને માત્ર ૯૧૪ (૧.૮૬ ટકા) મકાનોમા નિર્ધૂમ ચૂલાની વ્યવસ્થા હતી એટલે કે ૯૮.૧૪ ટકા લોકોના ઘરમાથી ધૂમાડો બહાર નીકળે તેવી કોઇપણ પ્રકારની સગવડતા ન હતી. એકંદરે માનવી માટે જે જરૂરી કહી શકાય તેવી સગવડતાનુ પ્રમાણ અનુસૂચિત જાતિના ઘરોમા ઘણુ અલ્પ જોવા મળ્યુ.

જિલ્લાવાર માહિતીનુ વિભાગીકરણ કરતા જોવા મળ્યુ કે પોતાની માલિકીનુ મકાન ધરાવતા કુટુંબોની સૌથી વધુ સંખ્યા અનુક્રમે વડોદરા (૯૨.૮૬ ટકા), જૂનાગઢ (૯૦.૮૧ ટકા), અમરેલી (૮૯.૩૮ ટકા) મા વધુ જોવા મળી હતી. જ્યારે સૌથી ઓછી માલિકીના મકાનની સંખ્યા વલસાડ (૩૦.૪૩ ટકા) જિલ્લામા હતી. ભાડાના મકાનમા રહેતા હોય તેની સૌથી વધુ સંખ્યા વલસાડ (૬૯.૫૭ ટકા) જિલ્લામા હતી. જ્યારે ભાડાના મકાનમા રહેતા હોય તેની ઓછી સંખ્યા વડોદરા

(૭.૧૪ ટકા) જિલ્લામા હતી. જિલ્લાવાર રહેઠાણની સ્થિતિ પરિશિષ્ટ-૨૦ મા આપવામા આવી છે.

ઉપર જણાવેલ આંકડાકીય માહિતી પરથી અનુસૂચિત જાતિના લોકોના રહેઠાણ બાબતે સ્પષ્ટ રીતે ખ્યાલ આવશે કે તેમના રહેઠાણના પ્રશ્નને તાત્કાલિક અગ્રીમતા આપી ઉકેલવા પ્રયાસ કરવો પડશે. અને જે કુટુંબો પાસે મકાન છે, પરંતુ તેમા જે કંઇ પ્રાથમિક સુવિધા જોઇએ તેનો અભાવ છે તેને પણ ત્વરિત રીતે ઉકેલવા જોઇશે. અનુસૂચિત જાતિના લોકોની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લેતા અનેક આગેવાનો પાસેથી એવો અભિપ્રાય મળ્યો છે કે જો અમારો મકાનનો પ્રશ્ન ઉકેલી આપો તો તમારા જેવો ભગવાન પણ નહિ, જે તેની દયનીય પરિસ્થિતિનુ સ્પષ્ટ દર્શન કરાવે છે.

ઘરથાળનો પ્લોટ :

અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબો અને આદિવાસીઓને જે ઘર બનાવવા માટે મફતમા પ્લોટ આપવામા આવે છે તેનો અભ્યાસ પણ આમા કરવામા આવ્યો છે. સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા ૪૯૧૫૪ કુટુંબોમા આ અંગેની તપાસ કરતા જાણવા મળ્યુ કે ફક્ત ૬૬૨૬ એટલે કે કુલ કુટુંબના ૧૩.૪૮ ટકાને ઘરથાળનો પ્લોટ મળ્યો છે. જેમાથી ઘણાને તદ્દન નાના પ્લોટ આશરે લગભગ ૧૨૦ ચો.ફુટનો એક પ્લોટ ફાળવવામા આવ્યા છે. આ તો થઇ આંકડાકીય માહિતીની વાત, પરંતુ જે પ્લોટનુ વિતરણ અનુસૂચિત જાતિના લોકોને કરવામા આવે છે, તેની અંદર ઉંડા ઉતરીએ તો વાસ્તવિક ચિત્ર કંઇક જુદુ જ પ્રતિબિંબ પાડે છે. એટલે કે તેમને જે ઘરથાળના પ્લોટ આપવામા આવે છે તે ગામથી ઘણે દૂર, કાંતો ખૂબજ નીચાણવાળી જગ્યામા હોય અથવા તો જે પ્લોટ આપવામા આવ્યો હોય તેમા ખાડા-ટેકરા હોય. અમુક લોકો પાસેથી એવુ પણ જાણવા મળ્યુ કે ચોપડામા લોકોને પ્લોટ આપી દીધા હોય તેવુ છે, પરંતુ હકીકતમા અમોને પ્લોટ મળ્યા નથી. પ્લોટની જગ્યા અંગેનો તાદૃશ્ય દાખલો અમે રાજકોટ જિલ્લાના મોવૈયા ગામે ગયા ત્યારે જોવા મળ્યો. અનુસૂચિત જાતિના ભાઇઓએ અમને તેમના

પ્લોટની જગ્યા બતાવી તો જોવા મળ્યુ કે આ જગ્યા એકદમ ખાડામા હતી. જેની ઉડાઇ આશરે ૧૫ થી ૨૦ ફૂટ હતી ગામનુ ગટર જાજરૂનુ પાણી આ જગ્યામા આવતુ હતુ. આખા ગામનુ જાજરૂ ત્યા હતુ. જેની વધુ વિગત પ્રકરણ ૬ મા આપી છે. ચોમાસામા વરસાદનુ આજુબાજુનુ પાણી અહીં જ એકઠુ થાય છે. તો આ છે તેમના ઘરથાળના પ્લોટની સ્થિતિ; આવુ તો કદાચ ઘણી જગ્યાએ હશે. ટૂકમા, જે ઘરથાળના પ્લોટ આપવામા આવ્યા છે તેની સખ્યા અતિ જૂજ છે. પરતુ તે પણ સતોષકારક તો નહિ જ.

જિલ્લાવાર ઘરથાળના પ્લોટની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૧મા આપવામા આવી છે. જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ કુટુબો-માથી તપાસતા જોવા મળ્યુ કે વલસાડ જિલ્લામા માત્ર ૧ જ કુટુબને ઘરથાળનો પ્લોટ મળયો છે. સૌથી વધારે ઘરથાળના પ્લોટ મળયા હોય તેવા કુટુબોની સખ્યા મહેસાણા ૧૧૦૫ (૧૬.૬૮ ટકા) બનાસકાઠા ૬૫૯ (૯.૯૬ ટકા) જૂનાગઢ ૬૫૫ (૯.૮૪ ટકા) અને રાજકોટ ૪૬૪ (૭.૦૦ ટકા) જિલ્લામા હતી.

આરોગ્ય :

આપણા દેશ અને રાજયમા સ્વસ્થ આરોગ્ય માટે દિન-પ્રતિદિન વધુ ધ્યાન અપાતુ જાય છે. આ માટેની જરૂરી સગવડ અને સુવિધા જિલ્લા અને તાલુકાના સ્થળે વધુ પ્રમાણમા કેન્દ્રિત થયેલી જોવા મળે છે. જયારે મોટાભાગના ગામડાઓમા આનો અભાવ વર્તાય છે. આપણી જુદી જુદી યોજનાઓમા આને માટે ઘણી રકમ ખર્ચવામા આવે છે. પરતુ ગામડાના લોકો-પછાત લોકો સુધી કોઇને કોઇ કારણોસર આ યોજનાનો લાભ કે આરોગ્યની સેવા મળતી નથી. આથી ગામડાના લોકોમા રોગનુ પ્રમાણ સવિશેષ જોવા મળે છે. આ સર્વેક્ષણમા પણ અનુસૂચિત જાતિના લોકો કેવા પ્રકારની માદગી અને રોગના ભોગ બન્યા છે તેની માહિતી એકત્ર કરવામા આવી હતી.

તપાસ દરમિયાન કુલ ૨૩૨૫૬૮ વ્યકિતઓમાથી ૩૧૬૧ (૧.૩૬ ટકા) વ્યકિતઓ કોઇને કોઇ મહાવ્યાધિથી પીડાતી

હતી. આ મહાવ્યાધિથી પીડાતા રોગોમા ૧૩૦૩ (૪૧.૨૩ ટકા) વ્યકિતઓ ક્ષયના રોગથી, ૧૮૯ (૫.૯૮ ટકા) કેન્સર, ૮૦૩ (૨૫.૪૦ ટકા) દમ, ૬૩ (૧.૯૯ ટકા) પાડુરોગ, ૧૭૨ (૫.૪૫ ટકા) રકતપિત્ત, ૮૪ (૨.૬૫ ટકા) લકવા અને ૫૪૭ (૧૭.૩૦-ટકા) અન્ય મહારોગોથી પીડાતા હતા.

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોમા માદગીથી પીડાતા સભ્યોની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૨ મા આપવામા આવી છે. આ માહિતી પરથી જોઇ શકાશે કે ટી.બી.ના રોગથી પીડાતી વ્યકિતઓની સખ્યા અમદાવાદ (૧૪૦), સાબરકાઠા (૧૦૭) ખેડા (૧૩૭), સુરેન્દ્રનગર (૧૧૪) અને બનાસકાઠા (૯૯) જિલ્લામા વધુ જણાઇ હતી. કેન્સરના રોગથી પીડાતા સભ્યોની સખ્યા મહેસાણા (૪૫), બનાસકાઠા (૨૭) અને સાબરકાઠા (૨૫) જિલ્લામા વિશેષ જોવા મળી. દમના રોગથી પીડાતા સભ્યોની સખ્યા મહેસાણા (૧૪૭), અમદાવાદ (૧૪૬), સાબરકાઠા (૧૦૩) અને ખેડા (૧૦૦) જિલ્લામા વધુ હતી. રકતપિત્તથી પીડાતી વ્યકિતઓની સખ્યા ખેડા (૨૮), મહેસાણા (૨૨), અમદાવાદ (૨૨) જિલ્લામા વધુ હતી. લકવાનુ પ્રમાણ પચમહાલ (૨૮), સાબરકાઠામા (૧૩) નુ હતુ. લકવાથી પીડાતી વ્યકિતઓની સખ્યા ગાધીનગર, ભરૂચ, વલસાડ, અમરેલી અને જામનગરમા બિલકુલ ન હતી.

સમાજ કલ્યાણ ખાતા દ્વારા આવા મહારોગથી પીડાતી વ્યકિતઓને આર્થિક મદદ કરવામા આવે છે. તપાસ દરમિયાન જાણવા મળ્યુ કે આવા દર્દીઓને જે સહાય આપવામા આવે છે તેમા કુલ ૩૧૬૧ વ્યકિતઓમાથી માત્ર ૧૯૩ (૬.૧૧ ટકા) વ્યકિતઓને રૂ. ૩૨૦૩૫/- નો લાભ મળયો હતો. જે સરેરાશ લાભ મળેલ તેમાથી વ્યકિતદીઠ રકમ રૂ. ૧૬૬/- થાય છે. આવી વ્યકિતઓમા જે લાભ મળયો છે તેમા બનાસકાઠા (૭૭) અમદાવાદ (૨૦) સુરેન્દ્રનગર (૨૦) જિલ્લાની સખ્યા વિશેષ હતી. જૂનાગઢ અને જામનગર જિલ્લામા એક-એક વ્યકિતને એનો લાભ મળયો હતો. જયારે વલસાડ અને ભાવનગર જિલ્લામા એક પણ કુટુબને આ આર્થિક મદદ મળી નથી.

તપાસમા સગર્ભા સ્ત્રી અને છ વર્ષથી નીચેના બાળકોને માટે પોષક આહાર યુક્ત યોજના ચાલે છે. તેની માહિતી એકત્ર કરવામા આવી હતી. તેનો લાભ ૧૫૯૯ વ્યક્તિઓને પહોચ્યો હતો. આ યોજનાનો લાભ કચ્છ, ખેડા, વડોદરા, સુરેન્દ્રનગર અને જામનગરમા વિશેષ મળયો છે. જયારે ગાધીનગર, બનાસકાઠા, સુરત, વલસાડ અને અમરેલીમા આ યોજનાના લાભથી અનુસૂચિત જાતિના લોકો તદ્દન વચિત રહયા છે. એકદરે જોઇએ તો જે કુલ ૧૫૯૯ વ્યક્તિઓને આ લાભ મળયો છે તે સખ્યા ઘણી અલ્પ કહી શકાય તેમ છે.

ખોડ-ખાપણ :

૧૯૮૧ નુ વર્ષ એ અપગો માટેનુ વર્ષ હતુ, જેમા અપગ લોકોને આર્થિક રીતે મદદ કરી પગભર કરવાના પ્રયત્નો કરવામા આવ્યા હતા. આ યોજનાનો લાભ ગ્રામ્ય કક્ષાએ અને તેમા પણ અનુસૂચિત જાતિના લોકોને કેટલા પ્રમાણમા મળયો, તે તો એક સશોધન અને મૂલ્યાકન કરવાનુ પાસુ છે. પરતુ અમે સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા ગામોમા જે વ્યક્તિઓ કોઇપણ પ્રકારની ખોડખાપણ ધરાવતી હોય તેની માહિતી એકત્ર કરી છે. અપગ વ્યક્તિઓમા સામાન્ય રીતે બહેરા-મૂગા, અધ, વિકલાગ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. દેશ અને રાજયમા અપગ વ્યક્તિઓની વૈજ્ઞાનિક ધોરણે હજુ સુધી કોઇ ગણત્રી કરી નથી, પરતુ જે ત્રૂટક ત્રૂટક સર્વેક્ષણ થયા છે તેના આકડા નીચે મુજબ છે. આ આકડા આપવાનો ઉદ્દેશ એટલા માટે છે કે ચાલુ સાલે સર્વેક્ષણમા જે અનુસૂચિત જાતિના કુટુબોને આવરી લીધા છે તેમા ભારત અને ગુજરાત રાજયની સરખામણીએ કેટલુ પ્રમાણ છે તે જાણી શકાશે.

(આકડા ૧૯૮૧ પ્રમાણે)

ક્રમ	વિગત	વિકલાગ	અધ	બહેરા-મૂગા	બાળ લકવા
૧	ભારત	૪૦૦૦૦૦૦	૪૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦૦	માહિતી નથી
૨	ગુજરાત	૩૫૦૦૦૦	૨૫૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦	માહિતી નથી
૩	સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ કુટુબો	૮૬૮	૫૦૬	૨૬૫	૨૯૭

ઉપરોક્ત કોઠા ઉપરથી સ્પષ્ટ થશે કે ભારતમા ખોડખાપણવાળામા અધ વ્યક્તિઓનુ પ્રમાણ વિશેષ છે. જયારે ગુજરાતમા વિકલાગોના સખ્યા વધુ છે. સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા કુટુબોમા વિકલાગ વ્યક્તિનુ પ્રમાણ ઘણુ જોવા મળયુ. કુલ ૧૯૩૬ વ્યક્તિઓ જુદી જુદી ખોડખાપણ ધરાવતી હતી. જિલ્લાવાર જોઇએ તો ખોડખાપણવાળા સભ્યોની સખ્યા મહેસાણા, ખેડા, અમદાવાદ, સુરેન્દ્રનગર, જૂનાગઢ અને બનાસકાઠામા વિશેષ હતી. ભરૂચ, જામનગર અને ગાધીનગરમા આ સખ્યા ઓછી હતી. ગામદીઠ ખોડખાપણવાળી વ્યક્તિઓનુ પ્રમાણ લગભગ ૫ વ્યક્તિઓનુ થાય છે. કુલ ૧૯૩૬ ખોડખાપણવાળી વ્યક્તિઓમાથી ૬૧૧ (૩૧.૫૬ ટકા) ૧ થી ૧૪ વર્ષની ઉમરના બાળકો હતા. આ ૬૧૧ બાળકોમાથી ૩૯૦ (૬૩.૮૩ ટકા) બાળકોને જે તે પ્રકારની ક્ષતિવાળી શાળામા મોકલવાની ઇચ્છા તેમના વાલીઓએ દર્શાવી હતી. જેથી તેમના બાળકો ભવિષ્યમા કોઇની દયા ઉપર ન રહેતા સ્વાવલબી અને આત્મનિર્ભર રહીને જીવી શકે. જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુબોમા ખોડખાપણવાળા સભ્યોની સખ્યાની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૩ મા આપવામા આવી છે.

ઉપર પ્રમાણેની આરોગ્યની અને તેનાથી જે લોકોને લાભ મળયો છે, તેની વિગત જોતા સ્પષ્ટ થશે કે અનુસૂચિત જાતિના લોકો માટે આ ક્ષેત્રમા હજુ ઘણુ કરવાનુ બાકી છે. સાથોસાથ બીજુ કામ એ પણ કરવાનુ છે કે જેને કારણે આ લોકોનુ સ્વાસ્થય કથળે છે તેનાથી પણ તેમને બચાવવા જોઇએ, અને આરોગ્ય સારુ જળવાય રહે તે માટે પાયાથી કામ આરભવુ પડશે.

ooooooooooo

પ્રકરણ - :૫:

આર્થિક - સામાજિક - શિક્ષણ અને આરોગ્ય વિષયક જરૂરિયાતો

આપણે આગળ જોયુ તેમ અનુસૂચિત જાતિના લોકોની સ્થિતિ ઘણી ખરાબ છે. અનેક પ્રકારના ધંધા - રોજગારમા પડયા હોવા છતા જીવન નિર્વાહ ચલાવવો ઘણો મુશ્કેલ બની ગયો છે. આજે પરંપરાગત ધંધો કરતા હોય તેની સંખ્યા માત્ર ૧૨.૭૪ ટકા છે. સૌરાષ્ટ્ર અને ઉત્તર ગુજરાતના અમુક વિસ્તારોમા તો આજે પણ અસ્પૃશ્યતાને કારણે અનુસૂચિત જાતિના લોકોને મજૂરીના કામે બોલાવવામા આવતા નથી. આથી પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિમા તેઓ માનપૂર્વક જીવી શકે, તેઓની આર્થિક પરિસ્થિતિમા સુધારો થાય તે માટે આ સર્વેક્ષણમા વિવિધ જરૂરિયાતોના સંદર્ભમા પૃચ્છા કરવામા આવી છે, કે જેથી સરકાર તરફથી તેમને જરૂરી સહાય આપવામા આવે તો પોતાની રીતે ધંધો કરી આર્થિક રીતે ઉંચા આવી શકે.

:૧: વંશપરંપરાગત ધંધા અંગેની જરૂરિયાત :

અગાઉ જણાવ્યા પ્રમાણે હાલ વંશપરંપરાગત ધંધો કરનારની સંખ્યા માત્ર ૧૨.૭૪ ટકા છે. અનુસૂચિત જાતિના કેટલાક કુટુંબો તેમના પરંપરાગત ધંધા સાથે સંકળાયેલા છે. જેમા વણકરો વણાટ-કામ, ચમાર લોકો ચર્મ ઉદ્યોગ સાથે, ભંગી લોકો વાસકામ સાથે વગેરે. પરંતુ આ લોકોની મુલાકાત દ્વારા એવુ જાણવા મળ્યુ કે જે કુટુંબો આ ધંધા સાથે સંકળાયેલા છે તેઓ હવે લાંબો સમય સુધી આ ધંધાને આધારે રહી શકે તેમ નથી. એટલે કે દિન-પ્રતિદિન આ ધંધો ભાંગતો જાય છે. આને માટે કોઇ જો મુખ્ય પરિબળ હોય તો તે નાણાકીય સગવડતાનો અભાવ છે. ઘણા વિસ્તારો-માંથી એવો મત મળ્યો કે આ ધંધા માટે જરૂરી માલ-સામાન અને નાણાકીય સવલતો મળે તો કુટુંબનુ ભરણ-પોષણ કરી શકાય તેમ છે. રાજકોટ જિલ્લાના ખાટલી ગામની જયારે મુલાકાત લીધી ત્યારે

ત્યાના આગેવાનોએ એવો મત દર્શાવ્યો કે અહીં રહેતા સાઇઠ(૬૦) વણકરના કુટુબો વણાટકામ ઘણુ સારુ કરે છે. પરતુ નાણાના અભાવે આજે એક પણ કુટુબ આ ધધો કરતુ નથી. મતલબ કે જે વશપરપરાગત ધધો તેમને માટે મુખ્ય ધધો હતો તે આજે ગૌણ ધધો બની ગયો છે.

આ સર્વેક્ષણમા જે કુટુબો આ પ્રકારના ધધા સાથે સકળાયેલા હતા તેમને આ ધધાના પ્રોત્સાહન અને વિકાસ માટે કયા પ્રકારની જરૂરિયાત છે તે જાણવાનો પ્રયત્ન કરવામા આવ્યો હતો. આ તપાસમા આવરી લીધેલા કુલ કુટુબોમાથી ૬૨૬૧ કુટુબોએ વશપરપરાગત ધધાના વિકાસ માટે વિવિધ પ્રકારની જરૂરિયાતો દર્શાવી હતી. આ જરૂરિયાતોમા નાણાકીય સહાય, કાચોમાલ, સાધનો, તાલીમ, માર્ગદર્શન અને વેચાણનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે. આ જરૂરિયાતોમા અમુક કુટુબોએ એકથી વધુ પણ જરૂરિયાતો દર્શાવી હોય તેવુ પણ બન્યુ છે.

તપાસમા આવરી લીધેલા ૪૯૧૫૪ કુટુબોમાથી ૬૨૬૧ કુટુબોએ ૮૮૩૩ પ્રકારની વિવિધ જરૂરિયાતો દર્શાવી છે. ૬૨૬૧ (૧૦૦.૦૦ ટકા) કુટુબોએ નાણાની, ૧૦૮૨ (૧૭.૨૮ ટકા) કુટુબોએ કાચોમાલ, ૯૭૨ (૧૫.૫૨ ટકા) કુટુબોએ સાધનો, ૩૨૨ (૫.૧૪ ટકા) કુટુબોએ તાલીમ, ૧૯૪ (૩.૦૯ ટકા) કુટુબોએ માર્ગદર્શન અને ૨ (૦.૦૧ ટકા) કુટુબોએં વેચાણની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

જિલ્લાવાર માહિતીનુ પૃથ્થકરણ કરતા જણાય છે કે આવી જરૂરિયાતો દર્શાવતી વધુ સખ્યા સુરેન્દ્રનગર (૧૨૯૯) બનાસકાંઠા (૭૫૦) અમદાવાદ (૬૩૪) જિલ્લામા હતી. સૌથી ઓછી સખ્યા ગાધીનગર અને સુરત જિલ્લામા હતી. જ્યારે વલસાડ જિલ્લામા એક પણ કુટુબે આવા પ્રકારની જરૂરિયાતની માગણી કરી નથી. વશપરપરાગત ધધાની જરૂરિયાતો દર્શાવતી જિલ્લાવાર માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૪ મા આપવામા આવી છે.

:૨: ખેતીના વિકાસ અગેની જરૂરિયાત :

ખેતીની જમીન ધરાવતા કુટુબોની સખ્યા ૧૨.૧૩ ટકા છે. જેઓ વધતા-ઓછા પ્રમાણમા ખેતીની જમીન ધરાવે છે. તપાસ દરમિયાન એવુ જાણવા મળયુ કે જે લોકો પાસે ખેતીની જમીન છે તેઓ પણ સારી રીતે ખેતી કરી શકતા નથી. તેની પાછળનુ મુખ્ય કારણ એ છે કે ખેતી કરવા માટેના જે જરૂરી સાધનો જોઇએ તેની સખ્યા ઓછી અથવા તો નહિવત હતી. આથી તપાસમા ખેતી કરવા માટેના સાધનોની જરૂરિયાત અગે માહિતી એકત્ર કરવામા આવી હતી. આ જરૂરિયાતોમા એવુ જોવા મળયુ છે કે મોટાભાગના કુટુબોએ એક કરતા વધુ પ્રકારની જરૂરિયાતો દર્શાવી હતી.

તપાસમા ખેતી માટેની નવી જમીન અને જે કુટુબો પાસે ખેતી છે તેને કેવા પ્રકારના સાધનો આપવામા આવે તો સઘન ખેતી કરી ઉત્પાદનમા વૃધ્ધિ કરી શકે તે અગેની માહિતી એકત્ર કરતા જણાયુ કે કુલ કુટુબોમાથી ૧૪૫૧૨ (૨૯.૫૨ ટકા) કુટુબોએ એવુ જણાવ્યુ હતુ કે અમોને ખેતી માટેની નવી જમીન આપો. જે ૫૯૬૧ કુટુબો ખેતી ધરાવે છે તેમાથી ૪૦૩૦ (૬૭.૭૦ ટકા) કુટુબોએ જમીન સમતળ કરવા, ૩૧૭૯ (૫૩.૩૨ ટકા) કુટુબોએ પાળા બાધવા ૧૭૩૦ (૨૯.૦૨ ટકા) કુટુબોએ નાળા બાધવા, ૨૫૮૯ (૪૩.૪૩ ટકા) કુટુબોએ વાડ બનાવવા, ૨૫૦૮ (૪૨.૦૭ ટકા) કુટુબોએ કયારી બનાવવા, ૪૦૩૦ (૬૭.૬૦ ટકા) કુટુબોએ બિયારણની જરૂરિયાત, ૩૧૭૯ (૫૩.૩૨ ટકા) કુટુબોએ ખાતરની જરૂરિયાત, ૧૭૩૦ (૨૯.૦૨ ટકા) કુટુબોએ જતુનાશક દવા, ૩૯૬૪ (૬૬.૫૦-ટકા) કુટુબોએ જમીનના હપ્તા ભરવા નાણા, ૩૯૦૦ (૬૫.૪૩ -ટકા) કુટુબોએ પાક નિદર્શનની અને ૩૫૯૫ (૬૦.૩૦ ટકા) કુટુબોએ પાક સરક્ષણ માટે નિદર્શનની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ખેતી વિષયક જરૂરિયાતની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૫ મા આપવામા આવી છે.

ખેતી વિષયક જરૂરિયાત ઉપરાત ખેતીના સાધનો અગેની જરૂરિયાત અગે તપાસ દરમિયાન માહિતી એકત્ર કરવામા આવી હતી. તેમા એવુ જોવા મળયુ કે જે લોકો ખેતી ધરાવે છે તેમાથી

૫૭૯૨ (૯૭.૧૬ ટકા) કુટુબોએ લાકડાનુ હળ, ૫૨૪૨ (૮૭.૯૪ - ટકા) કુટુબોએ રાપ, ૫૧૯૦ (૮૭.૦૭ ટકા) કુટુબોએ રાપડી, ૫૨૪૨ (૮૭.૯૪ ટકા) કુટુબોએ વાવણિયો, ૫૧૫૭ (૮૬.૫૧ ટકા) કુટુબોએ લોખડનુ હળ, ૪૭૧૨ (૭૯.૦૫ ટકા) કુટુબોએ પખા, ૪૬૪૧ (૭૭.૮૬ ટકા) કુટુબોએ મોલ, ૫૬૬૧ (૯૪.૯૭ ટકા) કુટુબોએ બળદગાડુ, અને ૪૮૬૩ (૮૧.૫૮ ટકા) કુટુબોએ દવા છાટવા સ્પ્રેયર તથા પપની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ખેતીના સાધનોની જરૂરિયાત અગેની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૬ મા આપવામા આવી છે.

તપાસ દરમિયાન સર્વેક્ષણમા ખેતી માટે પિયતના સાધનોની જરૂરિયાત અગેની માહિતી એકત્ર કરતા ૫૯૬૧ ખેતી કરતા કુટુબોએ જુદી જુદી ૧૮૦૯૮ જરૂરિયાતો દર્શાવી છે. જેમા ૩૬૦૮ (૬૦.૫૩- ટકા) કુટુબોએ નવા કૂવા અગે, ૧૯૧૪ (૩૨.૧૧ ટકા) કુટુબોએ કૂવા ઊડા કરાવવા, ૧૪૩૪ (૨૪.૦૬ ટકા) કુટુબોએ કૂવાનુ સમારકામ કરાવવા, ૨૦૨૧ (૩૩.૯૦ ટકા) કુટુબોએ કૂવો પાકો કરાવવા, ૧૫૬૫ (૨૬.૨૫ ટક) કુટુબોએ કોસ અથવા રહેટ, ૨૭૬૧ (૪૬.૩૨ ટકા) કુટુબોએ ઇલેક્ટ્રીક મોટર પપ, ૨૦૬૦ (૩૪.૫૬ ટકા) કુટુબોએ ઓઇલ એન્જીન અને ૨૭૩૫ (૪૫.૮૮ ટકા) કુટુબોએ પિયતના કૂવા પર વીજળી જોડાણની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. ખેતી માટેના પિયતના સાધનોની જરૂરિયાત દર્શાવતી માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૭ મા આપવામા આવી છે.

જિલ્લાવાર માહિતીનુ પૃથ્થકરણ કરતા એવુ જોવા મળ્યુ કે નવી ખેતી માટેની જમીનની જરૂરિયાત વિશેષત: સુરેન્દ્રનગર (૧૬૧૦), ખેડા (૧૪૮૩) મહેસાણા (૧૪૭૮) સાબરકાઠા (૧૧૪૨) બનાસકાઠા (૧૦૪૩) જિલ્લાની હતી. જ્યારે સૌથી ઓછી માંગણી વલસાડ (૨૦) અને ગાધીનગર (૧૪) જિલ્લામા હતી.

:૩: શાકભાજીનુ વાવેતર અને ફળાઉ ઝાડની જરૂરિયાત સબધી માહિતી:

શાકભાજી અને ફળાઉ ઝાડ ઉગાડવા સબધી માહિતી એકત્ર કરતા જણાયુ કે ખેતીની જમીન ધરાવતા ૫૯૬૧ કુટુબોમાથી ૨૬૪૦ (૪૪.૨૯)ટકા) કુટુબો શાકભાજીનુ વાવેતર કરવા, ૬૮૧ (૧૧.૪૨- ટકા) કુટુબો વાસ ઉગાડવા, ૩૯૧ ૫૬.૫૬ ટકા) કુટુબો નીલગીરી ઉગાડવાની ઇચ્છા રાખતા હતા. ફળાઉ ઝાડના વાવેતર માટે કયા ફળાઉ ઝાડ ઉગાડવા છે તે અગે પૂછતા જણાયુ કે ૭૬૩ (૧૨.૮૦ ટકા) આબાના ઝાડ, ૩૬૬ (૬.૧૪ ટકા) ચીકુ, ૩૦૨ (૫.૦૬- ટકા) પપૈયા, ૨૭૧ (૪.૫૪ ટકા) લીબુ, ૨૨૦ (૩.૬૯ ટકા)કેળ, ૧૦૧ (૧.૬૯ ટકા) આમળા અને ૯૨ (૧.૫૪ ટકા) કુટુબોએ દ્રાક્ષનુ વાવેતર કરવાની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. શાકભાજી અને ફળાઉ ઝાડના વાવેતર અગેની વિસ્તૃત માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૮ મા આપવામા આવી છે. જેને જોતા ખ્યાલ આવશે કે મોટાભાગના ખેતી ધરાવતા કુટુબોએ ફળાઉ ઝાડ અને શાકભાજી ઉગાડવાની ઉત્સુકતા દર્શાવી છે. આમા એક કુટુબે એક કરતા વધુ ફળાઉ ઝાડ ઉગાડવાની માગણી કરી છે. ગાધીનગર જિલ્લામા એક પણ કુટુબે આ પ્રકારની જરૂરિયાતની માગણી કરી નથી.

:૪: પશુપાલન :

અનુસૂચિત જાતિના લોકોની આર્થિક સ્થિતિ ઘણી નબળી છે તે આપણે જોયુ. મોટાભાગના કુટુબો આજે એક કરતા વધુ વ્યવસાયોમા પડેલા છે. તેમનો મુખ્ય ધધો આજે મજૂરી થઇ ગયો છે. ઘણા કુટુબો પશુપાલન રાખે છે, પરતુ આર્થિક સ્થિતિ સારી ન હોવાથી તેની માવજત સારી રીતે કરી શકતા નથી જેને કારણે પશુપાલનના ધધામાથી તેમને આવક પણ સારી થતી નથી. તેમનો પરપરાગત ધધો ઘણો મદ પડી ગયો છે. આવા સમયે પૂરક રોજી મેળવવા માટે તેમને પશુપાલન આપવામા આવે તો આવકમા વૃધ્ધિ થશે.

તપાસ દરમિયાન આવરી લીધેલા ૪૯૧૫૪ કુટુબોને આવકના સાધન તરીકે અથવા તેમની આવકમા વૃધ્ધિ માટે કોઇ પશુની જરૂર

હોય તો તે અંગેની માહિતી એકઠી કરતા જણાયું કે ૬૩૯૯ (૧૩.૦૧- ટકા) ગાય, ૭૫૫૦ (૧૫.૩૫ ટકા) ભેંસ, ૧૧૨૫ (૨.૨૮ ટકા) બળદ, ૧૯૭૧ (૪.૦૦ ટકા) બકરા, ૪૧૦ (૦.૮૩ ટકા) ઘેટા, ૪૯૬ (૧.૦૦ ટકા) મરઘા-બતકા, ૧૧૭ (૦.૨૩ ટકા) ઉંટ, ૫૪ (૦.૧૦ ટકા) પાડા, ૫૨૯૮ (૧૦.૭૮ ટકા) કુટુંબોએ ઘાસ અને ૨૨૮ (૦.૪૬ ટકા) કુટુંબોએ દવાની જરૂરિયાત દર્શાવી છે. આમ પશુપાલન અંગે કુલ ૨૩૬૪૮ જરૂરિયાત થાય છે.

જિલ્લાવાર પશુપાલનની માહિતી પરિશિષ્ટ-૨૯ મા આપવામા આવી છે.

અનુસૂચિત જાતિના લોકોને પશુપાલનનો ઉદ્યોગ આપીએ ત્યારે એક ખાસ ધ્યાનાકર્ષક બાબત એ બને છે કે ખરેખર તેઓ આમાંથી આવક મેળવી શકશે ખરા? આ બાબતે કેટલાક સ્થળે સર્વેક્ષણ કરતા જાણવા મળ્યું કે અસ્પૃશ્યતાને કારણે દૂધ સહકારી મંડળી દ્વારા અનુસૂચિત જાતિના લોકોનું દૂધ લેવામા આવતું નથી. કેટલીક જગ્યાએ તેમને બીજી લાઇનમા ઉભા રાખવામા આવે છે અથવા એવી બીજી કોઇ દૂર રાખવાની વૃત્તિ દાખવવામા આવે છે. આ તબક્કે તેઓ માટે પશુપાલનના ધંધા સાથે દૂધ સહકારી મંડળી પણ આપવી જોઇએ.

:૫: પરિવહનના સાધનોની જરૂરિયાત :

તપાસ દરમિયાન સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા કુટુંબોને આવકમા વધારો થાય તે માટે તેમને કોઇ સાધનોની જરૂર છે કે કેમ તેની તપાસ કરતા પરિવહનથી આવકની વૃદ્ધિ થાય તે માટે જુદી જુદી ૫૩૭૧ જરૂરિયાત દર્શાવી છે. તેમા ૧૧૨૩ (૨.૨૮ ટકા) ઉંટલારી, ૭૨૨ (૧.૪૬ ટકા) બળદગાડું, ૧૧૫૪ (૨.૩૪ ટકા) ઓટોરીક્ષા, ૭૫૯ (૧.૫૫ ટકા) ટેમ્પો, ૯૯૬ (૨.૦૨ ટકા) હાથલારી, ૪૩૮ (૦.૮૯ ટકા) રેકડી, ૪૦ (૦.૦૮ ટકા) પેડલ રીક્ષા અને ૧૩૯ (૦.૨૮ ટકા) વ્યકિતઓએ ઘોડાગાડીની માગણી કરી હતી.

જિલ્લાવાર નવા ધંધા અંગેની જરૂરિયાતની માહિતી પરિશિષ્ટ-૩૦ મા આપવામા આવી છે.

:૬: નવા ધંધા રોજગાર માટે તાલીમ :

નવા ધંધા રોજગાર ઉપરાંત ઘણી વ્યકિતઓએ આધુનિક વ્યવસાયમા પડવા માટે જરૂરી તાલીમની ઇચ્છા દર્શાવી હતી. આ તાલીમ માટે ૫૬૨૫ વ્યકિતઓ તૈયાર થઇ છે. જેમાંથી ૩૬૦ (૦.૭૩ ટકા) કડીયાકામ, ૩૨૬ (૦.૬૬ ટકા) સુથારીકામ, ૬૧૦ (૧.૨૪ ટકા) વાંસકામ, ૧૨૧૬ (૨.૪૭ ટકા) ચર્મોદ્યોગ, ૮૬૧ (૧.૭૫) વણાટકામ, ૧૦૬૧ (૨.૧૫ ટકા) સીવણકામ, ૩૯ (૦.૦૭ ટકા) ઇલેકટ્રીશીયન, ૧૧૯ (૦.૨૪ ટકા) વાયરમેન, ૪૦ (૦.૦૮)ટકા) ટર્નર, ૯૦ (૦.૧૮ ટકા) ફીટર, ૧૯ (૦.૦૩ ટકા) વેલ્ડર, ૧૫૦ (૦.૩૦ ટકા) ઓટોરીપેરર, ૮૯ (૦.૧૮ - ટકા) સ્ક્રીન પ્રીન્ટીંગ, ૧૮ (૦.૦૩ ટકા) હીરા ઉદ્યોગ, ૮૨ (૦.૧૬ ટકા) પ્રેસ પ્રીન્ટીંગ, ૧૬ (૦.૦૩ ટકા) કમ્પોઝીટર, ૨૭ (૦.૦૫ ટકા) રેડિયો રીપેરર, ૪ (૦.૦૧ ટકા) એરકન્ડીશન રીપેરર, ૬૮ (૦.૧૩ ટકા) ઘડીયાળ રીપેરર, ૭૩ (૦.૧૪ ટકા) કાર્પેટ બનાવવી, ૨૫૧ (૦.૫૧ ટકા) અંબર ચરખા, ૬૭ (૦.૧૪ ટકા) ઉન વણાટ અને ૩૯ (૦.૦૭ ટકા) વ્યકિતઓએ મોલ્ડીંગની તાલીમની ઇચ્છા રાખી હતી. આ અંગેની વિસ્તૃત આંકડાકીય માહિતી પરિશિષ્ટ-૩૧ મા આપવામા આવી છે. ઉપરોકત આંકડા જોતા એક બાબત તો સ્પષ્ટ રીતે નજરે તરી આવે છે કે હવે હનુસૂચિત જાતિના લોકોમા તદ્દન આધુનિક ધંધા તરફ વળવાનો ઝોક વધ્યો છે.

જિલ્લાવાર માહિતીનું પૃથ્થકરણ કરતા જણાયું કે આવા પ્રકારની તાલીમની જરૂરિયાતની સૌથી વધુ સંખ્યા અમદાવાદ (૧૧૯૯), જૂનાગઢ (૯૧૬), સુરેન્દ્રનગર (૮૭૩), અને મહેસાણા (૬૧૦) મા હતી. સૌથી ઓછી સંખ્યા વડોદરા (૫૪) અને કચ્છ (૧૧) મા હતી. જયારે ગાંધીનગર અને વલસાડ જિલ્લામા કોઇપણ વ્યકિતએ આવી તાલીમની જરૂરિયાત દર્શાવી ન હતી.

:૭: રહેઠાણ અંગેની જરૂરિયાત :

અગાઉ આપણે જોયુ તેમ અનુસૂચિત જાતિના લોકો માટે રહેઠાણનો પ્રશ્ન ખૂબજ વિકટ બની ગયો છે. આથી તપાસ દરમિયાન રહેઠાણ માટેની જરૂરિયાત પૂછતા જાણવા મળયુ કે જે ૬૬૨૬ કુટુબોને ઘરથાળના પ્લોટ મળયા છે તેમાથી ૬૧૫૯ (૯૨.૯૫ ટકા) ઘરથાળના પ્લોટ ઉપર બાંધકામની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. કુલ કુટુબોમાથી ૩૦૫૯૫ (૬૨.૨૪ ટકા) નવા પ્લોટની માગણી કરી હતી, ૩૧૪૮૧ (૬૪.૦૪ ટકા) કુટુબોએ નવા મકાનની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. જયારે ૨૪૬૩૪ (૫૦.૧૧ ટકા) કુટુબોએ મકાનનુ સમારકામ કરાવવાની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

આ ઉપરાંત આગળ આપણે જોયુ તેમ અનુસૂચિત જાતિના લોકોના રહેઠાણના મકાનમા સામાન્ય સુવિધા જેવી કે પાણી, હવા-ઉજાસ, બારી-બારણા વગેરેનો અભાવ છે. આ બાબતને ધ્યાનમા રાખી મકાનની અંદર સુવિધા માટે પૂછતા જાણવા મળયુ કે તપાસમા આવરી લીધેલા ૪૯૧૫૪ કુટુબોમાથી ૨૭૮૩૧(૫૬.૬૨-ટકા) અજવાળિયા, ૨૭૫૭૧ (૫૬.૦૯ ટકા) નળનુ જોડાણ, ૨૭૨૫૪ (૫૫.૪૪ ટકા) નિર્ધૂમ ચૂલા, ૨૭૮૨૫ (૫૬.૬૦ ટકા) નાવણિયુ, ૨૭૩૨૦ (૫૫.૫૮ ટકા) વીજળી, ૨૬૬૬૮ (૫૪.૨૫ ટકા) પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા, ૨૭૬૩૭ (૫૬.૨૨ ટકા) બારી બારણા અને ૨૭૧૩૬ (૫૫.૨૦ ટકા) કુટુબોએ પાણીયારાની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. જિલ્લાવાર રહેઠાણ અંગેની જરૂરિયાતની માહિતી પરિશિષ્ટ-૩૨ મા આપવામા આવી છે.

જિલ્લાવાર માહિતીનુ પૃથ્થકરણ કરતા જણાશે કે કુલ ૨૧૯૨૪૨ વિવિધ જરૂરિયાતમાથી સૌથી વધુ સંખ્યા મહેસાણા (૩૦૭૫૦), સાબરકાંઠા (૨૨૮૩૧), ખેડા (૨૧૮૩૦), અમદાવાદ (૧૯૮૮૨) મા હતી. સૌથી ઓછી સંખ્યા વલસાડ (૨૬૫૭) અને ગાંધીનગર (૧૦૨૫) મા હતી.

:૮: ખોડખાંપણ અંગેની જરૂરિયાત :

તપાસમા આવરી લીધેલ કુટુબોની ૨૩૨૫૬૮ વ્યકિતઓમાથી ૧૯૩૬ (૦.૮૩ ટકા) વ્યકિતઓ જુદી જુદી ખોડખાંપણ ધરાવતી હતી. આમાની કેટલીક વ્યકિતઓએ પોતે સ્વનિર્ભર રીતે રહી શકે તે માટે જુદી જુદી જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. આવી કુલ જરૂરિયાત ૨૧૮૧ છે. જેમા એક વ્યકિતએ એકથી વધુ જરૂરિયાતો દર્શાવી છે. આમા ૪૪૩ (૨૨.૮૮ ટકા) પોતાની અપંગતા માટેના સાધનોની માગણી કરી હતી, ૧૪૧૨ (૭૨.૯૩ ટકા) ધંધા-રોજગાર માટે નાણાકીય સહાયની ઇચ્છા રાખી હતી. ૨૨૨ (૧૧.૪૬ ટકા) વ્યકિતઓએ સારવાર માગી છે. જયારે ૧૦૪ (૫.૩૭ ટકા) વ્યકિતઓએ વ્યવસાયિક તાલીમની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી. આ ઉપરાંત તપાસ કરતા જાણવા મળયુ કે ૫૦૨૧ વ્યકિતઓએ આરોગ્ય અંગે સારવારની તેમજ ૪૯૧૩ વ્યકિતઓએ દવા ખરીદવા માટે આર્થિક સહાયની જરૂરિયાત દર્શાવી હતી.

જિલ્લાવાર માહિતીનુ પૃથ્થકરણ કરતા જણાશે કે સૌથી વધુ આવી જરૂરિયાત ભરૂચ, સુરેન્દ્રનગર, મહેસાણા, અમદાવાદ અને બનાસકાંઠામા હતી. સૌથી ઓછી જરૂરિયાત રાજકોટ, જામનગર અને ગાંધીનગર જિલ્લામા હતી. જયારે વલસાડ જિલ્લામા કોઇ પણ વ્યકિતએ આવી જરૂરિયાત દર્શાવી ન હતી. આરોગ્ય માટે સૌથી વધુ સારવારની જરૂર મહેસાણા, ભરૂચ, અમદાવાદ, ખેડા, જૂનાગઢ અને કચ્છમા જણાય હતી. દવા માટે આર્થિક સહાયની સૌથી વધુ જરૂર અમદાવાદ, મહેસાણા, ભરૂચ, ખેડા, જૂનાગઢ અને રાજકોટમા દર્શાવી હતી.

ooooooooo

પ્રકરણ - :૬:

અનુસૂચિત જાતિઓના ફળિયામાં પાયાની સુવિધાઓ

આ મોજણી દરમ્યાન સર્વેક્ષણ કરેલા ગામોના હરિજન ફળિયામાં એકદમ પાયાની સુવિધાઓ જેવી કે ફળિયામાં જવાના રસ્તાની સ્થિતિ, ત્યાં પાણી ભરાઇ રહે છે અથવા કાદવ થાય છે, ગામ લોકોના ઉકરડા પાસે છે કે દૂર, પાણી માટે કૂવો કે વોટરવર્ક્સ હોય તો સ્ટેન્ડ પોસ્ટ છે કે નહીં, શૌચાદિની વ્યવસ્થા આંગણવાડી, બાલવાડી, યુવક મંડળ વગેરે વિષે માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. જીવન સ્તરને ઉપર લાવવા માટેની આવી એકદમ આવશ્યક અને પાયાની માનવીય સગવડો પૂરતી હોય, ઓછી હોય કે ન હોય તેના ઉપરથી સબંધિત સમાજની ખરેખરી સામાજિક સ્થિતિનો ખ્યાલ આવી શકે. આ વિગતોને આ દૃષ્ટિએ જોવી જરૂરી છે.

એકત્ર કરેલી બધી માહિતી પરિશિષ્ટ-૩૩ (૧)(૨)(૩)(૪) (૫) અને (૬) માં આપવામાં આવેલી છે. દરેક જિલ્લાની અલગ અલગ વિગતો વિસ્તારથી ત્યાં જોઇ શકાશે. હરિજન વિકાસ ગ્રામ વિકાસ કે દેશના વિકાસમાં રસ લેનાર આયોજનકારો, સમાજશાસ્ત્રીઓ, વહીવટી અમલદારો અને સમાજ સેવકોએ આ વિગતો જોવી જ જોઇએ એવું અમારૂં દૃઢ મંતવ્ય છે.

મોજણીના ૧૮ જિલ્લાઓમાંથી ૧૫૨ તાલુકાના ૪૨૭ ગામો આવરી લેવાયાં હતાં. આ ગામોના કુલ ફળિયા ૧૨૫૫ થાય છે. (ગામદીઠ સરેરાશ લગભગ ત્રણ ફળિયા ગણી શકાય.) આમાં અમદાવાદ (૧૪૭), ખેડા (૧૭૦), મહેસાણા (૧૮૨) અને સાબરકાંઠા (૧૪૮) વધુ ફળિયા ધરાવતા જિલ્લાઓ ગણાવી શકાય. જ્યાં ફળિયા વધુ ત્યાં અનુસૂચિત જાતિઓની સંખ્યા વધારે એમ કહી શકાય; કારણ કે આ જાતિઓ (બીજી સવર્ણ તથા અન્ય જાતિઓની પેઠે) અલગ અલગ ફળિયામાં રહે છે. (એક જ જાતિના પણ એકથી વધુ ફળિયા હોઇ શકે છે) આ બધા ફળિયામાંની પાયાની સુવિધાઓનું ચિત્ર હવે જોઇએ.

આ ફળિયાની ગામ વસવાટમા સ્થિતિ :

ગામોના ભૌતિક વસવાટમા હરિજન ફળિયા કયા વસેલા છે તથા તેની આજુબાજુ શુ શુ છે એ બધુ સ્પષ્ટ રીતે સમજવુ જરૂરી છે. લગભગ દરેક ગામમા હરિજન ફળિયા ગામના કેન્દ્રથી દૂર, ગામના છેડે આવેલા હોય છે. ઘણી જગ્યાએ એને અડીને કોટ હોય (લખતર), ઘોરી રસ્તો કે રેલવે હોય (વાપી), ગામના અન્ય ખેડૂતોના ખેતરો હોય (કુંભારિયા), ઉકરડા હોય (ખેડા જિલ્લાના બધા ગામો) કે તદ્દન પાસે બીજા લોકોના ફળિયા હોય (સૌરાષ્ટ્રમા ઘણી જગ્યાએ) આનો અર્થ એ થયો કે -

(૧) બધા જ હરિજનોને પોતાના નવા ઘરો વસાવવા માટેની ખુલ્લી જમીન નથી મળતી એટલે જયા અસરથી રહે છે ત્યાને ત્યા જ વસ્તી વધ્યા કરે છે. અથવા એક મકાનમા ઘણા ચૂલાઓ થાય છે. બને રીતે એક અજબ પ્રકારની ગલીચ ભીડ, ગદકીનુ નિર્માણ થાય છે.

(૨) ચમાર ભાઇઓને કૂવા વગેરે કરવા માટે જોઇતી ખુલ્લી જમીનમા વસવાટથી થોડે દૂર કોઇ પ્લોટ નથી મળતા. બીજી આર્થિક પ્રવૃત્તિ માટે પણ સ્થાનાભાવ છે.

(૩) શૌચાદિ માટે પણ એમને અત્યત સકડાશ અને આપદા અનુભવવા પડે છે, જેને પારણામે એમના આજુબાજુના રસ્તાઓ, ગલીઓ, થોડી ઘણી ખુલી જમીન બધા જ મળથી ખદબદી રહે છે. સ્ત્રીઓને લાજ છોડીને હાજતે બેસવુ પડે છે. (કુલ ૧૨૫૯ ફળિયામાથી ૧૧૨૯ ફળિયા, લગભગ ૯૦ ટકા ખુલ્લામા જ હાજતે જવુ પડે છે.

(૪) ગામને છેવાડે એઓ રહે છે એટલે આખા ગામની વસ્તી એમની પાસે જ હાજતે જાય છે. આખા ગામની નાળીઓનુ ગદુ પાણી અહીં જ એકઠુ થાય છે. $\frac{૧૧૪૧}{૧૨૫૫}$ ફળિયામા પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા નથી. માત્ર ૧૧૪/૧૨૫૫ ફળિયામા જ ખુલી/ભગર્ભ ગટરો છે. જો કે આ ગટરો પણ ઉભરાતી, ગદી, સડેલી વાસ મારતી હોય છે.

(૫) ૧૨૫૫ ફળિયામાથી ૬૪૬ ફળિયાની પાસે જ ગામના ઉકરડા છે એટલે હરિજન ભાઇઓને ઉકરડાની કાયમી ગધ ગદકીમા

રહેવુ પડે છે. એમને તો આગળ અને પાછળ, બે ડગલા પણ દૂર નહીં, એટલે પાસે વાસ્તવિક નરકના જ દર્શન થાય છે. એમાથી એમને જવુ આવવુ પડે છે, અહીં જ એમના છોકરા રહે છે અને મોટા થાય છે, મોટા છે એમને આ સદતુ હશે પણ નવી પેઢી આના પ્રત્યે અને તેથી જ આવી સ્થિતિ જન્માવનાર સામાજિક સરચના પ્રત્યે અતિશય ઘૃણાની નજરે જુએ છે.

(૬) બીજા ખેડૂતોના ખેતરો પાસે હોય છે. એટલે એમનાથી તે તરફ જરાકે ખસાતુ નથી. ભોગેજોગે કોઇ બાઇ ત્યા હાજતે નીકળી ગઇ તો તેને લાકડા ઘાસની ચોરી કરવા આવી છે કરીને માર પડે છે. (અમારા સર્વેક્ષણના એક ગામમા આ કિસ્સો અમે નજરે જોયો હતો.)

સક્ષેપમા હરિજન ફળિયાના વસવાટનુ સ્વરૂપ એવુ છે ત્યા રહેનારાઓને ઉપર પ્રમાણેની અતિશય તકલીફ વેઠવી પડે છે, જયાથી બહાર નીકળવાનો કોઇ રસ્તો જડતો નથી. ગામના વસવાટની ઢબ હરિજનોને અન્યાય કરે છે.

ફળિયાના દીદાર :

ઉપર વર્ણવ્યુ તેમ હરિજનોના ફળિયામા ગદકી, દુર્ગંધ, ભીડ, સકડાશ હોય છે.

૧૦૩૮/૧૨૮૫ ફળિયામા

(૨) બધા (૧૭૯ સિવાયના) ફળિયા પથ્થર ઈંટ પૂરાયા વગરના છે.

(૩) ૧૧૨૬/૧૨૫૫ મા માત્ર પગથી છે; પાકો રસ્તો નથી;

ગામમાથી ફળિયામા જવાના રસ્તા કાચા છે (૧૧૫૫ ફળિયામા) હરિજન વાસને જોડતા રસ્તા પણ કાચા છે. અણામા ગામમા માહયાવશી ફળિયામાથી ચમાર ફળિયામા જતા અમને ઘૂટણ સમાણા કાદવમા ચાલવુ પડયુ હતુ. વાપીમા રેલવે યાર્ડમાથી માહયાવશી ફળિયામા જવા માટે અમારે કેડ સમાણા પાણીમાથી અથડાતા, ભીજાતા જવુ પડયુ હતુ ("કોઇ ખૂબ માદુ હોય તો અમે એને બહાર લઇ જવા શુ કરી શકીએ, આવામા તમે જ કહો" એમ અમને તે

ભાઇઓ પૂછતા હતા.) મતલબ કે એમના રસ્તાઓ કાચા, કાદવ પાણી ભરેલા, ગદા હોવાથી એમને માટે તો તે બહારની મદદ લેવી પણ લગભગ અશક્ય છે.

<u>પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા :</u>

પીવાના પાણીના પણ આ બધા ફળિયામા પૂરતા સુવિધા નથી.

(૧) ૧૨૫૫ ફળિયામાથી ૪૧ નદીએથી, ૩૬ તળાવેથી, ૩૭૮ કૂવેથી, ૪૮૫ વોટરવર્કસમાથી, ૨૭૧ નળમાથી અને ૪૪ અન્ય સાધનોમાથી પાણી ભરે છે.

(૨) એટલુ સારુ છે કે લગભગ ૬૬ ટકા ફળિયા માટે પાણીનો પૂરવઠો ઠીક છે, જો કે ૩૧૩ (૩૩ ટકા) ફળિયામાથી પૂરવઠો પૂરતો નથી એમ બતાવાયુ છે.

(૩) નદી તળાવેથી કે કૂવેથી પાણી લાવવા માટે ૧૫૬૬/૧૨૫૫ ફળિયાને ૧ કિ.મી. જેટલુ દૂર જવુ પડે છે; ૯૦/૧૨૫૫ ને ૧ થી ૧૧ કિ.મી. જેટલુ તો ૯ ફળિયાને એથીય વધુ અંતરેથી પાણી લાવવુ પડે છે. લગભગ બધે જ (૯૮૩/૧૨૫૫ ફળિયામા) આ પાણી ભરવાની જગ્યાએ જવાનો રસ્તો કાચો જ છે. ૮૦ જેટલા માટે તો રસ્તો જ નથી. માત્ર ૧૯૨ ફળિયામા પાણીએ જવાનો રસ્તો પાકો છે.

અહીં એક વાત ઉમેરવી જોઇએ. કેટલાક ગામોના કૂવાની આસપાસ ચોમાસામા પાણી ભરાઇ જતુ હોવાથી એ બહાર રહેતા વરસાદના પાણીની સમતળ થઇ જાય છે ને તેથી તેમા કાદવ મિશ્રિત ગદુ પાણી જ રહે છે. કેટલાક કૂવા તૂટેલી હાલતમા જોવા મળે છે. સુરત અને બનાસકાઠાના ફળિયામાથી જવાબ મળ્યા છે કે ઉનાળામા કૂવાઓમા પાણી રહેતુ નથી.

1 સર્વેક્ષણ હેઠળના ૪૨૭ ગામોમાથી ૩૦૬ ગામોમા વોટરવર્કસ છે, ૧૨૧ મા નથી. ૧૨૫૫ હરિજન ફળિયામાથી ૬૫૫ મા પાણીના સ્ટેન્ડ છે, ૬૦૦ મા નથી. જ્યા સ્ટેન્ડ છે એવા ૬૫૫ ફળિયામાથી

૫૪૮ નુ કહેવુ છે કે તે પૂરતા છે; બાકીનામા એ પૂરતા નથી. જ્યા જ્યા સ્ટેન્ડ હોય છે ત્યા પણ જાતની અગવડો, ક્ષેત્રકાર્ય દરમ્યાન જોવામા આવી છે.

(૧) સ્ટેન્ડ પોસ્ટ હોય પણ પાણીનુ ફોર્સ એટલુ ઓછુ હોય કે અર્ધા કલાકે માડ એક ઘડો ભરાય (વલ્લભીપુર).

(૨) વસ્તી વધુ અને ઓછા ફોર્સથી પાણી આવે એટલે પાણી ભરનારાની હાર લાબી લાગે. ઘણા રહી જાય, કેટલાક કટાળીને જતા રહે. સ્ટેન્ડવાળા ફળિયામાથી ઘણી બહેનો માથે બેડા મૂકી દૂરથી પાણી લાવતી જોઇ શકાય છે.

(૩) સ્ટેન્ડપોસ્ટમા જે પાઇપ આવતી હોય તેને રસ્તામાથી કોઇકે કાપી લઇ સ્વઉપયોગે પાણી લે છે અને હરિજન મહોલ્લાના લોકો પાણી વગરના રહી જાય છે.

(૪) કેટલાક જગ્યાએ કૂવા પાસેના વોટરવર્કસની ટાકીમાથી ત્યા જ નળો અપાયેલા હોય છે, જે હરિજન મહોલ્લાથી ઘણા દૂર હોય છે એટલે એમને ઘણી અગવડ પડે છે.

(૫) ટાકી પરની ચકલીઓમા હરિજનો માટે કેટલાક ગામોમા બે-ત્રણ ચકલીઓ અલગ નિયત કરવામા આવે છે. એમનાથી બીજીમાથી પાણી ન ભરી શકાય. ક્યાક ક્યાક આ અનૌપચારિક દૂરત્વને કોઇ જાણ્યે અજાણ્યે ઉલ્લઘવા ગયુ તો એને શારીરિક, માનસિક પરેશાની ભોગવવાનુ પણ આવી શકે છે.

(૬) કેટલાક ગામોના તળાવોમાથી પાણી પીવા માટે લેવાય છે ત્યા હરિજનો માટે જુદા ઓવારા જોવામા આવે છે. કેટલાક ગામોમા આ દૂરત્વને દૂર કર્યુ છે અને બધી જ વસ્તી એક જ ઓવારે નહાય છે તથા કપડા ધૂએ છે એ વાત પ્રગતિશીલ કહી શકાય.

ફળિયામાં દીવાબત્તીની સગવડ :

આ સુવિધા વિષે સ્થિતિ નીચે પ્રમાણે છે :

(૧) મોજણી હેઠળનાં ૪૨૭ ગામોમાંથી ૩૭૯ ગામોમાં વીજળી છે, ૪૮ માં નથી. હરિજનોનાં ૧૨૫૫ ફળિયામાંથી ૧૦૩૧ માં વીજળી છે, જેમાં કુલ ૩૯૦૦ થાંભલા છે. ૨૨૪ માં નથી. ૨૭૯ ફળિયામાં કામ અધૂરું છે. જેમાં થાંભલા નાખવાના બાકી, મીટર મૂકવાનાં બાકી, વીજળી જોડાણ બાકી, વાયરનું કામ બાકી એવું બાકી કામ બતાવ્યું છે.

(૨) કામ કેમ બાકી છે તેને માટેનાં કારણો લોકનજરે આટલાં છે:

(અ) મજૂર નથી.

(બ) આગેવાનો બેદરકાર છે.

(ક) પંચાયતની બેકાળજી છે.

(ડ) સોસાયટી પંચાયતની હદની બહાર છે વગેરે આ કામો વહીવટી આડખીલીઓ કે વિલંબને લઈને અટકેલાં હોય એમ સ્પષ્ટ છે.

(૩) જ્યાં થાંભલા હોય છે ત્યાં ફળિયાના પ્રમાણમાં ઓછા હોવાનું અમે જોયું છે. હરિજનોમાં પણ જે પાછળ રહી ગયેલા છે એવી તુરી, ચમાર, હાડી-નાડિયા જાતિના વસવાટમાં આવી લાઈટો નથી હોતી અથવા હોય તો ખૂબ ઓછી હોય છે. જ્યાં થાંભલા પૂરતા હોય છે ત્યાં બલ્બ કે ટ્યુબ લાઈટ તૂટેલાં પણ જણાય છે.

ફળિયામાં શૈક્ષણિક સગવડો :

(૧) ૧૧૩૬/૧૨૫૫ ફળિયામાં આંગણવાડી નથી. માત્ર ૧૧૯ માં છે. હરિજન બાળકોની સંખ્યા, એમનું શૈક્ષણિક પછાતપણું, એમની અધવચ્ચેથી નિશાળ છોડી જવાની આદત, આ બધાને માટેના સારા ઉપાયોમાંનો એક આંગણવાડી છે. હવે તો મા-બાપ સમજતાં થયાં છે, બાળકોને આંગણવાડીમાં મોકલવા પણ માગે છે. પણ ઉપર જોયું તે પ્રમાણે લગભગ ૯૦ ટકા ફળિયાને આ સગવડ જ નથી.

(૨) એટલાં જ ફળિયાંમાં પ્રાથમિક શાળા પણ નથી. ગામમાં શાળા હશે ખરી એની ના નથી છતાંય -

(અ) ૮૭૧ ફળિયામાં તે નિશાળ નજીક પડે છે. ૧૯૦ ફળિયાને શાળા લગભગ ૦ા કિ.મી., ૧૨૮ ને ૦ાા કિ.મી., તથા ૬૬ ને ૧ કિ.મી. દૂર પડે છે.

(બ) ૪૨૫ ફળિયાવાળા બાળકોને નિશાળે જવાની મુશ્કેલી પડે છે. ખરાબ રસ્તો (૪૪૫), ચોમાસામાં પાણી ભરાઈ જવું (૪૧૨) અને વચમાં નદીનાળાં પડવાં (૪૭૮), ૧૧૮ ને બીજા અંતરાયો નડે છે.

(૩) ૧૧૭૨ ફળિયામાં પ્રૌઢ શિક્ષણના વર્ગો ચાલતા નથી.

(૪) ૧૨૧૫ માં કિસાનવર્ગો નથી.

(૫) ૧૧૨૨ માં યુવક મંડળ નથી.

(૬) ૧૨૦૭ માં મહિલા મંડળ નથી.

(૭) માત્ર ૧૫૦ માં બીજાં કોઈ મંડળો છે એવું જાણવા મળે છે. આનો અર્થ એ થયો કે ઔપચારિક શિક્ષણ અર્થે બાલ, યુવા કે મહિલા કલ્યાણ અર્થે કે જાગૃતિ અર્થે કોઈ પગલાં આમાંના લગભગ બધાં જ ફળિયામાં જોવામાં આવતાં નથી.

શૈક્ષણિક સ્તર અને અન્ય વિગતો :

(૧) આટલી અગવડ છતાં સર્વેક્ષણ કરાયેલ હરિજન ફળિયામાં શિક્ષણનું પ્રમાણ સારું જોવામાં આવ્યું છે. અહીં ૬૧૩૯ એસ.એસ.સી. પાસ, ૧૩૭૯ ગ્રેજ્યુએટ, ૩૪ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ, ૯૬ ટેકનીકલ જાણકારીવાળા મળી કુલ ૭૬૪૮ ભણેલી તથા લાયકાતવાળી વ્યક્તિઓ છે. આમાં ખેડામાં ૧૩૧૪, મહેસાણામાં ૧૧૫૦, અમદાવાદમાં ૮૫૩, સાબરકાંઠામાં ૭૩૭, વડોદરામાં ૩૬૮ વ્યક્તિઓ આ વર્ગમાં આવે છે.

(૨) પરંતુ આમાંથી ૩૩૪૪ વ્યક્તિઓ બેકાર છે. એક એવો ખ્યાલ આવે છે કે હરિજનોમાં પણ જે નીચા ગણાય છે તેમનામાં બેકારીનું પ્રમાણ કંઈક વધુ છે. આ વાતને વધુ ચકાસવી જોઈએ.

(૩) આમાના બધા બેકારો કોઇને કોઇ ધધામા જોડાવા ઇચ્છે છે. સરકારી કે બીજી કોઇ પણ નોકરી, સીવણ, વેપાર ઉદ્યોગ વગેરેમા મોકો મળે એમ એઓ ઇચ્છે છે.

(૪) એને માટેની તાલીમ લેવા માટે પણ એ લોકો ઇચ્છુક છે.

oooooooooooo

પ્રકરણ - :૭:

જુદા જુદા ગામોમા હરિજનોની સ્થિતિ વિશેનો ચિતાર

મોટીદાઉ (તા.મહેસાણા) જિ.મહેસાણા

મહેસાણાથી ઉઝા રોડ હાઇવે પર આવેલુ ગામ છે. હાઇવે પર બુટ્ટાપાલડી સ્ટેન્ડે ઉતરીને ઉત્તર દિશાએ બે કીલોમીટર ચાલતા જતા મોટીદાઉ ગામ આવે છે. રસ્તામા અમદાવાદ - મહેસાણા રેલવે લાઇન આવે છે. નજીકમા જ ભાન્ડુ રેલવે સ્ટેશન આવેલુ છે. ઉજળિયાત કોમના પ્રભાવવાળુ ગામ છે. પટેલોની વસ્તી વધુ છે. અહીં હરિજન, વણકર અને સેનવા નામના અનુસૂચિત જાતિના ફળિયા છે. આ વાસની મુલાકાત લેતા કેટલાક શિક્ષિત યુવાનોની મુલાકાત થઇ. તેમણે તેમની સામાજિક આર્થિક પરિસ્થિતિનુ બયાન કર્યું. અહીં પાણીની મુશ્કેલી છે. ગામના જાહેર તળાવનો પણ હરિજનો ઉપયોગ કરી શકતા નથી. જો તળાવનો ઉપયોગ કરે તો ઉજળિયાત લોકો અને રબારીઓ ગાળાગાળી કરે છે. તે લોકોના નહાવા ધોવાના સ્ટેન્ડેથી આ લોકોને પાણી ભરવાનુ હોય છે. એટલે જયારે તે નળે કોઇ કપડા ધોતુ ન હોય ત્યારે જ આ લોકો પીવાનુ પાણી ભરવા જઇ શકે એવી પરિસ્થિતિ છે. ગામમા શાળા છે.

ગામમા માધ્યમિક શાળા પણ છે. મંદિર છે. ખાનગી દવાખાનુ પણ છે. ગામનો મુખ્ય પાક બાજરી, કપાસ, ઘઉ વગેરે છે. સરપંચશ્રી ઉજળિયાત કોમના હોઇ અનુસૂચિત જાતિના લોકો પ્રત્યે દુર્લક્ષ સેવાતુ હોવાનુ લાગે છે. અહીં ચમાર, વણકર અને સેનવા જાતિના લોકો વસવાટ કરે છે. વણકરોનો વણવાનો ધધો પડી ભાગ્યો છે. હાલ કોઇ શાળ ચાલતી નથી. કેટલાક લોકો નોકરી કરતા હોઇ સુખી જણાયા. ચમાર લોકો પરાકીયના અનાજ પર અને પરચૂરણ મજૂરી પર જીવન વિતાવે છે તથા સેનવા લોકો સૌથી વધુ ગરીબ પરિસ્થિતિમા જીવે છે. આ લોકો સાવરણી બનાવવાનો અને તેની ફેરી કરવાનો ધધો કરે છે. પરંતુ આર્થિક પરિસ્થિતિ

નબળા હોઇ ધંધો નહિવત ચાલે છે. તેમને લોનની સગવડ આપવી જરૂરી છે. લોનની સહાય મળે તો આ લોકો તેમના ધંધાનો વિકાસ કરી શકે અને આર્થિક રીતે સધ્ધર થઇ શકે તેવા સંજોગો ખરા.

આર્થિક રીતે નબળા હોઇ અને ઉજળીયાત કોમના સહારે જીવવાનુ હોઇ આ લોકો તેમનાથી દબાયેલા રહેતા હોય છે. અહીં અંબર ચરખાનો વર્ગ ચાલી શકે તેમ છે તથા પશુપાલન પણ શકય છે. લોન મળવામા ખૂબજ વિલંબ થાય છે. તથા અન્ય ઘણા અવરોધો ઉભા થતા હોવાનુ જણાવ્યુ. ઘણા વખતથી આ અંગે અરજીઓ કરવા છતા હજુ કંઇ જ પ્રત્યુત્તર મળયો નથી.

બેન્કના અધિકારીઓ ગરીબોને લોન આપતા ખચકાટ અનુભવે છે. આ ગામમા હરિજનો મંદિરમા પ્રવેશ કરી શકતા નથી તથા હાઇવે હોટલ પર તેમના માટે અલગ કપ-રકાબી રાખવામા આવી છે તેમ જાણવા મળ્યુ. આ ગામમા અનામત આંદોલન વખતે તંગદિલી સર્જાઇ હતી. હાલ સંપૂર્ણ શાંતિ પ્રવર્તે છે. આ ગામમા મજૂરી પૂરતી મળતી નથી.

ઝુલાસણ (તા.કડી) જિ.મહેસાણા

અમદાવાદ મહેસાણા રેલવે લાઇન પર આવેલુ ગામ છે. રેલવે સ્ટેશન છે. ગામની મુખ્ય વસ્તી પટેલોની છે. ગામમા મુખ્ય ધંધો ખેતીવાડી છે અને વેપાર પણ છે. પટેલ લોકો અહીં અમદાવાદમા દુકાનો કરે છે અને કાપડનો વેપાર કરે છે અને ગામમા ખેતી પણ કરે છે. સરપંચશ્રી દરબાર જ્ઞાતિના છે. ગામમા પાણી માટે વોટર-વર્કસ છે. વીજળીની પણ સગવડતા છે. અનુસૂચિત જાતિના ભાઇઓના વાસમા જાહેર લાઇટની વ્યવસ્થા થઇ નથી.

વણકરવાસથી પશ્ચિમ દિશા તરફના ઢાળવાળા ભાગમા પાણીના જોડાણ આપવાના કારણે ઉંચાણવાળા વણકર વાસમા પાણી ચઢતુ નથી. નીચાણવાળા ભાગના લોકો પાણી બંધ કરે ત્યાર પછી આ વિસ્તારના લોકોને પાણીનો લાભ મળે છે. આ

માટે મેઇન પાઇપને વચ્ચેથી વાંકિયા બનાવીને ઉંચાણવાળા ભાગનુ લેવલ જળવાય તે રીતે વ્યવસ્થા થાય તો બધાને સરખા ભાગે પાણી મળે તો તે પ્રમાણે કરવા વણકર ભાઇઓની નમ્ર અરજ છે. (દા.ત. ડાંગુચા, રૂપાલની યોજના) ગામના વોટરવર્કસની ટાંકીની ક્ષમતા વસ્તીના પ્રમાણમા ઘણી ઓછી છે. નવા થયેલા બોર માટે (સાર્વજનિક પાણી અંગેના) જરૂરી વીજળી પાવર મંજૂર નહિ થતા આ કામ વિલંબમા પડયુ છે.

ગામમા રામજી મંદિર, અંબાજી મંદિર, મહાદેવ છે. દૂધ મંડળી નથી, ખાનગી ધંધાવાળા દૂધનો વેપાર કરે છે. રેલવે સ્ટેશન હોવાથી અહીંનુ દૂધ કલોલ, અમદાવાદ જાય છે. ગામના બાળકો કોલેજ અભ્યાસ માટે કલોલ જાય છે. ગામમા આશરે પચાસેક ગ્રેજ્યુએટ યુવાનો હશે. ગામ લોકોને નોકરી કરતા ધંધામા વધારે રસ છે. જેથી પટેલોના યુવાન છોકરાઓ એસ.એસ.સી. સુધી અભ્યાસ કરીને ધંધામા પરોવાઇ જાય છે. ગામના લોકોનો મોટાભાગનો લેવડ-દેવડનો વ્યવહાર-ખરીદી વગેરે કલોલથી થાય છે.

ગામના મોટાભાગના યુવાનો કલોલ મીલમા નોકરીએ જાય છે. (અનુસૂચિત જાતિ સહિત) દરરોજ આવ-જા કરે છે તથા શિક્ષકો અને અન્ય સરકારી નોકરીઓમા પણ આ ગામના યુવાનો જોડાયેલા છે. ગામમા દસમા ધોરણ સુધીની હાઇસ્કૂલ છે. ત્યાર બાદ બાળકો ડાંગરવા, પાનસર, કલોલ જાય છે. ગામમા રસ્તા કાચા છે. ચોમાસામા કાદવ કીચડ થતા મુશ્કેલી સર્જાય છે.

નજીકમા રાજપુર નજીકથી પસાર થતા અમદાવાદ-મહેસાણા હાઇવે સાથે આ ગામના પાકા રસ્તાનુ જોડાણ થાય તો આ ગામના આજુબાજુના શહેરો સાથેનો વ્યવહાર બારે માસ જળવાઇ રહે. ચોમાસામા પણ બસ ચાલુ રહી શકે. આજુબાજુના ગામોના લોકો અહીંના રેલવે સ્ટેશનથી કલોલ, મહેસાણા, અમદાવાદ જવા માટે આવે છે. તેમને પણ આ રસ્તો ઉપયોગી થઇ શકે.

ગામમા ખેતીવાડી સાથે પશુપાલન પણ ચાલે છે, પરંતુ દૂધનો વેપાર થતો હોવાથી ગામમા દહીં, છાશ, ઘી કોઇ બનાવતુ નથી.

ગામની આજુબાજુ બિનખેડાણની પડતર જમીન કયાય રહી નથી. જેથી ગામના અનુસૂચિત જાતિના અને અન્ય ગરીબ લોકોને વસ્તી વધારાના કારણે નવા ઘર બાધવાની ખૂબજ અગવડ ઉભી થઇ છે. જેથી ગામને અડીને આવેલ જમીનનુ ગામતળમા રૂપાતર કરી ગામ લોકોને વસવા માટે અને નવા ઘર બાધવા માટે ઉપયોગમા આવે તેવી વ્યવસ્થા કરવા સરકારશ્રીને ગામ લોકોની વિનતી છે. ગામમા હવાડો છે, ચાલુ ઉપયોગમા છે, પણ તેની આજુબાજુ ખૂબજ ગદકી થઇ છે.

વડસ્મા (તા.મહેસાણા) જિ. મહેસાણા

લોઘણજ અને ડાગરવાની બરાબર મધ્યમા આવેલુ આ ગામ પટેલોની મુખ્ય વસ્તી ધરાવે છે. ગામમા હજુ પાકો રસ્તો થયો નથી. જેથી ચોમાસામા એસ.ટી. બસોની અગવડ પડે છે. આ ગામમા બે વોટરવર્કસ છે. અગાઉનુ વોટરવર્કસ નાનુ પડતા બાજુ નવુ બાધવામા આવ્યુ છે. ગામની ભાગોળે થઇને જ ડાગરવા અને લોઘણજ જવાનો રસ્તો પસાર થાય છે. રસ્તાની સામે ગામ તળાવ છે. જે તદ્દન બિનઉપયોગી છે. ગામની ભાગોળે મોટો હવાડો છે અને તેની બાજુમા જ મોટુ સ્ટેન્ડ પોસ્ટ છે.

ગામમા પ્રાથમિકશાળા છે, બાલમદિર છે અને હાઇસ્કૂલ છે. ઉચ્ચતર અભ્યાસ માટે બાળકો ડાગરવા અથવા લોઘણજ મુકામે જાય છે. ગામમા પટેલો, ઠાકોર, વાળદ, પ્રજાપતિ, રબારી, રાવળ, સેનવા, ચમાર અને ભગી લોકો વસે છે. ગામથી થોડે દૂર બજાણિયા (નાયક) લોકો રહે છે.

ગામમા બાજરી, એરડા, કઠોળ અને ઘઉનો મુખ્ય પાક થાય છે. દસથી વધુ પણ ઇલેકટ્રીક મોટરો વ્યકિતગત માલિકીની છે. ખેતીવાડી સારી થાય છે. આ ગામમા અનુસૂચિત જાતિના લોકોને પાણીની અને ધધા માટે લોનની ખાસ અગવડ છે. પાણીના સ્ટેન્ડ પોસ્ટ અપૂરતા છે. આ ગામમા ગટર યોજના છે. ગામની સફાઇનુ મહેનતાણુ ઘણુ ઓછુ ચૂકવવામા આવે છે. છ જણાને આ કામ

સોપ્યુ છે. જેમા રસ્તા સફાઇ, ગટર સફાઇ, સ્ટેન્ડ પોસ્ટ અને પચાયત કચેરીની સફાઇનો સમાવેશ થાય છે. જેના દર મહિને દરેકને રૂા. ૨૦/- મજૂરી મળે છે. અનુસૂચિત જાતિના લોકોને ઘરથાળના પ્લોટ જૂના સ્મશાનમા આપવામા આવ્યા છે. જેથી તે બિનઉપયોગી હોઇ ત્યા કોઇ ગયુ જ નથી. આ પ્લોટ તેમને પ્રતિકૂળ છે.

આ ગામની સહકારી મડળીમા અનુસૂચિત જાતિના લોકોનુ દૂધ લેવામા આવતુ નથી અને એ હેતુથી જ આ ગામના અનુસૂચિત જાતિના લોકોને ભેસ માટે લોન મળતી અટકાવવામા આવે છે એમ તેમનુ માનવુ છે. આ લોકોને સહકારી મડળીમા સભ્ય પણ બતાવતા નથી. અહી વસતા સેનવા લોકો ખેતમજૂરી કરે છે. ચમારભાઇઓમાથી થોડા ચર્મોદ્યોગ, થોડા ખેતમજૂરી અને કેટલાક ખેતમજૂરી પણ કરે છે. આ વાસમા જાહેર લાઇટ માટે થાભલા નાખ્યા છે, પણ હજુ વીજળીનુ જોડાણ આપ્યુ નથી. થાભલા નાખવાનુ ખર્ચ હરિજનો પાસે લેવામા આવ્યુ છે. તેમ મને જણાવવામા આવ્યુ. આ ગામની સેકડો એકર જમીન પડતર પડી છે. જે આ અનુસૂચિત જાતિ ભાઇઓને ફાળવવામા આવે તો તેમને ઘણી રાહત થાય. અહી અબર ચરખાના વર્ગની ખાસ માગણી છે. બહેનોએ અબર ચરખા પર કાતવાની મહેનત કરવાનો અને મજૂરી પ્રાપ્ત કરવાનો ઘણો ઉત્સાહ બતાવ્યો છે.

બેન્કોવાળા લોન આપવાની આનાકાની કરે છે, ખોટાખોટા બહાના બતાવે છે અને ઘણા ધક્કા ખવરાવી ખોટા ખર્ચા કરાવે છે. તેવી આ ગામના લોકોએ ફરિયાદ કરી. ગામમા નાના મોટા ઘણા દેવમદિરો છે. ઉમિયામાતા, સિદ્ધનાથ મહાદેવ, રામજી મદિર, વેરાઇમાતા, અબામાતા, અજીતનાથ મદિર, ચામુડા, મહાકાલી માતાજી, રૂદ્રાણી તથા હનુમાનજી વગેરેના મદિરો આવેલા છે. પચાયતની આર્થિક સ્થિતિ ઘણી નબળી હોવાના કારણે કેટલાક નાના મોટા કામો અટવાઇ પડયા છે.

ભાલક (તા.વિસનગર) જિ. મહેસાણા

ભાલક ગામ મહેસાણા જિલ્લાના વિસનગર તાલુકામાં આવેલ છે. આ ગામમા ચૌધરી લોકોની વસ્તી વધારે છે. શિક્ષણની દ્રષ્ટિએ અશત: છે. ગામમા ચૌધરી લોકો જમીનદાર છે તેથી તે લોકોનો ધધો ખેતીવાડીનો છે તથા પશુપાલન પણ કરે છે. ગામમા અસ્પૃશ્યતાનુ પ્રમાણ છે. હરિજનોને મદિર પ્રવેશ નથી તથા સવર્ણ વાળદ હરિજનોના વાળ કાપતા નથી. હરિજનોમા ૧૫ કુટુબ પાસે ૩ થી ૫ એકર જેટલી જમીન છે. તેથી તે લોકો નાની ખેતી કરે છે અને પોતાનુ ગુજરાન ચલાવે છે. જયારે અમુક લોકો ખેતમજૂરી કરીને પોતાનુ જીવનનિર્વાહ કરે છે. ગામમા સેવા સહકારી મડળી તથા દૂધ ઉત્પાદક મડળી છે. જેનુ કામ રાબેતા મુજબ ચાલે છે. ગામમા તથા હરિજનો પાસે પણ ઢોર-ઢાખર છે. ભેંસોનુ પ્રમાણ વધારે છે. હરિજનો તથા સવર્ણ લોકો ભેંસોનુ દૂધ દૂધ ઉત્પાદક મડળીમા આપે છે. આ ગામ અશત: પછાત છે. આ ગામને બસનો વ્યવહાર મધ્યમ છે. આ ગામના લોકોનો મોટાભાગનો વ્યવહાર વિસનગર સાથે છે. ગામમાં વેચાણનુ બજાર નથી. કોઇપણ પ્રકારની ખરીદી કરવા લોકો વિસનગર આવે છે. ગામમા માધ્યમિક શાળામા શ્રેણી-૧૦ સુધી અભ્યાસ છે. ત્યાર બાદ આ ગામના વિદ્યાર્થીઓ વધારે અભ્યાસ માટે ભાલકથી વિસનગર અપ-ડાઉન કરે છે. બીજુ કે ભાલક ગામમા વીજળીકરણ થયેલુ છે. પરંતુ વીજળી મળતી નથી કારણ કે આ ગામને વીજળીનુ સરકાર પાસે ખૂબજ દેવુ થઇ ગયુ છે અને તે દેવુ ગ્રામ પચાયતે ભરપાઇ કર્યુ નથી. તેથી વીજળીનુ કનેકશન ગામને આપવામા આવતુ નથી તેવુ આધારભૂત વર્તુળો વ્દારા જાણવા મળયુ છે.

ખેરાલુ (જિ. મહેસાણા)

ખેરાલુ તાલુકો મહેસાણા જિલ્લામા આવેલ છે. આ ગામનુ શિક્ષણ સારુ છે. ગામમા પાકા રસ્તાઓ છે. ખેરાલુમા નગર પચાયત છે. વેચાણનુ બજાર છે. આજુબાજુના ગામડાઓ માટે વેચાણનુ બજારનુ કેન્દ્ર છે. આ તાલુકામા સરકારી દવાખાના તેમજ

અમુક સરકારી ઓફિસો પણ આવેલી છે. ગામ વિકસિત છે. પ્રમાણમા ગદકી ઓછી છે. લોકો પણ મળતાવડા સ્વભાવના અને માયાળુ છે. આ ગામમા સાર્વજનિક લાયબ્રેરી છે. જેનો લાભ હરિજનોને મળે છે તથા આ ગામમા મદિર પ્રવેશ, હોટલ પ્રવેશ પણ છે. હરિજનોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઠીક છે, પરંતુ ત્યા બેકારી ખૂબજ છે. અહીં શિક્ષિત બેકાર ઘણા જ છે. બીજુ કે અહીં હરિજનોને જાજરૂ જવાની કોઇ વ્યવસ્થા નથી. સાર્વજનિક જાજરૂની જરૂર છે. બીજુ કે ચમારભાઇઓ ચર્મઉદ્યોગ કરે છે. પરંતુ તે ચર્મઉદ્યોગ મૃતપ્રાય છે. ઉદ્યોગ માટે કોઇ પણ પ્રકારની લોન મળતી નથી. બીજુ કે ચમાર વાસમા ખૂબજ ગદકી છે બીજુ કે આ ગામની એક નવીન વાત છે કે એક પ્રાથમિક શાળા ખૂબજ જીર્ણ થઇ ગઇ છે. ચોમાસામા આ શાળાની દિવાલોમાથી પત્થરના ટૂકડા નીકળે છે. ચોમાસામા કયારે દિવાલ તૂટી પડે તે નકકી ન કહી શકાય. છતા પણ આ શાળા વિષે ત્યાની નગર પચાયત કે લાગતા વળગતા કોઇપણ તપાસ કરતા નથી. જયારે આ શાળાની દિવાલોમા ઉપર મુજબની પરિસ્થતિ સર્જાય છે ત્યારે બાળકો શાળાએથી ઘેર આવતા રહે છે. લગભગ ચોમાસામા મોટેભાગે શાળા બધ રહે છે. હરિજન વાસમાં અપૂરતી વીજળી વ્યવસ્થા તથા પાણીની પણ અપૂરતી વ્યવસ્થા છે. વાસમા પથ્થર નાખવાના બાકી છે. બીજુ કે આ ગામમા હરિજન વાસમા મોટાભાગના લોકો અબર ચરખા ધરાવે છે અને તેના પર જીવન-નિર્વાહ કરે છે.

ખભાત

ખભાત તે ખેડા જીલ્લામા આવેલો તાલુકો છે. તે જૂનુ ગાયકવાડી રાજયનુ સ્ટેટ છે. ખભાત દરિયા કિનારે આવેલુ જૂનુ બદર છે. ખભાત   દરેક પ્રકારની વસ્તી વસી છે. ખભાતનો વહીવટ મ્યુનિસિપાલટી કરે છે. ખભાતમા બે મીલો આવેલી છે. ખભાતમા મનોરજન માટેના નાટય ગૃહો, થીયેટરો આવેલા છે. ખભાતમા એસ.ટી. માટે ડેપો આવેલો છે. અને રેલવે સ્ટેશન પણ આવેલુ છે. ત્યા અદ્યતન હોસ્પિટલ આવેલી છે તથા બજારો-બેન્કો, પોષ્ટ ઓફિસો તથા સરકારી કચેરીઓ આવેલી છે. ખભાતમા

૧૯ પ્રાથમિક, ૯ માધ્યમિક અને ૧ કોલેજ આવેલ છે. ત્યા વિવિધ પ્રકારની સહકારી મડળીઓ આવેલ છે. ત્યા અનેક ધર્મના મદિરો તથા મિસ્જદ જોવા મળે છે. લાયબ્રેરીઓ તથા વોટર વર્કસ ગામમા આવેલ છે. ત્યા યુવક તથા ભજન મડળીઓ આવેલી છે. મુખ્ય પાક બાજરી, કપાસ અને કઠોળ છે.

ખભાતમા હરિજનોના કુલ ૧૨ હરિજન વાસ છે. જેમા ૭ ભગી વાસ, ૪ વણકર વાસ અને ૧ રોહિત વાસ આવેલ છે. ખભાતમા હરિજનોનુ પ્રમાણ સારુ એવુ જોવા મળે છે. હરિજનના વાસને વીજળી અને પાણી માટેની વ્યવસ્થા કરી આપવામા આવી છે. હરિજનોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઠીક ઠીક છે. હરિજનો મુખ્યત્વે સરકારી તથા નગરપાલિકાના કર્મચારીઓ છે. હરિજનોની મીલની ચાલી પણ ત્યા આવેલી છે. ખભાત નગરપાલિકા હરિજનોના ઉત્કર્ષમા રસ ધરાવે છે. ત્યા હરિજનોમા વણકર અને રોહિત ભાઇઓએ વિકાસ સારો કરેલો છે.

ખભાતના હરિજન ભાઇઓના કેટલાક પ્રશ્નો પણ મને જોવા મળયા છે તે નીચે મુજબ છે.

(૧) ખભાત નગરપાલિકામા આભળછેટ રાખવામા આવે છે.
(૨) ભગી ભાઇઓને તો સફાઇ કામદાર સિવાય બીજી જગ્યાએ નિમણૂક કરવામા આવતી નથી.
(૩) વાસમા લાઇટના પોલ અને સ્ટેન્ડ પોસ્ટ અપૂરતા છે.

આમ ખભાત જેવા જૂના વિકસિત શહેરમા ઉપ પ્રમાણેની ક્ષતિઓ રહેલી છે તે દૂર કરવા સરકારે કડક વલણ અપનાવવુ જોઇએ.

<u>ભદ્રેસર (તા. ઇડર) જિ. સાબરકાઠા</u>

ભદ્રેસર ગામ ઇડર તાલુકાનુ ગામ છે. આ ગામમા વણકર, ભાભી, સેનવા જાતિ જોવા મળે છે. બીજા પટેલ, દેસાઇ વગેરે પણ જાતિના લોકો વસે છે.

આ ગામના અનુસૂચિત જાતિના લોકોની પરિસ્થિતિ ખૂબજ વિકટ છે. હરિજનોનુ શોષણ થતુ હોય એવુ જોવા મળે છે. એક વણકરભાઇ દાખલા ઉપર સહી કરાવવા માટે આવ્યા હતા. તેમની સામે ખૂબજ મોટા અવાજે બોલ્યા, ગાળો દીધી અને ઉપરથી કહ્યુ કે "સાલાઓ વોટ મને આલવાના છો"? એવુ મે મારી નજરે નિહાળ્યુ છે. ત્યાર પછી એમણે સહી તો કરી પણ સિક્કા નથી કે તલાટી ટેબલમા મૂકી ગયો છે. તાળુ બધ છે એવુ કહીને કાઢયા.

આ ગામમા હરિજનોને પાણીનો ખૂબજ વિકટ પ્રશ્ન છે. વીજળી પણ નથી. દરેક વાસમા વીજળીનુ જોડાણ કરી આપવુ જોઇએ. લગભગ ૬૦ કુટુબોમાથી ફકત પાચ કુટુબોને વીજળી મળી છે. બાકીના ૫૫ વીજળી વિનાના છે. હરિજન વાસને જોડતા રસ્તાઓ પણ કાચા છે. આ લોકોને પાણીની ખૂબજ મુશ્કેલી છે. લગભગ ૨ કિ.મી. ચાલીને બીજાના કૂવા ઉપરથી પાણી લાવે છે. એમની આ એક મોટી સમસ્યા છે.

આ ગામના મોટાભાગના વણકરો પોતાનો પરપરાગત વ્યવસાય વણાટનુ કામ કરે છે અને તેમાથી રોજી-રોટી મેળવે છે. તેમણે વણાટ માટેના શાળ વગેરે માટે લોન મેળવવા અરજી કરી છે. પણ હજી મળી નથી એવુ જાણવા મળયુ. કેટલાકની આર્થિક સ્થિતિ ઠીક છે, બાકી બીજાઓ ખેતમજૂરી કરીને પોતાનુ જીવન જીવે છે. ગામમા હરિજનો માટે ખૂબજ ત્રાસ છે. અસ્પૃશ્યતા જેવુ જોવા મળયુ.

સરપચશ્રી બિનહરિજન છે એટલે હરિજનો પ્રત્યેના સબધો એકદમ અસ્પૃશ્ય જેવા માને છે. ગામમા કૂવા છે પરંતુ હરિજનોને તે કૂવા ઉપરથી પાણી લેવા દેવામા આવતુ નથી. આ એમની સમસ્યા છે.

વણકરો માટેની કોઇ સહાય કે લોનની સગવડ થઇ શકે, અબર ચરખા તાલીમ વર્ગ વગેરે ગોઠવી શકાય.

<u>સમસ્યાઓ</u>

(૧) હરિજનોને અસ્પૃશ્યતાની નજરે જોતા જોવા મળે છે.
(૨) અહીં એમનુ શોષણ થતુ જોવા મળે છે. આગેવાન વ્યકિતથી દબાયેલા રહેવુ પડે છે. સ્વતત્રતા જેવી નથી, ગુલામી કરવી પડે તેવુ કહેવાય.

(૩) પાણીની સમસ્યા એમના માટે અતિ મહત્વની છે.
(૪) ગામમાં વીજળી છે પણ વાસમાં વીજળીનું જોડાણ થયું નથી.
(૫) ખેતમજૂરીની પણ સમસ્યા છે.
(૬) કેટલાકે અંબર ચરખાની તાલીમ લેવા તૈયારી બતાવી છે.

ભાડલા (તા.જસદણ) જિ.રાજકોટ

જસદણ તાલુકાનું ભાડલા ઘણું મોટું એવું ગામ છે. જે રાજકોટથી ૪૦ કિ.મી. દૂર અને જસદણથી ૨૭ કિ.મી.ને અંતરે આવેલું ગામ છે. જયાં પટેલ, દરબાર, હરિજનોની વસતિ મુખ્ય છે. બાકી અન્ય જ્ઞાતિઓનો પણ વસવાટ છે. ગામમાં બસ સ્ટોપ અને પોસ્ટ ઓફિસ છે. શૈક્ષણિક રીતે પ્રાથમિક તેમજ માધ્યમિક શાળા છે. ગામમાં સરકારી અને ખાનગી બન્ને પ્રકારના દવાખાના છે.

ભાડલા ગામમાં હરિજનોના આશરે ૧૦૦ ઘર છે. તેમાં અનુક્રમે વણકર, ચમાર, ભંગી અને સાધુના ઘરો છે. મોટાભાગના કુટુંબો એટલે કે લગભગ ૭૦ કુટુંબો તો ખેતી કરે છે. પોતાનો પરંપરાગત ધંધો કરતા હોય તેવા છ કુટુંબો વણાટકામ અને ત્રણ કુટુંબો ચમાર કામ કરે છે.

: પ્રશ્નો :

(૧) પાણી :

પાણીનો પ્રશ્ન એ હરિજનો માટે ખૂબજ વિકટ પ્રશ્ન બની ગયો છે. ગામમાં વોટર વર્કસની સુવિધા હોવા છતાં હરિજનો તેનાથી વંચિત છે. તેમના ૧૦૦ ઘરો વચ્ચે એક ડંકી નાખી આપેલ છે. આનો અર્થ એ કે આ ગામમાં અસ્પૃશ્યતાનું વલણ છે.

(૨) રહેઠાણનો પ્રશ્ન :

આજે ઘણાં કુટુંબો પાસે રહેઠાણની જમીન નથી કે મકાન નથી. બે-ત્રણ કુટુંબો ખુલ્લામાં રહેતાં હોય તેવું પણ જોવામાં આવ્યું. લગભગ ૨૦ થી ૨૫ કુટુંબોને રહેઠાણ માટે મકાન નથી.

(૩) વીજળી :

હરિજનોના ચારે ચાર ફળિયા નજીક હોવા છતાં ચમાર અને ભંગી ફળિયામાં વીજળીની સુવિધા નથી. જયાં વીજળીની સુવિધા છે તેવા વણકર અને ગરોડા વાસમાં પૂરતાં થાંભલા નથી. હરિજનોના ૧૦૦ ઘરમાંથી ફકત ૯ ઘેર જ લાઇટ લીધેલ છે. જેના ઉપરથી જાણી શકાશે કે આ લોકોમાં આર્થિક મુશ્કેલી કેટલી છે.

(૪) ખેતીની જમીન - જમીન દબાવી લીધી :

આ ગામમાં આશરે ૭૦ જેટલાં હરિજન કુટુંબો પાસે ખેતીની જમીન છે. પરંતુ તે પૂરતી નથી. કોઇ પાસે બે એકર જેટલી જ જમીન છે.

વળી, ઘણાં હરિજન ખેડૂતો પાસે ચોપડામાં ૧૦ એકર જેટલી જમીન બોલે છે, પરંતુ ખરેખર હરિજન પાસે તો માત્ર ૨ એકર જ જમીન હોય છે. આનો અર્થ એ કે આ ગામમાં દરબાર, પટેલ અને વાઘરી દ્વારા હરિજનોની જમીન પડાવી લેવામાં આવી છે. દા.ત. એક હરિજન કુટુંબ - નામ : હરિદાસ પ્રેમદાસ સનદ કલેકટર લે-ડ/૧૨૫૩૦/તા.૧૭-૬-૬૬ સરવે નં.૨૩૫ એ ૭-૦૯ તથા નં. ૨૫૪ એ ૨-૩૩ જમીન ખાતામાં છે. પરંતુ હકીકતમાં આ ભાઇ પાસે હાલ ૨ એકર જ જમીન છે. બાકીની જમીનમાં દરબાર લોકો દાદાગીરીથી ખેડી પોતે વાવેતર કરે છે.

આ ઉપરાંત એ જમીનમાં વાવેતર કરવામાં આવે છે ત્યાં પણ અન્ય લોકો દ્વારા પાકનું ભેળાણ કરી દેવામાં આવે છે.

આ લોકોનું કહેવું હતું કે હવે જો એસ.આર.પી. ની કાયમી મૂકવામાં આવે તો જ અમને અમારી જમીન પાછી મળી શકે.

(૪) શિક્ષણ :

શિક્ષણનું પ્રમાણ ઘણું ઓછું છે. તેઓની માગણી છે કે અમારા ૧૦૦ ઘર વચ્ચે એક બાલવાડી ખોલી આપવામાં આવે તો પણ સારું, જયારે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં ભણતાં બાળકોની સંખ્યા ઘણી જ ઓછી અથવા તો નહિવત છે.

(૫) જાજરૂની વ્યવસ્થા :

ગામ મોટું હોવા છતાં હરિજનો માટે જાજરૂની વ્યવસ્થા નથી. સવર્ણો માટે જાજરૂ છે. તેઓના કહેવા મુજબ પુરૂષોને વાંધો નહિ, બાકી સ્ત્રીઓએ ખુલ્લામાં જાજરૂ બેસવું એ બહેનોની સલામતી રહી નથી.

(૬) આર્થિક પરિસ્થિતિ :

આર્થિક રીતે ઘણી કંગાળ પરિસ્થિતિ છે. જે તેમના રહેઠાણ, કપડાં અને ઘરવખરાં ઉપરથી જોઇ શકાયું. ખેતી મુખ્ય વ્યવસાય હોવા છતાં તેમાંથી ઉત્પાદન મળતું નથી. મજૂરીમાં તો હરિજનોને બોલાવવામાં પણ આવતાં નથી. મજૂરી આજુબાજુના ગામડામાં કરવા જવું પડે તેવી સ્થિતિ છે.

બેડી (તા. રાજકોટ)

બેડી ગામ જે રાજકોટ તાલુકાના રાજકોટ જિલ્લામાં આવેલું ગામ છે. જયાં પટેલ, કોળી પટેલ, ભરવાડ અને હરિજનોની વસતિ મુખ્ય છે. જે વસતિ આશરે ૨૨૦૦ જેટલી છે. બેડી ગામ રાજકોટ - મોરબીના હાઇવે ઉપર આવેલું અને રાજકોટથી ૩ કિ.મી. ના અંતરે આવેલું ગામ છે. ગામમાં પ્રાથમિક શાળા સુધીની વ્યવસ્થા છે. બાદમાં રાજકોટ અભ્યાસઅર્થે જવું પડે છે. પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા માટે ગામમાં વોટર વર્કસ છે. ગામમાં સેવા સહકારી મંડળી છે.

બેડી ગામમાં આશરે હરિજનોના ૭૦ જેટલા કુટુંબો છે, જે બધા વણકર જ છે. જેઓમાંથી ૭ થી ૮ કુટુંબો ખેતી કરે છે. અમુક સભ્યો રાજકોટમાં નોકરી કરે છે. જયારે સાતથી દશ કુટુંબો ચૂનાના ભઠ્ઠા ચલાવે છે.

મુશ્કેલીઓ - પ્રશ્નો

બેડી ગામના હરિજન આગેવાનો સાથે ચર્ચા કરતાં તેમજ મારા નિરીક્ષણ ઉપરથી મને જે કંઇ તેઓની મુશ્કેલી લાગી તે કંઇક આવા પ્રકારની છે.

(૧) રહેઠાણના મકાન :

આ પ્રશ્ન ખૂબજ અગત્યનો અને પ્રથમ નજરે તરી આવે છે. આ ગામમાં આશરે ૨૦ થી ૨૫ કુટુંબો એવા છે કે જેમને રહેવા માટે મકાન નથી. એકજ ઘરમાં માતા-પિતા, લગ્ન કરેલ બે-ત્રણ પુત્રો અને બહેનો હોય છે જયાં ઓરડાની સંખ્યા માત્ર એકજ હોય છે.

આ ગામમાં પંચાયત તરફથી અમુક લોકોને મકાનના પ્લોટ આપવામાં આવ્યા છે. પરંતુ તે પ્લોટ મુખ્ય ચાલવા માટેના રસ્તા ઉપર છે. આથી વણકર વાસમાં અંદરોઅંદર ઝગડા જ થાય છે. પંચાયતમાં આ અંગે હરિજન ભાઇઓએ અનેકવાર રજૂઆત કરવા સિવાય તેના તરફ ધ્યાન અપાતું નથી.

(૨) ખેતીની જમીન :

હાલમાં સાતથી આઠ કુટુંબો પાસે ખેતી કરવા માટે જમીન છે. ગામની બાજુમાં આશરે ૨૦૦ એકર જેટલી જમીન છે. તે જમીનમાંથી હરિજન ભાઇઓને આપવામાં આવે તો ઘણાં કુટુંબોને રોજી-રોટી મળી શકે.

(૩) સ્વતંત્ર ધંધા માટે જમીન :

વણકર કુટુંબોમાંથી ૮ થી ૧૦ કુટુંબો ચુનાના ભઠ્ઠા ચલાવે છે. જે ધંધો ખૂબજ સારી રીતે ચાલે છે. ચુનાના ભઠ્ઠા તેઓ પોતાના વાસની પાછળના ભાગે નદી કાંઠે ચલાવી રહયાં હતાં. પરંતુ છેલ્લા માસથી પંચાયતે તેમને આ જગ્યાએથી ખસેડી ગામની પાછળના ભાગે દૂર સુધી મોકલી દીધો. આથી તેમનો જે ધંધો ચાલતો હતો તેમાં ઘણું જ ભંગાણ પડયું. કારણ કે દૂર સુધી ગ્રાહક જવા તૈયાર નથી. વળી, પહેલા હરિજનો જે જગ્યાએ ભઠ્ઠા કરતાં હતાં ત્યાં પટેલ લોકો ભઠ્ઠા ચલાવવા લાગ્યાં.

બીજી બાબત એ પણ જાણવા મળી કે ગામના અમુક પૈસાદાર કે લાગવગીયા માણસોને પંચાયત તરફથી ઘણી જમીન આપી છે. દા.ત. એક ભાઇને ગળીનું કારખાનું કરવા માટે પંચાયત તરફથી બાર એકર જમીન આપવામાં આવી. પરંતુ હાલમાં આ ભાઇ થોડી

જગ્યામા ગળી બનાવવાનુ કામ કરે છે, બાકીની જમીનનો ઉપયોગ ખેતી કામમા કરે છે. એવી જ રીતે રમણીકભાઇ કરીને એક ભાઇ છે જેમને પંચાયતે કોઇ ધંધા માટે દશ એકર જમીન આપી છે. પરંતુ તે ભાઇ આ જમીનનો ઉપયોગ ખેતી માટે કરે છે. ટૂંકમા હરિજનોની આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોવાથી તેઓ લાંચ રૂપે પૈસા આપી શકતા નથી. જેથી તેઓને નાના પાયે કામ કરવા માટે પણ જમીન અપાતી નથી.

(૪) <u>પાણી</u> :

વણકર વાસમા પાણી માટેના બે સ્ટેન્ડ પોસ્ટ મૂકવામા આવ્યા છે. હાલમા આ બે સ્ટેન્ડ પોસ્ટમાથી એકજ ચાલુ છે. વળી જે સ્ટેન્ડ પોસ્ટ ચાલુ છે તેમા ૬ થી ૭ નળ છે. તેમાથી હાલ ફકત એકજ નળ ચાલુ છે અને તેમા ખૂબજ ધીમે ધીમે પાણી આવે છે. આવી રીતે ૭૦ કુટુંબો વચ્ચે ફકત એકજ નળ હોવાથી પાણી પૂરતી રીતે મળી શકતુ નથી.

(૫) <u>શિક્ષણ</u> :

આ લોકોમા શિક્ષણ ઘણુ ઓછુ છે. આ બાબતે મે તેઓને પ્રશ્ન કર્યો ત્યારે તેઓ પાસેથી જે જવાબ મળયો તે આશ્ચર્યમા મૂકી દે તેવો છે. બેડી ગામ રાજકોટથી ૩ કિ.મી. ના અંતરે આવેલ ગામ છે. રાજકોટમાથી આશરે ૬ થી ૭ શિક્ષિકા બહેનો અપ-ડાઉન કરે છે. બેડી ગામની શાળામા લગભગ દશ બહેનો છે. નિશાળમા બધી જ બહેનો હોવાથી બાળકો ઉપર નિયંત્રણ નથી. બાળકો બરોબર શિક્ષણ પણ લેતા ન હોવાથી બાળકોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઘણુ ઓછુ છે.

આમ ઉપરોકત તેઓની મુશ્કેલી જોવા મળે. એકંદર જોતા,

(૧) હરિજનોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઓછુ.
(૨) આર્થિક સ્થિતિ સામાન્યત:
(૩) અસ્પૃશ્યતાનુ વલણ થોડુ ઘણુ, જેમકે મંદિર પ્રવેશ નહિ.

<u>બખરલા (તા.પોરબંદર) જિ.જૂનાગઢ</u>

બખરલા ગામ પોરબંદર તાલુકામા આવેલ છે. પોરબંદરથી ઉત્તરમા ૧૨ કિ.મી. દૂર આવેલુ છે. પોરબંદરથી બખરવા જવા માટે પોરબંદરથી નાકટા, ભણવર જતી એસ.ટી. બસમા જઇ શકાય છે. પાકા રસ્તા ઉપર ગામ આવેલુ હોવાથી ચોમાસામા પણ બસ વ્યવસ્થા મળી રહે છે.

<u>વસતિ અને વિસ્તાર</u> :

ગામમા મુખ્ય મેર જાતિનો વસવાટ છે. ત્યાર બાદ હરિજન, કુંભાર, બ્રાહ્મણ, વાણિયા, રબારી, વાધરી વગેરે જ્ઞાતિના કુટુંબો પણ વત્તા ઓછા પ્રમાણમા વસવાટ કરે છે. ગામ લોકોનો મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી અને પશુપાલનનો છે. જેમની પાસે જમીન નથી તેવા કુટુંબો મજૂરી કરી જીવન ગુજારો કરે છે. કેટલીક જાતિઓ વારસાગત ધંધાઓ કરે છે. હરિજનો પાસે જમીન નહી હોવાથી તેઓ મજૂરી ઉપર પોતાનુ ગુજરાન ચલાવે છે. ગામની જમીન સપાટ પથ્થરવાળી છે. ખેતી માટે જમીન નવ સાધ્ય કરવી પડે છે. જમીનને ખેતી લાયક બનાવવા માટે જમીનના ઉંડાણમાથી પથ્થરનો ભાગ ખોદી કાઢી તેમા કાંપ પૂરવામા આવે છે. ત્યાર પછી ખેતી લાયક જમીન બની શકે છે. પિયતની સગવડ ઘણા ઓછા ખેડૂતો પાસે છે. આકાશી ખેતી ઉપર મુખ્ય આધાર છે. ખેતીના પાકો મગફળી એ મુખ્ય છે આ ઉપરાંત બાજરો, જુવાર પણ સારા પ્રમાણમા થાય છે. ગામ સુવિધાઓ જોઇએ તો લાઇટની સગવડ છે, રોડ છે, પ્રાથમિક, માધ્યમિક શાળા, પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર, પોસ્ટ ઓફિસ વગેરે સગવડો પ્રાપ્ત છે. પણ મુખ્ય અગવડ પાણીની છે. ઉપરોકત સુવિધાઓ ધરાવતુ ગામ આજે પાણી માટેની સુવિધા ઉભી કરી શકયુ નથી. ગામનુ વોટર વર્કસ છે પણ તે ચાલતુ નહી હોવાથી પાણીની પારાવાર મુશ્કેલી નડે છે. ગામ લોકો તેમજ સવર્ણ લોકો સવર્ણની વાડીએથી પાણી ભરી શકે છે. જયારે હરિજન ત્યા જઇ શકતો નથી. જાય તો પાણી ભરવા દેવામા આવતુ નથી. વોટર વર્કસ ચાલુ કરવુ હોય તો દર માસે રૂા. ૫૦૦ ની માગણી પંચાયત કરે છે. તે હરિજનો આપી શકતા નથી. આથી કાયમી

બંધ હાલતમાં પડી રહે છે. અને પાણીની મુશ્કેલી પડતી રહે છે. હાલ એક વાડીએથી બીજી વાડીએ પ્રાથમિક કેન્દ્રના હેન્ડ પંપથી પાણી પીવા માટે મેળવે છે.

બીજી મુશ્કેલી જાહેર જાજરૂની છે. ખુલ્લા મેદાનવાળો વિસ્તાર હોવાથી આજુબાજુ માલિકોની વાડીઓ હોવાથી ચોમાસામાં જ્યારે વાવણી થઇ ગઇ હોય ત્યારે ખૂબજ મુશ્કેલી પડે છે.

હાલના સંજોગોમાં લાઇટ આવી હોવા છતાં ૧૦૦ ઘરો વચ્ચે લાઇટના બે થાંભલા આપવામાં આવ્યા છે. આ થાંભલાની લાઇટો પણ કાયમી બંધ રહે છે. આમ સુવિધા હોવા છતાં સુવિધા નથી તેવી પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે.

કટુડા (તા.વઢવાણ) જિ.સુરેન્દ્રનગર

કટુડા ગામ સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના વઢવાણ તાલુકામાં આવેલુ છે. કટુડા જવા માટે લટુડાના બસ સ્ટેન્ડ પર ઉતરવું પડે. કટુડા લટુડા ગામ વચ્ચે લગભગ ૧ાા થી ૨ કિ.મી. નું અંતર છે. લટુડા ગામ પાસે આવેલ તળાવના કિનારે કિનારે લીલાછમ ખેતરો વિંધીને આગળ વધતા કટુડા ગામનું રેલવે સ્ટેશન આવે છે. જે ગામથી $\frac{૧}{૨}$ કિ.મી. દૂર છે.

આ વિસ્તારના ગિરાસદાર કરણસિંહના નામ પરથી કટુડા ગામનું નામ પડયુ છે. ૪૦૦ ઘરની વસ્તી ધરાવતા આ ગામમાં જાતિવાર ઘરોની સંખ્યા આ પ્રમાણે છે. દરબારોના ૧૨૫ ઘર છે, કણબીના ૫૦, તળપદા કોળી ૧૫, બ્રાહ્મણ ૪ રબારી ૨૫, મુસલમાન ૩, વાણિયા ૨, મોચી ૨, કુંભાર ૨, ગાંજીઆ ૨, વણકરો ૧૦૦, ભંગી ૧, ચમાર ૫, સાધુ ૨ અને ઉત્તમી સાધુના ત્રણ ઘર છે. ગામમાં કુલ ૧૧ દુકાનો છે. તેમાં ૨ વાણિયાની, દરબારની ૪, રબારીની ૨, ૧ મુસલમાનની, ૧ તળપદા કોળીની અને ૧ કણબી પટેલની આવેલી છે. ૨ ઘંટીઓ છે. ગામમાં રામજી મંદિર છે અને ગામની બાજુમાં તળાવ પણ છે.

હરિજન વાસમાં જઇને દરેક ઘરની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓના આગેવાનોની સાથે ચર્ચા કરતા તેઓએ તેમની સમસ્યાઓની ખુલ્લા દિલે રજૂઆત કરી હતી. અહીંના વણકરો રાજસીતાપુર સંચાલિત ખાદી કાર્યાલયના આસન, શેતરંજી, પટ્ટા વગેરે વણે છે. કાચા સુતરનું રંગકામ પણ તેઓ જાતે કરે છે. રંગ પોતાના ખર્ચે ખરીદવાનો હોય છે. આ રંગ કાર્યાલય પાસેથીજ ફરજિયાત લેવો પડે છે. તેથી તેઓની માંગણી છે કે રંગ મોંઘો મળતો હોવાથી તેઓ બીજેથી રંગ ખરીદી શકે તેવી છૂટ હોવી જોઇએ અથવા તો તેમને સસ્તો રંગ મળે તેવી વ્યવસ્થા થવી જોઇએ.

(૬૬) વણાટકામની મજૂરીનો દર વધારવાની વાત કરતા તેઓએ કહયુ હતુ કે વણાટકામની મજૂરી આખા સંયુકત કુટુંબની છે, એક વ્યકિતની નથી. તેથી અમારી વણાટ મજૂરીનો દર વધવો જોઇએ. હાલમાં વણાટની મજૂરી સેંકડે ૮ રૂપિયા મળે છે.

કાર્યાલય બાળકોને અભ્યાસ કરવા માટ કોઇ સવલતો આપતી નથી. અમારા કુટુંબીજનો બિમાર પડે તો પણ કશી સવલત મળતી નથી. અઠવાડિક તથા અન્ય રજાના કોઇ લાભ મળતા નથી. તદ્ઉપરાંત અમારા બાળકો એસ.એસ.સી. કે તેથી વધુ ભણેલા છે, તદ્ઉપરાંત વણાટકામનો પૂરતો અનુભવ હોવા છતાં તેઓને કાર્યાલયમાં નોકરીએ રાખવામાં આવતા નથી. અને એવા લોકોની ભરતી થાય છે જેને વીંછી કે વણાટમાં કંઇક સમજ પડતી નથી.

વાસમાં શુ તકલીફ છે તે અંગે પૂછતાં તેમણે કહયુ હતુ કે વાસમાં વીજળીના થાંભલા છે, પરંતુ ગોળા ઉડી જાય પછી કોઇ ધ્યાન આપતુ નથી. અમારો વાસ ગામના છેવાડે હોવાથી ચોરીનો ખૂબ ભય રહે છે.

પીવાના પાણીની સમસ્યા રજૂ કરતાં તેઓએ જણાવ્યુ કે અમારા કૂવામાંથી ઉનાળામાં પાણી ખૂટી જાય છે. ત્યારે અમારે તળાવનુ ગંદુ પાણી પીવું પડે છે. બીજા કૂવો કરવામાં આવે અથવા બારે માસ પાણી મળી રહે તેવી પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા થાય તો સારુ.

ગામમાં આવેલા ધાર્મિક સ્થળોમાં તમને પ્રવેશ આપે છે કે કેમ? એમ પૂછતા તેઓએ જણાવ્યુ હતુ કે ગામના ધાર્મિક સ્થળોમાં અમે જઇ શકીએ છીએ, પરંતુ અમે જતા નથી. કારણ કે દોઢ-બે મહિના પહેલા તળપદા કોળી પટેલો અને દરબારોએ સમી સાંજે હરિજન વાસમાં આવીને વાળુ કરતા હરિજન કુટુંબ પર હુમલો કર્યો હતો. તેમાંથી બે જણને તો દવાખાનામાં દાખલ કરવા પડયા હતા. ઝઘડો જમીન બાબતમાં હતો એમ તેઓએ જણાવ્યુ હતુ. પરંતુ હાલમાં તેમની વચ્ચેના સબંધો સારા છે.

oooooooooo

પ્રકરણ - :૮:

સારાંશ અને ભલામણો

અગાઉના પ્રકરણોમાં સ્પેશ્યલ કોમ્પોનન્ટ પ્લાન હેઠળ સર્વેક્ષણમાં આવરી લીધેલા ૪૧૪ ગામોના ૪૯,૧૫૪ કુટુંબોની આર્થિક-સામાજિક અને શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિ જોઇ, આંકડાકીય માહિતી પરથી એક વાત સ્પષ્ટ છે કે આ ગામોમાં વસતા અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોની આર્થિક સ્થિતિ સારી નથી જ, લગભગ બધા કુટુંબો ગરીબીની રેખા નીચે જીવન વ્યતીત કરી રહયા છે. તેમની માથાદીઠ માસિક આવક રૂા. ૫૫ હતી, માથાદીઠ માસિક ખર્ચ રૂા. ૬૦ હતુ, અને માથાદીઠ દેવુ રૂા. ૩૯ નુ હતુ. તેમના રહેઠાણોની સ્થિતિ પણ દયાજનક છે. તેમની શૈક્ષણિક સ્થિતિ પણ સારી નથી. કુલ પુરૂષોમાં ૫૬ ટકા શિક્ષિત હતાં, જયારે સ્ત્રીઓ તો માત્ર ૩૨ ટકા શિક્ષિત હતી. શિક્ષણ લેતા બાળકોમાં પણ કન્યાઓનુ પ્રમાણ ઓછુ જોવા મળયુ હતુ. તદ્ઉપરાંત જિલ્લાવાર શિક્ષણની પરિસ્થિતિમાં પણ ઘણો જ તફાવત જોવા મળયો હતો. જૂનાગઢ, સાબરકાંઠા, બનાસકાંઠા જિલ્લાઓમાં શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઓછુ જણાયુ હતુ. તેમના વસવાટો પણ ગંદા હતા. તેમના ફળિયામાં કાચા રસ્તાઓ હોવાથી કાદવ વગેરે બારે માસ રહે છે. જાજરૂ તેમજ પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા પણ સાધારણ ઠીક કહેવાય એવી ઘણી ઓછી જોવા મળે છે. આમ છેલ્લાં ૩૫ વર્ષના આયોજિત વિકાસ પછી પણ અનુસૂચિત જાતિના લોકોની સ્થિતિ દયાજનક જોવા મળે છે એવુ સર્વેક્ષણ પરથી જાણવા મળે છે. તેમની આર્થિક સ્થિતિ સુધરે તે માટે સઘન પ્રયાસો કરવાને સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવી જોઇએ.

ભલામણો : પાયાની સવલતોની પૂર્તિ :

(૧) અભિનવ ગ્રામ નિર્માણ કાર્યક્રમ :

પ્રકરણ ૭ માં જોયુ તે પ્રમાણે હરિજનોની વસ્તીવાળા ફળિયામાં ગંદકી, કાચા રસ્તા તેમજ કાદવ રહે છે. આખા ગામનુ ગંદુ પાણી તેમના નિવાસો આગળ ઠેલવાતુ હોય છે. આ બધા

કારણોને લીધે તેઓ અનેક જાતના રોગોમા ફસાય છે. તેઓની જાજરૂની પણ મોટી સમસ્યા છે. તેમના ફળિયામા જાજરૂનુ બાંધકામ, પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા સાથે શેરીઓમા પથ્થર, ઈંટોની ફરસબંધી, ગ્રામ માર્ગો, પાણી પુરવઠા માટે સ્ટેન્ડ પોસ્ટ તેમજ જયા શકય હોય ત્યા પાઇપલાઇન દ્વારા પીવાના પાણીની સુવિધા વગેરે કાર્યક્રમોને અગ્રિમતા આપવી જોઇએ. આમ વ્યકિતલક્ષી અને કુટુંબલક્ષી યોજનાઓની સાથો-સાથ પાયાની સગવડોની પૂર્તિ કરવા પર ભાર મૂકાવો જોઇએ.

(૨) <u>ઘરથાળનો પ્લોટ</u> :

સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળયુ છે કે હરિજનોને ૨૦ મુદ્દાના કાર્યક્રમ હેઠળ ૧૦૦ વાર પ્લોટો આપવામા આવે છે. કેટલાક હરિજનોને આવા પ્લોટો નીચાણના વિસ્તારમા આપવામા આવ્યા છે. જેમા કાયમ પાણી ભરાય છે. કેટલાકને સ્મશાનમા આપવામા આવ્યા છે. કેટલાકને પ્લોટો ઘણા જ નાના આપ્યા છે. ઘરથાળના પ્લોટ ફાળવવાની નીતિ વહીવટના માળખામાં . ઉપરથી નીચે આવતા કેવુ વરવુ અને અસભવ સ્વરૂપ લે છે એ સર્વેક્ષણથી સ્પષ્ટ થાય છે. ગ્રામ રાજ્ય અને દેશ સ્તરના શકિતના સરચના

એવી છે કે હરિજનોને માટેની કોઇ પણ સારી નીતિ વરવા સ્વરૂપમા બદલાય જાય છે. અને હરિજનોને કોઇ ફાયદો થતો નથી. આથી નીતિના અમલીકરણનુ મોનીટરીંગ કરવા માટે ઘણી ઉચ્ચ કક્ષાની સમિતિ દરેક સ્તરે હોવી જોઇએ. તેમને સદૈવ અસરકારકતાથી કામ કરવુ જોઇએ.

(૩)<u>લાભિતાવિમુખ કાર્યક્રમો</u> :

સર્વેક્ષણ દરમ્યાન હરિજન કુટુંબોની મુલાકાત લેતા તેમજ ગામના હરિજન આગેવાનોની મુલાકાત સાથે પણ જોયુ હતુ કે લાભિતાવિમુખ ner. oeio

લોકોને પાંગળા બનાવી દે છે. આના વિશે ખૂબ વિસ્તાર કરીને જ મદદ કરવી જોઇએ. જેની જરૂર વધારે હોય તેને અગ્રિમતા આપવી જોઇએ. સર્વત્ર લાભિતાઓએ અમુક હિસ્સો અવશ્ય આપવો જોઇએ. એવુ ભારપૂર્વક નીતિનિર્ધારણ થવુ જોઇએ. એ વાત એમના મનમા અને

આપણા નીતિ અને કાર્યક્રમોના માળખામા વણાય જવી જોઇએ કે વગર મહેનતનુ આપવુ તેવું નહીં અને કોઇપણ પ્રજાનુ આર્થિક ભવિષ્ય એના પોતાના કાંડાથી જ સર્જાય છે.

<u>આર્થિક કાર્યક્રમો</u>

(૧) <u>ખેતી</u> :

સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલા કુટુંબોમાથી ૫૯૬૧ કુટુંબો જમીન ધરાવતા હતા. આ કુટુંબો પોતાની જમીનનુ સારી રીતે જતન કરી શકે અને ખેતીની પ્રવૃત્તિમાથી સારી આવક મેળવી શકે તે માટે ખેતીના સુધારેલા સાધનો , બિયારણ, રાસાયણિક ખાતર, જંતુનાશક દવાઓ, બળદ, પાડા તેમજ બળદગાડા વગેરે સહાયના દરે પૂરા પાડવા જોઇએ.

(૨) સર્વેક્ષણમા આવરી લીધેલ ઘણા કુટુંબોને ફાજલ જમીન ફાળવવામા આવી છે, પરતુ મોટાભાગની આ જમીન ખરાબાની અને ગૌચરની હોય છે. ફાજલ જમીન ફાળવવામા આવેલ નવીન વ્યકિતઓને જમીનના વિકાસ માટે સહાય આપવી જોઇએ.

(૩) કેટલાક ગણોતિયા ખેડૂતોને મુંબઇ ગણોતં અને ખેતી જમીન અધિનિયમ હેઠળ ભોગવટા હકક ખરીદ કિંમતની ચૂકવણીને આધીન રહી જમીન આપવામા આવી છે, પરતુ અનુસૂચિત જાતિના ગણોતિયા ખેડૂતો આ રકમ ચૂકવી શકે એવી સ્થિતિમા નથી. ખરીદી કિંમત ચૂકવવાની બાકી હોય એવા ગણોતિયા ખેડૂતોને જમીન ખરીદવા માટે લોન આપવી જોઇએ.

(૪) ખેતી માટે પાણી એક પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોની પાસે જે જમીન છે તેમા સિંચાઇની સુવિધા ઓછી છે. તેમની પાસે ખેતીના કૂવાઓ નથી. તેઓ સિંચાઇ યોજનાનો લાભ લઇ શકે તે માટે નવા કૂવાના બાંધકામ, જૂના કૂવાના સમારકામ, તેમજ ઓઇલ એન્જીન અને કૂવા પર પંપ અને ઇલેકટ્રીક મોટર મૂકવા માટે આર્થિક સહાય આપવી જોઇએ.

(૫) બળતણની સમસ્યા એ સમગ્ર રાષ્ટ્રની મોટી સમસ્યા છે. ગામડાઓમા પણ બળતણના લાકડાની ઘણી મોટી અછત વર્તાય છે. હરિજન કુટુંબોને ઓછા મૂલ્યે બળતણની જરૂરિયાતો પૂરી પાડવા માટે કાટા બાવળ તેમજ બાજા એવા ઝાડો ઉગાડવા માટે બહેનોની વન ઉછેર સહકારી મંડળી કરવી જોઇએ. ભાઇઓ પણ આમા સભ્ય બની શકે. આ કામ એક મોટી ઝૂંબેશના રૂપમા ઉપાડી લેવું આવશ્યક છે. આ કામ થશે તો તેઓને ઘર બળતણ ઉપરાંત થોડી આવક પણ મળી રહેશે.

પશુપાલન

(૧) પશુપાલન રાજ્યના ખેતી અર્થતંત્રમા ઘણો મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. ગુજરાતમા ડેરી ઉદ્યોગ ઘણો જ વિકસ્યો છે. લગભગ દરેક જિલ્લામા ડેરીઓ છે. હરિજન કુટુંબો પણ ગાય અને ભેંસ રાખે છે. પશુપાલનના ઉદ્યોગમાંથી તેઓ વધુ આવકનું નિર્માણ કરી શકે તે માટે તેમને ગાય, ભેંસો સહાય દરે આપવી જોઇએ.

(૨) સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળ્યુ હતુ કે કેટલાક ગામોમા દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીમા હરિજન ભાઇઓ પાસેથી દૂધ લેવામા આવતું નથી અથવા ઘણીવાર તેમને જુદી હારમા ઉભા રાખવામા આવે છે. આવું જે ગામોમા થતુ હોય ત્યા યોગ્ય પગલા લેવા જોઇએ અથવા જ્યા મોટી સંખ્યામા હરિજન ભાઇઓ ડેરીમા દૂધ ભરતા હોય તો તેમની આગવી મંડળીની સ્થાપના કરવી જોઇએ. અનુસૂચિત જાતિના લોકો પાસે ઘણી થોડી જમીન છે અથવા જમીન નથી. મોટાભાગે તેઓ મજૂરી પર નિર્ભર છે. આ પરિસ્થિતિને કારણે તેઓ અત્યંત ગરીબ છે. અનુસૂચિત જાતિના લોકોને સારી ગુણવત્તાવાળા દુધાળા ઢોર ખરીદવા માટે સહાય આપી તેમની આર્થિક સ્થિતિ સુધારી શકાય. તેમના માટે આ એક વ્યવહારૂ અભિગમ છે.

(૩) ગામ ભેંસોના ચારા માટે પણ સામુદાયિક (સહકારી) ચારા ઉછેર કાર્ય કરવું જોઇએ.

ધંધા-ઉદ્યોગ

(૧) અનુસૂચિત જાતિના લોકોના વંશપરંપરાગત ધંધાઓ વણાટ અને ચર્મકામના ધંધાઓ ભાંગી પડયા છે. તેમના વંશપરંપરાગત ધંધાઓ ફરીથી સજીવન થાય તે માટે આર્થિક સવલતો પૂરી પાડવી જોઇએ. તેમનો હાથશાળનો પરંપરાગત ઉદ્યોગ એ પૂરક આવકનું સાધન છે. પરંતુ આજે તેમની મોટાભાગની હાથશાળો સક્રિય નથી અને હાથશાળની સંખ્યામા ધીમે ધીમે ઘટાડો થઇ રહ્યો છે. તમામ હાથશાળો ઉત્પાદનની ઇષ્ટમકક્ષા સુધી કામ કરે તે માટે સઘન પ્રયાસો કરવા જોઇએ. હાથશાળો ઘણી જૂની પુરાણી થઇ ગઇ છે. તેના જૂના ભાગો બદલીને નવા ભાગો મૂકીને આધુનિકરણ કરવુ જોઇએ અને વણકરોને વણાટકામા છેલ્લામા છેલ્લી ટેકનીકની તાલીમ આપવી જોઇએ. આમ એકંદરે હાથશાળ ઉદ્યોગનો વિકાસ થાય તે માટે સહાય કરવી જોઇએ. આ દિશામા હાથશાળ વિકાસ નિગમ તથા સહકારી મંડળીઓ ઘણુ કાર્ય કરી શકે એમ છે.

(૨) સર્વેક્ષણ કરેલ કેટલાક ગામોમા શેતરંજી વણાટ પણ જોવા મળ્યુ હતું. શેતરંજી વણાટ એ નવી કામગીરી છે. આની અંદર વધારે કૌશલ્યની જરૂર છે. શેતરંજી વણાટ માટે યુવાનોને તાલીમ આપવી જોઇએ અને તેના વણાટ કેન્દ્રો શરૂ કરવા જોઇએ. આ દ્વારા ઘણા કુટુંબોને સીધે-સીધી રોજી આપી શકાશે.

(૩) તેમના વંશપરંપરાગત ચર્મઉદ્યોગ પણ નાણાકીય સહાયને અભાવે ભાંગી પડયો છે. આથી ચર્મ ઉદ્યોગ વિકાસ ઉપર ખૂબ ધ્યાન આપવું જોઇએ. અનુસૂચિત જાતિના ઘણા લોકો ચામડુ કમાવવાના કામમા રોકાયેલા છે. સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જોવા મળ્યું કે કાચા ચામડાના એકત્રીકરણનુ કામ પણ એકદમ અસંગઠિત દશામા છે. પરંપરાગત પધ્ધતિએ જ બને તેટલા ચામડા એકઠા થાય છે. આ એકત્રીકરણ માટે સુચારૂ વ્યવસ્થા કરવા તરફ હવે આપણુ ધ્યાન જવુ જોઇએ. આ ઉદ્યોગનો વિકાસ કરવા નાણાકીય સહાય આપવી જોઇએ. તેમજ આ ધંધામા ટેકનીકનુ ધોરણ ઉંચુ લાવવા અને ઓજારોનો ઉપયોગ કરવામા ચામડુ ઉતારનારા તથા કમાનારાઓને તાલીમ આપવી જોઇએ. અને ચામડું એકઠું કરવાથી માંડી એમાંથી પાકાં ચામડાં બનતાં સુધીની જે જે પ્રક્રિયાઓ, પધ્ધતિઓ, રીતો, કરનારાઓ છે. તેમનો એક યથાસ્થિતિ અહેવાલ તૈયાર કરવો જોઇએ. જ્યાં ચામડું પકવવાથી માંડી

કમાવવાના નાના એકમો શરૂ કરવા જોઇએ.

(૪) આ ધંધાના વિકાસ માટે ગુજરાત લેધર કોર્પોરેશન કરવુ જોઇએ.

(૫) અનુસૂચિત જાતિના લોકોને નાના પાયા પર ઉદ્યોગો શરૂ કરવા માટે પ્રોત્સાહન આપવુ જોઇએ. ગુજરાત ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોર્પોરેશન અને એવી બીજી ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપનારી સંસ્થાકીય રચનાઓમા હરિજનો માટે ૭ ટકા રકમ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ શેડ અનામત રાખવા જોઇએ અને હરિજનો માટે નિયોજકત્વની (Enterprenuer) તાલીમ શરૂ કરવી જોઇએ.

(૬) ઉત્તરપ્રદેશની જેમ હરિજન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ સ્થાપવા ઉપર પણ સરકારશ્રીએ વિચાર કરવો જોઇએ. આ (HIE) એચ.આઇ.ઇ.મા હરિજનો જે કામ પેઢી દર પેઢીથી કરતા આવ્યા છે તેવા ઉદ્યોગોને શરૂ કરાવી દેવા જોઇએ. અમારા સર્વેક્ષણ દરમ્યાન એવા ઘણા હરિજન યુવાનો અમને મળ્યા કે જેઓ આવા ઔદ્યોગિક સાહસો કરવા તૈયાર હતા.

(૭) આ ઉપરાંત ઇંટો બનાવવી, પગરખા બનાવવા, અંબર-ચરખા, નેતર અને વાંસકામ, નીરો બનાવવો વગેરે મુખ્ય ગ્રામ્ય ઉદ્યોગો છે. આ ઉદ્યોગો અનુસૂચિત જાતિના લોકોને રોજગારી પૂરી પાડે છે. આવા બધા રોજગારોને ખાદી ગ્રામોદ્યોગ તેમજ રાજ્ય સરકારે સહાય કરવી જોઇએ અને વધુ પ્રોત્સાહન આપવુ જોઇએ.

(૮) સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળ્યુ હતુ કે કેટલાક ગામોમા અને નગરોમા શહેર સુધરાઇમા ભંગી ઝાડુ વાળવાવાળા હોય છે. કામ પ્રમાણે ઝાડુવાળવાની સંખ્યા ઓછી હોય છે એને લીધે ઘણીવાર નોકરી કરતા ભાઇથી જે કામ પુરૂ થઇ શકતુ નથી તે કામ તેને તેના કુટુંબના અન્ય સભ્યોની મદદ વડે કામ કરાવવુ પડે છે. તદુપરાંત આજની મોંઘવારી જોતા તેમના પગારો પણ ઓછા જણાય છે. આથી ભંગી ઝાડુવાળાઓની સંખ્યા વધારવી જોઇએ અને તેમના પગારની તપાસ માટે એક સમિતિ નીમવી જોઇએ.

સહકાર

(૧) ગુજરાત રાજ્યમા સહકારી પ્રવૃત્તિ ઘણા લાંબા સમયથી છે અને વિકાસની વિવિધ કક્ષાઓમાંથી તે પસાર થયેલી છે અને સાચા અર્થમા તે સ્વૈચ્છિક બની છે. અને આ પ્રવૃત્તિ અનેક ક્ષેત્રોમા વિસ્તરી છે. ખાસ કરીને ધિરાણ સહકારી મંડળીઓ, ગ્રાહક સહકારી મંડળીઓ તથા ઉપર જણાવ્યુ તેમ વનઉછેર સહકારી મંડળીઓ વગેરે જેવી સહકારી પ્રવૃત્તિ અનુસૂચિત જાતિના લોકો માટે લાભદાયી છે.

(૨) કોન્ટ્રાકટરો દ્વારા થતુ મજૂરોનુ શોષણ અટકાવવા તથા તેઓ સારુ વેતન મેળવી શકે તે માટે મજૂરો દ્વારા મજૂર સહકારી મંડળીઓ ઊભી કરવી જોઇએ. નાના ખેડૂતો ખેતી ઉત્પાદન વધારવા વધુ સારી ખેતીની પધ્ધતિઓ અપનાવી શકે તે માટે અને તેઓ તેમની આવકમા વધારો કરી શકે તે માટે તેમને સહાય કરવા ખેત સહકારી મંડળીઓ રચવી જોઇએ.

શિક્ષણ

(૧) સર્વેક્ષણમાથી કુલ પુરૂષોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ૫૬ ટકા અને સ્ત્રીઓમા ૩૨ ટકા જોવા મળ્યુ હતું. આમ શિક્ષણની દ્રષ્ટિએ અન્ય સમુદાયની સરખામણીમા હરિજનો પાછળ છે એમ સ્પષ્ટ દેખાઇ આવે છે. શિક્ષિતમા પણ એસ.એસ.સી., સ્નાતક અને અનુસ્નાતક સુધી પહોંચેલ સ્ત્રી-પુરૂષનુ પ્રમાણ ઓછુ છે. ૧૮ જિલ્લામાથી કેટલાક જિલ્લાઓ એવા છે કે જેમા હરિજનો શિક્ષણની દ્રષ્ટિએ ઘણા પાછળ છે. આ જિલ્લાઓમા બીજી દ્રષ્ટિએ પણ હરિજનોની સ્થિતિ તુલનાત્મક રીતે ખરાબ છે. આથી શિક્ષણની પાછળ વધુ ધ્યાન આપવુ જોઇએ. જે જિલ્લામા શિક્ષણનુ પ્રમાણ સામાન્ય કરતા ઓછુ છે તેવા જિલ્લામા ઘનિષ્ઠ શિક્ષણ માટે ઝૂંબેશ ઉઠાવવી જોઇએ.

(૨) પુરૂષો કરતા સ્ત્રીઓમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ ઓછુ છે એવું સર્વેક્ષણ પરથી દેખાઇ આવે છે. હરિજન બહેનો વધુ પ્રમાણમા શિક્ષણ લેતી થાય તે માટે તેમને વધુ પ્રોત્સાહન આપવુ જોઇએ.

(૩) સર્વેક્ષણમા જણાવ્યા મુજબ ૬ થી ૧૪ વર્ષના કુલ ૫૦૮૪૩ બાળકોમાથી ૧૦૫૫૧ એટલે કે ૨૦.૭૫ ટકા બાળકો શાળામા

આવતા નથી. આમ તમામ પ્રયત્નો કરવા છતા ૬ થી ૧૪ વયજૂથના તમામ બાળકોને શાળામા લાવવાનુ ઘણુ મુશ્કેલ છે. શિક્ષણ પરત્વેની આ ઉદાસીનતા માટે આર્થિક સ્થિતિ મુખ્યત્વે જવાબદાર છે. આથી બાળકોમા શિક્ષણની ભૂખ જાગે તે માટે દરેક ગામના હરિજન બાળકો માટે આંગણવાડી અને બાલવાડી રાખવી જોઇએ.

(૪) શાળાથી વંચિત બાળકો માટે અશાલેય તથા ઔપચારિકેતર શિક્ષણ કેન્દ્રો ખોલવા જોઇએ અને શિક્ષિત બેરોજગાર યુવકોને આ કાર્યક્રમ હાથ ધરવા પ્રવૃત્ત કરવા જોઇએ.

(૫) સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળ્યુ હતુ કે હરિજન બાળકો ખાસ કરીને ગણિત, વિજ્ઞાન અને અંગ્રેજી જેવા વિષયોમા નબળા હોય છે. આવા નબળા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉનાળાની રજાઓમા ખાસ શિક્ષણ વર્ગો શરૂ કરવા જોઇએ. કેટલાક હરિજન વિદ્યાર્થીઓ માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક અને કોલેજ કક્ષાએ તેમના અભ્યાસ માટે પાઠ્યપુસ્તકો ખરીદવા માટે શક્તિમાન નથી. જરૂરિયાતવાળા વિદ્યાર્થીઓને પાઠ્યપુસ્તકો મફત આપવાની વ્યવસ્થા કરવી જોઇએ.

(૬) આમ એકંદરે જોઇએ તો અનુસૂચિત જાતિના લોકોમા શિક્ષણનુ પ્રમાણ એટલુ ઓછુ છે કે સરકારી પ્રયત્નોની સાથે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ દ્વારા અને હરિજનોના પોતાના દ્વારા અથાગ પ્રયત્નો નહીં થાય તો આ પ્રશ્નનો સંતોષકારક હલ ૫૦ વર્ષ સુધી પણ આવે એવો નથી. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને હરિજનોના સ્વપ્રયત્નો જે ચાલુ હોય તેને પ્રોત્સાહિત કરવી, આવશ્યકતા પ્રમાણે નવીન સંસ્થાઓ અને હરિજનોના સ્વપ્રયત્નોને શરૂ કરાવવા આ માટે કોમ્પોનન્ટ પ્લાનમા અંત:સ્થિત વ્યવસ્થા કરી દેવી જોઇએ.

ઔષધકીય મદદ

(૧) સર્વેક્ષણમા મહાવ્યાધિની પીડાના ઘણા કિસ્સાઓ જોવા મળયા છે. આવા દર્દીઓને સમયસર સારવાર તેમજ આર્થિક મદદ મળવી જોઇએ.

(૨) અંત્યોદય યોજના કાર્યક્રમ હેઠળ સમાજ કલ્યાણ અને આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ દ્વારા વૃધ્ધ વ્યક્તિને પેન્શન આપવાની યોજના છે. તપાસ દરમ્યાન જાણવા મળ્યુ હતુ કે ઘણા કિસ્સાઓમા વૃધ્ધ માટેનુ પેન્શન પણ આપવામા આવતુ નથી અને આ અંગે કોઇ જવાબ પણ આપતુ નથી.

સર્વેક્ષણ પરથી જાણવા મળે છે કે ખોડખાપણવાળા બાળકોની સંખ્યા પણ વધુ છે. ખોડખાપણવાળા બાળકોના મા-બાપને આર્થિક બોજો ન પડે તથા ખોડખાપણવાળાની સુચારુ સંભાળ લેવાય તથા પોતાની મેળે કંઇ કરતા થાય એ માટે તેવા બાળકોને જે તે સ્કૂલમા દાખલ કરી દેવા જોઇએ. આના માટે હરિજન મા-બાપોને સમજાવવા જોઇએ અને આ બાળકોને તેની સંસ્થામા જલ્દીથી ભરતી કરાવી દેવા જોઇએ.

વહીવટ વિષયક સુઝાવો

ખાસ અંગભૂત યોજનાની વર્ષવાઇઝ જોગવાઇ ખર્ચ ·

(૧) રાજ્ય સરકારે ૧૯૭૯-૮૦ ના વર્ષ દરમ્યાન સામાન્ય સેકટરમાથી ૯.૦૬ કરોડ જોગવાઇ સાથે પ્રથમ ખાસ અંગભૂત યોજના ઘડી હતી. ૧૯૮૦-૮૧ વર્ષ દરમ્યાન કુટુંબલક્ષી જરૂરિયાતો પર આધારિત કાર્યક્રમ પર ભાર મૂકવા સાથે જોગવાઇ વધારીને રૂા. ૨૩.૮૭ કરોડની કરવામા આવી હતી. ૧૯૭૯-૮૦ ના વર્ષ અંતે ૫.૦૬ (૫૫.૮૮ ટકા) કરોડ ખર્ચાયા હતા. જ્યારે ૧૯૮૦-૮૧ ના વર્ષ અંતે રૂા. ૧૩.૫૧ કરોડા ખર્ચાયા હતા. ૧૯૮૧-૮૨ ના વર્ષ માટે ભારત સરકાર દ્વારા ૩૦.૫૩ કરોડની ખાસ અંગભૂત યોજનાની જોગવાઇ મંજૂર થઇ હતી. તેમાથી ૨૪.૭૮ કરોડની જોગવાઇ અંકિત કરવામા આવી હતી. ૧૯૮૨-૮૩ ના વર્ષ માટે રૂા. ૨૬.૫૨ કરોડની જોગવાઇ રાખવામા આવી છે. આ આંકડાઓ પરથી જણાય છે કે અગાઉના બે વર્ષમા જે ખર્ચની જોગવાઇ હતી તેમાથી લગભગ ૫૦ ટકા જેટલા નાણા ખર્ચાયા હતા. આમ ૫૦ ટકા જેટલી રકમ વણવપરાયેલી રહી હતી. ખાસ અંગભૂત યોજનાની વર્ષવાર જોગવાઇ અને ખર્ચ પરિશિષ્ટ-૩૪ મા આપી છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૪ ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૯. ગ્રામ વિકાસ માટે ખાસ કાર્યક્રમો:							
	૯.૧ રાષ્ટ્રીય ગ્રામ રોજગાર કાર્યક્રમ	--	-	-	-	૪૫.૦૦	૪૫.૦૦
	૯.૨ નાના ખેડુતોની વિકાસ એજન્સી / નાના ખેડૂતો અને ખેત મજૂરો	૮.૯૦	૮.૩૯	૫૦.૪૦	'	-	-
	૯.૩ અનાવૃષ્ટિપાત્ર વિસ્તાર કાર્યક્રમ	૨.૧૦	અપ્રાપ્ય	૬૪.૩૦	૦.૮૮	૧૮.૦૦	૧૮.૦૦
	૯.૪ સંકલિત ગ્રામ વિકાસ કાર્યક્રમ	-	-	૭૦.૦૦	૭૦.૦૦	૭૨,૦૦	૭૨.૦૦
	૯.૫ અંત્યોદય	૩૫.૦૦	૧૦.૧૮	૩૪.૦૦	૨૦.૦૬	૧૫.૦૦	૧૫.૦૦
	૯.૬ પટક કક્ષાએ આયોજન	૫૦.૦૦	અપ્રાપ્ય	૧૧૦.૦૦	૯.૭૬	-	-
	૯.૭ સ્થાનિક વિકાસ કાર્યો	૨૫.૦૦	અપ્રાપ્ય	૩૪.૦૦	૫.૯૧	૧૬.૩૦	૧૬.૩૦
	૯.૮ અભિનવ ગ્રામ નિર્માણ	૧૭.૫૦	૩.૭૧	૩૫.૦૦	૧૦.૪૩	૭૫.૦૦	૭૫.૦૦
	૯.૯ મોસમ સિવાયના ગામમાં બેરોજગારી અંગે કાર્યક્રમો	૨૦.૦૦	અપ્રાપ્ય	૨૦.૦૦	-	૧૨.૦૦	૧૨.૦૦
૧૦ સહકાર		૦.૫૦	૦.૪૧	૫૭.૭૮	૬૯.૬૪	૬૦.૬૩	૬૦.૬૩
૧૧ સિંચાઇ		-	-	-	-	૪૨૫.૦૦	-
૧૨ વિજળી વિકાસ		૧૧૫.૦૦	અપ્રાપ્ય	૪૦૦.૦૦	૨૯૪.૩૬	૪૦૦.૦૦	૨૫૦.૦૦

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૩૪

ખાસ અંગભૂત યોજનાની વર્ષવાર જોગવાઇ અને ખર્ચ

(રૂ.લાખમાં)

ક્રમ નં.	સેક્ટર / પેટા સેક્ટર	વર્ષ ખાસ અંગભૂત યોજનાની જોગવાઇ	ખર્ચ	ખાસ અંગભૂત યોજનાની જોગવાઇ (ભારત સરકાર દ્વારા મંજૂર થયેલ)	ખર્ચ	ખાસ અંગભૂત યોજનાની જોગવાઇ (ભારત સરકાર દ્વારા મંજૂર થયેલ)	અપેક્ષિત ખર્ચ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
ખેતી અને સંલગ્ન સેવાઓ :							
૧.	પાક વ્યવસ્થા	૧૫.૬૦	૬.૦૯	૧૧૫.૯૫	૨૦.૮૭	૫૧.૫૩	૫૧.૫૩
૨.	જમીન સુધારા	૧૫.૦૦	૧.૮૩	૧૧.૨૦	૬.૩૩	૧૩.૦૦	૧૩.૦૦
૩.	નાની સિંચાઇ	૮.૦૦	૫.૧૬	૧૦૦.૦૦	૧૦૧.૧૧	૧૩૫.૧૯	૧૩૫.૧૯
૪.	ભૂમિ સંરક્ષણ	૧૫.૦૦	૬.૧૫	૨૬.૦૦	૭.૮૫	૨૯.૦૦	૨૯.૦૦
૫.	સિંચાઇ વિસ્તાર વિકાસ	-	-	૧૫.૦૦	અપ્રાપ્ય	૩૦.૦૦	૩૦.૦૦
૬.	પશુપાલન	૭.૧૦	૨.૭૩	૫૦.૦૦	૧૬.૩૨	૨૦.૫૦	૨૦.૫૦
૭.	સમૂહ વિકાસ અને પંચાયતો	૦.૮૫	૦.૯૭	-	-	-	-
૮.	વન	-	-	-	-	૨.૦૦	૨.૦૦

ચાલુ....

પરિશિષ્ટ - ૩૪

ચાલુ....

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૩	ગ્રામ અને નાના ઉદ્યોગો	૧૮૨.૦૦	૧૩૯.૧૮	૨૫૨.૦૦	૧૫૬.૮૨	૨૫૨.૦૦	૨૫૨.૦૦
૧૪	માર્ગો અને પુલ	-	અપ્રાપ્ય	૨.૦૦	૫.૦૭	૧૦.૦૦	૧૦.૦૦
	સામાજિક અને સમૂહ સેવાઓ :						
૧૫	શિક્ષણ	૧૯.૦૪	૧૨.૨૦	૪.૯૬	૩.૭૮	૧૪.૦૦	૧૪.૦૦
૧૬	તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય	૨.૪૫	અપ્રાપ્ય	-	-	-	-
૧૭	સમાજલક્ષી ઉત્પાદક સામગ્રી	-	-	-	-	૧૫.૦૦	૧૫.૦૦
૧૮	ગટર : પાણીનો નિકાલ અને પાણી પુરવઠો (ગ્રામ પાણી પુરવઠો)	૯૦.૦૦	અપ્રાપ્ય	૧૧૦.૦૦	૫.૫૨	૧૩૫.૦૦	૧૩૫.૦૦
૧૯	ગૃહનિર્માણ	૬૬.૯૦	૩૪.૬૬	૧૮૧.૯૬	૪૯.૮૬	૨૦૧.૯૬	૨૦૧.૯૬
૨૦	શહેરી વિકાસ	૧૮.૫૫	અપ્રાપ્ય	૧૩.૧૦	૧૫.૮૩	૧૬.૦૦	૧૬.૦૦
૨૧	મજૂર અને મજૂર કલ્યાણ	૩૧.૦૦	૮૯.૫૮	૧૭.૨૦	૧૫.૫૨	૩૩.૬૮	૩૩.૬૮
૨૨	પછાતવર્ગોનું કલ્યાણ	૧૫૫.૬૪	૨૬૨.૫૬	૫૯૮.૮૪	૪૫૬.૯૩	૬૦૦.૦૦	૬૦૦.૦૦

ચાલુ.....

પરિશિષ્ટ - ૩૪

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૨૩	સામાજિક કલ્યાણ	૧.૦૮	૨.૬૨	૦.૦૫	૦.૦૫	૦.૧૮	૦.૧૮
૨૪	પોષણ	૧૦.૦૦	અપ્રાપ્ય	૧૪.૦૦	૯.૦૦	૩૧.૦૦	૩૧.૦૦
૨૫	વિકેન્દ્રિત જિલ્લા આયોજન	-	-	-	-	૩૨૪.૯૨	૩૨૪.૯૨
	કુલ સરવાળો	૮૦૬.૨૧	૫૦૬.૪૩ (૫૫.૮૮)	૨૩૮૭.૭૪ X	૧૩૫૧.૯૩ (૫૬.૬૧)	૩૦૫૩.૯૯ +	૨૪૭૮.૯૯ (૮૧.૧૭)

નોંધ : માહિતી શૂન્ય છે.

અપ્રાપ્ય : માહિતી પ્રાપ્ય નથી.

૧ : સંકલિત ગ્રામ વિકાસમાં ૯.૪ નો સમાવેશ કરાવેલ છે.

X : ભારત સરકાર દ્વારા જણાવ્યા પ્રમાણે રૂ.૧.૨૭.૫૮ કરોડના સૂચિત જોગવાઇ રૂ.૧.૨૩.૮૭ કરોડ સુધી ઘટાડવામાં આવી છે.

\+ : ભારત સરકાર દ્વારા જણાવ્યા પ્રમાણે રૂ.૧.૩૪.૫૦ કરોડની સૂચિત જોગવાઇ રૂ.૧.૩૦.૫૩ કરોડ સુધી ઘટાડવામાં આવી છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૪

ચાલુ....

(રૂ.લાખમાં)

ક્રમ	સેકટર	ખાસ કેન્દ્રીય સહાયની ફાળવણી			
		૧૯૭૯-૮૦	૧૯૮૦-૮૧	૧૯૮૧-૮૨	૧૯૮૨-૮૩ (સૂચિત)
૧	૨	૩	૪	૫	૬
૧.	ખેતી અને સંલગ્ન સેવાઓ	-	૮૦.૦૦	૪૦.૫૦	૫૮.૦૦
૨.	વિજળી વિકાસ	-	૨૫.૦૦	૧૦.૦૦	-
૩.	ગ્રામ અને નાના ઉદ્યોગો	-	૫૦.૦૦	૯૬.૦૦	૧૨૦.૦૦
૪.	સામાજિક અને સમૂહ સેવાઓ	૨૯.૦૦ X	૬૦.૦૦	૯૩.૭૧	૮૦.૦૦
		૨૯.૦૦	૨૧૫.૦૦	૨૪૦.૨૧	૨૫૮.૦૦

નોંધ :- માહિતી શૂન્ય છે.

X = અનુસૂચિત જાતિ આર્થિક વિકાસ નિગમ.

આમ આટલી મોટી રકમ વણવપરાયેલી ન રહી જાય તે ખાસ જોવું જોઇએ અને યોજનાના કાર્યક્રમો પાછળ રકમ ખર્ચાય અને તેનો અમલ થવો જોઇએ. ખાસ અંગભૂત યોજના હેઠળ કાર્યક્રમોના અસરકારક અમલ માટે દેખરેખ નિયંત્રણ પર જેટલો ભાર મૂકાએ તેટલો ઓછો છે. રાજ્ય સરકારે જિલ્લા કક્ષાએ ખાસ અંગભૂત યોજના હેઠળ કાર્યક્રમોના સંકલન તથા દેખરેખ નિયંત્રણ માટે જિલ્લા પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારી વર્ગ-૧ ની જગ્યાઓ ઉભી કરી છે. આ અધિકારીઓ દ્વારા વિકાસ કાર્યક્રમોનો અમલ ત્વરિત થાય તે જોવું જોઇએ.

(૨) ખાસ અંગભૂત યોજના હેઠળ જે કઇ યોજનાઓનો અમલ કરવાનો હોય તે પહેલા તેમના પ્રતિનિધિઓનો સંપર્ક સાધી ચર્ચા કરી અમલ કરવો જોઇએ. જેથી તેમને માટે જે કઇ કરવામાં આવે તે બર આવે અને સરકારશ્રીએ તેમના પાછળ કરેલ ખર્ચનું મૂલ્ય અંકાય. તેમને માટેની વિકાસ યોજના તેમને સાથે રાખીને જ ઘડવી જોઇએ.

(૩) અમોને સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળયું હતું કે તેમને માટે જે યોજનાઓ ઘડવામાં આવી છે તેનો અમલીકરણ થાય છે ત્યારે કયાંક ગેરરીતિઓ થાય છે. નિગમના ફોર્મ ભરવાની શરૂઆતથી સહાય પહોંચે ત્યાં સુધી પૈસા પડાવવામાં આવે છે. એવું જાણવા મળયું હતું. એક જિલ્લાના અમારા પ્રવાસ દરમ્યાન જાણવા મળયું કે એક ગામમાં કેટલીક અનુસૂચિત જાતિની બહેનોને ખજૂરીના પાના-માંથી ઝાડુ બનાવવા માટે સહાય આપવામાં આવી હતી, પરંતુ ખરેખર જે સહાયની રકમ મળવી જોઇએ તેનાથી ઓછી રકમ મળી હતી. આ સિવાય અનેક કિસ્સાઓ અમને જોવા, સાંભળવા મળયા હતા. આવા કિસ્સાઓ ન બને તે માટે સતર્કતા વર્તવી અને સખતાઇથી કામ લેવું.

(૪) અમારા સર્વેક્ષણ દરમ્યાન જાણવા મળયું હતું કે ગામકક્ષાએ તાલુકાકક્ષાએ અને જિલ્લાકક્ષાએ અંગભૂત યોજનાનો કાર્યક્રમ સારી રીતે ચાલે છે, અને અધિકારીઓ આ કાર્યક્રમના લાભો સમાજના લોકોને ઝડપથી મળે તે જોવા માટે હરહંમેશ ઉત્સુક હોય છે. અધિકારીઓના તેમજ લાભકર્તાઓનો જેની સાથે સીધો સંપર્ક એવા

માનદ્ પ્રચારકો ભાઇઓ પણ અનુસૂચિત જાતિના લોકોને જે તે કાર્યક્રમ હેઠળ સહાય મળે છે તે અપાવી આપવામા સારી રીતે મદદરૂપ બને છે. એવુ અમને અમારા સર્વેક્ષણ દરમ્યાન અનુસૂચિત જાતિના આગેવાનો પાસેથી પણ જાણવા મળયુ હતુ. આમ છતા આટલા મોટો કાર્યક્રમ કે જેમા ઘણા નાણા ખર્ચવાના હોય ત્યારે ગામ સ્તરના લાભાર્થીઓની સાકળ માત્ર એક માનદ્ પ્રચારક છે. જેની પોતાની સ્થિતિ કાયમી નથી. આ સિવાય લાભિતોનો જિલ્લા પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારી સાથે કોઇ સીધો સબધ નથી. આથી આટલા મોટા કાર્યક્રમોનો અમલ સારી રીતે થાય તે માટે તાલુકા કક્ષાએ અને જિલ્લાકક્ષાએ આદિવાસી વિસ્તાર પેટા યોજનાની જેમ વ્યવસ્થિત માળખુ ગોઠવવુ જોઇએ.

(૫) તપાસ દરમ્યાન જાણવા મળયુ હતુ કે હજુ પણ અમુક ગામોમા તેમને અસ્પૃશ્ય ગણી તેમની સાથે ન છાજે તેવો વ્યવહાર કરવામા આવે છે. તેમને કૂવા પરથી પાણી ભરવા દેવામા નથી આવતુ. હોટલો અને લોજમા પ્રવેશ આપવામા આવતો નથી. હોટલોમા તેમને માટેના ચા પીવાના કપ-રકાબી જુદા રાખવામા આવે છે. કેટલાક દુકાનદારો તેમને દૂર ફેંકીને વસ્તુઓ આપે છે. રાજયમા અસ્પૃશ્યતા અગેનો અનેક કાયદાઓ હોવા છતા તેનો અમલ કડક રીતે થતો નથી. કાયદાનો અમલ કડક રીતે કરવો જોઇએ. આથી એવા સ્થાનો (જે હવે ઓછા છે અને ઓછા થતા જાય છે) ત્યાના સવર્ણ પ્રજાઓના લોકશિક્ષણનુ કામ પણ કરવુ જોઇએ જેથી લોકોને પણ થાય કે એમની હરિજન પ્રત્યેની વર્તણૂક અન્યાય છે અને એમને પોતાને પણ હાનિકર્તા છે.

(૫) ખાસ અગભૂત યોજના હેઠળ ૧૯૮૦-૮૧ મા ૨૮૫ ગામોમા અને ૧૯૮૧-૮૨ મા ૩૧૬ ગામોમા મોજણી કરવામા આવી હતી. અગભૂત યોજનાનો આ બધા ગામોમા અમલ થયો છે કે નહી? જો યોજનાનુ અમલીકરણ થયુ હોય તો તેનુ મૂલ્યાકન કરવુ જોઇએ. આમ તેમના માટે જે કઇ યોજનાઓ અમલમા મૂકવામા આવી છે તેનુ દર વર્ષે મૂલ્યાકન કરવુ જોઇએ. આવા મૂલ્યાકન અભ્યાસની જવાબદારી ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ સચાલિત આદિવાસી સશોધન અને તાલીમ

કેન્દ્રમા જે "હરિજન સેલ" પ્રસ્થાપિત કર્યો છે તે દ્વારા હાથ ધરાય તે ઉચિત છે.

(૬) સામાન્ય પ્રજામા એક એવી છાપ જોવા મળે છે કે સરકારશ્રી યોજનાઓ સારી ઘડે છે, તે માટે નાણાની ફાળવણી પણ યોગ્ય રીતે કરવામા આવી હોય છે તેમ છતા તેનો અમલ બરાબર થતો નથી. જેથી યોજના અમલીકરણના તબકકે નિષ્ફળ જાય છે. આથી રાજય સરકારે અગભૂત યોજના હેઠળના વિકાસ કાર્યક્રમોનુ કોઇપણ એક જિલ્લાના પાચ ગામોનુ પ્રાયોગિક ધોરણે અમલીકરણનુ કામ કોઇ સારી સસ્થાઓને સોપવુ જોઇએ.

oooooooo

પરિશિષ્ટ - ૧

રાજકોટ જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	રાજકોટ	બેડી	૨૯૭
૨	જસદણ	ભાડલા	૩૩૯
૩	લોધીકા	ચાંદલી	૩૦૬
૪	કોટડા-સાંગાણી	કોટડા-સાંગાણી	૩૧૬
૫	ગોંડલ	મોવૈયા	૩૮૭
૬	"	સુલતાનપુર	૪૨૯
૭	જેતપુર	ગુડાલા મોટા	૩૦૫
૮	"	જેતપુર	૯૩૮
૯	"	આરબ ટીંબડી	૨૮૬
૧૦	ધોરાજી	ઝાંઝમેર	૨૮૨
૧૧	"	ભુખી	૩૩૪
૧૨	"	પીપળીયા	૨૮૬
૧૩	"	ધોરાજી	૨૦૫૦
૧૪	ઉપલેટા	ઉપલેટા(ગ્રામ્ય)	૨૮૦
૧૫	"	ભાયાવદર	૧૦૫૧
૧૬	"	ખારચીયા	૩૧૯
૧૭	"	દુનીયાની	૨૮૧
૧૮	"	વરજનીયાતા	૨૮૮
૧૯	ઝાંઝકડોરણા	ચીત્રાવડ	૨૯૭
૨૦	"	ખાટલી	૨૬૮

વલસાડ જિલ્લો

૧	વલસાડ	અબરામા	૯૬૫
૨	"	લીલપુર	૩૨૧
૩	પારડી	વાપી	૪૮૯
૪	ઉમરગામ	ખતલવાડા	૭૦૮
૫	"	દેહરી	૭૮૧
૬	ગણદેવી	બીલીમોરા	૧૯૩૬

સુરેન્દ્રનગર જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	લીંબડી	સીઆલી	૬૯૬
૨	"	બલાલ	૩૩૪
૩	"	કતારીયા	૩૬૫
૪	"	રસકા	૩૭૨
૫	"	કારેલ	૩૫૪
૬	"	બોરાણા	૪૦૬
૭	ચોટીલા	ધાનગઢ	૨૩૪૨
૮	મુળી	સરલા	૩૦૫
૯	"	તીકર	૩૦૬
૧૦	સાયલા	સાયલા	૧૦૩૪
૧૧	ધાંગધ્રા	ધાંગધ્રા	૨૯૧૨
૧૨	"	ગુજારવાડી	૩૮૫
૧૩	"	માલવણ	૩૩૩
૧૪	હળવદ	ધનાલા	૨૫૧
૧૫	ડસાડા	ઝાદીયાણા	૪૦૦
૧૬	"	અદરીયાના	૭૧૪
૧૭	"	નાગવાડા	૩૪૭
૧૮	"	સાદા	૩૪૩
૧૯	"	વડગામ	૫૫૪
૨૦	લખતર	નાની અંબવાડીયા	૨૭૨
૨૧	"	લીલાપુર	૩૩૭
૨૨	વઢવાણ	વેલાવદર	૨૭૧
૨૩	"	કટુડા	૩૭૧
૨૪	"	ભદરેસી	૨૭૩
૨૫	"	મેમકા	૩૫૩
૨૬	"	ગુદાયાલા	૨૫૫
૨૭	"	બલદાના	૨૬૦
૨૮	"	વડોદ	૩૦૭
૨૯	"	તુરા	૩૨૭

જૂનાગઢ જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	જૂનાગઢ	બીલખા	૩૯૦
૨	"	ઇ-નગર	૨૯૨
૩	"	દોલતપુર	૨૭૫
૪	"	માજેવડી	૨૮૧
૫	વથલી	ધુધસર	૮૦૯
૬	"	સતાલપુર	૩૮૦
૭	"	કજલીયાલા મોટા	૩૨૨
૮	મેદરડા	દતરાણા	૨૫૬
૯	ભેસાણ	ભેસાણ	૩૬૬
૧૦	પોરબદર	સાંગડા	૩૦૭
૧૧	"	બખારા	૩૧૫
૧૨	"	દેગામ	૨૭૭
૧૩	"	બોખીરા	૩૦૩
૧૪	"	ખપુત	૩૨૩
૧૫	"	પોરબદર	૩૬૬૧
૧૬	રાણાવાવ	અમરદાદ	૪૭૫
૧૭	માણાવદર	ઇંદ્રા	૨૫૪
૧૮	"	લીંબુડા	૨૬૦
૧૯	"	પાજોડ	૩૮૪
૨૦	"	નકરા	૨૯૦
૨૧	"	ખાડીયાદ	૩૪૭
૨૨	કુતીયાણા	ઇસવરીયા	૩૯૩
૨૩	"	રોધાડા	૨૮૮
૨૪	માંગરોળ	આંતરોલી	૨૫૭
૨૫	"	ઝારીયાવાડા	૨૭૧
૨૬	વેરાંવળ	સીદોકર	૨૭૯
૨૭	"	વડોદરા--દોડીયા	૨૮૭
૨૮	"	અદરી	૨૯૧
૨૯	"	દારી	૩૪૧
૩૦	"	નાવદરા	૨૫૮

... ચાલુ.

જૂનાગઢ ચાલુ

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૩૧	ઉના	ગણેદા	૨૯૨
૩૨	"	ગારોલ	૨૭૧
૩૩	"	મોઢા	૩૦૮
૩૪	"	સીમાર	૨૭૮
૩૫	માળીયા	ભદુરા	૨૮૨
૩૬	"	સમઢીયાળા	૨૮૦
૩૭	"	માળીયા	૨૬૭
૩૮	કેશોદ	મધરવાડ	૨૫૨
૩૯	"	અગતરાઇ	૩૫૧
૪૦	"	પીપળી	૨૮૭
૪૧	"	ખામીદાણા	૩૦૨
૪૨	"	મોવાણા	૨૯૫

જામનગર જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	જામનગર	લાખાબાવળ	૩૭૧
૨	"	વથલી	૨૯૨
૩	ધ્રોળ	ગોલીતા	૨૮૩
૪	જોડીયા	અમરાણા	૩૩૨
૫	"	જોડીયા	૨૬૨
૬	કાલાવડ	સીઆંગ	૩૦૫
૭	"	મકાજી-મેઘપાર	૨૫૧
૮	"	કાલાવડ	૨૬૮
૯	લાલપુર	લાલપુર	૫૯૫
૧૦	"	ખડભાણાના	૩૦૪
૧૧	ખંભાળીયા	ખંભાળીયા	૯૮૮
૧૨	કલ્યાણપુર	ભાટીયા	૨૫૪
૧૩	જામ-જોધપુર	જામ-જોધપુર	૬૮૭

ખેડા જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	નડિયાદ	નડિયાદ	૪૯૪૭.
૨	"	મરીડા	૩૪૨
૩	"	ભાનેર	૩૨૭
૪	"	અલીના	૩૪૭
૫	"	વડતાલ	
૬	કપડવંજ	તોરણા	૪૭૧
૭	"	અનારા	૨૮૨
૮	"	આંતરસુબા	૨૭૪
૯	મહેમદાવાદ	વાંથવળી	૩૮૫
૧૦	"	સખેજ	૩૮૩
૧૧	"	લાલી	૩૬૧
૧૨	માતર	રઢુ	૮૬૯
૧૩	"	માતર	૬૦૧
૧૪	"	નવાનપુર	૩૫૭
૧૫	"	નાયકા	૨૮૭
૧૬	આણંદ	આણંદ	૧૧૩૩
૧૭	"	વડોદ	૩૧૯
૧૮	"	પણસોરા	૩૧૯
૧૯	"	ચીખોદ્રા	૩૩૩
૨૦	"	સારસા	૬૯૬
૨૧	"	મોગરી	૩૫૦
૨૨	ઠાસરા	પાલી	૮૨૦
૨૩	"	ડાકોર	૬૯૧
૨૪	"	કુણી	૪૮૧
૨૫	બાલાસીનોર	બાલાસીનોર	૧૮૬૫
૨૬	"	સરાડીયા	૩૩૩
૨૭	પેટલાદ	સોજિત્રા	૭૮૮
૨૮	"	[illegible]ાંગા	૪૮૭
૨૯	"	રામોલ	૩૯૮
૩૦	"	મલાતજ	૨૮૨

...ચાલુ.

ખેડા જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૩૧	પેટલાદ	કાસોર	૩૬૭
૩૨	"	આસી	૩૯૮
૩૩	"	દેવા વાટા	૩૮૧
૩૪	ખંભાત	ખંભાત	૩૪૯૬
૩૫	"	ગોલાણા	૫૬૯
૩૬	"	ઉંદેલ	૪૮૨
૩૭	"	વટાદરા	૪૪૫
૩૮	"	વડગામ	૩૫૨
૩૯	"	ખડા	૩૫૦
૪૦	"	ચીતરવાડા	૩૧૫
૪૧	"	જલસણ	૩૩૭
૪૨	બોરસદ	બોરસદ	૧૨૩૪
૪૩	"	ભાદરણ	૯૩૭
૪૪	"	રાસ	૪૧૮
૪૫	"	પામોલ	૪૦૮
૪૬	"	આસોદર	૪૨૮
૪૭	"	વાસણા(બોરસદ)	૩૯૬
૪૮	"	ઝારોલા	૩૨૮

ભાવનગર જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	પાલીતાણા	પાલીતાણા	૧૧૯૦
૨	ઉમરાળા	ઉમરાળા	૩૯૨
૩	"	મોટા-સૂરકા	૨૫૩
૪	શિહોર	શિહોર	૫૫૩
૫	ગઢડા	ગઢડા રાજપરા	૫૪૭
૬	વલભીપુર	વલભીપુર	૩૬૨
૭	ગારીયાધાર	સાતપાડા	૨૫
૮	"	ગારીયાધાર	૬૪
૯	બોટાદ	બોટાદ	૨૨૮૨
૧૦	સાવરકુંડલા	સાવરકુંડલા	૧૮૯૧

અમદાવાદ જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	અમદાવાદ શહેર	સરખેજ	૮૫૮
૨	"	દાણીલીમડા	૧૩૧૬
૩	ધોળકા	આંબલીયારા	૬૫૭
૪	"	જલાલપુર(વજીફા)	૫૬૮
૫	"	વાસણા-કેલીયા	૯૦૫
૬	"	સરોડા	૫૩૬
૭	"	ચંડીસર	૫૧૬
૮	"	સહીજ	૫૫૩
૯	"	કોઠ	૯૧૩
૧૦	"	આંબારેલી	૬૧૪
૧૧	"	વાલથેરા	૪૮૨
૧૨	"	સાંઘરજ	૬૮૨
૧૩	""	પાલડી	૨૫૦
૧૪	"	ઈંગોલી	૨૫૮
૧૫	સાણંદ	સાણંદ	૨૦૭૫
૧૬	"	નીધારદ	૩૫૭
૧૭	"	બોળ	૩૨૯
૧૮	"	મકોલ	૩૬૩
૧૯	"	ગોરજ	૩૦૨
૨૦	"	ઇયાવા	૩૨૩
૨૧	"	મોડાસર	૨૯૯
૨૨	"	આદેજ	૩૦૨
૨૩	ધંધુકા	ભડીયાદ	૩૮૯
૨૪	"	આખેમપુર	૩૫૭
૨૫	"	સરવાલ	૩૬૦
૨૬	"	મોટા તરાડીયા	૩૫૦
૨૭	"	બાજરડા	૩૧૭
૨૮	"	ધંધુકા	૧૩૦૦

અમદાવાદ જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૨૯	વિરમગામ	માંડલ	૧૨૧૭
૩૦	"	સચણા	૩૯૮
૩૧	"	સુવાળા	૩૬૮
૩૨	"	દાલોદ	૩૪૭
૩૩	"	વથાલ	૩૩૪
૩૪	દહેગામ	વાસણા-ચૌધરી	૨૬૯
૩૫	"	લીહોડા	૨૭૭
૩૬	દસક્રોઇ	બારેજા	૧૦૭૫
૩૭	"	વટવા	૭૧૭
૩૮	"	નાંદેજ	૪૩૯
૩૯	"	મહીજડા	૩૯૭
૪૦	"	ગીરમથા	૩૭૩
૪૧	"	લાંભા	૩૫૯
૪૨	"	પાલડી કંકજ	૩૪૨
૪૩	"	શીલજ	૩૩૬

કચ્છ જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	ભૂજ	ભૂજ	૧૬૨૪
૨	"	નારણપુરા	૪૫૧
૩	"	બાલદીયા	૩૭૯
૪	માંડવી	માંડવી	૧૮૭૧
૫	"	ગાઢીસા	૩૨૪
૬	"	ગોધરા	૩૧૭
૭	મુંદ્રા	નાના-કળાયા	૩૨૯
૮	"	ગુદાલા	૩૨૫
૯	"	મોટા કળાયા	૨૮૯
૧૦	અંજાર	ખેડૂઇ	૪૯૯
૧૧	ભચાઉ	ભચાઉ	૬૨૧
૧૨	"	અઢોઇ (પોરાકચાર)	૫૦૨

...ચાલુ.

કચ્છ જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧૩	રાપર	રાપર	૭૨૪
૧૪	"	કામેર	૨૯૧
૧૫	"	રાવ મોતી	૨૬૩
૧૬	નખત્રાણા	નેત્રા	૩૩૮
૧૭	"	વડવા-કંથાવલ	૩૦૬
૧૮	"	નખત્રાણા	૨૮૨
૧૯	અબડાસા	વરડીયા	૩૩૧
૨૦	"	ડુમરા	૨૬૪

વડોદરા જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	વડોદરા	કોયલી	૪૨૪
૨	"	દુમાડ	૩૮૫
૩	"	ગોત્રી	૩૮૧
૪	"	સેવાસી	૩૫૧
૫	"	મકરપુરા	૪૦૬
૬	પાદરા	પાદરા	૧૦૨૦
૭	"	ધાયજ	૩૯૫
૮	"	ડબકા	૩૮૬
૯	"	સાધી	૩૯૦
૧૦	સાવલી	વાંકાનેર	૩૦૮
૧૧	"	ભાદરવા	૨૬૨
૧૨	"	મજુસર	૨૭૮
૧૩	"	રાણીયા	૩૯૨
૧૪	કરજણ	હાદોદ	૨૫૬
૧૫	"	મીંયાગામ	૩૨૦
૧૬	ડભોઇ	વાંદરા	૨૫૬
૧૭	"	કાંદધારા	૨૫૯
૧૮	"	થુવાવી	૨૫૩
૧૯	વાઘોડિયા	વાઘોડિયા	૬૦૦

... ચાલુ.

વડોદરા જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૨૦	સીનોર	સાધલી	૩૫૭
૨૧	"	માલસર	૨૫૪
૨૨	છોટાઉદેપુર	તેજગઢ	૪૧૬
૨૩	"	પાનવડ	૩૬૩
૨૪	સંખેડા	પીપલસઠ	૨૫૦
૨૫	"	વડેલી	૨૫૧
		ગાંધીનગર જિલ્લો	
૧	ગાંધીનગર	છાલા	૨૬૨
૨	"	અડાલજ	૨૯૩
૩	"	ગાંધીનગર	૧૯૮૩
		અમરેલી જિલ્લો	
૧	અમરેલી	મોનપુર	૩૨૧
૨	"	સારંભાડા	૩૦૩
૩	લાઠી	દામનગર	૪૬૧
૪	બાબરા	બાબરા	૩૫૪
૫	કુકાવાવ-વાડીયા	બારવલાબાવલ	૨૮૭
૬	"	કુકાવાવ-મોટી	૩૪૬
૭	"	માવજીંઝા	૨૯૫
૮	જાફરાબાદ મહાલ	નાગેશ્રી	૪૦૭
૯	ખાંભા મહાલ	સાંભડીયાલા મોટા	૨૭૪
૧૦	ધારી	સારસીયા	૩૭૬
૧૧	"	કુબડા	૨૯૭
૧૨	"	હાલરીયા	૩૪૬
૧૩	કોડીનાર	નાગલદા	૩૭૨
૧૪	"	આડવી	૨૮૦
૧૫	"	માલાશ્રમ	૨૬૭

... ચાલુ.

અમરેલી જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧૬	કોડીનાર	સારખંડી	૬૯૭
૧૭	"	વેલણ	૫૯૭
૧૮	"	છારા	૪૧૨
		સુરત જિલ્લો	
૧	ચોર્યાસી	પુના	૪૦૫
૨	"	ફુલવાડા	૩૯૧
૩	"	કસાદ	૩૮૧
૪	ઓલપાડ	મુલાદ	૨૬૮
૫	"	ઓલપાડ	૨૫૯
૬	કામરેજ	કઠોર	૫૨૯
૭	માંગરોળ	કોસંબા	૬૫૨
૮	નિઝર	વલડા	૨૭૭
૯	"	નિઝર	૨૫૪
		પંચમહાલ જિલ્લો	
૧	ગોધરા	સામલી	૩૫૩
૨	"	ઝાંબાલી	૨૮૦
૩	"	કરસાણા	૨૮૬
૪	કાલોલ	દેલોલ	૪૧૯
૫	"	પલાસા	૨૭૨
૬	"	રતનપુર	૨૭૩
૭	"	કાલોલ	૫૩૨
૮	"	અડાદરા	૩૧૬
૯	હાલોલ	હાલોલ	૬૩૭
૧૦	શહેરા	તારસંગ	૨૫૭
૧૧	લુણાવાડા	બકોર	૩૦૨
૧૨	"	લીમડીયા	૪૨૫

... ચાલુ.

સાબરકાંઠા જિલ્લો ચાલુ...

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૬	ઇડર	ભદ્રેસર	૪૫૪
૭	"	હાથરવા	૩૭૮
૮	"	ચરોડા	૩૭૭
૯	"	ભવાનગઢ	૩૬૮
૧૦	""	ગથીઆેલ	૩૭૩
૧૧	"	ગોરલ	૩૫૯
૧૨	"	કેસરપુરા	૩૫૮
૧૩	"	બોલુંદરા(રૂવેશ)	૩૫૩
૧૪	"	પ્રતાપગઢ	૪૫૩
૧૫	"	મોટા-કોટડા	૪૫૯
૧૬	ખેડબ્રહ્મા	પોસીના	૨૮૪
૧૭	"	પરોયા	૨૮૦
૧૮	ભિલોડા	નાંદોજ	૩૧૯
૧૯	"	વણઝાર	૩૬૯
૨૦	"	ભિલોડા	૩૬૬
૨૧	વિજયનગર	ચિત્રોડા	૬૬૭
૨૨	મોડાસા	મોડાસા	૬૮૫
૨૩	"	દાધલીયા	૫૮૦
૨૪	"	બોલુંદા	૨૯૩
૨૫	"	મેઢાસણ	૨૭૧
૨૬	"	ડુગરાવાડા	૨૬૪
૨૭	પ્રાંતિજ	ઉજેડીયા	૫૬૯
૨૮	"	પ્રાંતિજ	૬૪૯
૨૯	"	વાધપુર	૩૬૩
૩૦	"	પુસરી	૩૫૭
૩૧	"	સલાલ	૩૫૦
૩૨	"	ફતેપુર	૩૫૨
૩૩	"	અજાણા	૩૦૦
૩૪	બાયડ	ચોઇલા	૬૨૪

મહેસાણા જિલ્લો

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૧	મહેસાણા	મોટી દાવ	૪૬૧
૨	"	પોલોદર	૨૮૯
૩	"	ખેરવા	૩૪૯
૪	"	અખાજ	૨૮૨
૫	"	વડસ્મા	૩૧૯
૬	"	બલોલ	૩૪૬
૭	"	બોરીયાવી	૩૧૩
૮	કડી	સુરજ	૨૭૯
૯	"	અડુદરા	૩૨૪
૧૦	"	ઝુલાસણ	૩૧૫
૧૧	"	ધોલ	૩૭૭
૧૨	"	દારણ	૩૨૦
૧૩	વિસનગર	પાલડી	૩૭૨
૧૪	"	ભાલક	૬૫૦
૧૫	"	ખડોસણ	૨૮૦
૧૬	"	જેતલવસણ	૨૮૩
૧૭	"	ભેદા	૩૮૧
૧૮	"	વિસનગર	૧૯૬૫
૧૯	વિજાપુર	સારદાપુર	૩૬૮
૨૦	"	બોલીયા	૩૩૧
૨૧	"	ફલુ	૩૬૭
૨૨	"	લાડોલ	૧૦૪૪
૨૩	"	કાલીસણા	૧૩૪૧
૨૪	"	ડભાલા	૨૬૮
૨૫	"	રાણાસણ	૩૬૮
૨૬	"	દેવડા	૩૦૨
૨૭	"	ગોઝારીયા	૫૩૪
૨૮	"	માણસા	૧૦૬૪
૨૯	કલોલ	બાલવા	૩૩૪
૩૦	"	ધમસાણા	૩૨૩
૩૧	"	સેરીશા	૨૬૫

ચાલુ...

મહેસાણા જિલ્લો ચાલુ....

ક્રમાંક	તાલુકો	ગામ	વસ્તી
૩૨	પાટણ	સરીયાદ	૩૨૫
૩૩	"	વામલીયા	૩૩૫
૩૪	"	અજીમાણા	૩૦૫
૩૫	"	અમાવડા	૩૨૨
૩૬	"	સખારી	૭૦૨
૩૭	"	સંદેર	૩૩૬
૩૮	સિધ્ધપુર	સૈદરાણા	૩૪૯
૩૯	"	કાલયાણા	૩૩૯
૪૦	"	સિધ્ધપુર	૩૫૪
૪૧	"	મુડાણા	૩૧૨
૪૨	"	મુકતુપુર	૩૨૨
૪૩	"	સુનક	૩૪૯
૪૪	બેરાલુ	સુડાસણ	૩૨૮
૪૫	"	બાલાદ	૩૮૦
૪૬	"	બેરાલુ	૧૦૧૯
૪૭	"	નાસડા	૩૫૪
૪૮	"	કારવુતીયા	૩૨૩
૪૯	ચાણસમા	વસાઇ	૩૧૨
૫૦	"	ગભુ	૩૬૧
૫૧	"	વડાવલી	૪૦૫
૫૨	"	છામીઠા	૩૦૫
૫૩	"	મોઢેરા	૪૬૬
૫૪	"	કારલી	૪૧૮
૫૫	સમી	લોલદા	૩૧૫
૫૬	"	સમી	૬૧૧
૫૭	"	ઝીલવણા	૩૧૯
૫૮	હારિજ	હારિજ	૬૦૫

પરિશિષ્ટ-૨

અનુસૂચિત જાતિ અગભૂત યોજનાના સર્વેક્ષણનું કુટુંબપત્રક

(૧) ઓળખ :

૧:૧ ગામનું નામ :
૧:૨ કુટુંબપત્રક નંબર :
૧:૩ કુટુંબના વડાનું પૂરુ નામ :
૧:૪ જાતિ :
૧:૫ પેટાજાતિ :
૧:૬ મુખ્ય ધંધો (કોડ)
૧:૭ ગૌણ ધંધો (કોડ)

(૨) કુટુંબની સભ્ય સંખ્યા :

૨:૧ પુરૂષ સંખ્યા :
૨:૨ સ્ત્રી સંખ્યા :
૨:૩ કુલ સંખ્યા :

(૩) સભ્યોનું વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ :

૩:૧ ૭ વર્ષથી નીચેના : પુ.
૩:૨ ૭ વર્ષથી નીચેના : સ્ત્રી
૩:૩ ૭ વર્ષથી નીચેના : કુલ
૩:૪ ૭ થી ૧૪ વર્ષના : પુ.
૩:૫ ૭ થી ૧૪ વર્ષના : સ્ત્રી
૩:૬ ૭ થી ૧૪ વર્ષના : કુલ
૩:૭ ૧૫થી ૨૫ વર્ષના : પુ.
૩:૮ ૧૫થી ૨૫ વર્ષના : સ્ત્રી
૩:૯ ૧૫થી ૨૫ વર્ષના : કુલ
૩:૧૦ ૨૬થી ૫૦ વર્ષના : પુ.
૩:૧૧ ૨૬થી ૫૦ વર્ષના : સ્ત્રી
૩:૧૨ ૨૬થી ૫૦ વર્ષના : કુલ
૩:૧૩ ૫૦ થી ઉપરના : પુ.
૩:૧૪ ૫૦ થી ઉપરના : સ્ત્રી
૩:૧૫ ૫૦થી ઉપરના : કુલ

(૪) શિક્ષણ :

૪:૧ અભણ : પુ.
૪:૨ અભણ : સ્ત્રી
૪:૩ અભણ : કુલ

४:४ પ્રાથમિક શિક્ષણ : પુ.
४:५ પ્રાથમિક શિક્ષણ : સ્ત્રી
४:६ પ્રાથમિક શિક્ષણ : કુલ
४:७ માધ્યમિક શિક્ષણ : પુ.
४:८ માધ્યમિક શિક્ષણ : સ્ત્રી
४:९ માધ્યમિક શિક્ષણ : કુલ
४:१० એસ.એસ.સી.પાસ : પુ.
४:११ એસ.એસ.સી.પાસ : સ્ત્રી
४:१२ એસ.એસ.સી.પાસ : કુલ
४:१३ ગ્રેજયુએટ....... : પુ.
४:१४ ગ્રેજયુએટ....... : સ્ત્રી
४:१५ ગ્રેજયુએટ....... : કુલ
४:१६ પોસ્ટ ગ્રેજયુએટ : પુ.
४:१७ પોસ્ટ ગ્રેજયુએટ : સ્ત્રી
४:१८ પોસ્ટ ગ્રેજયુએટ : કુલ
४:१९ ટેકનીકલ શિક્ષણ લીધેલ : પુ.
४:२० ટેકનીકલ શિક્ષણ લીધેલ : સ્ત્રી
४:२१ ટેકનીકલ શિક્ષણ લીધેલ : કુલ

(५) કુટુંબમાં ભણતાં બાળકો :

५:१ બાલવાડીમાં ભણતાં બાળકોની સંખ્યા :
५:२ १ થી ४ ધોરણમાં ભણતાં : પુ.
५:३ १ થી ४ ધોરણમાં ભણતાં : સ્ત્રી
५:४ १ થી ४ ધોરણમાં ભણતાં : કુલ
५:५ ५ થી ७ ધોરણમાં ભણતાં : પુ.
५:६ ५ થી ७ ધોરણમાં ભણતાં : સ્ત્રી
५:७ ५ થી ७ ધોરણમાં ભણતાં : કુલ
५:८ ८ થી १० ધોરણમાં ભણતાં : પુ.
५:९ ८ થી १०ધોરણમાં ભણતાં : સ્ત્રી
५:१० ८ થી १० ધોરણમાં ભણતાં : કુલ
५:११ ઉચ્ચતર માધ્યમિક..... : પુ.
५:१२ ઉચ્ચતર માધ્યમિક..... : સ્ત્રી
५:१३ ઉચ્ચતર માધ્યમિક..... : કુલ

५:१४ કોલેજમાં ભણતાં : પુ.
५:१५ કોલેજમાં ભણતાં : સ્ત્રી
५:१६ કોલેજમાં ભણતાં : કુલ
५:१७ અનુસ્નાતક શિક્ષણ : પુ.
५:१८ અનુસ્નાતક શિક્ષણ : સ્ત્રી
५:१९ અનુસ્નાતક શિક્ષણ : કુલ
५:२० ટેકનીકલ શાળામાં ભણતાં : પુ.
५:२१ ટેકનીકલ શાળામાં ભણતાં : સ્ત્રી
५:२२ ટેકનીકલ શાળામાં ભણતાં : કુલ
५:२३ ન ભણતાં બાળકોના કારણો (કોડ)

(६) આર્થિક પ્રવૃત્તિ :

६:१ કમાનાર : પુ.
६:२ કમાનાર : સ્ત્રી
६:३ કમાનાર : કુલ
६:४ નહિ કમાનાર : પુ.
६:५ નહિ કમાનાર : સ્ત્રી
६:६ નહિ કમાનાર : કુલ
६:७ ધો.१० સુધી શિક્ષિત બેકાર : પુ.
६:८ ધો.१० સુધી શિક્ષિત બેકાર : સ્ત્રી
६:९ ધો.१० સુધી શિક્ષિત બેકાર : કુલ
६:१० એસ.એસ.સી.પાસ અને કોલેજ સુધી બેકાર : પુ.
६:११ એસ.એસ.સી.પાસ અને કોલેજ સુધી બેકાર : સ્ત્રી
६:१२ એસ.એસ.સી.પાસ અને કોલેજ સુધી બેકાર : કુલ
६:१३ ગ્રેજયુએટ બેકાર : પુ.
६:१४ ગ્રેજયુએટ બેકાર : સ્ત્રી
६:१५ ગ્રેજયુએટ બેકાર : કુલ

(७) ધંધો :

७:१ વંશ પરંપરાગત ધંધો કરો છો?

હા / ના

७:२ જો "હા" તો કયો?
७:३ આ ધંધાના વિકાસ માટે સહાયની જરૂર છે? હા/ના
७:४ જો "હા" તો કઇ? (કોડ)

(૮) રહેઠાણ :

૮:૧ પોતાની માલિકીનું મકાન છે? હા/ના

૮:૨ ભાડાના મકાનમાં રહો છો? હા/ના

૮:૩ મકાનનો પ્રકાર (કોડ)

૮:૪ છાજનો પ્રકાર (કોડ)

૮:૫ દિવાલનો પ્રકાર (કોડ)

૮:૬ ઓરડાની સંખ્યા (કોડ)

૮:૭ મકાનમાં જાજરૂ છે? હા/ના

૮:૮ જો "હા" તો પ્રકાર જણાવો.(કોડ)

૮:૯ ઘરમાં નાવણિયું છે? હા/ના

૮:૧૦ ઘરમાં વીજળી છે? હા/ના

૮:૧૧ ઘરમાં પાણીનો નળ છે? હા/ના

૮:૧૨ પાણીના નિકાલની શી વ્યવસ્થા છે?(વ્યવસ્થા જણાવવી)

૮:૧૩ નિર્ધુમ ચુલો છે? હા/ના

૮:૧૪ ઘરથાળનો પ્લોટ મળયો છે? હા/ના

૮:૧૫ જો "હા" તો એ પ્લોટ તમને અનુકૂળ છે? હા/ના

૮:૧૬ જો "ના" તો કારણો જણાવો? (કોડ)

૮:૧૭ ઘરથાળનો પ્લોટ કોણે આપ્યો છે?
કઇ શરત પ્રમાણે

૮:૧૮ ઘરથાળનો પ્લોટનો ઝઘડો છે? હા/ના

૮:૧૯ ઘરથાળનો પ્લોટ કોઇ ખાલી કરાવવા
દબાણ લાવે છે? હા/ના

(૯)

(૧૦) ખેતી-જમીન :

૧૦.૧ માલિકીની જમીન કેટલી છે? (એકરમાં)

૧૦.૨ બિનમાલિકની જમીન કેટલી છે? (એકરમાં)

૧૦.૩ પિયતની જમીન કેટલી છે? (એકરમાં)

૧૦.૪ તમે કયા સાધનથી પિયત કરો છો?(કોડ)

૧૦.૫ તમે બીજાની જમીન ભાડે ખેડો છો? હા/ના

૧૦.૬ જો "હા" તો કઇ શરતે?

૧૦.૭ તમે તમારી જમીન બીજાને ભાડે ખેડવા આપી છે?હા/ના

૧૦.૮ જો "હા" તો કઇ શરતે?

૧૦:૯ તમે તમારી જમીન ગીરો આપી છે? હા/ના

૧૦:૧૦ જો "હા" તો (૧) કોને? (૨) કયારે (૩) કેટલી?
(૪) કેટલા રૂપિયામાં?

૧૦:૧૧ તમે કોઇની જમીન ગીરો રાખી છે?

૧૦:૧૨ જો "હા" તો (૧) કોની? (૨) કયારે?
(૩) કેટલી? (૪) કેટલા રૂપિયામાં?

૧૦:૧૩ તમે તમારી જમીન વેચી છે?

૧૦:૧૪ જો "હા" તો (૧) કોને? (૨) કયારે?
(૩) કેટલી? (૪) કેટલા રૂપિયામાં?

૧૦:૧૫ તમારી જમીન પર કોઇ કરજનો બોજો છે?
હા/ના. હા તો રકમ લખવી

૧૦:૧૬ જો "હા" તો કોનો? (કોડ) (રકમ લખવી)......

૧૦:૧૭ જમીન અંગે તકરાર છે? હા/ના

૧૦:૧૮ જો "હા" તો કઇ બાબતની?(કોડ)

૧૦:૧૯ તમે ગણોતિયા તરીકે જમીન ખેડો છો? હા/ના

૧૦:૨૦ જો "હા" તો ગણોતિયા તરીકે તમારું નામ
દાખલ થયેલું છે? હા/ના

૧૦:૨૧ તમારી જમીન કોઇ યોજનામાં સરકારે લીધી છે?હા/ના

૧૦:૨૨ જો "હા" તો કેટલી?
કઇ યોજનામાં ?

૧૦:૨૩ સરકાર તરફથી જમીન સાંથણીમાં મળી છે? હા/ના

૧૦:૨૪ જો "હા" તો કેટલી?

૧૦:૨૫ સરકારે લીધેલી જમીનનું વળતર તમને મળયું છે? હા/ના

(૧૧) ખેતીના સાધનો :

૧૧.૧ તમારી માલિકનો કૂવો છે? હા/ના

૧૧.૨ જો હોય તો કેવો છે? કાચો/પાકો

૧૧.૩ કૂવામાં પિયત થઇ શકે તેટલું પૂરતું પાણી રહે છે?હા/ના

૧૧.૪ તમારી પાસે બળદગાડું છે? હા/ના

૧૧.૫ જો "હા તો કયું?
લાકડાના પૈડાવાળુ
ટાયરગાડી

૧૧.૬ તમારી પાસે બળદ છે? હા/ના

૧૧.૭ જો હોય તો કેટલા છે?

૧૧:૮ તમારી પાસે ખેતીના કયા કયા સાધનો છે?

(૧) હળ (૨) રાપ (૩) રાપડી (૪) સમાર

(૫) ગાડુ (૬) વાવણીયો (૭) લોખંડનુ હળ

(૮) પંપો (૯) મોલ (૧૦) અન્ય

(૧૨)

(૧૩) પશુધન :

૧૩:૧ ગાય : (સંખ્યા જણાવવી)

૧૩:૨ ભેંસ : (સંખ્યા જણાવવી)

૧૩:૩ ઘેટા-બકરા : (સંખ્યા જણાવવી)

૧૩:૪ મરઘા : (સંખ્યા જણાવવી)

૧૩.૫ ઊંટ : (સંખ્યા જણાવવી)

૧૩:૬ અન્ય : (સંખ્યા જણાવવી)

(૧૪)

(૧૫) મજૂરી :

૧૫:૧ તમે મજૂરી કરો છો? હા/ના

૧૫:૨ જો "હા" તો કયા પ્રકારની? (કોડ)

૧૫:૩ વર્ષ દરમ્યાન કેટલો સમય મજૂરી મળી રહે છે?(કોડ)

૧૫:૪ મજૂરીનો દર કેટલો મળે છે? પુરૂષોનો -

(દર લખવો) સ્ત્રીઓનો -

બાળકોનો -

૧૫:૫ મજૂરી કરવા બહારગામ જાઓ છો? હા/ના

૧૫:૬ મજૂરી માટે બહારગામ કયાં જાવ છો?(સ્થળનુ નામ લખવુ)

૧૫:૭ જો "હા" તો કેટલો સમય ?

૧૫:૮ બહારગામ મજૂરીએ એકલા જાવ છો? કે કુટુંબ સાથે?

૧૫:૯ મજૂરી માટે અગાઉથી તમે કોઇની સાથે બંધાવ છો?હા/ના

૧૫:૧૦ જેમના સાથે તમે મજૂરી માટે બંધાવ છો તે તમને મજૂરીનો પૂરો દર અને સવલત આપે છે? હા/ના

૧૫:૧૧ બહારગામથી મજૂરીની કેટલી રકમ ઘેર પાછા લઇ આવો છો?

૧૫:૧૨ તમારા કુટુંબના કોઇ સભ્ય પાસેથી વેઠ કરાવવામા આવે છે? હા/ના

૧૫:૧૩ જો "હા" તો કેવી?

(૧૬) વાર્ષિક આવક: (ખર્ચ બાદ કરીને ચોખ્ખી આવક લખવી)

૧૬:૧ ખેતીની આવક : ૧૬:૫ વેપારધંધાની આવક:

૧૬:૨ મજૂરીની આવક : ૧૬:૬ નોકરીની આવક:

૧૬:૩ પશુપાલનની આવક : ૧૬:૭ અન્ય આવક :

૧૬:૪ ગૃહઉદ્યોગની આવક : ૧૬:૮ કુલ આવક :

(૧૭) વાર્ષિક ખર્ચ :

૧૭:૧ કુટુંબનુ માસિક ખર્ચ :

૧૭:૨ કુટુંબનુ વાર્ષિક ખર્ચ :

૧૭:૩ તમારી બધી આવક તમારા કુટુંબના ભરણ-પોષણ માટે પૂરતી છે? હા/ના

૧૭:૪ કુટુંબનુ માથાદીઠ માસિક ખર્ચ :

૧૭:૫ કુટુંબ ગરીબાઇની રેખા નીચે છે? હા/ના

(૧૮) દેવુ :

૧૮:૧ તમારે દેવુ છે? હા/ના

૧૮:૨ જો હોય તો કોનુ? (રકમ લખવી)

૧. સહકારી મંડળી -

૨. શાહુકાર વેપારી -

૩. સગા-સબંધી -

૪. બેન્ક -

૫. જમીન વિ.બેન્ક -

૬. સરકારી -

૭. અન્ય -

૧૮:૩ દેવુ કયા હેતુસર કર્યુ છે? (રકમ લખવી)

(૧) ખેતી (૫) વેપાર ધંધો-

(૨) મકાન બાંધકામ (૬) શિક્ષણ-

(૩) સામાજિક/ધાર્મિક પ્રસંગ (૭) માંદગી-

(૪) નિભાવ ખર્ચ (૮) ઢોર ખરીદી-

૧૮:૪ દેવુ ભરપાઇ કરવા શુ કરવુ જોઇએ? (કોડ)

(૧૯) આરોગ્ય :

૧૯.૧ કુટુંબમા કોઇ લાંબી માંદગીથી પિડાય છે? હા/ના

૧૯.૨ જો "હા" તો કઇ (કોડ)

૧૯.૩ માંદગીની સહાયનો લાભ મળે છે? હા/ના

૧૯.૪ લાભ મેળવવા અરજી કરી છે? હા/ના

૧૯.૫ જો લાભ મળયો હોય તો કેટલા રૂપિયા?

૧૯.૬ માતાઓ અને છ વર્ષથી નીચેના બાળકોને પોષક આહાર યોજનાનો લાભ મળે છે? હા/ના

૧૯.૭ કુટુંબમાં ખોડખાંપણ ધરાવતી વ્યકિત છે? હા/ના

૧૯.૮ જો "હા" તો પ્રકાર જણાવો? (કોડ)

૧૯.૯ ખોડખાંપણ અંગે મદદની જરૂર છે? હા/ના

૧૯.૧૦ જો "હા" તો કેવા પ્રકારની? (કોડ)

૧૯.૧૧ આરોગ્ય અંગે સારવારની જરૂર છે? હા/ના

૧૯.૧૨ દવાઓ માટે આર્થિક સહાયની જરૂર છે? હા/ના

૧૯.૧૩ ૬થી ૧૪ વર્ષ સુધીના બાળકો ખોડખાંપણવાળા છે? હા/ના

૧૯.૧૪ જો "હા" તો કેવા પ્રકારની? (કોડ)

૧૯.૧૫ આવા પ્રકારની ખોડખાંપણવાળા બાળકો તે પ્રકારની શાળાઓમાં (અંધશાળા-બહેરા-મૂંગાની શાળા) જવા ઇચ્છે છે? હા/ના

(૨૦) <u>આવક વૃધ્ધિ</u> :

૨૦.૧ તમો નવો ધંધો કરવા ઇચ્છો છો? હા/ના

૨૦.૨ જો "હા" તો કયો? (કોડ)

૨૦.૩ તમે કરવા ઇચ્છતા ધંધાની તાલીમ અને અનુભવ મેળવેલા છે? હા/ના

૨૦.૪ જો "ના" તો તાલીમની જરૂરિયાત છે? હા/ના

૨૦.૫ તમારા ખેતરને નહેરના પાણીનો લાભ મળે તે માટે શું કરવાની જરૂર છે? હા/ના

૨૦.૬ નહેરના કાંસને પાકો કરવાની કે પાઇપ લાઇન નાખવાની જરૂર છે? હા/ના

૨૦.૭ તમારો ઊભો પાક તમે અગાઉથી સાટી દો છો? હા/ના

૨૦.૮ જો તમારે ત્યાં દૂધ ઉત્પાદન થતું હોય તો કોને વેચો છો? (કોડ)

૨૦.૯ દૂધ ઉત્પાદક મંડળીના સભાસદ થવાથી તમોને શો ફાયદો થયો છે તે જણાવો.

(૨૧) <u>સહકારી મંડળી</u> :

૨૧.૧ તમે કોઇપણ મંડળીના સભાસદ છો? હા/ના

૨૧.૨ જો "હા" તો કઇ મંડળીના? (કોડ)

૨૧.૩ મંડળી તરફથી બીજાઓને મળતા લાભ તમોને પણ મળે છે? હા/ના

૨૧.૪ મંડળીના સભાસદ થવા માટે આર્થિક સહાયની જરૂર છે? હા/ના

૨૧.૫ માગણી પ્રમાણે પૂરતું અને નિયમિત ધિરાણ તમોને મળે છે ખરું ? હા/ના

(૨૨) <u>જીવન-ધોરણનું સ્તર</u>:(જો "હા" હોય તો સંખ્યા જણાવવી)

૨૨.૧ સ્ટીલના વાસણો હા/ના

૨૨.૨ લાકડાનો પલંગ હા/ના

૨૨.૩ લોખંડનો પલંગ હા/ના

૨૨.૪ પાટીનો ખાટલો હા/ના

૨૨.૫ લાકડનું કબાટ હા/ના

૨૨.૬ પ્રાયમસ હા/ના

૨૨.૭ ઇલેક્ટ્રીક ઇસ્ત્રી હા/ના

૨૨.૮ લોખંડનું કબાટ હા/ના

૨૨.૯ પંખો હા/ના

૨૨.૧૦ ટયુબ હા/ના

૨૨.૧૧ સીવવાનો સંચો હા/ના

૨૨.૧૨ સાયકલ હા/ના

૨૨.૧૩ કાંડા ઘડિયાળ હા/ના

૨૨.૧૪ દિવાલ ઘડિયાળ હા/ના

૨૨.૧૫ રેડિયો હા/ના

અગભૂત યોજના સર્વેક્ષણ ૧૯૮૨-૮૩

કુટુંબ પત્રકમાં ઉમેરવાની વિગતોની યાદી

(૫) કુટુંબમાં ભણતા બાળકો :

૫:૨૪ પ્રાથમિક શિક્ષણમાં ભણતા બાળકોને કઇ સગવડો મળે છે?

(૧) સ્કોલરશીપ (૨) પાઠ્ય પુસ્તકો-નોટબુક

(૩) કપડાં (૪) અનાજ સહાય

૫:૨૫ આ સહાય વખતસર મળે છે? હા/ના

(૧૦) ખેતી-જમીન :

૧૦.૨૫ તમોને ખેતી માટેની જમીન કેવી રીતે મળી છે?

૧૦.૨૬ જમીન માલિકીની થાય તે માટે કેટલા હપ્તા બાકી છે?

૧૦.૨૭ હપ્તા ભરવા માટે નાણાંકીય સહાયની જરૂર છે? હા/ના

(૧૨) ૧૨.૨૦ તમારા ખેતર પર વિવિધલક્ષી પાકો માટે નિદર્શન કરવા ઇચ્છો છો? હા/ના

૧૨:૨૧ તમારા ખેતર પર પાક સંરક્ષણ માટે નિદર્શન કરવા ઇચ્છો છો? હા/ના

(૨૦) આવક વૃધ્ધિ :

૨૦.૧૦ દૂધ ઉત્પાદક મંડળીના સભાસદ છો? હા/ના

૨૦.૧૧ મંડળી તમારા ઘરનું દૂધ લે છે? હા/ના

(૨૧) સહકારી મંડળી :

૨૧.૧ સહકારી મંડળીના દેવા અંગેની પતાવટ માટે તમને કોઇ સહાય મળી છે? હા/ના

૨૧.૨ જો "હા" તો કઇ.

(ક) લાંબા ગાળાના હપ્તા

(ખ) માફી મળી છે.

(ગ) અન્ય

અગભૂત યોજના : ૧૯૮૨-૮૩

કુટુંબ પત્રક - પૂરવણી (જરૂરિયાત અંગે)

(૧) રહેઠાણના મકાનમાં જરૂરિયાત :

૧:૧ અજવાળીયા

૧:૨ નળનું જોડાણ

૧:૩ નિર્ધુમ ચૂલા

૧:૪ નાવણીયા

૧:૫ પાણીયારુ

૧:૬ વીજળી

૧:૭ પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા

૧:૮ બારીબારણા

૧:૯ અન્ય

(૨) ઘરથાળના પ્લોટ અંગે :

૨:૧ ઘર બાંધવા માટે પ્લોટ મળેલ છે? હા/ના

૨:૨ પ્લોટ મળેલ હોય તો બાંધકામની જરૂરિયાત છે? હા/ના

૨:૩ નવો પ્લોટ જોઇએ છે? હા/ના

૨:૪ નવા મકાનની જરૂરિયાત છે? હા/ના

૨:૫ મકાનનું સમારકામ કરાવવું છે? હા/ના

(૩) ખેતી વિષયક જરૂરિયાત :

૩:૧ જમીન સમતળ કરાવવી છે? હા/ના

૩:૨ પાળા બાંધવા છે? હા/ના

૩:૩ નાળા બાંધવા છે? હા/ના

૩:૪ વાડ બનાવવી છે? હા/ના

૩:૫ ક્યારા બનાવવા છે? હા/ના

૩:૬ ખેતી માટે જમીન જોઇએ છે? હા/ના

૩:૭ બિયારણની જરૂરિયાત છે? હા/ના

૩:૮ ખાતરની જરૂરિયાત છે? હા/ના

૩:૯ જંતુનાશક દવાની જરૂરિયાત છે? હા/ના

(૪) ખેતીના સાધનોમાં જરૂરિયાત શી છે?

૪:૧ લાકડાનું હળ	૪:૫ વાવણીયો	૪:૯ બળદગાડું
૪:૨ રાંપ	૪:૬ લોખંડનું હળ	૪:૧૦ દવા છાંટવા માટે સ્પ્રેયર તથા પંપ
૪:૩ રાંપડી	૪:૭ પંખો	
૪:૪ સમાર	૪:૮ મોવ	૪:૧૧ અન્ય

(૫) કૂવો તથા સિંચાઈના સાધનોની જરૂરિયાત :

પ:૧ નવો કૂવો કરાવવો છે? હા/ના

પ:૨ કૂવો ઊંડો કરાવવો છે? હા/ના

પ:૩ કૂવો મરામત કરાવવો છે? હા/ના

પ:૪ કૂવો પાકો કરાવવો છે? હા/ના

પ:૫ કોસ અથવા રહેટ જોઈએ? હા/ના

પ:૬ ઇલેક્ટ્રીક મોટર પપ જોઈએ છે? હા/ના

પ:૭ ઓઇલ એન્જીન જોઈએ છે? હા/ના

પ:૮ સિંચાઈના કૂવા પર વીજળી જોડાણની જરૂર છે? હા/ના

(૬) ફળઝાડ, શાકભાજી અને વજીકરણની જરૂરિયાત :

૬:૧ શાકભાજીનુ વાવેતર કરવુ છે?

૬:૨ ફળઝાડ ઉછેર જો કરવો હોય તો કયો?

૬:૩ વાંસ ઉગાડવા છે? હા/ના

૬:૪ જમીનમા ઘાસચારો ઉગાડવો છે? હા/ના

૬:૫ પોતાની જમીનમા વજીકરણ કરવુ છે? હા/ના

(૭) તમને કોઇ પશુધનની જરૂરિયાત છે?

૭:૧ જો "હા" તો કયા પશુની? (કોડ)

૭:૨ ઘાસ અને ખાણ અંગે જરૂરિયાત છે? હા/ના

(૮) વંશ પરંપરાગત કયો ધધો કરો છો? (વિગત લખવી)

૮:૧ વંશપરંપરાગત ધધા માટે સહાયતાની જરૂર છે? હા/ના

૮:૨ જો "હા" તો કયા પ્રકારની? (કોડ)

(૯) પરિવહનના ધધા માટે ભાડેથી ફેરવી રોજી કમાવવા માટે કોઇ સાધનની જરૂર છે? હા/ના

૯:૧ જો "હા" તો કયા? (કોડ)

૯:૨ હાલના સાધનમા સુધારણા કરાવવી છે? હા/ના

(૧૦) નવા ધધા રોજગાર માટે તાલીમની જરૂર છે? હા/ના

૧૦:૧ જો "હા" તો કયા? (કોડ)

(૧૧) તમે કોઇ નવો ધધો કરવા ઇચ્છો છો? હા/ના

૧૧.૧ જો "હા" તો કયો? (વિગત લખવી)

(૧૨) ખોડખાંપણ અંગે જરૂરિયાત :

૧૨:૧ ખોડખાંપણ અંગે મદદની જરૂર છે? હા/ના

૧૨:૨ જો "હા" તો કેવા પ્રકારની? (કોડ)

અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોની મોજણી

કોડ - યાદી

૧:૬ મુખ્ય ધધો :

(૧) ખેતી (૨) ખેત મજૂરી (૩) મજૂરી (૪) ચર્મકામ

(૫) વણાટકામ (૬) વેપારધધો (૭) નોકરી (૮) અન્ય (વિગત જણાવો)

૧:૭ ગૌણ ધધો :

(૧) ખેતી (૨) ખેતમજૂરી (૩) મજૂરી (૪) ચર્મકામ

(૫) વણાટકામ (૬) નોકરી (૭) સફાઇકામ (૮) વાંસકામ

(૯) દરજીકામ (૧૦) ઉંટલારી (૧૧) દોરડા વણવા

(૧૨) સૂપડા-સાદડી (૧૩) ઇંટનો ભઠ્ઠો (૧૪) ચૂનો પકવવો

(૧૫) પથ્થરકામ (૧૬) કડિયાકામ (૧૭) સુથારીકામ

(૧૮) પરચૂરણ વેપાર (૧૯) કાપડની ફેરી

(૨૦) જોડા બનાવવા (૨૧) અન્ય.

પ:૨૩ બાળકો ભણતા નહિ હોવાનો કારણો :

(૧) આર્થિક મુશ્કેલી

(૨) મા-બાપની ભણાવવાની અનિચ્છા

(૩) બાળકોની ભણવાની અનિચ્છા

(૪) ગામમા શાળાનો અભાવ

(૫) ઘરમા નાના બાળકોની સંભાળ

(૬) ઢોર ચરાવવા

(૭) ખેતીના કામમા મદદ

(૮) ધધામા મદદની જરૂર

(૯) અસ્પૃશ્યતાના ભેદભાવને કારણે

૭:૪ ધધા અંગે મદદની જરૂરનો પ્રકાર :

(૧) નાણાંની (૨) કાચો માલ (૩) સાધનો

(૪) તાલીમ (૫) માર્ગદર્શન

૮:૩ મકાનનો પ્રકાર :

(૧) કાચુ (૨) પાકુ (૩) ઝુંપડુ

૮:૪ છાજનો પ્રકાર :

(૧) ઘાસ-પાન (૨) દેશી નળિયા (૩) વિલાયતી નળિયા

(૪) પતરા (૫) ધાબુ.

૮:૫ દિવાલનો પ્રકાર: (૧) વાંસ (૨) માટી (૩) ઈંટો

૮:૬ ઓરડાની સંખ્યા: (૧)એક ઓરડો(૨)બે ઓરડા(૩)બેથી વધુ

૮:૮ જાજરૂના પ્રકાર : (૧) ખાડા જાજરૂ (૨) ડબ્બા જાજરૂ
(૩) ફ્લશ જાજરૂ

૮:૧૬ ઘરથાળનો મળેલો પ્લોટ અનુકૂળ નહિ હોવાના કારણો:

(૧) અપૂરતી જમીન (૨) ગામથી ઘણે દૂર
(૩) નીચાણવાળી જગ્યા (૪) અસમતળ જમીન

૧૦:૪ પિયતનું સાધન :

૧. કૂવો ૨. નહેર ૩. તળાવ ૪. ટ્યુબવેલ ૫. વેચાતું

૧૦:૧૬ જમીન પર કોનો બોજો છે?

૧. સહકારી મંડળી ૨. શાહુકાર વેપારી ૩. સગા સંબંધી
૪. બેંક ૫. જમીન વિકાસ બેન્ક

૧૦:૧૮ જમીનની તકરારનો પ્રકાર :

(૧) માલિકી હકકની
(૨) ગણોત હકકની
(૩) વારસાગત વહેંચણીની
(૪) સરહદ અંગેની
(૫) રસ્તા અંગેની
(૬) અન્ય.

૧૨.૩ જમીન સુધારણા :

(૧) કયારી બનાવવી
(૨) પાળા બાંધકામ
(૩) સમતળ કરવી
(૪) વાડ કરવી

૧૨.૬ ખેતીના સાધનો :

(૧) હળ (૬) વાવણીયો
(૨) રાંપ (૭) લોખંડનો હળ
(૩) રાંપડી (૮) પંખો
(૪) સમાર (૯) મોઘ
(૫) ગાડું (૧૦) અન્ય

૧૨.૧૧ ફળાઉઝાડનું વાવેતર :

૧. આંબા ૨. ચીકુ ૩. પપૈયા ૪. લીંબુ ૫. કેળ
૬. આમળા ૭. દ્રાક્ષ ૮. અન્ય.

૧૪.૨ પશુધન : ૧. ગાય ૫. મરઘાં - બતકાં
૨. ભેંસ ૬. ઊંટ
૩. બળદ ૭. પાડા
૪. બકરાં ૮. અન્ય

૧૫.૨ મજૂરીનો પ્રકાર :

૧. રસ્તાકામ ૨. બાંધકામ ૩. જંગલકામ
૪. છૂટકમજૂરી ૫. કારખાનામાં મજૂરી

૧૫.૩ મજૂરી કેટલો સમય મળે છે?

૧. આખું વર્ષ
૨. આઠથી દસ માસ
૩. છ થી સાત માસ
૪. ચાર થી પાંચ માસ
૫. બે થી ત્રણ માસ
૬. ફકત એક માસ

૧૮.૪ દેવું ભરપાઇ કરવા અંગે :

૧. દેવું માફ કરી દેવું જોઇએ.
૨. વ્યાજ માફ કરી દેવું જોઇએ.
૩. લાંબાગાળાના હપ્તા બાંધવા જોઇએ.

૧૯.૨ માંદગીના પ્રકાર :

૧. ટી.બી. ૪. પાંડુરોગ ૭. અન્ય
૨. કેન્સર ૫. લકવા
૩. દમ ૬. રક્તપિત્ત

૧૯.૮ ખોડખાંપણનો પ્રકાર :

૧. લૂલો-લંગડો ૨. આંધળો ૩. બહેરો ૪. મૂંગો
૫. બાળ લકવા

૧૯.૧૦ ખોડખાંપણ અંગે મદદનો પ્રકાર :

૧. સાધનો ૨. નાણાકીય ૩. સારવાર ૪. વ્યાવસાયિક તાલીમ

૧૯.૧૪ ૧. લૂલો ૨. આંધળો ૩. બહેરો ૪. મૂંગો ૫. બાળ લકવા

૨૦.૨ નવો વ્યવસાય :

૧. ઊંટલારી ૨. હાથલારી ૩. સીવણ ૪. દળવાની ઘંટી
૫. સાયકલ સ્ટોર ૬. ઘડિયાળ રીપેરીંગ ૭. રેડિયો રીપેરીંગ
૮. ઓટોમોબાઇલ્સ ૯. સુથારીકામ ૧૦. કડિયાકામ
૧૧. હીરા ઘસવા ૧૨. હાથશાળ (પાવરલુમ)

૨૦.૮ દૂધનુ વેચાણ :

૧. દૂધ ઉત્પાદન મંડળીમાં
૨. વેપારીને
૩. ઘરગથ્થુ ગ્રાહકોને
૪. ઘર વપરાશ

૨૧.૮ સહકારી મંડળી :

૧. ખેત ઉત્પાદન સહકારી મંડળી
૨. દૂધ ઉત્પાદન સહકારી મંડળી
૩. ઔદ્યોગિક સહકારી મંડળી
૪. મજૂર સહકારી મંડળી
૫. ગૃહનિર્માણ સહકારી મંડળી
૬. જંગલ કામદાર સહકારી મંડળી

oooooooo
oooooo
oooo
oo
o

અંગભૂત યોજના : ૧૯૮૨-૮૩

કુટુંબપત્રક પૂરવણી જરૂરિયાત અંગે (કોડયાદી)

૭:૧ પશુધન :

(૧) ભેંસ (૨) ગાય (૩) ઘેટાં (૪) બકરાં (૫) ઉંટ
(૬) બળદ (૭) મરઘા અને બતકાં (૮) અન્ય.

૮ વંશ પરંપરાગત :

૮:૨ ધંધા માટે જરૂરિયાત :

(૧) નાણાં (૨) કાચોમાલ (૩) સાધનો (૪) તાલીમ
(૫) માર્ગદર્શન (૬) વેચાણ (૭) અન્ય

૯ ૯:૧ ભાડેથી ફેરવી રોજી કમાવવા માટે સાધન :

(૧) ઉંટગાડી (૨) બળદગાડું (૩) ઓટોરીક્ષા
(૪) ટેમ્પો (૫) હાથલારી (૬) રેંકડી
(૭) પેડલરીક્ષા (૮) ઘોડાગાડી (૯) અન્ય

૧૦ ૧૦.૧ નવા ધંધા રોજગાર માટે તાલીમ :

(૧) કડિયાકામ (૨) સુથારીકામ (૩) વાંસકામ
(૪) ચર્મોદ્યોગ (૫) વણાટકામ (૬) સીવણકામ
(૭) ઇલેક્ટ્રીશન (૮) વાયરમેન (૯) ટર્નર
(૧૦) ફીટર (૧૧) વેલ્ડર (૧૨) ઓટો રીપેરર
(૧૩) સ્ક્રીનપ્રીન્ટીંગ (૧૪) પ્રેસપ્રીન્ટીંગ (૧૫) કમ્પોઝીટર
(૧૬) હીરા ઉદ્યોગ (૧૭) રેડિયો રીપેરર
(૧૮) એરકન્ડીશન રીપેરર (૧૯) ઘડિયાળ રીપેરર
(૨૦) કાર્પેટ બનાવવી (૨૧) અંબર ચરખા
(૨૨) ઉનવણાટ (૨૩) ભરતગુંથણ (૨૪) મોલ્ડીંગ
(૨૫) અન્ય.

૧૨ ૧૨.૨ ખોડખાંપણ જરૂરિયાતો :

(૧) સાધનો (૨) નાણાંકીય (૩) સારવાર
(૪) વ્યવસાયિક તાલીમ (૫) દવા

પરિશિષ્ટ - :૩:

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.

ગામની સુવિધાઓ અને હરિજનો તથા અન્ય વિગતો

ગામનુ નામ : પત્રક ભરનારની સહી :

તાલુકો તારીખ

જિલ્લો

ક્રમ	વિગત
૧	ગામનો ભૌગોલિક વિસ્તાર :
૨	ગામમા કુલ કુટુંબોની સંખ્યા :
૩	ગામની વસતિ (જાતિવાર) :
૪	રેલવે સ્ટેશન : હા/ના
૫	બસ સ્ટોપ : હા/ના
૬	દિવસમા કેટલીવાર બસ આવે છે અને જાય છે?:
૭	પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ કચેરી છે? હા/ના
૮	વેચાણનુ બજાર : હા/ના
૯	અઠવાડિક બજાર : હા/ના
૧૦	ઘંટી / હલર : આ/ના
૧૧	શૈક્ષણિક સંખ્યા(પ્રકાર જણાવો) પ્રાથમિકશાળા/માધ્યમિક શાળા
૧૨	દવાખાનુ સરકારી : હા/ના ખાનગી : હા/ના
૧૩	પંચાયત : (પ્રકાર જણાવો)
૧૪	ગામની સરહદે આવેલા ગામો :
૧૫	ગામમા મંદિર - મસ્જિદ :
૧૬	ગામમા પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા :કૂવો/તળાવ/નદી/વોટર વર્કસ
૧૭	ગામમા જાહેર લાયબ્રેરી છે? હા/ના
૧૮	લાયબ્રેરીનો લાભ હરિજનોને મળે છે? હા/ના
૧૯	લાયબ્રેરીના પુસ્તકો હરિજનોને આપવામા આવે છે? હા/ના
૨૦	ગામમા ભજન મંડળી છે? હા/ના જો હોય તો કઇ જ્ઞાતિની છે તે જણાવો.
૨૧	ગામમા યુવક મંડળ છે? હા/ના જો હોય તો કઇ જ્ઞાતિની છે તે જણાવો.

ક્રમ	વિગત
૨૧	(૧) હરિજનોના ઉત્કર્ષમા રસ ધરાવતા હોય એવા હરિજન અને બિન હરિજન ગામ આગેવાનો/યુવકો/મહિલાઓના નામ લખો.
	(૨) અનુસૂચિત જાતિના લોકોની સમસ્યાઓ કઇ કઇ છે? (માહિતી આપનારનુ નામ લખવુ)
૨૨	ગામની યુવક/ભજન મંડળીમા હરિજનો જાય છે? હા/ના
૨૩	ગામમા સેવા સહકારી મંડળી છે? હા/ના
૨૪	ગામમા દૂધ ઉત્પાદન મંડળી છે? હા/ના
૨૫	ગામ પાસેથી નદી વહે છે? હા/ના
૨૬	ગામને નહેરની સિંચાઇથી લાભ મળે છે? હા/ના
૨૭	ગામના મુખ્ય પાકો કયા કયા છે?
૨૮	ગામનો તલાટી ગામમા રહે છે? હા/ના
૨૯	ગ્રામ સેવક ગામમા રહે છે? હા/ના
૩૦	ગામમા હરિજનો ઉપર અત્યાચારોના બનાવો બન્યા છે? હા/ના જો હા તો કેટલા? ક્યારે? વિગતો આપવી.
૩૧	હરિજન ખેતમજૂરને ખેતી કામમા બોલાવવામા આવે છે કે નહિ?
૩૨	હરિજન મજૂરને દૈનિક શું મજૂરી ચુકવવામા આવે છે?
૩૩	ગામમા આવેલ ધાર્મિક સ્થળોમાથી કેટલામા હરિજનો જઇ શકે છે? અને કેટલામા જાય છે?
૩૪	ગામમાથી કેટલાક હરિજન કુટુંબો જમીન ધરાવે છે? તેમના કેટલા ખાતાઓ છે? માથાદીઠ જમીન કેટલી?

ક્રમ	વિગત
૩૫	ગામમાં હરિજનોના જાતિવાર મહોલ્લાઓની સંખ્યા

જાતિનું નામ	સંખ્યા

૩૬ ગામમાં વણાટ કામ કરતા હરિજન કુટુંબોની સંખ્યા

૩૭ ગામમાં ચર્મ ઉદ્યોગ કરતા હરિજન કુટુંબોની સંખ્યા

૩૮ ગામમાં વાંસકામ કરતા હરિજન કુટુંબોની સંખ્યા

૩૯ ગામમાં અન્ય ગૃહ ઉદ્યોગ કરતા હરિજન કુટુંબોની સંખ્યા
(ગૃહઉદ્યોગોના નામ આપવાં.)

૪૦ ગામમાં વીજળીકરણ થયેલું હોય તો હરિજનોના વીજળીકરણ માટે બાકી રહેલા જાતિવાર મહોલ્લાઓની સંખ્યા

જાતિનું નામ	કુલ મહોલ્લાઓ	વીજળીકરણ માટે બાકી રહેલા મહોલ્લાઓની સંખ્યા

૪૧ હરિજનોના ફળિયાઓમાં વીજળીના થાંભલાઓની સંખ્યા

જાતિનું નામ	મહોલ્લાની સંખ્યા	કેટલા મહોલ્લામાં કેટલા થાંભલા છે?	કયા મહોલ્લામાં વધુ કેટલા થાંભલાઓની જરૂર છે?

૪૨ જાતિવાર હરિજનોના મકાનોમાં વીજળીકરણ બાકી હોય તેવા મકાનોની સંખ્યા :

જાતિનું નામ	હરિજનોના કુલ ઘરોની સંખ્યા	હરિજન કુટુંબોમાં વીજળીનું જોડાણ લીધું હોય તેવા ઘરોની સંખ્યા	વીજળીના જોડાણ માટે બાકી રહેલા ઘરોની સંખ્યા

ક્રમ	વિગત
૪૩	ગામમાં હરિજન ખેડૂતોની સંખ્યા
૪૪	ખેતી માટેનો કૂવો ધરાવતા હરિજન કુટુંબોની સંખ્યા
૪૫	ખેતી માટેના કૂવા પર વીજળીનું જોડાણ લીધેલ હરિજન ખેડૂતોની સંખ્યા
૪૬	ખેતી માટેના કૂવા પર વીજળીનું જોડાણ જોઇતું હોય તેવા હરિજન ખેડૂતોની સંખ્યા

૪૭ ગામમાં હરિજનો માટે સ્વતંત્ર રીતે નીચે જણાવેલ સહકારી મંડળીઓ રચી શકાય તેમ છે?

(૧) ઉદ્દવહન સિંચાઇ (લીફટ ઇરીગેશન) હા/ના
(૨) દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળી હા/ના
(૩) હાથ શાળ વણાટ મંડળી હા/ના
(૪) ચર્મ ઉદ્યોગ મંડળી હા/ના
(૫) વાંસ કામ મંડળી હા/ના
(૬) ગ્રાહક સહકારી મંડળી હા/ના
(૭) મજૂર મંડળી હા/ના
(૮) ખેડૂત સહકારી મંડળી હા/ના
(૯) અન્ય (વિગત જણાવો)

૪૮ ગામમાં હરિજન હાથશાળ/ચર્મ ઉદ્યોગ/વાંસકામ સહકારી મંડળી હોય તો વર્કીંગ શેડની જરૂર છે? હા/ના

૪૯ ગામમાં હરિજન ભાઇઓ/બહેનો માટે નીચે જણાવેલ તાલીમ ગોઠવી શકાય તેમ છે? (તાલીમ ગોઠવી શકાય તો કેટલા તાલીમાર્થી મળી શકશે તેની અંદાજી સંખ્યા સામે લખવી)

(૧) અંબર ચરખા હા/ના
(૨) ભાઇઓનો સિવણ વર્ગ હા/ના
(૩) બહેનોનો સિવણ વર્ગ હા/ના
(૪) અન્ય.

૫૦ ગામનું ઐતિહાસિક મહત્વ.

૫૧ ગામની ભૂગોળ.

પરિશિષ્ટ – :૪:

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.

અનુસૂચિત જાતિના કુટુંબોની મોજણી : ફળિયા પત્રક

ફળિયાનુ નામ : ગામ :

તાલુકો : જિલ્લો:

(ગામમા એકથી વધુ ફળિયા હોય તો દરેકના અલગ ફોર્મ ભરવા)

૧ ગામમાથી ફળિયામા જવાનો રસ્તો પાકો છે કે કાચો?

(૧) હરિજનોના વાસને જોડતા રસ્તાઓ પાકા છે કે કાચા?

(૨) ફળિયામા પગથી છે? હા/ના

(૩) ફળિયામાથી મુખ્ય રસ્તા પર જવાનો રસ્તો કાચો છે કે પાકો? કે નવા રસ્તાની જરૂરિયાત છે?

(૪) ફળિયામા પથ્થર,ઈંટ પૂરેલા છે? હા/ના, કાદવ થાય છે?હા/ના

(૫) ફળિયામા પાણીના નિકાલ માટે ખુલ્લી ભૂગર્ભ ગટર છે? હા/ના

(૬) ફળિયાની આજુબાજુ પાણી ભરાયેલુ રહે છે? હા/ના

(૭) ફળિયાના રસ્તાને સમતળ કરવા પથ્થર,ઈંટ પૂરવા છે? હા/ના

(૮) ફળિયાની આજુબાજુ ગામ લોકોના ઉકરડા છે? હા/ના

૨ ફળિયામા નીચેનામાથી કઇ કઇ શૈક્ષણિક/સમાજસેવા સંસ્થાઓ આવેલી છે? (✓નુ નિશાન કરો.)

(૧) આંગણવાડી/બાલવાડી

(૨) પ્રાથમિક શાળા (કેટલા ધોરણ સુધી)

(૩) પ્રૌઢ શિક્ષણના વર્ગ

(૪) કિસાન સાક્ષર વર્ગ

(૫) યુવા મંડળ

(૬) મહિલા મંડળ

(૭) અન્ય કોઇ સંસ્થા કે મંડળ

૩ જો વાસમા પ્રાથમિક શાળા ન હોય તો નજીકની પ્રાથમિક શાળાનુ અંતર (કિ.મી.)

(અ) નજીકની પ્રાથમિક શાળામા જતા કોઇ મુશ્કેલી પડે છે? હા/ના

(૧) વચ્ચેનો રસ્તો ખરાબ છે? હા/ના

(૨) ચોમાસામા રસ્તામા પાણી આવે છે? હા/ના

(૩) ચોમાસામા નદી/વહેળો ઓળંગીને જવુ પડે છે? હા/ના

(૪) અન્ય અંતરાય

૪ ગામમા વોટર વર્કસની વ્યવસ્થા છે? હા/ના

(૧) ગામમા અન્ય મહોલ્લામા પાણીના સ્ટેન્ડ છે? હા/ના

(૨) તમારા ફળિયામા પાણીનુ સ્ટેન્ડ છે? હા/ના

(૩) તમારા ફળિયામા પાણી માટેના સ્ટેન્ડ પોસ્ટ પૂરતા છે?હા/ના

(૪) પીવાનુ પાણી ક્યાંથી ભરો છો?

(૫) પાણી ભરવા જવાનો રસ્તો પાકો કે કાચો છે? કે રસ્તો જ નથી

(૬) જ્યા પાણી ભરવા જાઓ છો તેનુ ઘરથી અંતર (કિ.મી.મા)

(૭) પાણીનો પુરવઠો પૂરતો છે? હા/ના

(૮) ફળિયાના લોકો જુદી જુદી જગ્યાએથી પાણી લેતા હોય તો તેની વિગત અને કારણો આપો.

(૯) પાણી ભરવા માટે જવાના રસ્તામા ચોમાસામા પાણી ભરાય રહે છે? હા/ના

(૧૦) ફળિયામા પીવા માટેના પાણીના નવા કૂવાની જરૂર છે?હા/ના

૫ જો ગામમા વીજળીની સગવડ હોય તો વાસમા વીજળીની સગવડતા છે? હા/ના

(૧) કામ અધૂરું છે?

(૨) તમારા ફળિયામા કેટલા થાંભલા છે?

(૩) કેટલા બાકી છે?

(૪) બીજુ શુ કામ બાકી છે?

(૫) કામ કેમ રોકાઇ ગયુ છે?

૬ તબીબી કર્મચારી ફળિયાની મુલાકાત લે છે? હા/ના

૭ ફળિયાને માટે જાહેર જાજરૂની સગવડ છે? હા/ના

(૧) જાહેર જાજરૂની સગવડ ન હોય તો હાજતની શી વ્યવસ્થા છે?

૮ તમારા ફળિયામાથી કેટલા કુટુંબોએ ધંધા કે મજૂરી માટે સ્થળાંતર કર્યું છે? (કુટુંબ સંખ્યા જણાવવી)

૯ સ્થળાંતર કરેલ કુટુંબો ક્યા સ્થળે ગયા છે તેની વિગત નોંધવી.

૧૦ તમારા ફળિયામા અનુસૂચિત જાતિના એસ.એસ.સી. ગ્રેજ્યુએટ/પાસ ગ્રેજ્યુએટ ટેકનીકલ શિક્ષણ લીધેલા કેટલા છે તે જણાવો(સંખ્યા જણાવવી)

(૧) તેમાથી હાલમા કેટલા બેકાર છે તે જણાવો.

(૨) તેઓ ક્યા ધંધામા જોડાવા ઇચ્છે છે?

(૩) ધંધા માટે તાલીમ લેવા ઇચ્છે છે? હા/ના

પરિશિષ્ટ - :૫:

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪

અનુસૂચિત જાતિ અંગભૂત યોજના હેઠળના કુટુબોની સામાજિક-આર્થિક મોજણી : પત્રક ભરનાર માટે વિગતવાર

સૂચનાઓ

૧ એક બુકમા ૧૫ કુટુબોનો સમાવેશ કરેલ છે. પદર કુટુબ પછી બીજી બુક વાપરવી અને બુક નબર વ્યવસ્થિત લખવો.

૨ કુટુબપત્રક ત્રણ નકલમા ભરવાનુ છે. કુટુબપત્રકનુ પહેલુ પાનુ સફેદ, બીજુ પીળા અને ત્રીજુ લીલા રગનુ છે. દરેક કુટુબની માહિતી ત્રણ નકલમા લેવાની છે. તેથી વ્યવસ્થિત રીતે બે કાર્બન પેપર એક સફેદ કાગળની નીચે, બીજો પીળા કાગળની નીચે મૂકી માહિતી ભરવી. કાર્બન ખસી ન જાય તે માટે પીન મારીને કાર્બન બરાબર ગોઠવવુ.

૩ કુટુબપત્રકની બુકો સમાજ કલ્યાણ અધિકારી દ્વારા પહોચાડવામા આવશે અને તમારુ કામ પુરૂ થતા બધી બુકો સમાજ કલ્યાણ અધિકારીને સુપ્રત કરવા વિનતી છે.

૪ પત્રક ભરનારે પોતાનુ પુરેપુરૂ નામ તથા સરનામુ પત્રક પર લખવુ. ઘરનુ તથા ઓફીસનુ એમ બન્ને સરનામા આપવા.

૫ પત્રકને વાળવુ નહિ, સાચવીને ફાટે નહિ તેવી રીતે ઉપયોગ કરવો.

૬ કુટુબપત્રક સ્પષ્ટ અને સારા અક્ષરે ભરવુ.

૭ આપના કાર્યક્ષેત્રના ગામ પર આપના ગામની ચકાસણી સમયે કેન્દ્રે નિયુકત કરેલા નિરીક્ષક તેમજ કેન્દ્રના અધિકારીઓ આવે તો તેમને તમારા કાર્યની ચકાસણી કરવામા સાથ આપવા વિનતી છે.

૮ કુટુબપત્રક કુટુબના વડા પાસે જાતે જઇને રૂબરૂમા ભરવુ.

૯ કોઇપણ કુટુબપત્રકની શરૂઆત કર્યા પછી તેને અધુરુ છોડવુ નહિ. કુટુબની પૂરેપૂરી વિગતનો સમાવેશ કરવો.

૧૦ કુટુબની વ્યાખ્યામા માતા-પિતા અને અપરિણિત બાળકોનુ બનેલુ એક કુટુબ ગણવુ.

૧૧ એકજ કુટુબમા કુટુબના વડા સિવાય તેમના પરિણિત પુત્રો, પત્નીઓ અને તેમના અપરિણિત બાળકો સાથે રહેતા હોય તો તેમને અલગ કુટુબ ગણી માહિતી લેવી.

૧૨ જ્યા "હા" કે "ના" લખવાનુ હાય ત્યા "હા" કે "ના" સ્પષ્ટ લખવુ. ખાલી જગ્યા કે લીટી દોરવી નહિ.

૧૩ કોલમ નબર-૨ કુટુબની સભ્ય સખ્યા કોલમ નબર-૩ કુટુબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ બન્ને કોલમનો આડો અને ઉભો સરવાળો એક થવો જોઇએ.

૧૪ કોલમ નબર-૪ શિક્ષણમા કુટુબના જે જે સભ્યોએ જ્યા સુધીનુ શિક્ષણ મેળવેલ હોય તે નોધવુ.
દા.ત. ૪થુ પાસ, એસ.એસ.સી.પાસ.

૧૫ કોલમ નબર-૫ મા કુટુબના સભ્યોમા જેમનુ શિક્ષણ ચાલુ હોય તે લખવુ.
દા.ત. બીજુ ભણે છે, ૧૦ મુ ભણે છે વગેરે.

૧૬ કોલમ નબર-૪ અને ૫ નો કુલ સરવાળો કુટુબના કુલ સભ્ય સખ્યાની બરોબર થવો જોઇએ.

૧૭ પી.ટી.સી.સુધીનો અભ્યાસ પૂરો કરેલ ભાઇ-બહેનની વિગત પત્રક નબર-૨ કોલમ નબર-૪/૧૦, ૪/૧૧ મા લખવી.

૧૮ પોષ્ટ ગ્રેજ્યુએટ એટલે એમ.એ., એમ.કોમ., એમ.એસ.સી.તેમજ એમ.ડી. સુધીનો અભ્યાસ કરેલ ભાઇ-બહેનની વિગત પાના નબર-૨ મા કોલમ નબર ૪/૧૬ અને ૪/૧૭ મા લખવી.

૧૯ પત્રક નબર-૪ કોલમ નબર ૧૦/૧૦ મા ૧ અને ૨ મા "હા" તો કોને? કેટલી? તેની જગ્યાએ "કોને" કેટલી "કયારેએ" અને "કેટલા રૂપિયામા" જોન ગીરે આપી છે તેની માહિતી લખવી.

૨૦ પત્રક નબર-૪ મા કોલમ નબર ૧૦/૨૩ મા સરકાર તરફથી જમીન "સોપણી"મા મળી છે તેમ છપાયુ છે તે બદલે સરકાર તરફથી "સોપણીમા" જમીન મળી છે તેમ વાચવુ.

૨૧ પત્રક નબર-૬ કોલમ નબર ૧૬/૪ મા ગૃહઉદ્યોગની આવકના કોલમમા જે કુટુબને વેપાર-ધધા અને નોકરીની આવક હોય તો તે બધી તેજ કોલમમા ભરવી.

૨૨ પત્રક નબર-૬ કોલમ નબર-૧૬/૫ મા અન્ય આવકની જગ્યાએ કુટુબની કુલ વાર્ષિક આવક લખવી.

૨૩ પત્રક નબર-૬ કોલમ નબર-૧૮/૪ મા દેવુ ભરપાઇ કરવા શુ કરવુ જોઇએ જેના જુદા જુદા જવાબો માટેનો કોડ પાછળ આપવામા આવેલ છે તે પ્રમાણે કોડ નબર લખવો.

૨૪ પત્રક નબર-૭ મા કોલમ ન.૧૯/૧૨ મા દવાઓ માટે આર્થિક સહાયની જરૂર છે? તેમા "હા" અથવા "ના" લખવુ.

૨૫ પત્રક નબર-૮ કોલમ નબર ૨૨/૧ અને ૨૨/૧૩ મા સખ્યા લખવી.

૨૬ પત્રક નબર-૩ નો પ્રશ્ન નબર-૯ (રહેઠાણ અગેની જરૂરિયાત) પત્રક નબર-૫ નો પ્રશ્ન નબર-૧૨ (ખેતીના સાધનોની - જરૂરિયાત) અને પત્રક નબર-૫ નો પ્રશ્ન નબર-૧૪ (પશુધનની- જરૂરિયાત) ઉપરોકત ત્રણ પ્રશ્નોમા કશુ લખવાનુ નથી. તેનો સમાવેશ પાછળ પૂરવણી પત્રકમા થઇ જાય છે. એટલે એ પ્રશ્નોના જવાબો ત્યા લખવા.

++++++++
++++++++

પરિશિષ્ટ - :૬:

આદિવાસી સશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪

સુપરવાઇઝરની કાર્યસૂચિ

તમારી અગભૂત યોજના અતર્ગત અનુસૂચિત જાતિના સર્વેક્ષણના પ્રોજેકટમા સુપરવાઇઝર તરીકે નિમણૂક કરવામા આવી છે. તમને.... .... જિલ્લાના ....તાલુકાના...... .... ગામની કામગીરી સોપવામા આવી છે. તમારે નીચે દર્શાવેલ મુદ્દાને અનુલક્ષીને કામગીરી કરવાની છે. આ કામગીરી તમોને જવાબદારી અને નિષ્ઠાપૂર્વક કરવાની છે. આ કામ તેમજ તેને આનુષગિક કામમા કોઇપણ ભૂલ થશે અને/અથવા કામમા ઢીલ થશે તો તમારી વિરૂધ્ધ અનુશાસનાત્મક પગલા લેવામા આવશે. પ્રવાસ દરમ્યાન પ્રવાસ વિષેના નિયમોનુ કડક પાલન કરવાનુ રહેશે તે પણ ધ્યાનમા રાખવુ.

કાર્યસૂચિ

(૧) તમને સોપાયેલ જિલ્લાના ગામોમા કામ બરાબર રીતે ગોઠવાઇ ગયુ છે કે નહિ તે જોવુ, ન ગોઠવાયુ હોય તો જિલ્લા પછાતવર્ગ કલ્યાણ અધિકારીને મળી, ત્વરિત રીતે કામની ગોઠવણી કરવી.

(૨) તમારા પ્રવાસની દૈનિક નોધ બરાબર રાખવી, જેમા પ્રત્યેક દિવસના સવારથી સાજ સુધીના કાર્યની નોધ કરવી.

(૩) તમારા કાર્યનો અહેવાલ દર સોમવારે ટપાલ દ્વારા કેન્દ્રને મોકલશો, એની એક નકલ તમારે તમારી પાસે રાખવી.

(૪) તમને સોપાયેલ જિલ્લાના માનદ્ પ્રચારકોના ઘરના સરનામા સમાજ કલ્યાણ અધિકારીને મળીને મેળવી લેવા, જેથી ગમે ત્યારે પ્રચારકોનો સપર્ક સાધી શકાય.

(૫) નિયામકશ્રી અથવા તેમના પ્રતિનિધિએ સોપેલ બીજુ કોઇપણ કાર્ય નિષ્ઠાપૂર્વક બજાવવાનુ રહેશે.

(૬) સોંપાયેલ પ્રત્યેક ગામના બધા કુટુંબોની તપાસ કરીને પ્રચારકે માહિતી નોંધી છે કે નહિ તે જોવુ. કઇપણ કામ અધૂરું લાગે તો તે પુરૂ કરાવવુ.

(૭) દરેક પ્રચારકે બુકલેટમા માહિતી બરોબર ત્રણ નકલમા ભરી છે કે નહિ તે તપાસી લેવુ. કાર્બન કોપી સ્પષ્ટ રીતે દેખાય છે કે નહીં તે જોવુ. આ પ્રમાણે ન થયુ હોય તો કરાવવું. પ્રચારકે દરેક પાના .પરના સરવાળા બરાબર કર્યા છે કે નહીં તે જોવુ. સરવાળા કરવામા કશી જ ભૂલ હોય તો ત્યા જ સુધરાવી લેવી, આમ છતા છેવટે કઇપણ કચાશ જણાશે તો તેની સંપૂર્ણ જવાબદારી તમારી ગણાશે.

(૮) પસંદ થયેલ પ્રત્યેક ગામના માનદ પ્રચારકે ભરેલા કુટુંબપત્રકોમાથી દસ (૧૦) કુટુંબોનો પ્રત્યક્ષ સંપર્ક સાધી ભરેલી માહિતીની સંપૂર્ણ ચકાસણી કરવી, અને તે પત્રક ઉપર ચકાસણી કર્યાની તારીખ લખવી અને સહી કરવી.

(૯) તમોને સોંપેલ બધા ગામોનુ ગામપત્રક તમારે ભરવાનુ રહેશે.

(૧૦) પસંદ થયેલ ગામોમાથી અનુસૂચિત જાતિના વસવાટના જેટલા ફળિયા હોય તે દરેકની વિગત અલગ અલગ ફળિયાપત્રકમા ભરવી. (મતલબ કે એક ફળિયાનુ એક ફળિયાપત્રક એમ દરેકનુ અલગ પત્રક ભરવુ.)

(૧૧) દરેક ગામની અવલોકન નોંધ તૈયાર કરવી જેમા ગામની અને ફળિયાની સામાન્ય માહિતી, અનુસૂચિત જાતિના લોકોની આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ, તેમની સમસ્યાઓ અને તકલીફો તેમની શિક્ષણ વિષયક સ્થિતિ વગેરેને સવિસ્તર અને સાર્થક રીતે આવરી લેવા.

પરિશિષ્ટ - :૭:

હરિજન અગભૂત યોજના સર્વેક્ષણ

જામનગર જિલ્લો

: પ્રવાસ નોંધ :

- છોટુભાઇ પટેલ

૧૯૮૨ની સાલમા હરિજન અગભૂત યોજના સર્વેક્ષણના ૪૩૮ પસંદ થયેલા ગામો પૈકી જામનગર જિલ્લાના ૮ તાલુકાઓના ૧૩ ગામોનુ સર્વેક્ષણ કામના નિરીક્ષણનુ તથા ગામપત્રક અને હરિજનના ફળિયા પત્રક ભરવાનુ કાર્ય મને સોંપવામા આવ્યુ.

આ માટે મેં તા.૨૦-૮-૮૨ ના રોજ પ્રવાસ કાર્યક્રમ બનાવ્યો. તેને કાર્યાલય તરફથી અનુમતિ આપવામા આવી.

હુ તા.૨૩-૮-૮૨ ના રોજ અમદાવાદથી સવારે ૭-૪૫ કલાકે ઉપડતી બસમા નીકળી સાંજે ૧૮-૩૦ કલાકે જામજોધપુર પહોંચ્યો.

<u>તા:૨૪-૮-૮૨</u>

આજ રોજ સવારે જામજોધપુર ગામમા વસવાટ કરતા હરિજન કુટુંબોના ફળિયા પત્રક તથા ગામપત્રક ભર્યા. ફળિયાપત્રક ભરવા માટે તાલુકા પંચાયતમા સામાજિક ન્યાય સમિતિના અધ્યક્ષ શ્રી પાલાભાઇ પીઠાભાઇ મકવાણાને મળીને તેમની પાસેથી માહિતી મેળવીને ચમારવાસનુ ફળિયાપત્રક ભર્યું. ત્યાર બાદ વણકર વાસનુ ફળિયાપત્રક ભરવા માટે શ્રી પાલાભાઇ તથા શ્રી મનસુખભાઇ જેઓ સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક છે તેમને લઇને વણકરવાસનુ ફળિયાપત્રક ભરવા ગયો. ત્યાર પછી રાણાભાઇ ભીખાભાઇ સોલંકીને મળીને ભંગી વાસ (જૂનો) નુ ફળિયાપત્રક ભરવામા આવ્યુ. નવા ભંગી વાસના ફળિયાપત્રક શ્રી પાલાભાઇ લખાભાઇ રાઠોડની પાસેથી માહિતી મેળવીને ભરવામા આવ્યુ. આ ચારેય ફળિયાપત્રક ભરતી વખતે તાલુકા પંચાયતના ન્યાય સમિતિના અધ્યક્ષશ્રી મારી સાથે હતા. તેઓ તાલુકા પંચાયતમા ચૂંટાયેલા હોવાથી અને પોતે તાલુકા પંચાયતમા ચૂંટાયા પછી હરિજનોના કોઇ કામ તેમણે બાકી રહેવા દીધા નથી. અને હવે હરિજનો માટે નગર પંચાયતે કઇજ કરવાનુ

રહેતુ નથી. પોતે પંચાયતમાં ચૂંટાયા પછી ગામના હરિજનોના કોઇ જ પ્રશ્નો રહયા નથી તેમ તેમના વર્તાવ પરથી મારા મન પર છાપ પડી.

ગામના હરિજનોના કુટુંબપત્રકો ભરવા માટેનુ કામ પ્રચારક શ્રી કે.એસ.સોલંકીને સોંપવામાં આવ્યુ હતું. તેઓ એક દિવસ જામનગરથી આવીને ચમાર વાસમાં જઇને કુટુંબોમાંથી રેશનીંગ કાર્ડ મંગાવીને કાર્ડ ઉપરથી કુટુંબની સભ્ય સંખ્યા પત્રકમાં નોંધી ગયા છે અને બાકીની વિગતો પોતાની જાતે જ ભરી હોય તેમ લાગે છે. રેશનીંગ કાર્ડ પરથી સભ્ય સંખ્યા અને ઉંમર લખ્યા છે એટલે જે વર્ષે રેશનીંગ કાર્ડ કાઢવામાં આવ્યા હશે તે વર્ષની સભ્યની ઉંમર લખાયેલી હોય એમ બનવા સંભવ છે. આમ કુટુંબોની સાચી સ્થિતિ શું છે તે જાણી શકાશે નહીં.

ગામપત્રક ભરવા માટે નગર પંચાયતમાં જઇને ગામપત્રકની વિગતો ભરી છે.

જામજોધપુર ગામ ફુલઝાર નદીને કિનારે વસેલુ છે. આ ગામમાં ૩ ઓઇલ મીલ, ૨ ખાંડના કારખાના તથા ૧ જીનીંગ મીલ છે. આ સિવાય બીજા કોઇ ઉદ્યોગો નથી.

તા.૨૪-૮-૮૨ ના રોજ જામજોધપુરથી સવારે ૯-૩૦ કલાકે બસ દ્વારા બપોરે ૩-૦૦ કલાકે કાલાવડ પહોંચ્યો. કાલાવડ તાલુકા પંચાયતમાં જઇને કાલાવડના પ્રચારકના ઘરનુ સરનામુ લઇને પ્રચારકના ઘેર ગયો. તેમણે જે કુટુંબપત્રકો ભર્યા છે તેની ચકાસણી કરવામાં આવી અને તેમણે કરેલી ભૂલો તેમને બતાવી તેમજ કુટુંબપત્રકો પર કઇ કઇ માહિતી ભૂલવાળી છે તે સુધારવા અંગેની નોંધ કરી તથા હરિજન કુટુંબોના ફળિયાપત્રક ભર્યા તથા ગામ-પત્રક ભર્યુ.

તા.૨૫-૮-૮૨ ના રોજ કાલાવડથી શીશાંગ ૯-૦૦ વાગે પહોંચ્યો. શીશાંગમાં હરિજન કુટુંબના ફળિયાપત્રક ભર્યા તથા ગામપત્રક ભર્યુ.

શીશાંગ ગામમાં વણકર અને ચમાર હરિજનોની વસ્તી છે. ગામમાં દરબારોનુ વર્ચસ્વ છે, બીજા નંબરે કણબી પટેલ છે. ગામમાંથી હરિજનો મજૂરી માટે તથા કોન્ટ્રાકટના ધંધા માટે રાજકોટ તથા ખેડા જિલ્લામાં ગયેલા છે, ખેડા જિલ્લામાં નહેરોના ચણતર કામના પેટા કોન્ટ્રાકટ રાખી તેઓ જાતે ચણતર કામ કરે છે. આમાંથી તેઓને સારી આવક મળી રહે છે. શીશાંગ ગામનું કામ પતાવીને સાંજના કાલાવડ પરત થયો. શીશાંગ ગામનુ સર્વેક્ષણ કાર્ય પુરૂ થઇ ગયુ છે. તા.૨૫-૮-૮૨ કાલાવડથી મકાજી મેઘ પર પહોંચ્યો. કાલાવડથી મકાજી મેઘપરની બસ ચોમાસાના કારણે બંધ થઇ ગઇ હોવાથી કાલાવડથી વડાલા ગામ સુધી બસમાં જઇ શકાય છે. ત્યાંથી પાંચ કિ.મી. ચાલીને મકાજી મેઘપર પહોંચી શકાય છે. મકાજી મેઘપર ગામમાં પહોંચીને ત્યાં હરિજન કુટુંબોના વસવાટના ફળિયાપત્રક ભર્યા તથા ગામપત્રક ભરવાનુ કામ પુરૂ કરીને પાછો કાલાવડ પરત થયો.

તા.૨૬-૮-૮૨ કાલાવડથી ધ્રોળ પહોંચવા માટે સવારે ૭-૩૦ કલાકે બસમાં નીકળી ધ્રોળ સાવરે ૧૧-૦૦ કલાકે પહોંચ્યો. ધ્રોળ તાલુકાના સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક શ્રી ડાહયાભાઇ ભગતને મળીને ગીલોટા ગામના કાર્ય અંગે વાત કરી. ગીલોટા ગામનુ પત્રક ભરવાનુ કામ શરૂ થયુ છે. થોડુ કામ બાકી છે. તેમ જાણવા મળયુ. બીજા દિવસે સવારે ધ્રોળથી ગીલોટા જવા માટે બસ દ્વારા પડધરી થઇને ગીલોટા ગામે પહોંચ્યો. ગીલોટા ગામે હરિજન વાસમાં જઇને ફળિયાપત્રક ભરવાનુ કાર્ય પુરૂ કર્યુ ત્યાર પછી પંચાયત કચેરીએ જઇને ગામપત્રકની બાકી રહેલી વિગતો પૂરી કરવામાં આવી. ગીલોટા ગામનુ કાર્ય પુરૂ કરીને સાંજના ધ્રોળ પરત થયો. ચોમાસાના કારણે કાચા રસ્તાની બસ બંધ થઇ ગઇ હોવાથી ધ્રોળથી પડધરી અને પડધરીથી વિસામા સુધી બસમાં જઇ શકાય છે. વિસામાથી પગ રસ્તે ચાર કિ.મી. ચાલતા ગીલોટા ગામે જઇ શકાય છે.

તા.૨૭-૮-૮૨ ના રોજ ધ્રોળથી જામનગર સવારે ૮-૪૫ કલાકે આવ્યો. જામનગર જિલ્લાના મોટાભાગના પ્રચારકો જામનગરમાં જ રહે છે. તેઓને જે તે ગામોના પત્રક ભરવાનુ કામ

સોપાયેલ તેની ચકાસણી માટે આજનો પૂરો દિવસ તેની પાછળ વિતાવ્યો. સૌ પ્રથમ ધ્રોળ તાલુકાના ગોલીટા ગામનુ કાર્ય જેમને સોપવામા આવેલુ છે તે શ્રી એચ.પી.ગોસાઇ, જે જામનગર પ્રતાપ-નગરમા રહે છે તેમના ઘરે પહોચ્યો. શ્રી ગોસાઇએ ગોલીટા ગામનુ કુટુબપત્રકો ભરવાનુ કામ પુરૂ કરી દીધુ હતુ. તેમણે ભરેલા પત્રકોની ચકાસણી કરીને તેમણે જ્યા જ્યા ભૂલો કરી હતી તે તેમને બતાવવામા આવી અને જે જે ભૂલો હતી તે સુધારવા માટે ગામપત્રકના ઉપરના પાને નોધ કરવામા આવી. શ્રી ગોસાઇના ઘરેથી ભોઇવાડામા શ્રી ચદ્રિકાબહેન જેઠવાના ઘરે પહોચ્યો. આ બહેન ઘરે જ તે સમયે પત્રકો ભરવાનુ કામ કરતા હતા. તેમના ભરેલા પત્રકોની ચકાસણી કરી અને તેમણે જ્યા જ્યા ભૂલો કરી હતી તે તેમને બતાવવામા આવી અને એક પત્રક ઉપર જે જે ભૂલો હતી તેની નોધ કરવામા આવી. ત્યાથી નજીકમા બીજા એક પ્રચારક ભાઇ જેઓને આમરણનુ કાર્ય સોપવામા આવ્યુ હતુ તેમને ત્યા પહોચ્યો. પહેલા ચદ્રિકાબહેનના ઘરેથી તેઓ ઘરે છે કે નહી તેની તપાસ કરાવી તો તેઓ ઘરે હતા છતા કહેવડાવ્યુ કે તેઓ સિકકા ગયા છે તેમ કહેજો. છતા તેમણે ભરેલા પત્રકો તો ઘરે જ હશે ને? એમ કહીને મે ચદ્રિકાબહેનને તેમનુ ઘર બતાવવાનુ જણાવ્યુ તો તેઓ મારી સાથે આવે તે પહેલા તેમની નાની બહેન મારફતે તેમને જાણ કરી દીધી કે તેઓ (હુ) તમારા ઘરે આવે છે. એટલે તેમણે ઘરે જે પત્રકો ભરતા હતા તે સંતાડી દીધા અને હુ ઘરે પહોચ્યો તો તેઓ શરમીંદા પડી ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે હુ હજી હમણા જ સિકકાથી આવુ છુ. પરતુ હકીકતમા તેઓ સિકકા ગયા જ ન હોતા. તેમણે જે પત્રકો ભર્યા હતા તેની ચકાસણી કરીને જે ભૂલો હતી તે બતાવી અને પત્રક ઉપર તેની નોધ કરવામા આવી.

ભોઇવાડાથી ગાધીનગર શંકર ટેકરી શ્રી ઇન્દુબહેન સોલકીને ત્યા પહોચ્યો. આ બહેનને લાલપુરનુ કામ સોપવામા આવેલુ હતુ. પરતુ તેઓને સુવાવડ આવવાની હોવાથી તેમણે કામ શરૂ કરેલુ જ નહી અને ઓફીસે પણ જાણ કરેલી નહી. આ બહેનને મે જણાવ્યુ કે તમે જો કામ કરવાના ના હો તો તમે પત્રકો પાછા ઓફીસે પહોચાડી દો અને જણાવી દો કે મારાથી કામ થઇ શકે નહી.

તા.૨૮-૮-૮૨ ના રોજ જામનગરથી સવારે નીકળી જોડિયા પહોચ્યો. જોડિયાના સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક શ્રી જોષીને મળીને તેમને લઇને હરિજન વાસમા પહોચ્યો અને હરિજન વાસના ફળિયા-પત્રક ભરવામા આવ્યા અને ત્યાર પછી જોડિયા ગામનુ ગામપત્રક પચાયત કચેરીએ જઇને ભરવામા આવ્યુ. જોડિયાનુ કુટુબપત્રક ભરવાનુ કામ શ્રી મનુભાઇ બેરડિયાને સોપવામા આવેલુ હ્તુ; તેઓ જોડિયા જ રહે છે. તેમને ઘરે તપાસ કરી, પરતુ તેઓ બહારગામ ગયેલા હતા. પરતુ તેમણે જે પત્રકો ભરેલા હતા તે તપાસીને તેમણે જે જે ભૂલો કરી હતી તેની નોધ એક પત્રક ઉપર કરવામા આવી અને તે સુધારવા માટે લખ્યુ.

જોડિયાથી બપોરના આમરણ જવા ઉપડયો. આમરણ ગામમા ચમાર હરિજનોની વસ્તી છે. આ ગામ આજુબાજુના આઠ ગામોનુ ખરીદ-વેચાણ કેન્દ્ર જેવુ છે એટલે ગામમા બજાર ઘણુ મોટુ છે. ગામમા કણબી પટેલોની વસ્તી વધુ છે. ભરવાડની વસ્તી પણ ખરી.

ગામનુ હરિજન ફળિયાપત્રક ભરવા માટે હરિજન વાસમા જઇને શ્રી લાખાભાઇ પરમારને મળીને તેમની પાસેથી વિગતો મેળવીને ફળિયાપત્રક ભર્યા છે. અને ગામપત્રક પચાયત કચેરીએ જઇને તલાટી પાસેથી વિગતો મેળવીને ભરવામા આવ્યુ. આમરણનુ કામ પુરૂ કરીને સાજે આઠ વાગે જામનગર પહોચ્યો.

તા.૨૯-૮-૮૨ ના રોજ સવારે જામનગરથી નીકળી ૯-૩૦ કલાકે લાખાબાવળ ગામે પહોચ્યો. લાખાબાવળ ગામમા ફકત ચમાર હરિજનોની વસ્તી છે. બીજા કોઇ હરિજનો નથી. આ સિવાય ગામમા પટેલ, ભરવાડ અને દરબારોની વસ્તી છે. આ ગામ જામનગર - ઓખા રેલવે લાઇન પર આવેલુ છે. ગામમા હરિજન કુટુબોના ફળિયાપત્રક ભરવા માટે ગામના શ્રી બાબુભાઇ ઠીવાઘેલા જેઓ જામનગર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામા નોકરી કરે છે તેમને મળીને માહિતી મેળવીને ફળિયાપત્રક ભરવામા આવ્યુ છે. આ ગામના હરિજનોથી ગામના જાહેર કૂવા પરથી પાણી ભરી શકાતુ નથી. હજી ગામમા ઉચ-નીચના ભેદ જોવા મળે છે. ગામનુ ગામપત્રકની માહિતી ગ્રામ પચાયતમા જઇને તલાટી પાસેથી

તા.૩૧-૮-૮૨ ના રોજ જામનગરથી લાલપુર ગામે પહોંચ્યો અને ગામના હરિજન વસવાટના ફળિયાપત્રક ભરવા માટે તાલુકા નિરીક્ષક શ્રી ચંપાબહેન સોલંકી સાથે હરિજન વાસમાં જઇને ફળિયાપત્રક ભર્યાં. તથા ગામપત્રક ગામના તલાટી-કમ મંત્રીને મળીને ભરવામાં આવ્યુ.

સાંજના આ જ તાલુકાના ખડબાનાના ગામના કામ માટે જવા નીકળયો. આ ગામમાં ચોમાસાના કારણે બસ વ્યવહાર બંધ થઇ ગયો હોવાથી ટ્રક દ્વારા રીંઝપર ગામ સુધી પહોંચ્યો. ત્યાંથી લગભગ ત્રણ કિ.મી. જેટલુ ચાલીને ખડબાનાના ગામે પહોંચ્યો અને ત્યાં ગામના વણકર અને ચમાર ફળિયાપત્રક અને ગામપત્રક ભરીને પાછો ચાલતા રીંઝપર આવી ત્યાંથી ટ્રક દ્વારા લાલપુર ગામે પાછો આવ્યો.

તા.૧-૯-૮૨ ના રોજ લાલપુરથી સવારે ૭-૩૦ કલાકે બસમાં નીકળી ખંભાળીયા ગામે બપોરના ૧૨-૦૦ કલાકે પહોંચ્યો. ગામના હરિજન વસવાટના ફળિયાની માહિતી માટે તાલુકા પંચાયતમાં તાલુકા નિરીક્ષકની મુલાકાતે ગયો પરંતુ તાલુકા નિરીક્ષક શ્રીમતી રામકુંવરબહેન સોનગરા બહારગામ ગયેલ હોવાથી તે મળી શકયાં નહીં. આથી રેલવે સ્ટેશન નજીક પછાતવર્ગના વિદ્યાર્થીઓનુ છાત્રાલય છે ત્યાં પહોંચ્યો અને કામ અંગે તેમને વાત કરી. આથી તેમણે બે હરિજન વિદ્યાર્થીઓને મારી સાથે ગામના હરિજન ફળિયા બતાવવા માટે મોકલ્યા. સૌ પ્રથમ ચમાર વાસમાં જઇને ફળિયાપત્રક ભર્યું અને ત્યાંથી ગામના જ એક હરિજન વિદ્યાર્થી પણ મારી સાથે આવીને હરિજન વસવાટના જેટલા ફળિયા હતા તે બધા બતાવ્યા અને મે બધા ફળિયાપત્રકો ભરવાનુ કામ પુરૂ કર્યું. ત્યાર પછી ગામપત્રકની માહિતી માટે તલાટી પાસે પહોંચ્યો અને ત્યાંથી ગામપત્રકની માહિતી ભરવામાં આવી. રાતના આઠ વાગે શ્રી કરસનભાઇ સોનગરા જેઓ હરિજનોનુ કાર્ય કરે છે તથા પછાતવર્ગ છાત્રાલયના મંત્રી છે તેમને મળવા માટે ગયો અને કલ્યાણપુર તાલુકાના ભાટીયા ગામના કામ અંગે વાત કરી. તેમણે ભાટીયાના બે-ત્રણ હરિજન આગેવાનોના નામ આપ્યા અને તેમને મળવા જણાવ્યુ.

આ ગામ (જામ-ખભાળિયા) મા ભંગી હરિજનોના કુટુંબપત્રક ભરવા જનાર પ્રચારક બહેન પર ભંગી હરિજનોએ પથ્થરમારો કરીને તેમને ભગાડેલા.

તા.૨-૯-૮૨ ના રોજ સવારે ૭-૦૦ વાગ્યાની બસમા નીકળી ભાટીયા ગામે ૯-૦૦ વાગે પહોચ્યો. ભાટીયા ગામના હરિજન ફળિયાપત્રક ભરવા માટે ગામમા આવેલા તાલુકા શાળાના મુખ્ય શિક્ષક શ્રી સોમાભાઇ મકવાણાને મળયો અને શાળાના બીજા એક હરિજન શિક્ષક બન્ને પાસેથી માહિતી મેળવીને હરિજન વસવાટના ફળિયાપત્રક ભરવામા આવ્યા. ત્યાર પછી ગ્રામ.પચાયતમા જઇને તલાટી પાસેથી ગામપત્રકની માહિતી મેળવીને ગામપત્રક ભરવામા આવ્યુ. આમ મારુ જામનગર જિલ્લાના ૧૩ ગામોનુ ફળિયાપત્રક તથા ગામપત્રક ભરવાનુ કામ સારી રીતે પુરુ થયુ.

તા.૩-૯-૮૨ ના રોજ સવારે ૭-૩૦ કલાકે ભાટીયાથી લકઝરી બસમા અમદાવાદ સાજના ૧૮-૩૦ કલાકે ઘરે પહોચ્યો.

મારા જામનગર જિલ્લાની કામગીરી અંગે મને જે જોવા અને જાણવા મળયુ તથા પ્રચારકોની કામગીરી અંગે જે જોયુ તે ટૂકમા જણાવુ.

સૌ પ્રથમ પ્રચારકો અંગે જણાવુ તો મને કોઇ પ્રચારક કોઇ ગામે સ્થળ પર પત્રક ભરતા જોવા મળયા નહી. ગામમા હરિજન કુટુબોને પૂછતા એવા જવાબ મળે કે અહી કોઇ આવા કામ માટે આવ્યુ નથી અથવા એક ભાઇ આવીને કુટુબમા કેટલા માણસો છે આટલી જ માહિતી લઇને ચાલ્યા ગયા છે. આ સિવાય બીજુ કઇ પૂછવામા આવ્યુ નથી. આમ કુટુબપત્રકમા ભરેલી વિગતો પ્રચારકો પોતાની જાતે જ ઉપજાવી કાઢીને ભરી દીધી હોય એમ બનવા સભવ ખરો. વળી એક ગામે (જામજોધપુર) પ્રચારક ભાઇ હરિજનોના રેશનીંગ કાર્ડ, તાલુકા ન્યાય સમિતિના અધ્યક્ષને મળીને ભેગા કર્યા અને રેશનીંગ કાર્ડ પરથી કુટુબની સભ્ય સખ્યા જ કુટુબપત્રકમા લખી ગયેલા અને બાકીની માહિતી પોતાની જાતે ભરી દીધેલી હોય એમ જાણવા મળયુ. આ અંગે તાલુકા નિરીક્ષક શ્રી મનસુખભાઇને વાત

કરી અને બધી માહિતી કુટુબના વડાને રૂબરૂ મળીને ભરે તેમ કરવા જણાવ્યુ. મારા જામનગરના પ્રચારકોના ઘરોની મુલાકાત દરમ્યાન ત્રણ પ્રચારકો તો ઘરે જ પત્રકો ભરતા જોવા મળયા. આ અંગે પ્રચારકોને વાત કરી તો કહેવા લાગ્યા કે અમને કોઇ સાચી માહિતી આપતુ નથી. આથી પત્રકમા જે કઇ ભૂલો રહી ગઇ હોય તે ઘરે સુધારીએ છીએ. દરેક પ્રચારકને કામની સોપણી વખતે સૂચના આપવામા આવેલી કે દરેક પ્રચારકે કામની શરૂઆત કરતા પહેલા તાલુકા નિરીક્ષકોને મળીને કામ શરૂ કરવુ. પરતુ કોઇ નિરીક્ષકને આ અંગે કોઇ પ્રચારક મળયા નથી અને પોતાના જાતે જ સીધી કામગીરી શરૂ કરી દીધી છે તેમ તાલુકા નિરીક્ષકોએ જણાવ્યુ.

ફળિયાપત્રકની વિગતોમા હરિજનોની સમસ્યાઓ કઇ કઇ છે તે પ્રશ્નો પૂછતા તેના જે જવાબો મળયા છે તે હરિજનોના પ્રતિભાવ કેવા છે તે જણાવુ તો તેઓ પોતાની સમસ્યાઓ ગણાવતા કહે છે કે "અમોને કોઇપણ જગ્યાએ શિક્ષણની પૂરી લાયકાત હોવા છતા જલદીથી નોકરી મળતી નથી. સરકારે નિયમ કરેલો છે કે હરિજનોની વસ્તી મુજબ હરિજનોને સરકારી સહાય મેળવતી સસ્થાઓએ નોકરીમા રાખવા, પરતુ આવી સસ્થાઓ જયારે જાહેરાત આપે છે ત્યારે જાહેરાતમા જણાવે છે કે અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારને પ્રથમ પસદગી આપવામા આવશે. પરતુ જો લાયકાતવાળા ઉમેદવાર પ્રયત્નો કરવા છતા નહી મળે તો બીજી જ્ઞાતિના ઉમેદવારથી જગ્યા ભરી દેવામા આવશે. આમ અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારમા લાયકાત હોવા છતા ઇન્ટરવ્યુમા તેમને નાપાસ કરીને બીજી જ્ઞાતિઓના ઉમેદવારને પસદગી આપે છે. આમ આવી જાહેરાત આપીને સરકારી બધનમાથી છટકી જતા હોય છે." વળી એક હરિજન ભાઇએ એમ કહયુ કે "અમારા હરિજનોમાથી કોઇ સારા ભણેલા કાર્યકર્તાઓ નથી જે ધારાસભ્યો અને સસદસભ્યો ચૂટાઇને જાય છે તેઓમાના ઘણા અગુઠા છાપ હોય છે. તેઓ હરિજનોના પ્રશ્નો અંગે અમને પૂછવા આવે છે. અમે તેમને જે પ્રશ્નો હોય છે તેની રજૂઆત લોકસભા કે ધારાસભામા સારી રીતે રજૂ કરી શકતા નથી. સરકારી પરિપત્રો અગ્રેજીમા હોય છે તે ઘણીવાર સભ્યોને સમજાય નહી એટલે તેઓ અમારી પાસે તે સમજવા આવે છે. આવા

સંસદસભ્યો અને ધારાસભ્યો પાસેથી અમારી મુશ્કેલીઓની રજૂઆત અંગે શી આશા રાખી શકાય? અમારામા જે શિક્ષિત છે અને હરિજનોની સમસ્યાઓ સમજે છે તેઓ મોટાભાગના સરકારી નોકર હોવાથી કઇ બોલી શકતા નથી. અને જો બોલવા જાય છે તો એમ કહેવામા આવે છે કે તમો સરકારી નોકર હોવાથી તમારાથી સરકારની વિરૂધ્ધ બોલી શકાય નહીં. વળી શાસકપક્ષના સભ્યથી તો અમારી વિરૂધ્ધ લોકસભામા કે ધારાસભામા કાયદો બનતો હોય તો પણ બોલી શકાય નહીં. કારણ કે પક્ષની બેઠકમા જે નક્કી કરવામા આવે તે જ પ્રમાણે આંગળી ઉંચી કરવાની હોય. આમ રાજ્યમા શાસકપક્ષનો અમારી જાતિનો સભ્ય તો અમારુ કરવાના બદલે ઘણીવાર ખરાબ કરી બેસતા હોય છે. અમે શાસક પક્ષના અમારી જાતિના સભ્યો પાસેથી અમારા કલ્યાણની કોઇ આશા રાખી શકતા નથી.

ફળિયાપત્રકમા બીજી એક રીતે એમ પૂછામા આવી છે કે હરિજનો ગામમા આવેલ મંદિર-મસ્જિદમા જઇ શકે છે? આના પ્રતિભાવ એક ગામમા હરિજનો કહેવા લાગ્યા કે અમે ધાર્મિક સ્થળે પ્રવેશ કરી શકતા નથી. પરંતુ તમે લખો કે અમે ધાર્મિક સ્થળે જઇ શકીએ છીએ. તો મે પૂછ્યુ કે શાથી હુ તેમ લખુ? તો તેઓ કહેવા લાગ્યા કે ગામમા સરકારી અધિકારી હોય ત્યા સુધી અમે ધાર્મિક સ્થળે જઇએ તો કોઇ બોલે નહીં, પરંતુ ગામમા સરકારી અધિકારી કયા સુધી રહેવાના. પછી અમારે ગામમા રહેવુ પણ ભારે થઇ પડે. આમ આ ગામમા હજી છૂત-અછૂતના ભેદ ચાલુ છે તેમ જાણવા મળ્યુ. હજી ગામમા આવેલી હોટલોકા હરિજનો માટે ચા પીવાના કપ અલગ રાખવામા આવે છે અને તે કપ હરિજને જાતે ધોઇને એક બાજુ જુદા દૂર રાખવા પડે છે.

સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષકોની કામગીરી અંગે પણ એમ જાણવા મળ્યુ કે હરિજનોને લોન મેળવવા માટે નિરીક્ષકને લોનમાથી ભાગ આપવામા આવે તો જ લોન મંજૂર થાય છે. એક તાલુકામા તો હરિજનો નિરીક્ષક અંગે એવી ફરિયાદ કરવા લાગ્યા કે અમે લોન અંગે અરજીઓ કરી હોવા છતા અને જરૂરી જામીનગીરી આપી હોવા છતા અમે ભાગ આપવાની ના પાડીએ છીએ તેથી અમારી

લોન મંજૂર થતી નથી. જયારે એક જ ભાઇને જુદા જુદા ધંધા માટે ત્રણ લોન મંજૂર કરાવીને પૈસા આપવામા આવ્યા છે. એક ઉંટગાડી માટે, બીજી ડબગરના ધંધા માટે અને ત્રીજી શેના માટે છે તે તેમને યાદ નથી. આમ એક જ જણને ત્રણ લોન આપી છે, પરંતુ તે ભાઇએ કોઇ ધંધો જ શરૂ કર્યો નથી. આમ લોન મેળવવા માટે જો નિરીક્ષકને રાજી કરવામા આવે તો જ લોન મંજૂર થાય છે. સરકાર લોન આપવા માટે અરજીઓ મંગાવે અને દરેક નિરીક્ષકને અમુક સંખ્યામા અરજી લઇ આવવી એમ ઉપરથી દબાણ આવે એટલે નિરીક્ષક હરિજનોને પરાણે અરજી કરાવે. અને લોનની માગણી કરનારની સંખ્યાનો પોતાને ભાગે આવતો કવોટા પૂરો કરે, પરંતુ લોન તો તેને જ મળે કે જે લોનમાથી ભાગ આપે.

પરિશિષ્ટ - :૮:અ:

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ ગામો

અ.નં.	જિલ્લાનુ નામ	પસંદ થયેલ કુલ ગામ	સર્વેક્ષણ થયેલ ગામ	સમય મર્યાદામાં સર્વેક્ષણ નહીં થયેલ ગામો	પુન: આવેલ ગામ
૧	રાજકોટ	૨૦	૨૦	-	-
૨	વલસાડ	૬	૩	૩+	-
૩	સુરેન્દ્રનગર	૨૯	૨૯	-	-
૪	જૂનાગઢ	૪૨	૪૨	-	-
૫	જામનગર	૧૩	૧૦	૩+	-
૬	ખેડા	૪૮	૪૩	૩+	૨+ +
૭	ભાવનગર	૧૧	૧૧	-	-
૮	અમદાવાદ	૪૩	૩૬	૭+	-
૯	કચ્છ	૨૦	૨૦	-	-
૧૦	વડોદરા	૨૫	૨૫	-	-
૧૧	ગાંધીનગર	૩	૩	-	-
૧૨	અમરેલી	૧૮	૧૬	૧+	૧+ +
૧૩	સુરત	૯	૯	-	-
૧૪	પંચમહાલ	૧૮	૧૭	-	૧+ +
૧૫	ભરૂચ	૧૫	૧૫	-	-
૧૬	સાબરકાંઠા	૩૫	૩૩	-	૨+ +
૧૭	બનાસકાંઠા	૨૫	૨૪	૧+	-
૧૮	મહેસાણા	૫૮	૫૮	-	-
	કુલ....	૪૩૮	૪૧૪	૧૮	૬

+ + પુન: આવેલા ગામ :
(૧) ખેડા : (૧) ચાંગા (૨) ગોલાણા
(૨) અમરેલી : (૧) છારા
(૩) પંચમહાલ : (૧) ગઝદાર (હરિજનની વસ્તી જ નથી)
(૪) સાબરકાંઠા : (૧) ભિલોડા (૨) સાઠંબા

+ સમય મર્યાદામાં નહી આવેલા ગામ :
(૧) વલસાડ : (૧) વાપી (૨) પતલવાડા (૩) દેહરી
(૨) જામનગર: (૧) મકાજી મેઘપુર (૨) ભાટિયા (૩) વઅમરાણા
(૩) ખેડા : (૧) ચિખોદરા (૨) વડોદ (૩) વડગામ
(૪) અમદાવાદ: (૧) કોઠ (૨) સરવાલ (૩) ઇયાવા (૪) આંબલીયારા
(૫) સરોડા (૬) સુવાળા (૭) મહીજડા
(૫) અમરેલી : (૧) હાલરીયા
(૬) બનાસકાંઠા : (૧) પાલનપુર

પરિશિષ્ટ - :૮: :બ:

જિલ્લાવાર બુકલેટ વિતરણ કર્યા અને પરત આવ્યા નોંધ

અ.નં.	જિલ્લાનુ નામ	કેન્દ્રમાંથી બુકલેટ મોકલ્યા તારીખ	સર્વેક્ષણ થઇને કેન્દ્રમાં પરત બુકલેટ આવ્યા તારીખ
૧	સુરત	૩૧-૭-૮૨	૭-૯-૮૨
૨	જુનાગઢ	૨-૮-૮૨	૧૫-૯-૮૨
૩	સાબરકાંઠા	૩૦-૭-૮૨	૩-૯-૮૨, ૧૫-૯-૮૨
૪	રાજકોટ	૧-૮-૮૨	૭-૧૦-૮૨, ૭-૧-૮૩
૫	વલસાડ	૩૧-૭-૮૨	૨૭-૯-૮૨
૬	સુરેન્દ્રનગર	૨-૮-૮૨	૪-૧૦-૮૨, ૭-૧૦-૮૨, ૩૦-૧૨-૮૨
૭	જામનગર	૩-૮-૮૨	૧૦-૧૧-૮૨, ૨-૨-૮૨
૮	ખેડા	૨૯-૭-૮૨	૨૨-૧૦-૮૨, ૨૫-૧૧-૮૨, ૨૫-૧-૮૩
૯	ભાવનગર	૨૯-૭-૮૨	૬-૧૦-૮૨
૧૦	અમદાવાદ	૩-૮-૮૨	જાન્યુઆરી પ્રથમ અઠવાડિયાથી આવવાની શરૂઆત થઇ.
૧૧	વડોદરા	૨૯-૭-૮૨	૨૨-૧૦-૮૨, ૨૭-૧૧-૮૨
૧૨	ગાંધીનગર	૩-૮-૮૨	૨-૧-૮૩
૧૩	અમરેલી	૩૦-૭-૮૨	૮-૧૦-૮૨
૧૪	પંચમહાલ	૨૯-૭-૮૨	૨૧-૯-૮૨
૧૫	કચ્છ	૬-૮-૮૨	૬-૧૨-૮૨, ૨૮-૧૨-૮૨, ૩-૧-૮૩
૧૬	ભરૂચ	૭-૮-૮૨	૨૭-૯-૮૨
૧૭	બનાસકાંઠા	૩૦-૭-૮૨	૩-૨-૮૨
૧૮	મહેસાણા	૩૦-૭-૮૨	૭-૧૦-૮૨, ૨૭-૧૧-૮૨

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧૦	ખેડા	૨૫૪૮ (૩૮.૫૩)	૧૮૪૩ (૨૭.૮૬)	૧૬૬૦ (૨૫.૧૦)	૨૪૦ (૩.૬૩)	૧૫૧ (૨.૨૮)	૩૯ (૦.૫૯)	૭૭ (૧.૧૬)
૧૧	અમદાવાદ	૨૮૫૧ (૫૪.૦૯)	૧૧૯૮ (૨૨.૭૩)	૬૦૦ (૧૧.૩૮)	૨૮૪ (૫.૩૮)	૨૬૭ (૫.૦૭)	-	૧૮ (૦.૩૪)
૧૨	જામનગર	૨૭૨ (૩૩.૯૬)	૩૫૯ (૪૪.૮૨)	૧૨૮ (૧૫.૯૮)	૨૮ (૩.૪૯)	-	-	-
૧૩	રાજકોટ	૧૫૪૩ (૬૨.૦૩)	૩૭૦ (૧૪.૮૭)	૩૮૯ (૧૫.૬૩)	૩ (૦.૧૨)	-	૧૭૦ (૬.૮૩)	૫ (૦.૨૦)
૧૪	કચ્છ	૩૦૭ (૧૨.૦૬)	૨૧૯ (૮.૬૦)	૭૮ (૩.૦૬)	૬૩ (૨.૪૭)	-	૧૪૮ (૫.૮૯)	૧ (૦.૦૩)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૪૯૭ (૫૮.૯૩)	૯૦૬ (૨૧.૩૮)	૩૫૬ (૮.૪૦)	૮૩ (૧.૯૬)	૬૫ (૧.૫૩)	૧૭૬ (૪.૧૫)	૭૪ (૧.૭૫)
૧૬	અમરેલી	૮૯૦ (૬૫.૫૯)	૨૪૦ (૧૭.૬૯)	૧૨૩ (૯.૦૬)	૧૨ (૦.૮૮)	-	૨૯ (૨.૧૪)	-
૧૭	જૂનાગઢ	૨૫૯૨ (૭૧.૫૯)	૧૮૩ (૫.૦૫)	૫૦૬ (૧૩.૯૮)	૨૦ (૦.૫૬)	-	૭ (૦.૧૯)	૨ (૦.૦૫)
૧૮	ભાવનગર	૧૦૯૭ (૫૩.૨૧)	૨૮૯ (૧૪.૦૨)	૪૬૩ (૨૨.૪૫)	૨૪ (૧.૧૬)	૬૦ (૨.૯૧)	૧૦૦ (૪.૮૫)	૬ (૦.૨૭)
	કુલ...	૨૧૪૫૪ (૪૩.૬૭)	૧૧૩૪૪ (૨૩.૦૮)	૭૮૨૯ (૧૫.૯૩)	૧૯૫૨ (૩.૯૭)	૧૫૦૭ (૩.૦૭)	૯૯૬ (૨.૦૩)	૪૯૦ (૦.૯૯)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે)

પરિશિષ્ટ - ૯

જિલ્લાવાર અને જ્ઞાતિવાર કુટુંબ સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	વણકર	ચમાર	ભંગી	ગરોડા-ગરો	સેનવા	મોચીગર	તુરી
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	ગાંધીનગર	૨૬૭ (૪૧.૫૮)	૧૭૪ (૨૭.૧૦)	૧૫૨ (૨૩.૬૭)	૩૪ (૫.૩૦)	૭ (૧.૦૯)	-	૨ (૦.૩૨)
૨	મહેસાણા	૨૦૯૯ (૩૪.૦૪)	૧૯૩૫ (૩૧.૫૩)	૮૧૯ (૧૩.૩૫)	૪૭૬ (૭.૭૫)	૫૯૬ (૯.૭૧)	૪૭ (૦.૭૭)	૧૨૭ (૨.૦૭)
૩	બનાસકાંઠા	૮૪૪ (૨૦.૯૧)	૧૫૩૩ (૩૭.૯૭)	૬૬૬ (૧૬.૫૦)	૩૩૨ (૮.૨૩)	૧૮૫ (૪.૫૮)	૨૭૨ (૬.૭૪)	૧૨૪ (૩.૦૭)
૪	સાબરકાંઠા	૧૭૬૦ (૪૯.૮૯)	૮૨૪ (૨૩.૩૬)	૪૨૯ (૧૨.૧૬)	૨૧૫ (૬.૦૯)	૧૬૮ (૪.૭૬)	૫૮ (૧.૬૪)	૪૨ (૧.૧૯)
૫	વડોદરા	૧૦૦૪ (૫૫.૫૩)	૩૮૦ (૨૧.૦૨)	૩૫૪ (૧૯.૫૮)	૨૭ (૧.૪૯)	-	૧૯ (૧.૦૫)	૧૦ (૦.૫૫)
૬	ભરૂચ	૬૦ (૪.૩૯)	૩૫૭ (૨૬.૦૯)	૩૫૬ (૨૬.૦૩)	૨૭ (૧.૯૭)	-	-	-
૭	સુરત	૩૦ (૩.૯૬)	૨૫૨ (૩૩.૨૫)	૧૪૪ (૧૯.૦૦)	૧૯ (૨.૫૧)	૮ (૧.૦૬)	-	-
૮	વલસાડ	૨૮૭ (૬૫.૬૭)	૮ (૧.૮૩)	૬૪ (૧૪.૬૪)	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૫૧૬ (૩૬.૦૯)	૨૭૪ (૧૯.૧૬)	૫૪૨ (૩૭.૯૦)	૬૫ (૪.૫૪)	-	૩૧ (૨.૧૭)	૨ (૦.૧૪)

ચાલુ...

(૧૭૭)

૧	૨	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧૦	ખેડા	–	૬ (૦.૦૬)	–	૫૦ (૦.૭૬)	–	–	૬૬૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	–	–	૩ (૦.૦૫)	૫૦ (૦.૯૬)	–	–	૫૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૧૨ (૧.૫૦)	–	૨ (૦.૨૫)	–	–	–	૮૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	–	–	૮ (૦.૩૨)	–	–	–	૨૪૮૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	કચ્છ	૧૮૪૧ (૭૧.૮૮)	–	–	–	–	–	૨૫૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૭ (૦.૧૭)	–	૭૧ (૧.૬૭)	૩ (૦.૦૭)	–	–	૪૨૩૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	–	૬૧ (૪.૫૦)	૨ (૦.૧૪)	–	–	–	૧૩૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	–	૨૯૬ (૮.૦૬)	૧૯ (૦.૫૨)	–	–	–	૩૬૨૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	–	–	૨૩ (૧.૧૧)	–	–	–	૨૦૬૨ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૧૯૬૦ (૩.૬૨)	૩૯૩ (૦.૭૮)	૧૬૫ (૦.૩૩)	૧૮૩ (૦.૩૭)	–	૯૬૧ (૧.૯૬)	૪૯૧૫૪ (૧૦૦.૦૦)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે)

(૧૭૬)

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	મેઘવાળ	નાડિયા-હાડી	બાવા દેદ સાધુ	તારગર તીરબંદા	માતંગ	મહિયાવંશી	કુલ
૧	૨	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧	ગાંધીનગર	–	–	૫ (૦.૭૮)	૧ (૦.૧૬)	–	–	૬૪૨ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	–	૨૩ (૦.૩૭)	૨૫ (૦.૪૧)	–	–	–	૬૧૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૩૦ (૦.૭૪)	–	૨ (૦.૦૫)	૪૯ (૧.૨૧)	–	–	૪૦૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	–	૧ (૦.૦૩)	૧ (૦.૦૩)	૩૦ (૦.૮૫)	–	–	૩૫૨૮ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	–	–	૨ (૦.૧૧)	–	–	૧૨ (૦.૬૭)	૧૮૦૮ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	–	–	૨ (૦.૧૫)	–	–	૫૬૬ (૪૧.૩૭)	૧૩૬૮ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	–	–	–	–	–	૩૦૫ (૪૦.૨૨)	૭૫૮ (૧૦૦.૦૦)
૮	વલસાડ	–	–	–	–	–	૭૮ (૧૭.૮૬)	૪૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	–	–	–	–	–	–	૧૪૩૦ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૯	પંચમહાલ	૧૪૩૦	૩૧૮૪ (૫૧.૩૩)	૩૦૦૯ (૪૮.૬૧)	૬૧૯૩ (૧૦૦.૦૦)	૫૮૧ (૧૮.૨૫)	૫૨૯ (૧૭.૫૮)	૧૧૧૦ (૧૭.૯૨)	૬૯૦ (૨૧.૬૭)	૬૦૮ (૨૦.૨૦)	૧૨૯૮ (૨૦.૯૬)
૧૦	ખેડા	૬૬૧૪	૧૪૭૮૧ (૫૩.૧૧)	૧૩૦૪૬ (૪૬.૮૯)	૨૭૮૨૭ (૧૦૦.૦૦)	૨૬૦૯ (૧૭.૬૫)	૨૧૭૯ (૧૬.૭૦)	૪૭૮૮ (૧૭.૨૧)	૩૨૧૯ (૨૧.૭૮)	૨૩૬૭ (૧૮.૧૪)	૫૫૮૬ (૨૦.૦૭)
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૭૧	૧૨૮૪૪ (૫૨.૦૯)	૧૧૮૧૪ (૪૭.૯૧)	૨૪૬૫૮ (૧૦૦.૦૦)	૨૪૦૪ (૧૮.૮૦)	૨૩૩૮ (૧૯.૭૯)	૪૭૪૨ (૧૯.૨૪)	૨૮૭૯ (૨૨.૪૨)	૨૩૪૪ (૧૯.૮૪)	૫૨૨૩ (૨૧.૧૮)
૧૨	જામનગર	૮૦૧	૨૩૫૮ (૫૧.૭૦)	૨૨૦૩ (૪૮.૩૦)	૪૫૬૧ (૧૦૦.૦૦)	૫૨૦ (૨૨.૦૬)	૪૮૯ (૨૨.૨૦)	૧૦૦૯ (૨૨.૧૨)	૫૫૦ (૨૩.૩૩)	૪૬૮ (૨૧.૨૫)	૧૦૧૮ (૨૨.૩૨)
૧૩	રાજકોટ	૨૪૮૮	૬૭૨૫ (૫૧.૬૯)	૬૨૭૬ (૪૮.૩૧)	૧૩૦૦૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૪૮૩ (૨૨.૦૫)	૧૩૦૨ (૨૦.૭૬)	૨૭૮૫ (૨૧.૪૩)	૧૬૧૨ (૨૩.૯૭)	૧૩૯૯ (૨૨.૨૯)	૩૦૧૧ (૨૩.૧૬)
૧૪	કચ્છ	૨૫૫૭	૬૨૮૩ (૫૧.૨૦)	૫૯૮૮ (૪૮.૮૦)	૧૨૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૨૯૬ (૨૦.૬૩)	૧૧૫૬ (૧૯.૩૦)	૨૪૫૨ (૧૯.૯૮)	૧૫૩૪ (૨૪.૪૨)	૧૩૪૬ (૨૨.૪૮)	૨૮૮૦ (૨૩.૪૮)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૪૨૬૮	૧૦૫૯૬ (૫૧.૮૦)	૯૮૬૦ (૪૮.૨૦)	૨૦૪૫૬ (૧૦૦.૦૦)	૨૦૮૦ (૧૯.૬૩)	૧૯૦૭ (૧૯.૩૪)	૩૯૮૭ (૧૯.૪૯)	૨૪૩૨ (૨૨.૯૫)	૨૦૦૮ (૨૦.૩૬)	૪૪૪૦ (૨૧.૭૧)
૧૬	અમરેલી	૧૩૫૭	૩૯૦૧ (૫૧.૪૮)	૩૬૭૭ (૪૮.૫૨)	૭૫૭૭ (૧૦૦.૦૦)	૮૬૧ (૨૨.૦૭)	૭૭૭ (૨૧.૧૧)	૧૬૩૭ (૨૧.૬૧)	૯૭૩ (૨૪.૯૪)	૮૧૩ (૨૨.૧૨)	૧૭૮૬ (૨૩.૫૭)
૧૭	જૂનાગઢ	૩૬૨૧	૯૯૮૭ (૫૦.૯૮)	૯૬૦૨ (૪૯.૦૨)	૧૯૫૮૯ (૧૦૦.૦૦)	૨૨૨૩ (૨૨.૨૬)	૨૦૮૮ (૨૧.૭૫)	૪૩૧૧ (૨૨.૦૦)	૨૩૬૦ (૨૩.૬૩)	૨૦૯૪ (૨૧.૮૧)	૪૪૫૪ (૨૨.૭૪)
૧૮	ભાવનગર	૨૦૬૨	૫૯૭૨ (૫૧.૧૨)	૫૭૧૦ (૪૮.૮૮)	૧૧૬૮૨ (૧૦૦.૦૦)	૧૪૧૦ (૨૩.૬૧)	૧૨૬૦ (૨૨.૦૬)	૨૬૭૦ (૨૨.૮૬)	૧૩૩૭ (૨૨.૩૮)	૧૨૫૨ (૨૧.૯૩)	૨૫૮૯ (૨૨.૧૬)
	કુલ...	૪૯૧૫૪	૧૨૦૧૭૨ (૫૧.૬૭)	૧૧૨૩૯૬ (૪૮.૩૩)	૨૩૨૫૬૮ (૧૦૦.૦૦)	૨૩૨૭૯ (૧૯.૩૮)	૨૧૨૦૪ (૧૮.૯૨)	૪૪૫૫૩ (૧૯.૧૬)	૨૭૫૮૮ (૨૨.૯૬)	૨૩૨૫૫ (૨૦.૬૯)	૫૦૮૪૩ (૨૧.૮૬)

(કૌંસમા દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે)

પરિશિષ્ટ - ૧૦

જિલ્લાવાર અને જાતિવાર કુટુંબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	કુલ કુટુંબ સંખ્યા	કુટુંબની કુલ સભ્ય સંખ્યા			કુટુંબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ					
						૭ વર્ષથી નીચેના :			૭ થી ૧૪ વર્ષ		
			પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	ગાંધીનગર	૬૪૨	૧૭૧૨ (૫૨.૪૫)	૧૫૬૯ (૪૭.૫૫)	૩૨૮૧ (૧૦૦.૦૦)	૩૫૨ (૨૦.૫૬)	૩૩૯ (૨૧.૬૦)	૬૯૧ (૨૧.૦૬)	૪૬૭ (૨૭.૨૭)	૪૨૬ (૨૭.૧૫)	૮૯૩ (૨૭.૨૨)
૨	મહેસાણા	૬૧૩૭	૧૫૦૮૩ (૫૧.૫૦)	૧૪૧૯૫ (૪૮.૫૦)	૨૯૨૭૮ (૧૦૦.૦૦)	૨૭૪૫ (૧૮.૨૦)	૨૪૬૩ (૧૭.૩૫)	૫૨૦૮ (૧૭.૭૯)	૩૫૯૯ (૨૩.૮૦)	૩૦૦૩ (૨૧.૧૫)	૬૬૦૨ (૨૨.૫૫)
૩	બનાસકાંઠા	૪૦૩૭	૮૩૯૨ (૫૦.૪૯)	૮૨૩૦ (૪૯.૫૧)	૧૬૬૨૨ (૧૦૦.૦૦)	૧૮૦૫ (૨૧.૫૧)	૧૬૩૫ (૧૯.૮૭)	૩૪૪૦ (૨૦.૭૦)	૧૯૦૫ (૨૨.૭૦)	૧૬૧૪ (૧૯.૬૧)	૩૫૧૯ (૨૧.૧૭)
૪	સાબરકાંઠા	૩૫૨૮	૭૭૨૦ (૫૧.૦૦)	૭૪૧૫ (૪૯.૦૦)	૧૫૧૩૫ (૧૦૦.૦૦)	૧૩૦૨ (૧૬.૮૭)	૧૨૬૬ (૧૭.૦૭)	૨૫૬૮ (૧૬.૯૭)	૧૬૧૫ (૨૦.૯૨)	૧૪૯૯ (૨૦.૨૨)	૩૧૧૪ (૨૦.૫૭)
૫	વડોદરા	૧૯૦૮	૪૫૨૭ (૫૨.૭૨)	૪૦૪૧ (૪૭.૨૮)	૮૫૬૮ (૧૦૦.૦૦)	૬૫૮ (૧૪.૫૪)	૫૮૨ (૧૪.૪૧)	૧૨૪૦ (૧૪.૪૭)	૧૦૩૭ (૨૨.૯૦)	૮૬૩ (૨૧.૩૬)	૧૯૦૦ (૨૨.૧૩)
૬	ભરૂચ	૧૩૬૮	૩૦૭૨ (૫૨.૬૧)	૨૭૬૭ (૪૭.૩૯)	૫૮૩૯ (૧૦૦.૦૦)	૪૫૧ (૧૪.૬૮)	૪૫૪ (૧૬.૪૧)	૯૦૫ (૧૫.૪૯)	૭૪૬ (૨૪.૨૮)	૫૫૭ (૨૦.૧૩)	૧૩૦૩ (૨૨.૩૨)
૭	સુરત	૭૫૮	૧૭૬૧ (૫૦.૧૧)	૧૭૫૩ (૪૯.૮૯)	૩૫૧૪ (૧૦૦.૦૦)	૨૭૩ (૧૫.૫૦)	૨૯૨ (૧૬.૬૬)	૫૬૫ (૧૬.૦૯)	૩૮૫ (૨૧.૮૬)	૩૪૭ (૧૯.૭૯)	૭૩૨ (૨૦.૮૩)
૮	વલસાડ	૪૩૭	૧૨૭૪ (૫૦.૬૩)	૧૨૪૨ (૪૯.૩૭)	૨૫૧૬ (૧૦૦.૦૦)	૨૨૬ (૧૭.૭૪)	૨૧૯ (૧૭.૬૩)	૪૪૫ (૧૭.૬૯)	૨૪૮ (૧૯.૪૬)	૨૪૭ (૧૯.૮૯)	૪૯૫ (૧૯.૬૮)

ચાલુ...

૧	૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧
૯	પંચમહાલ	૮૩૯ (૨૬.૩૫)	૬૮૨ (૨૨.૬૭)	૧૫૨૧ (૨૪.૫૬)	૯૧૫ (૨૮.૭૪)	૯૯૪ (૩૩.૦૩)	૧૯૦૯ (૩૦.૮૨)	૧૫૯ (૪.૯૯)	૧૯૬ (૬.૫૨)	૩૫૫ (૫.૭૪)
૧૦	ખેડા	૩૪૫૩ (૨૩.૩૬)	૨૭૪૭ (૨૧.૦૬)	૬૨૦૦ (૨૨.૨૮)	૪૭૬૭ (૩૨.૨૫)	૪૮૯૨ (૩૭.૫૦)	૯૬૫૯ (૩૪.૭૧)	૭૩૩ (૪.૯૬)	૮૬૧ (૬.૬૦)	૧૫૯૪ (૫.૭૩)
૧૧	અમદાવાદ	૩૦૪૧ (૨૩.૭૯)	૨૨૯૦ (૧૯.૩૮)	૫૩૩૧ (૨૧.૬૨)	૩૭૪૬ (૨૯.૩૦)	૩૮૯૨ (૩૨.૯૪)	૭૬૩૮ (૩૦.૯૭)	૭૭૪ (૬.૦૫)	૯૫૦ (૮.૦૫)	૧૭૨૪ (૬.૯૯)
૧૨	જામનગર	૫૭૮ (૨૪.૫૧)	૫૨૬ (૨૩.૮૭)	૧૧૦૪ (૨૪.૨૦)	૬૧૩ (૨૫.૯૯)	૬૦૯ (૨૭.૬૪)	૧૨૨૨ (૨૬.૭૯)	૯૭ (૪.૧૧)	૧૧૧ (૫.૦૪)	૨૦૮ (૪.૫૬)
૧૩	રાજકોટ	૧૪૦૭ (૨૦.૯૩)	૧૨૦૪ (૧૯.૧૮)	૨૬૧૧ (૨૦.૦૮)	૧૯૮૪ (૨૯.૫૦)	૨૦૧૨ (૩૨.૦૫)	૩૯૯૬ (૩૦.૭૩)	૨૩૯ (૩.૫૫)	૩૫૯ (૫.૭૨)	૫૯૮ (૪.૬૦)
૧૪	કચ્છ	૧૪૪૪ (૨૨.૯૮)	૧૨૨૨ (૨૦.૪૧)	૨૬૬૬ (૨૧.૭૩)	૧૬૫૧ (૨૬.૨૭)	૧૬૯૫ (૨૮.૩૧)	૩૩૪૬ (૨૭.૨૬)	૩૫૮ (૫.૭૦)	૫૬૯ (૯.૫૦)	૯૨૭ (૭.૫૫)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૬૨૫ (૨૪.૭૭)	૨૨૦૫ (૨૨.૩૬)	૪૮૩૦ (૨૩.૬૧)	૨૯૦૨ (૨૭.૩૭)	૨૯૩૪ (૨૯.૭૬)	૫૮૩૬ (૨૮.૫૩)	૫૫૭ (૫.૨૬)	૮૦૬ (૮.૧૮)	૧૩૬૩ (૬.૬૬)
૧૬	અમરેલી	૮૮૧ (૨૨.૫૮)	૭૬૪ (૨૦.૭૮)	૧૬૪૫ (૨૧.૭૧)	૯૯૬ (૨૫.૫૩)	૧૦૫૫ (૨૮.૭૦)	૨૦૫૧ (૨૭.૦૭)	૧૯૦ (૪.૮૮)	૨૬૮ (૭.૩૯)	૪૫૮ (૬.૦૪)
૧૭	જૂનાગઢ	૨૩૩૪ (૨૩.૩૭)	૧૯૯૯ (૨૦.૮૨)	૪૩૩૩ (૧૨.૧૨)	૨૬૨૨ (૨૬.૨૫)	૨૭૩૬ (૨૮.૪૯)	૫૩૫૮ (૨૭.૩૫)	૪૪૮ (૪.૪૯)	૬૮૫ (૭.૧૩)	૧૧૩૩ (૫.૭૯)
૧૮	ભાવનગર	૧૪૪૭ (૨૪.૨૩)	૧૩૦૪ (૨૨.૮૪)	૨૭૫૧ (૨૩.૫૫)	૧૪૬૧ (૨૪.૪૬)	૧૪૭૯ (૨૫.૯૦)	૨૯૪૦ (૨૫.૧૬)	૩૧૭ (૫.૩૨)	૪૧૫ (૭.૨૭)	૭૩૨ (૬.૨૭)
	કુલ...	૨૮૭૨૪ (૨૩.૮૯)	૨૩૪૮૯ (૨૦.૯૦)	૫૨૨૦૩ (૨૨.૪૫)	૩૪૩૨૭ (૨૮.૫૬)	૩૫૭૩૭ (૩૧.૮૦)	૭૦૦૬૪ (૩૦.૧૩)	૬૨૬૪ (૫.૨૧)	૮૬૪૧ (૭.૬૯)	૧૪૯૦૫ (૬.૪૦)

(કૌસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.)

કુટુંબના સભ્યોનુ વયજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનુ નામ	પુરૂષ (૧૫ થી ૨૫ વર્ષ)	સ્ત્રી (૧૫ થી ૨૫ વર્ષ)	કુલ (૧૫ થી ૨૫ વર્ષ)	પુરૂષ (૨૬ થી ૫૦ વર્ષ)	સ્ત્રી (૨૬ થી ૫૦ વર્ષ)	કુલ (૨૬ થી ૫૦ વર્ષ)	પુરૂષ (૫૦ વર્ષ થી ઉપર)	સ્ત્રી (૫૦ વર્ષ થી ઉપર)	કુલ (૫૦ વર્ષ થી ઉપર)
૧	૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧
૧	ગાંધીનગર	૪૨૨ (૨૪.૬૫)	૩૪૭ (૨૨.૧૧)	૭૬૯ (૨૩.૪૪)	૪૫૪ (૨૬.૫૩)	૪૨૭ (૨૭.૨૧)	૮૮૧ (૨૬.૪૫)	૧૭ (૦.૯૯)	૩૦ (૧.૯૩)	૪૭ (૧.૪૩)
૨	મહેસાણા	૩૬૯૪ (૨૪.૪૯)	૨૯૩૦ (૨૦.૬૪)	૬૬૨૪ (૨૨.૬૩)	૪૦૯૦ (૨૭.૧૨)	૪૪૧૮ (૩૧.૧૨)	૮૫૦૮ (૨૯.૦૪)	૯૫૫ (૬.૩૩)	૧૩૮૧ (૯.૭૪)	૨૩૩૬ (૭.૯૭)
૩	બનાસકાંઠા	૧૯૮૦ (૨૩.૫૯)	૧૭૯[illegible] (૨૧.૭૫)	૩૭૭૦ (૨૨.૬૮)	૨૩૫૧ (૨૮.૦૨)	૨૫૮૨ (૩[illegible].૩૭)	૪૯૩૩ (૨૯.૪૭)	૩૫૧ (૪.[illegible]૮)	૬૦૯ (૭.૪૯	૯૬૦ (૫.૭૮)
૪	સાબરકાંઠા	૧૯૨૨ (૨૪.૮૯)	૧૪૫૦ (૧૯.[illegible])	૩૩૭૨ (૨૨.૨૮)	૨૪૮૬ (૩૨.૨[illegible]	૨૬૩૯ (૩૫.૫૯)	૫૧૨૫ (૩૩.૮૦)	૩૯૫ (૫.૧૨)	૫૬૧ (૭.૫૭)	૯૫૬ (૬.૩૨)
૫	વડોદરા	૧૧૪૧ (૨૫.૨૧)	૭૯૨ (૧૯.૫૯)	૧૯૩૩ (૨૨.૫૬)	૧૩૫૫ (૨૯.૯૩)	૧૩૬૯ (૩૩.૮૮)	૨૭૨૪ (૩૧.૮૦)	૩૩૬ (૭.૪૨)	૪૩૫ (૧૦.૭૬)	૭૭૧ (૯.૦૦)
૬	ભરૂચ	૭૨૫ (૨૩.૬૦)	૪૮૦ (૧૭.૩૫)	૧૨૦૫ (૨૦.૬૩)	૧૦૪૬ (૩૪.૦૫)	૧૧૦૫ (૩૯.૯૩)	૨૧૫૧ (૩૬.૮૫)	૧૦૪ (૩.૩૯)	૧૭૧ (૬.૧૮)	૨૭૫ (૪.૭૧)
૭	સુરત	૪૪૩ (૨૫.૧૬)	૪૧૮ (૨૩.૮૪)	૮૬૧ (૨૪.૫૦)	૫૯૧ (૩૩.૫૬)	૫૮૬ (૩૩.૪૪)	૧૧૭૭ (૩૩.૪૯)	૬૯ (૩.૯૨)	૧૧૦ (૬.૨૭)	૧૭૯ (૫.૦૯)
૮	વલસાડ	૩૩૮ (૨૬.૫૩)	૩૩૯ (૨૭.૨૯)	૬૭૭ (૨૬.૯૦)	૨૯૭ (૨૩.૩૧)	૩૧૩ (૨૫.૨૦)	૬૧૦ (૨૪.૨૪)	૧૬૫ (૧૨.૯૬)	૧૨૪ (૯.૯૯)	૨૮૯ (૧૧.૪૯

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૧૧

જિલ્લાવાર અને જાતિવાર શિક્ષણનું પ્રમાણ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	અભણ પુરૂષ	અભણ સ્ત્રી	પ્રાથમિક પુરૂષ	પ્રાથમિક સ્ત્રી	માધ્યમિક પુરૂષ	માધ્યમિક સ્ત્રી	એસ.એસ.સી. પુરૂષ	એસ.એસ.સી. સ્ત્રી
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૪૨૯ (૨૫.૦૬)	૬૭૪ (૪૨.૯૬)	૨૩૨ (૩૯.૦૬)	૧૯૩ (૫૯.૨૦)	૧૩૩ (૨૨.૩૯)	૭૯ (૨૪.૨૩)	૧૫૮ (૨૬.૫૯)	૪૮ (૧૪.૭૨)
૨	મહેસાણા	૫૭૪૪ (૩૮.૦૮)	૮૪૪૮ (૫૯.૫૧)	૩૧૩૯ (૬૪.૯૩)	૨૧૧૮ (૭૫.૮૧)	૮૦૭ (૧૬.૬૯)	૩૭૬ (૧૩.૪૬)	૫૯૪ (૧૨.૨૯)	૨૧૩ (૭.૬૨)
૩	બનાસકાંઠા	૫૨૪૪ (૬૨.૪૮)	૬૬૦૮ (૮૩.૬૪)	૯૨૬ (૬૧.૫૩)	૪૦૭ (૮૦.૭૬)	૨૯૦ (૧૯.૨૭)	૬૩ (૧૨.૫૦)	૨૨૩ (૧૪.૮૨)	૨૭ (૫.૩૫)
૪	સાબરકાંઠા	૩૩૧૬ (૪૨.૯૯)	૪૬૮૮ (૬૭.૨૭)	૧૪૦૫ (૫૫.૦૫)	૮૨૯ (૬૮.૩૪)	૫૫૯ (૨૧.૯૧)	૧૩૪ (૧૧.૦૫)	૩૯૦ (૧૫.૨૬)	૭૭ (૬.૩૫)
૫	વડોદરા	૧૫૧૩ (૩૩.૪૨)	૨૨૦૭ (૫૪.૬૧)	૧૧૮૨ (૭૧.૮૬)	૬૫૬ (૭૬.૯૧)	૨૦૩ (૧૨.૩૫)	૧૨૦ (૧૪.૦૭)	૧૮૯ (૧૧.૪૯)	૬૦ (૭.૦૪)
૬	ભરૂચ	૯૮૧ (૩૧.૯૩)	૧૬૧૦ (૫૮.૧૮)	૭૯૯ (૬૯.૪૬)	૪૧૫ (૭૦.૮૨)	૧૯૯ (૧૭.૩૧)	૧૦૨ (૧૭.૪૧)	૧૨૬ (૧૦.૯૫)	૬૧ (૧૦.૪૧)
૭	સુરત	૩૨૪ (૧૮.૪૦)	૬૪૮ (૩૬.૯૭)	૪૦૭ (૪૭.૩૮)	૩૧૮ (૫૦.૮૮)	૨૪૦ (૨૭.૯૫)	૧૬૪ (૨૬.૨૪)	૧૨૨ (૧૪.૨૦)	૭૨ (૧૧.૫૨)
૮	વલસાડ	૩૦૬ (૨૪.૦૨)	૪૪૬ (૩૬.૧૫)	૩૪૦ (૫૧.૯૯)	૨૬૬ (૫૮.૦૮)	૧૨૮ (૧૯.૫૭)	૭૨ (૧૫.૭૨)	૧૩૨ (૨૦.૧૮)	૯૬ (૨૦.૯૬)
૯	પંચમહાલ	૧૩૦૫ (૪૦.૯૮)	૨૦૧૦ (૬૭.૧૩)	૮૪૦ (૬૫.૧૧)	૪૮૧ (૭૬.૪૭)	૨૪૯ (૧૯.૩૦)	૮૪ (૧૩.૩૫)	૧૫૯ (૧૨.૩૩)	૪૭ (૭.૪૭)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૫૦૧૭ (૩૩.૯૪)	૭૫૬૮ (૫૮.૦૯)	૩૪૭૯ (૬૩.૬૭)	૨૦૬૧ (૭૬.૩૬)	૯૮૦ (૧૭.૯૪)	૩૪૨ (૧૨.૬૮)	૬૯૬ (૧૨.૭૪)	૨૩૩ (૮.૬૩)
૧૧	અમદાવાદ	૪૬૯૮ (૩૮.૯૧)	૭૬૬૯ (૬૪.૯૨)	૨૦૯૪ (૫૩.૭૯)	૧૦૫૨ (૬૮.૬૭)	૮૦૭ (૨૦.૭૩)	૨૪૦ (૧૫.૬૬)	૬૧૮ (૧૫.૮૭)	૧૬૭ (૧૦.૯૦)
૧૨	જામનગર	૧૫૬૯ (૬૬.૫૦)	૧૭૪૧ (૭૮.૧૭)	૩૭૮ (૭૩.૮૩)	૨૦૯ (૭૩.૮૫)	૮૯ (૧૭.૩૮)	૪૫ (૧૫.૯૦)	૩૫ (૬.૮૪)	૨૫ (૮.૮૩)
૧૩	રાજકોટ	૩૫૬૪ (૫૨.૯૯)	૪૬૨૩ (૭૩.૮૨)	૧૩૬૬ (૮૦.૧૬)	૭૨૦ (૮૭.૧૬)	૨૨૧ (૧૨.૯૭)	૮૧ (૯.૮૦)	૮૧ (૪.૭૫)	૨૦ (૨.૪૨)
૧૪	કચ્છ	૩૦૪૧ (૪૮.૩૭)	૪૬૪૬ (૭૭.૫૯)	૧૨૩૪ (૭૮.૬૬)	૩૬૩ (૯૨.૩૭)	૧૮૬ (૧૧.૮૫)	૧૯ (૪.૮૩)	૧૧૮ (૭.૫૨)	૧૧ (૨.૮૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૫૧૦૬ (૪૮.૧૯)	૭૭૧૮ (૭૮.૨૭)	૨૩૨૮ (૭૮.૮૦)	૭૫૦ (૮૩.૯૯)	૩૨૨ (૧૦.૯૧)	૭૬ (૮.૫૧)	૨૦૨ (૬.૮૪)	૪૫ (૫.૦૪)
૧૬	અમરેલી	૨૩૪૨ (૬૦.૦૪)	૨૯૪૫ (૮૦.૧૧)	૭૬૩ (૭૮.૮૨)	૩૪૬ (૮૬.૨૮)	૧૨૬ (૧૩.૦૧)	૩૮ (૯.૪૮)	૫૩ (૫.૪૮)	૧૬ (૩.૯૯)
૧૭	જૂનાગઢ	૬૦૩૨ (૬૦.૩૯)	૭૪૦૪ (૭૭.૧૧)	૧૫૮૭ (૭૨.૯૬)	૮૪૬ (૭૫.૫૬)	૪૧૨ (૧૮.૯૪)	૨૪૨ (૨૧.૩૬)	૧૪૩ (૬.૫૭)	૩૧ (૨.૭૪)
૧૮	ભાવનગર	૨૭૭૪ (૪૧.૪૨)	૩૯૯૬ (૬૯.૯૮)	૧૩૫૨ (૭૨.૧૮)	૫૭૩ (૭૮.૧૪)	૨૬૪ (૧૪.૦૯)	૯૯ (૧૩.૬૩)	૧૯૧ (૧૦.૨૦)	૩૭ (૫.૦૯)
	કુલ...	૫૩૩૨૬ (૪૪.૩૭)	૭૬૩૩૧ (૬૭.૯૧)	૨૩૮૫૧ (૬૫.૯૩)	૧૨૬૧૩ (૭૪.૭૫)	૬૨૧૫ (૧૭.૧૮)	૨૩૭૬ (૧૪.૧૦)	૪૨૩૦ (૧૧.૬૯)	૧૨૮૬ (૭.૬૨)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.)

૧	૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧૦	ખેડા	૧૯૦ (૩.૪૭)	૨૬ (૦.૯૬)	૬૧ (૧.૧૨)	૮ (૦.૩૦)	૫૮ (૧.૦૬)	૨૯ (૧.૦૭)
૧૧	અમદાવાદ	૨૫૬ (૬.૫૮)	૪૫ (૨.૯૪)	૭૮ (૨.૦૦)	૬ (૦.૩૯)	૪૦ (૧.૦૩)	૨૨ (૧.૪૪)
૧૨	જામનગર	૧૦ (૧.૯૫)	૩ (૧.૦૬)	–	૧ (૦.૩૬)	–	–
૧૩	રાજકોટ	૩૨ (૧.૮૮)	૨ (૦.૨૫)	૩ (૦.૧૮)	૨ (૦.૨૫)	૧ (૦.૦૬)	૧ (૦.૧૨)
૧૪	કચ્છ	૨૨ (૧.૪૦)	–	૬ (૦.૩૮)	–	૩ (૦.૧૯)	–
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૭૩ (૨.૪૭)	૧૩ (૧.૪)	૧૪ (૦.૪૭)	૩ (૦.૩૩)	૧૫ (૦.૫૧)	૬ (૦.૬૮)
૧૬	અમરેલી	૧૯ (૧.૯૬)	–	૨ (૦.૨૧)	–	૫ (૦.૫૨)	૧ (૦.૨૫)
૧૭	જૂનાગઢ	૨૪ (૧.૧૦)	૩ (૨.૨૬)	૭ (૦.૩૨)	–	૨ (૦.૧૧)	૧ (૦.૦૮)
૧૮	ભાવનગર	૪૩ (૨.૨૯)	૧૨ (૧.૬૫)	૨૦ (૧.૦૮)	૩ (૦.૪૧)	૩ (૦.૧૬)	૨ (૦.૨૮)
	કુલ...	૧૨૯૩ (૩.૫૭)	૨૬૫ (૧.૫૭)	૩૪૭ (૦.૯૬)	૧૦૨ (૦.૬૦)	૨૪૩ (૦.૬૭)	૨૩૨ (૧.૩૬)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.)

(૧૮૪)

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ગ્રેજ્યુએટ		પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ		ટેકનીકલ શિક્ષણ મેળવેલ	
		પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી	પુરૂષ	સ્ત્રી
૧	૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧	ગાંધીનગર	૬૨ (૧૦.૪૩)	૫ (૧.૫૩)	૭ (૧.૧૮)	–	૨ (૦.૩૫)	૧ (૦.૩૨)
૨	મહેસાણા	૧૯૮ (૪.૦૯)	૩૭ (૧.૩૨)	૭૨ (૧.૪૯)	૪૦ (૧.૪૩)	૨૫ (૦.૫૧)	૧૦ (૦.૩૬)
૩	બનાસકાંઠા	૪૭ (૩.૧૨)	૩ (૦.૫૯)	૭ (૦.૪૬)	૧ (૦.૨૦)	૧૨ (૦.૮૦)	૩ (૦.૬૦)
૪	સાબરકાંઠા	૧૪૯ (૫.૮૩)	૪૭ (૩.૮૭)	૩૩ (૧.૨૯)	૧૦ (૦.૮૨)	૧૬ (૦.૬૩)	૧૧૬ (૯.૫૭)
૫	વડોદરા	૩૮ (૨.૩૧)	૯ (૧.૦૫)	૧૧ (૦.૬૬)	૬ (૦.૭૦)	૨૨ (૧.૩૩)	૨ (૦.૨૩)
૬	ભરૂચ	૧૮ (૧.૫૬)	૭ (૧.૧૯)	૩ (૦.૨૬)	૧ (૦.૧૭)	૫ (૦.૪૩)	–
૭	સુરત	૫૬ (૬.૫૨)	૩૪ (૫.૪૪)	૭ (૦.૮૧)	૫ (૦.૮૦)	૨૭ (૩.૧૪)	૩૨ (૫.૧૨)
૮	વલસાડ	૪૪ (૬.૭૩)	૧૪ (૩.૦૬)	૭ (૧.૦૭)	૮ (૧.૭૫)	૩ (૦.૪૬)	૨ (૦.૪૩)
૯	પંચમહાલ	૨૯ (૨.૨૫)	૫ (૦.૭૯)	૯ (૦.૭૦)	૮ (૧.૨૭)	૪ (૬.૩૧)	૪ (૬.૬૩)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૪૩૫ (૧૦.૧૨)	૩૬૬ (૧૩.૨૨)	૨૭૨૧ (૬૩.૨૮)	૧૮૯૧ (૬૮.૨૯)	૭૩૯ (૧૭.૧૯)	૩૮૪ (૧૩.૮૮)	૨૨૭ (૫.૨૮)	૮૪ (૩.૦૩)
૧૧	અમદાવાદ	૪૩૩ (૧૦.૯૫)	૩૭૬ (૧૪.૩૯)	૨૩૨૯ (૫૮.૯૧)	૧૬૩૭ (૬૨.૬૭)	૭૫૮ (૧૯.૧૭)	૪૫૯ (૧૭.૫૧)	૨૪૭ (૬.૨૫)	૯૮ (૩.૭૫)
૧૨	જામનગર	૭૫ (૨૩.૪૭)	૪૮ (૨૬.૮૨)	૧૬૯ (૬૧.૦૦)	૧૧૬ (૬૪.૮૦)	૪૧ (૧૪.૮૧)	૧૩ (૭.૨૬)	૧ (૦.૩૬)	૨ (૧.૧૨)
૧૩	રાજકોટ	૧૨૬ (૮.૬૫)	૧૧૭ (૧૪.૧૫)	૧૦૫૩ (૭૨.૨૭)	૬૧૬ (૭૪.૪૮)	૨૧૧ (૧૪.૪૮)	૮૧ (૯.૭૯)	૪૪ (૩.૦૨)	૧૧ (૧.૩૩)
૧૪	કચ્છ	૪૧૬ (૨૪.૮૬)	૩૫૧ (૩૬.૯૯)	૧૦૩૭ (૬૧.૯૮)	૫૨૬ (૫૫.૪૩)	૧૯૦ (૫૫.૩૬)	૬૮ (૭.૧૬)	૧૯ (૧.૧૪)	૨ (૦.૨૧)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૨૩ (૮.૭૯)	૧૩૫ (૧૦.૮૧)	૧૭૫૯ (૬૯.૩૬)	૯૪૮ (૭૫.૯૧)	૩૭૫ (૧૪.૭૯)	૧૨૯ (૧૦.૩૨)	૧૦૮ (૪.૨૬)	૨૧ (૧.૬૮)
૧૬	અમરેલી	૭૦ (૧૧.૮૪)	૬૪ (૧૯.૩૯)	૪૦૮ (૬૯.૦૩)	૨૩૬ (૭૧.૫૨)	૯૨ (૧૫.૫૭)	૨૫ (૭.૫૮)	૧૫ (૨.૫૪)	૪ (૧.૨૧)
૧૭	જૂનાગઢ	૧૩૮ (૭.૭૫)	૧૧૬ (૧૦.૮૯)	૧૨૫૯ (૭૦.૭૩)	૭૭૨ (૭૨.૪૯)	૨૮૭ (૧૬.૧૨)	૧૫૨ (૧૪.૨૭)	૬૬ (૩.૭૧)	૨૧ (૧.૯૭)
૧૮	ભાવનગર	૨૫૪ (૧૫.૬૩)	૨૦૭ (૨૦.૯૩)	૧૦૭૩ (૬૬.૦૩)	૬૭૦ (૬૭.૮૨)	૨૦૭ (૧૨.૭૫)	૮૫ (૮.૬૦)	૫૬ (૩.૪૫)	૧૭ (૧.૭૨)
	કુલ...	૩૩૭૮ (૧૧.૦૧)	૨૯૩૨ (૧૫.૨૮)	૧૯૬૧૯ (૬૩.૯૮)	૧૨૯૮૮ (૬૭.૬૮)	૫૨૩૩ (૧૭.૦૭)	૨૫૭૦ (૧૩.૩૯)	૧૪૬૯ (૪.૭૯)	૪૭૫ (૨.૪૭)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડાઓ ટકાવારી દર્શાવે છે.)

પરિશિષ્ટ — ૧૨

જિલ્લાવાર અને જાતિવાર જુદી જુદી કક્ષાએ અભ્યાસ કરતા બાળકોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	બાલવાડીમાં ભણતા પુરૂષ	બાલવાડીમાં ભણતા સ્ત્રી	પ્રાથમિક ૧ થી ૭ પુરૂષ	પ્રાથમિક ૧ થી ૭ સ્ત્રી	૮ થી ૧૦ પુરૂષ	૮ થી ૧૦ સ્ત્રી	ઉચ્ચતર માધ્યમિક પુરૂષ	ઉચ્ચતર માધ્યમિક સ્ત્રી
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૩૭ (૫.૩૭)	૨૬ (૪.૫૭)	૪૨૧ (૬૧.૧૦)	૪૦૧ (૭૦.૪૮)	૧૮૨ (૨૬.૪૧)	૧૨૬ (૨૨.૧૪)	૩૨ (૪.૬૪)	૧૨ (૨.૧૧)
૨	મહેસાણા	૪૧૫ (૯.૧૯)	૪૫૬ (૬૫.૮૯)	૨૮૪૫ (૬૩.૦૨)	૧૯૭૦ (૬૮.૬૦)	૭૯૭ (૧૭.૬૬)	૩૩૧ (૧૧.૫૪)	૨૬૭ (૫.૯૧)	૭૨ (૨.૫૨)
૩	બનાસકાંઠા	૯૭ (૫.૯૧)	૭૬ (૯.૩૬)	૧૨૦૮ (૭૩.૬૧)	૬૫૭ (૮૦.૯૨)	૨૬૩ (૧૬.૦૩)	૭૨ (૮.૮૬)	૪૩ (૩.૨૪)	૭ (૦.૮૬)
૪	સાબરકાંઠા	૨૯૩ (૧૫.૮૫)	૨૬૬ (૨૧.૯૧)	૯૭૮ (૫૨.૯૦)	૭૧૧ (૫૮.૫૮)	૩૫૮ (૧૯.૩૬)	૧૮૨ (૧૪.૯૯)	૧૩૯ (૭.૫૨)	૪૦ (૩.૨૯)
૫	વડોદરા	૧૫૪ (૧૧.૨૫)	૧૧૧ (૧૧.૩૧)	૮૬૬ (૬૩.૨૭)	૬૭૦ (૬૮.૩૦)	૨૧૯ (૧૫.૯૯)	૧૬૫ (૧૬.૮૨)	૮૩ (૬.૦૬)	૨૬ (૨.૬૫)
૬	ભરૂચ	૧૦૯ (૧૧.૫૮)	૮૭ (૧૫.૨૪)	૫૫૭ (૫૯.૧૯)	૩૭૭ (૬૬.૦૨)	૨૧૯ (૨૩.૨૮)	૯૫ (૧૬.૬૪)	૪૪ (૪.૬૮)	૧૧ (૧.૯૩)
૭	સુરત	૪૯ (૮.૪૮)	૩૯ (૮.૧૩)	૩૪૧ (૫૯.૦૦)	૨૯૮ (૬૨.૦૮)	૧૩૨ (૨૨.૮૯)	૧૦૫ (૨૧.૮૮)	૨૬ (૪.૫૦)	૧૯ (૩.૯૬)
૮	વલસાડ	૪૪ (૧૪.૦૧)	૬૨ (૧૮.૫૨)	૧૮૫ (૫૮.૯૧)	૧૭૭ (૫૨.૮૩)	૪૬ (૧૪.૬૫)	૫૭ (૧૭.૦૨)	૨૪ (૭.૬૪)	૧૮ (૫.૩૭)
૯	પંચમહાલ	૨૦ (૩.૪૦)	૨૯ (૭.૮૩)	૪૧૦ (૬૯.૬૦)	૨૮૬ (૭૭.૩૦)	૧૧૭ (૧૯.૮૭)	૪૧ (૧૧.૦૮)	૨૮ (૪.૭૬)	૧૦ (૨.૭૦)

ચાલુ...

૧	૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧૦	ખેડા	૧૪૨ (૩.૩૦)	૩૬ (૧.૩૦)	૧૧ (૦.૨૫)	૩ (૦.૧૦)	૨૫ (૦.૫૮)	૫ (૦.૧૮)	૪૩૦૦ (૧૦૦.૦૦)	૨૭૬૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૧૪૪ (૩.૬૫)	૩૩ (૧.૨૬)	૨૭ (૬.૬૮)	૧ (૦.૩૪)	૧૫ (૦.૩૯)	૮ (૦.૩૨)	૩૯૫૩ (૧૦૦.૦૦)	૨૬૧૨ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૧ (૦.૩૬)	–	–	–	–	–	૨૭૭ (૧૦૦.૦૦)	૧૭૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	૨૧ (૧.૪૪)	૨ (૦.૨૫)	–	–	૨ (૦.૧૪)	–	૧૪૫૭ (૧૦૦.૦૦)	૮૨૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	કચ્છ	૧૧ (૧૬.૬૬)	૨ (૦.૨૧)	–	–	–	–	૧૬૭૩ (૧૦૦.૦૦)	૯૪૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરે-દ્રનગર	૬૦ (૨.૩૭)	૬ (૦.૪૮)	૧ (૦.૦૪)	–	૧૦ (૦.૮૦)	–	૨૫૩૬ (૧૦૦.૦૦)	૧૨૩૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	૨ (૦.૩૪)	૧ (૦.૩૦)	–	–	૪ (૦.૬૮)	–	૫૯૧ (૧૦૦.૦૦)	૩૩૦ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	૨૯ (૧.૬૩)	૨ (૦.૧૯)	–	–	૧ (૦.૦૬)	૨ (૦.૧૯)	૧૭૮૦ (૧૦૦.૦૦)	૧૦૬૫ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	૩૧ (૧.૯૦)	૮ (૦.૮૧)	૨ (૦.૧૨)	૧ (૦.૧૦)	૨ (૦.૧૨)	–	૧૬૨૫ (૧૦૦.૦૦)	૯૮૮ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૭૯૦ (૨.૫૭)	૧૬૮ (૦.૮૭)	૭૫ (૦.૨૪)	૧૧ (૦.૦૬)	૧૦૩ (૦.૩૪)	૪૬ (૦.૨૫)	૩૦૬૬૭ (૧૦૦.૦૦)	૧૯૧૯૧ (૧૦૦.૦૦)

(કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.)

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	કોલેજમાં ભણતા પુરૂષ	કોલેજમાં ભણતા સ્ત્રી	અનુસ્નાતકમાં ભણતા પુરૂષ	અનુસ્નાતકમાં ભણતા સ્ત્રી	ટેકનીકલ શિક્ષણ લેતા પુરૂષ	ટેકનીકલ શિક્ષણ લેતા સ્ત્રી	કુલ પુરૂષ	કુલ સ્ત્રી
૧	૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧	ગાંધીનગર	૧૫ (૨.૧૮)	૩ (૦.૫૨)	૧ (૦.૧૫)	૧ (૦.૧૮)	૧ (૦.૧૫)	–	૬૮૯ (૧૦૦.૦૦)	૫૬૯ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૧૬૩ (૩.૬૧)	૨૯ (૧.૦૧)	૮ (૦.૧૭)	૧ (૦.૦૩)	૨૦ (૦.૪૪)	૧૨ (૦.૪૨)	૪૫૧૫ (૧૦૦.૦૦)	૨૮૭૨ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૧૮ (૧.૦૯)	–	૧ (૦.૦૬)	–	૧ (૦.૦૬)	–	૧૬૩૧ (૧૦૦.૦૦)	૮૧૨ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૬૬ (૩.૫૭)	૧૧ (૦.૯૧)	૯ (૦.૪૮)	૨ (૦.૧૬)	૬ (૦.૩૨)	૨ (૦.૧૬)	૧૮૪૯ (૧૦૦.૦૦)	૧૨૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૩૬ (૨.૬૩)	૯ (૦.૯૨)	૪ (૦.૨૯)	(–)	૭ (૦.૫૧)	–	૧૩૬૯ (૧૦૦.૦૦)	૯૮૧ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૧૦ (૧.૦૬)	૧ (૦.૧૭)	–	–	૨ (૦.૨૧)	–	૯૪૧ (૧૦૦.૦૦)	૫૭૧ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	૨૧ (૩.૬૩)	૧૭ (૩.૫૪)	૫ (૦.૮૭)	૨ (૦.૪૧)	૪ (૦.૬૮)	–	૫૭૮ (૧૦૦.૦૦)	૪૮૦ (૧૦૦.૦૦)
૮	વલસાડ	૧૨ (૩.૮૨)	૫ (૧.૪૯)	૨ (૦.૬૪)	–	૧ (૦.૩૩)	૧૬ (૪.૭૭)	૩૧૪ (૧૦૦.૦૦)	૩૩૫ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૮ (૧.૩૬)	૩ (૦.૮૧)	૪ (૦.૬૮)	–	૨ (૦.૩૩)	૧ (૦.૨૮)	૫૮૯ (૧૦૦.૦૦)	૩૭૦ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૯	પંચમહાલ	૨૨૮ (૧૦૦.૦૦)	૨૧૬ (૯૪.૭૩)	૩ (૧.૩૨)	૩ (૧.૩૨)	-
૧૦	ખેડા	૧૦૩૪ (૧૦૦.૦૦)	૯૩૧ (૯૦.૦૩)	૨૪ (૨.૩૨)	૪૬ (૪.૪૫)	-
૧૧	અમદાવાદ	૭૩૦ (૧૦૦.૦૦)	૫૯૬ (૮૨.૭૭)	૪૧ (૫.૬૯)	૫૬ (૭.૭૮)	૧ (૦.૧૪)
૧૨	જામનગર	૨૯૬ (૧૦૦.૦૦)	૧૪૬ (૪૯.૩૨)	૨૦ (૬.૭૬)	૨૦ (૬.૭૬)	૪ (૧.૩૫)
૧૩	રાજકોટ	૬૮૫ (૧૦૦.૦૦)	૫૪૧ (૭૮.૯૮)	૨૮ (૪.૦૯)	૩૩ (૪.૮૨)	૩૯ (૫.૬૯)
૧૪	કચ્છ	૪૩૮ (૧૦૦.૦૦)	૨૭૭ (૬૩.૨૪)	૬૮ (૧૫.૫૨)	૪૮ (૧૦.૯૬)	૧૬ (૩.૬૫)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૫૫૭ (૧૦૦.૦૦)	૧૩૧૧ (૮૪.૨૧)	૩૫ (૨.૨૫)	૩૮ (૨.૪૪)	૭ (૦.૪૫)
૧૬	અમરેલી	૨૬૬ (૧૦૦.૦૦)	૯૮ (૩૬.૮૪)	૬૨ (૨૩.૩૧)	૧૯ (૭.૧૪)	૫ (૧.૮૮)
૧૭	ભાવનગર	૫૬૪ (૧૦૦.૦૦)	૩૭૬ (૬૬.૦૮)	૯૩ (૧૬.૩૪)	૫૭ (૧૦.૦૨)	૩ (૦.૫૩)
૧૮	જૂનાગઢ	૧૭૩૯ (૧૦૦.૦૦)	૧૦૯૨ (૬૨.૬૯)	૩૬ (૨.૦૭)	૫૩૧ (૩૦.૫૪)	૬ (૦.૩૫)
	કુલ...	૧૦૫૫૧ (૧૦૦.૦૦)	૭૭૪૮ (૭૩.૪૪)	૪૮૧ (૪.૫૬)	૧૦૯૭ (૧૦.૪૦)	૯૯ (૦.૯૪)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૧૩

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોમાં ન ભણતા બાળકોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ન ભણતાં બાળકોની સંખ્યા	ન ભણતા હોય તો કારણ: આર્થિક મુશ્કેલી (૧)	મા-બાપની ભણાવવાની અનિચ્છા (૨)	બાળકોની ભણવાની અનિચ્છા (૩)	ગામમાં શાળાનો અભાવ (૪)
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૧	ગાંધીનગર	૩૦ (૧૦૦.૦૦)	૩૦ (૧૦૦.૦૦)	-	-	-
૨	મહેસાણા	૭૭૯ (૧૦૦.૦૦)	૫૯૦ (૭૫.૨૮)	૧૬ (૨.૦૫)	૯૭ (૧૨.૪૩)	૧ (૦.૧૩)
૩	બનાસકાંઠા	૯૯૪ (૧૦૦.૦૦)	૬૪૨ (૬૪.૫૯)	૪ (૦.૪૦)	૨૨ (૨.૨૧)	૬ (૦.૬૦)
૪	સાબરકાંઠા	૭૪૪ (૧૦૦.૦૦)	૫૬૭ (૭૬.૨૨)	૧૩ (૧.૭૫)	૬૨ (૮.૩૩)	૧૧ (૧.૪૮)
૫	વડોદરા	૧૬૧ (૧૦૦.૦૦)	૮૩ (૫૧.૫૭)	૨૮ (૧૭.૩૯)	૨૮ (૧૭.૩૯)	-
૬	ભરૂચ	૧૪૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૩૫ (૯૫.૭૪)	-	૫ (૩.૫૫)	-
૭	સુરત	૧૧૭ (૧૦૦.૦૦)	૧૦૨ (૮૭.૧૯)	૫ (૪.૨૭)	૫ (૪.૨૭)	-
૮	વલસાડ	૪૮ (૧૦૦.૦૦)	૧૫ (૩૧.૨૫)	૫ (૧૦.૪૨)	૨૭ (૫૬.૨૫)	-

ચાલુ...

૧	૨	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૯	પંચમહાલ	૫ (૨.૧૯)	૧ (૦.૪૪)	–	–	–
૧૦	ખેડા	૧૨ (૧.૨૬)	૧ (૦.૦૯)	૧૩ (૧.૨૬)	૭ (૦.૬૯)	–
૧૧	અમદાવાદ	૭ (૦.૯૮)	–	૧૭ (૨.૩૬)	૧૧ (૦.૧૪)	૧ (૦.૧૪)
૧૨	જામનગર	૧ (૦.૩૪)	–	૩૬ (૧૨.૧૬)	૬૯ (૨૩.૩૧)	–
૧૩	રાજકોટ	૨૦ (૨.૯૨)	૫ (૦.૭૩)	૭ (૧.૦૨)	૧૨ (૧.૭૫)	–
૧૪	કચ્છ	૧૭ (૩.૮૮)	૧ (૦.૨૩)	૭ (૧.૬૦)	૪ (૦.૯૨)	–
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૩૩ (૮.૫૪)	૧ (૦.૦૬)	૫ (૦.૩૨)	૨૪ (૧.૫૪)	૩ (.૦૧૯)
૧૬	અમરેલી	૪ (૧.૫૦)	૫ (૧.૮૮)	૫ (૧.૮૮)	૬૮ (૨૫.૫૭)	–
૧૭	ભાવનગર	૩૪ (૫.૯૭)	–	૧ (૦.૭૦)	– (૦.૧૮)	–
૧૮	જૂનાગઢ	૩૮ (૨.૧૯)	૫ (૦.૨૯)	૨ (૦.૧૧)	૨૯ (૧.૬૬)	–
	કુલ...	૫૫૯ (૫.૩૦)	૪૧ (૦.૩૯)	૧૪૩ (૧.૩૫)	૩૭૮ (૩.૫૮)	૫ (૦.૦૪)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ન ભણતા હોય તો કારણ: ઘરમાં નાના બાળકોની સંભાળ (૫)	ઢોર ચરાવવા (૬)	ખેતીના કામમાં મદદ (૭)	ધંધામાં મદદની જરૂર (૮)	અસ્પૃશ્યતાના ભેદભાવને કારણે (૯)
૧	૨	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	ગાંધીનગર	–	–	–	–	–
૨	મહેસાણા	૪૧ (૫.૨૫)	૫ (૦.૬૪)	૪ (૦.૫૧)	૨૫ (૩.૨૧)	–
૩	બનાસકાંઠા	૧૬૭ (૧૬.૮૦)	૧૪ (૧.૪૧)	૨૮ (૨.૮૨)	૧૧૦ (૧૧.૦૭)	૧ (૦.૧૦)
૪	સાબરકાંઠા	૭૬ (૧૦.૨૧)	૨ (૦.૨૭)	૩ (૦.૪૦)	૧૦ (૧.૩૪)	–
૫	વડોદરા	૨ (૧.૨૪)	–	૧૫ (૯.૩૧)	૫ (૩.૧૦)	–
૬	ભરૂચ	–	૧ (૦.૭૧)	–	–	–
૭	સુરત	૨ (૧.૭૧)	–	–	૩ (૨.૫૬)	–
૮	વલસાડ	–	–	–	૧ (૨.૦૮)	–

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧૦	ખેડા	૨૧૧ (૩.૧૯)	૧૦૨૮ (૧૫.૫૫)	૨૭૬૮ (૪૧.૮૫)	૧૪૮ (૨.૨૪)	૨૩૦ (૩.૪૮)	-	-	૨૬ (૦.૩૯)	૧૯૪૬ (૨૯.૪૨)	૨૫૬ (૩.૮૭)	૬૬૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૪૧૮ (૭.૧૩)	૬૫૦ (૧૨.૩૩)	૧૮૪૮ (૩૪.૯૯)	૧૩૬ (૨.૫૯)	૨૭૯ (૫.૩૦)	૪૪૭ (૮.૪૮)	૨૨ (૦.૪૦)	૬૬ (૧.૨૫)	૧૨૪૫ (૨૩.૬૨)	૧૬૪ (૩.૧૧)	૫૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૩૪ (૪.૨૪)	૪૧ (૫.૧૨)	૫૧૭ (૬૪.૫૫)	૬૫ (૮.૧૨)	૬ (૦.૭૫) (	-	-	૫ (૦.૭૨)	૧૧૩ (૧૪.૧૦)	૨૦ (૨.૫૦)	૮૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	૭૫ (૩.૦૧)	૬૦૫ (૨૪.૩૧)	૧૨૨૧ (૪૯.૦૭)	૧૫૬ (૬.૨૮)	૬ (૦.૨૪)	-	-	૭ (૦.૨૮)	૩૭૩ (૧૪.૯૯)	૪૫ (૧.૮૧)	૨૪૮૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	કચ્છ	૨૫૧ (૯.૮૧)	૪૫૪ (૧૭.૭૭)	૧૦૧૩ (૩૯.૬૨)	૨૫૨ (૯.૮૫)	૧૬૦ (૬.૨૬)	-	-	૨૯ (૧.૧૩)	૨૧૪ (૮.૪૦)	૧૮૩ (૭.૧૬)	૨૫૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૭૨ (૧.૭૦)	૬૦૬ (૧૪.૩૦)	૧૦૪૮ (૨૭.૭૪)	૨૫૭ (૬.૦૬))	૧૦૩૭ (૨૪.૪૭)	-	-	૧૨૯ (૩.૦૪)	૮૪૬ (૧૯.૯૬)	૨૪૩ (૫.૧૩)	૪૨૩૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	૧૫૯ (૧૧.૭૨)	૩૪૭ (૨૫.૫૭)	૪૭૧ (૩૪.૭૧)	૧૧૯ (૮.૭૭))	૧૫૨ (૧૧.૨૦)	-	-	૭ (૦.૫૨)	૭૧ (૫.૨૩)	૩૧ (૨.૨૮)	૧૩૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	૪૦ (૧.૧૦)	૧૬૮૧ (૪૬.૪૩)	૧૧૦૮ (૩૦.૬૦)	૫૬ (૧.૫૪))	૨૧ (૦.૫૮)	-	-	૩ (૦.૦૮)	૬૪૬ (૧૭.૮૫)	૬૬ (૧.૪૨)	૩૬૨૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	૬ (૦.૨૯)	૨૦ (૦.૯૭)	૫૭૨ (૨૭.૭૪)	૧૯૫ (૯.૪૬)	૫૨૫ (૨૫.૪૬)	-	-	૯૧ (૪.૪૧)	૫૭૯ (૨૮.૦૮)	૭૪ (૩.૫૯)	૨૦૬૨ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૨૯૯૨ (૬.૦૯)	૯૧૦૯ (૧૮.૫૪)	૧૮૦૮૭ (૩૬.૮૦)	૨૬૯૪ (૫.૪૮)	૨૯૯૧ (૬.૦૮)	૪૯૯ (૧.૦૧)	૭૭ (૦.૧૬)	૫૫૭ (૧.૧૩)	૧૦૦૩૭ (૨૦.૪૨)	૨૧૧૧ (૪.૨૯)	૪૯૧૫૪ (૧૦૦.૦૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૧૪

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોનું મુખ્ય ધંધાવાર વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ખેતી	ખેત મજૂરી	મજૂરી	વંશ પરંપરાગત ધંધો: ચર્મકામ	વંશ પરંપરાગત ધંધો: વણાટ કામ	વંશ પરંપરાગત ધંધો: વાંસ કામ	વંશ પરંપરાગત ધંધો: સફાઇ કામ	વેપાર	નોકરી	અન્ય	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧	ગાંધીનગર	૮ (૧.૨૫)	૨૫ (૩.૮૯)	૧૩૧ (૨૦.૪૦)	૨૨ (૩.૪૩)	-	-	-	-	૪૫૪ (૭૦.૭૨)	૨ (૦.૩૧)	૬૪૨ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૧૩૫ (૨.૧૯)	૯૦૬ (૧૪.૭૫)	૩૨૦૧ (૫૨.૧૬)	૨૨૪ (૩.૬૪)	૨૪૨ (૩.૯૩)	૧૫ (૦.૨૪)	૧૦ (૦.૧૬)	૫૪ (૦.૮૭)	૧૧૦૯ (૧૮.૦૪)	૨૪૧ (૩.૯૨)	૬૧૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૩૮૮ (૯.૬૧)	૧૦૦૩ (૨૪.૮૫)	૮૭૯ (૨૧.૭૭)	૭૩૪ (૧૮.૧૮)	૨૬૩ (૬.૫૧)	- (	૧૫ (૦.૩૭)	૪૩ (૧.૦૭)	૪૦૮ (૧૦.૧૧)	૩૦૪ (૭.૫૩)	૪૦૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૪૬૩ (૧૩.૧૨)	૬૦૫ (૧૭.૧૫)	૧૬૪૦ (૪૬.૪૯)	૧૦૪ (૨.૯૫)	૨૯ (૦.૮૨)	૨૫ (૦.૭૧)	૧૩ (૦.૩૭)	૨૬ (૦.૭૩)	૪૬૩ (૧૩.૧૩)	૧૬૦ (૪.૫૩)	૩૫૨૮ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૨૬૩ (૧૪.૫૫)	૫૯૧ (૩૨.૬૯)	૩૨૭ (૧૮.૦૯)	૭૨ (૩.૯૮)	૧૦ (૦.૯૩)	-	-	૨૨ (૧.૨૧)	૪૩૩ (૨૩.૯૫)	૯૦ (૪.૯૮)	૧૮૦૮ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૭૬ (૫.૫૬)	૧૬૯ (૧૨.૩૫)	૭૬૬ (૫૫.૯૯)	૩૮ (૨.૭૮)	૧૫ (૧.૧૦)	-	-	૩૧ (૨.૨૬)	૨૩૬ (૧૭.૨૫)	૩૭ (૨.૭૧)	૧૩૬૮ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	૪૪ (૫.૮૦)	૧૮૨ (૨૪.૦૧)	૨૧૨ (૨૭.૯૭)	૨૧ (૨.૭૭)	૬ (૦.૭૯)	-	-	૮ (૧.૦૬)	૨૭૭ (૩૬.૫૪)	૮ (૧.૦૬)	૭૫૮ (૧૦૦.૦૦)
૮	વલસાડ	૫ (૧.૧૪)	-	૧ (૦.૨૩)	-	-	-	-	૧ (૦.૨૩)	૪૨૭ (૯૭.૭૧)	૩ (૦.૬૯)	૪૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૩૪૪ (૨૪.૦૬)	૧૯૬ (૧૩.૭૧)	૩૫૮ (૨૫.૦૪)	૯૪ (૬.૫૮)	૧૦ (૦.૭૦)	૧૨ (૦.૮૪)	૧૭ (૧.૧૮)	૯ (૦.૬૨)	૧૯૬ (૧૩.૭૦)	૧૮૪ (૧૨.૮૭)	૧૪૩૦ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૧૫

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોમાં કમાનાર તેમજ શિક્ષિત બેકારોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	કમાનાર પુરૂષ	કમાનાર સ્ત્રી	કમાનાર કુલ	નહિ કમાનાર પુરૂષ	નહિ કમાનાર સ્ત્રી	નહિ કમાનાર કુલ	ધોરણ ૧૦ સુધી શિક્ષિત બેકાર પુરૂષ	ધોરણ ૧૦ સુધી શિક્ષિત બેકાર સ્ત્રી	ધોરણ ૧૦ સુધી શિક્ષિત બેકાર કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧	ગાંધીનગર	૬૮૦ (૩૯.૭૨)	૧૧૨ (૭.૧૪)	૭૯૨ (૨૪.૧૪)	૧૦૧૪ (૫૯.૨૩)	૧૪૩૭ (૯૧.૫૯)	૨૪૫૧ (૭૪.૭૦)	૧૬ (૦.૯૩)	૧૯ (૧.૨૧)	૩૫ (૧.૦૭)
૨	મહેસાણા	૫૮૮૩ (૩૯.૦૦)	૨૨૮૫ (૧૬.૧૦)	૮૧૬૮ (૨૭.૯૦)	૮૫૮૧ (૫૬.૮૯)	૧૧૫૯૮ (૮૧.૭૦)	૨૦૧૭૯ (૬૮.૯૨)	૪૦૮ (૨.૭૧)	૨૬૦ (૧.૮૩)	૬૬૮ (૨.૨૮)
૩	બનાસકાંઠા	૩૯૮૧ (૪૭.૪૪)	૧૩૬૫ (૧૬.૫૯)	૫૩૪૬ (૩૨.૧૬)	૪૨૪૦ (૫૦.૫૨)	૬૭૯૨ (૮૨.૫૩)	૧૧૦૩૨) (૬૬.૩૭)	૧૩૩ (૧.૫૮)	૭૧ (૦.૮૬)	૨૦૪ (૧.૨૩)
૪	સાબરકાંઠા	૩૬૭૪ (૪૭.૫૯)	૧૨૭૨ (૧૭.૧૫)	૪૯૪૬ (૩૨.૬૯)	૩૭૫૧ (૪૮.૫૯)	૫૯૫૪ (૮૦.૩૦)	૯૭૦૫ (૬૪.૧૨)	૧૯૭ (૨.૫૫)	૧૪૫ (૧.૯૫)	૩૪૨ (૨.૨૫)
૫	વડોદરા	૨૦૧૯ (૪૪.૬૦)	૮૧૭ (૨૦.૨૨)	૨૮૩૬ (૩૩.૦૯)	૨૧૭૩ (૪૮.૦૦)	૨૯૮૪ (૭૩.૮૩)	૫૧૫૭ (૬૦.૧૯)	૨૯૪ (૬.૪૯)	૨૨૪ (૫.૫૩)	૫૧૮ (૬.૦૫)
૬	ભરૂચ	૧૩૭૨ (૪૪.૬૬)	૬૧૧ (૨૨.૧૦)	૧૯૮૩ (૩૩.૯૬)	૧૬૧૨ (૫૨.૪૭)	૨૧૦૭ (૭૫.૧૨)	૩૭૧૯ (૬૩.૬૯)	૫૩ (૧.૭૩)	૪૦ (૧.૪૫)	૯૩ (૧.૫૯)
૭	સુરત	૮૦૩ (૪૫.૬૦)	૩૭૬ (૨૧.૪૫)	૧૧૭૯ (૩૩.૮૪)	૮૦૮ (૪૫.૮૯)	૧૨૨૪ (૬૯.૮૨)	૨૦૩૨ (૫૭.૮૩)	૧૧૭ (૬.૬૪)	૧૧૮ (૬.૭૩)	૨૩૫ (૬.૬૯)
૮	વલસાડ	૫૭૬ (૪૫.૨૧)	૩૮૨ (૩૦.૭૬)	૯૫૮ (૩૮.૦૮)	૬૨૪ (૪૮.૯૭)	૭૩૪ (૫૯.૧૦)	૧૩૫૮ (૫૩.૯૭)	૪૩ (૩.૩૭)	૫૬ (૪.૫૧)	૯૯ (૩.૯૩)
૯	પંચમહાલ	૧૪૧૪ (૪૪.૪૧)	૫૧૪ (૧૭.૦૮)	૧૯૨૮ (૩૧.૧૩)	૧૬૮૦ (૫૨.૭૬)	૨૪૪૭ (૮૧.૩૩)	૪૧૨૭ (૬૬.૬૪)	૬૬ (૨.૦૭)	૪૫ (૧.૪૯)	૧૧૧ (૧.૭૯)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧૦	ખેડા	૬૭૯૯ (૪૬.૦૦)	૨૫૯૪ (૧૯.૮૮)	૯૩૯૩ (૩૩.૭૫)	૭૫૧૪ (૫૦.૮૪)	૧૦૩૪૩ (૭૯.૨૮)	૧૭૮૫૭ (૬૪.૧૮)	૨૫૩ (૧.૭૧)	૬૮ (૦.૫૨)	૩૨૧ (૧.૧૫)
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૬૧ (૪૬.૯૬)	૧૭૪૧ (૧૪.૭૪)	૭૦૦૨ (૨૮.૪૦)	૬૭૧૯ (૫૨.૩૧)	૯૮૨૨ (૮૩.૧૫)	૧૬૫૪૧ (૬૭.૦૮)	૫૩૩ (૪.૧૫)	૧૩૬ (૧.૧૫)	૬૬૯ (૨.૭૧)
૧૨	જામનગર	૧૦૭૪ (૪૫.૫૪)	૬૫૭ (૨૯.૮૨)	૧૭૩૧ (૩૭.૭૬)	૧૨૨૯ (૫૨.૧૨)	૧૫૧૦ (૬૮.૫૪)	૨૭૩૯ (૬૦.૦૫)	૩૬ (૧.૫૩)	૩૨ (૧.૪૫)	૬૮ (૧.૪૯)
૧૩	રાજકોટ	૨૮૮૧ (૪૨.૮૪)	૧૩૦૮ (૨૦.૮૪)	૪૧૮૯ (૩૨.૨૨)	૩૬૯૧ (૫૪.૮૯)	૪૮૮૮ (૭૭.૮૮)	૮૫૭૯ (૬૫.૯૯)	૧૨૭ (૧.૮૮)	૭૬ (૧.૨૧)	૨૦૩ (૧.૫૭)
૧૪	કચ્છ	૨૮૬૯ (૪૫.૯૧)	૧૩૩૦ (૨૨.૨૧)	૪૧૯૯ (૩૪.૨૪)	૩૩૪૬ (૬૩.૨૧)	૪૬૫૪ (૭૭.૭૩)	૮૦૦૦ (૬૫.૧૬)	૩૩ (૬.૫૨)	૩ (૦.૦૫)	૩૬ (૦.૨૯)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૪૭૫૧ (૪૪.૮૪)	૨૭૦૪ (૨૭.૪૨)	૭૪૫૫ (૩૬.૪૫)	૫૬૮૧ (૫૩.૬૨)	૭૧૦૫ (૭૨.૦૬)	૧૨૭૮૬ (૬૨.૫૨)	૧૦૫ (૦.૯૯)	૪૧ (૦.૪૨)	૧૪૬ (૦.૭૨)
૧૬	અમરેલી	૧૫૮૪ (૪૦.૬૦)	૭૩૫ (૧૯.૯૯)	૨૩૧૯ (૩૦.૬૧)	૨૨૩૨ (૫૭.૨૨)	૨૮૮૬ (૭૮.૫૧)	૫૧૧૮ (૬૭.૫૫)	૭૩ (૧.૮૭)	૪૬ (૧.૨૬)	૧૧૯ (૧.૫૭)
૧૭	જૂનાગઢ	૩૯૩૨ (૩૯.૩૭)	૧૭૦૦ (૧૭.૭૦)	૫૬૩૨ (૨૮.૭૫)	૫૯૦૯ (૫૯.૧૭)	૭૮૦૬ (૮૧.૩૦)	૧૩૭૧૫ (૭૦.૦૧)	૧૨૮ (૧.૨૮)	૯૧ (૦.૯૫)	૨૧૯ (૧.૧૨)
૧૮	ભાવનગર	૨૧૯૧ (૩૬.૬૯)	૮૨૫ (૧૪.૪૫)	૩૦૧૬ (૨૫.૪૧)	૩૬૩૪ (૬૦.૮૫)	૪૭૯૨ (૮૩.૯૨)	૮૪૨૬ (૭૨.૧૩)	૧૦૯ (૧.૮૩)	૭૨ (૧.૨૬)	૧૮૧ (૧.૫૫)
	કુલ...	૫૧૭૪૪ (૪૩.૦૬)	૨૧૩૨૮ (૧૮.૯૭)	૭૩૦૭૨ (૩૧.૪૩)	૬૪૪૩૮ (૫૩.૬૨)	૮૯૦૮૪ (૭૯.૨૬)	૧૫૩૫૨૨ (૬૬.૦૧)	૨૭૨૪ (૨.૨૭)	૧૫૪૩ (૧.૩૮)	૪૨૬૭ (૧.૮૩)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

૧	૨	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૧૦	ખેડા	૧૭૮ (૧.૨૦)	૩૪ (૦.૨૭)	૨૧૨ (૦.૭૬)	૩૭ (૦.૨૫)	૭ (૦.૦૫)	૪૪ (૦.૧૬)
૧૧	અમદાવાદ	૨૪૧ (૧.૮૮)	૮૬ (૦.૭૩)	૩૨૭ (૧.૩૩)	૯૦ (૦.૭૦)	૨૮ (૦.૨૩)	૧૧૮ (૦.૪૮)
૧૨	જામનગર	૧૫ (૦.૬૩)	૪ (૦.૧૯)	૧૯ (૦.૪૨)	૪ (૦.૧૮)	–	૪ (૦.૦૮)
૧૩	રાજકોટ	૨૦ (૦.૩૦)	૩ (૦.૦૫)	૨૩ (૦.૧૮)	૬ (૦.૦૯)	૧ (૦.૦૨)	૭ (૦.૦૫)
૧૪	કચ્છ	૩૪ (૦.૫૪)	૧ (૦.૦૧)	૩૫ (૦.૨૮)	૧ (૦.૦૨)	–	૧ (૦.૦૩)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૫૨ (૦.૪૯)	૧૦ (૦.૧૦)	૬૨ (૦.૩૧)	૭ (૦.૦૬)	–	૭
૧૬	અમરેલી	૮ (૦.૨૧)	૬ (૦.૧૬)	૧૪ (૦.૧૮)	૪ (૦.૧૦)	૩ (૦.૦૮)	૭ (૦.૦૯)
૧૭	જૂનાગઢ	૧૫ (૦.૧૫)	૪ (૦.૦૪)	૧૯ (૦.૦૯)	૩ (૦.૦૩)	૧ (૦.૦૧)	૪ (૦.૦૩)
૧૮	ભાવનગર	૨૪ (૦.૪૦)	૧૮ (૦.૩૧)	૪૨ (૦.૩૬)	૧૪ (૦.૨૩)	૩ (૦.૦૫)	૧૭ (૦.૧૫)
	કુલ...	૯૯૫ (૦.૮૩)	૩૫૫ (૦.૩૨)	૧૩૫૦ (૦.૫૮)	૨૭૧ (૦.૨૨)	૭૬ (૦.૦૭)	૩૪૭ (૦.૧૫)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	એસ.એસ.સી.પાસ અને કોલેજ સુધી શિક્ષિત બેકાર પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ	ગ્રેજ્યુએટ અને તેથી વધુ અભ્યાસ કરેલ શિક્ષિત બેકાર પુરૂષ	સ્ત્રી	કુલ
૧	૨	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૧	ગાંધીનગર	૨ (૦.૧૨)	૧ (૦.૦૬)	૩ (૦.૦૯)	–	–	–
૨	મહેસાણા	૧૬૭ (૧.૧૧)	૪૪ (૦.૩૩)	૨૧૧ (૦.૭૨)	૪૪ (૦.૨૯)	૮ (૦.૦૪)	૫૨ (૦.૧૮)
૩	બનાસકાંઠા	૩૦ (૦.૩૬)	૨ (૦.૦૨)	૩૨ (૦.૧૯)	૮ (૦.૧૦)	–	૮ (૦.૨૪)
૪	સાબરકાંઠા	૭૧ (૦.૯૨)	૩૯ (૦.૫૪)	૧૧૦ (૦.૭૩)	૨૭ (૦.૩૫)	૫ (૦.૦૭)	૩૨ (૦.૨૧)
૫	વડોદરા	૪૦ (૦.૮૯)	૧૬ (૦.૪૦)	૫૬ (૦.૬૬)	૧ (૦.૦૨)	–	૧ (૦.૦૧)
૬	ભરૂચ	૩૧ (૧.૦૧)	૯ (૦.૩૩)	૪૦ (૦.૬૯)	૪ (૦.૧૩)	–	૪ (૦.૦૭)
૭	સુરત	૨૭ (૧.૫૩)	૨૭ (૧.૫૪)	૫૪ (૧.૫૪)	૬ (૦.૩૪)	૮ (૦.૪૬)	૧૪ (૦.૧૦)
૮	વલસાડ	૨૪ (૧.૮૯)	૫૮ (૪.૬૬)	૮૨ (૩.૨૬)	૭ (૦.૫૫)	૧૨ (૦.૯૭)	૧૯ (૦.૭૬)
૯	પંચમહાલ	૧૬ (૦.૫૦)	૩ (૦.૧૦)	૧૯ (૦.૩૧)	૮ (૦.૨૫)	–	૮ (૦.૧૩)

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ – ૧૬

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ કરેલ ખેતી ધરાવતાં કુટુંબોનું જમીનના કદ પ્રમાણે વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	૧ એકર સુધી	૧.૧ થી ૨ એકર	૨.૧ થી ૪ એકર	૪.૧ થી ૬ એકર	૬.૧ થી ૮ એકર	૮.૧ થી ૧૦ એકર	૧૦ થી વધુ એકર	કુલ કુટુંબો
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૬ (૪૬.૧૬)	૨ (૧૫.૩૮)	૧ (૭.૬૯)	૩ (૨૩.૦૮)	–	૧ (૭.૬૯)	–	૧૩ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૧૫૪ (૩૧.૦૫)	૧૩૯ (૨૮.૦૩)	૧૦૧ (૨૦.૩૬)	૫૬ (૧૧.૨૯)	૨૭ (૫.૪૪)	૧૦ (૨.૦૨)	૯ (૧.૮૧)	૪૯૬ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૩૨ (૫.૮૫)	૧૪૮ (૨૭.૦૬)	૧૨૧ (૨૨.૧૨)	૭૭ (૧૪.૦૮)	૫૪ (૯.૮૭)	૫૦ (૯.૧૪)	૬૫ (૧૧.૮૮)	૫૪૭ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૩૯૮ (૫૦.૦૭)	૨૨૭ (૨૮.૫૫)	૧૨૭ (૧૫.૯૭)	૩૩ (૪.૧૫)	૭ (૦.૮૮)	૩ (૦.૩૮)	–	૭૯૫ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૨૩૪ (૫૪.૪૨)	૬૮ (૧૫.૮૧)	૮૬ (૨૦.૦૦)	૨૧ (૪.૮૮)	૧૪ (૩.૨૬)	૧ (૦.૨૩)	૬ (૧.૪૦)	૪૩૦ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૧૬ (૧૨.૨૧)	૪૨ (૩૨.૦૭)	૪૦ (૩૦.૫૪)	૧૭ (૧૨.૯૭)	૮ (૬.૧૧)	૪ (૩.૦૫)	૪ (૩.૦૫)	૧૩૧ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	૨૪ (૨૩.૭૭)	૨૫ (૨૪.૭૫)	૩૧ (૩૦.૬૯)	૧૩ (૧૨.૮૭)	૧ (૦.૯૯)	૩ (૨.૯૭)	૪ (૩.૯૬)	૧૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૮	વલસાડ	૨૬ (૯૨.૮૬)	૨ (૭.૧૪)	–	–	–	–	–	૨૮ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૧૪૩ (૩૫.૪૮)	૧૪૭ (૩૬.૪૮)	૮૫ (૨૧.૧૦)	૨૨ (૫.૪૬)	૨ (૦.૪૯)	૩ (૦.૭૪)	૧ (૦.૨૫)	૪૦૩ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૩૩૦ (૫૭.૩૯)	૧૪૧ (૨૪.૫૩)	૬૪ (૧૧.૧૩)	૨૭ (૪.૬૯)	૪ (૦.૬૯)	૨ (૦.૩૫)	૭ (૧.૨૨)	૫૭૫ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૧૫૫ (૩૧.૬૩)	૯૮ (૨૦.૦૦)	૯૪ (૧૯.૧૮)	૪૭ (૯.૫૯)	૩૦ (૬.૧૩)	૨૧ (૪.૨૯)	૪૫ (૯.૧૮)	૪૯૦ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૨ (૨.૮૯)	૨ (૨.૮૯)	૨૭ (૩૯.૧૪)	૧૮ (૨૬.૧૦)	૩ (૪.૩૫)	૮ (૧૧.૫૯)	૯ (૧૩.૦૪)	૬૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	૮ (૨.૩૫)	૧૧ (૩.૨૨)	૧૩૬ (૩૯.૮૮)	૧૪૭ (૪૩.૧૧)	૧૮ (૫.૨૮)	૧૩ (૩.૮૧)	૮ (૨.૩૫)	૩૪૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	રાજકોટ	૫ (૧.૨૭)	૧૧ (૨.૮૦)	૬૫ (૧૬.૨૮)	૬૪ (૧૬.૨૮)	૫૨ (૫૩.૨૪)	૬૫ (૧૬.૫૧)	૧૩૧ (૩૩.૩૩)	૩૯૩ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૪ (૩.૪૨)	૬૯ (૧૬.૮૭)	૧૦૭ (૨૬.૧૭)	૮૨ (૨૦.૦૫)	૩૨ (૭.૮૨)	૨૧ (૫.૧૩)	૮૪ (૨૦.૫૪)	૪૦૯ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	૨૫ (૬.૭૨)	૭૬ (૨૦.૪૩)	૧૩૦ (૩૪.૯૫)	૬૪ (૧૭.૨૦)	૨૫ (૬.૭૨)	૩૩ (૮.૮૭)	૧૯ (૫.૧૧)	૩૭૨ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	૨૮ (૯.૧૮)	૧૬૬ (૫૪.૪૩)	૪૧ (૧૩.૪૫)	૧૫ (૪.૯૧)	૩ (૦.૯૮)	૭ (૨.૩૦)	૪૫ (૧૪.૭૫)	૩૦૫ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	૧૧ (૧૭.૪૬)	૧૪ (૨૨.૨૩)	૨૩ (૩૬.૫૧)	૫ (૭.૯૩)	૪ (૬.૩૪)	૩ (૪.૭૬)	૩ (૪.૭૬)	૬૩ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૧૬૧૧ (૨૭.૦૨)	૧૩૮૮ (૨૩.૨૯)	૧૨૭૯ (૨૧.૪૬)	૭૧૧ (૧૧.૯૩)	૨૮૪ (૪.૭૬)	૨૪૮ (૪.૧૬)	૪૪૦ (૭.૩૮)	૫૯૬૧ (૧૦૦.૦૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૧૭

જિલ્લાવાર આવકજૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનુ વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનુ નામ	૨૪૦૦ સુધી	૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦	૩૬૦૧ થી ૪૮૦૦	૪૮૦૧ થી ૭૨૦૦	૭૨૦૦ થી વધુ	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧	ગાંધીનગર	૪૨૮ (૬૬.૬૬)	૬૯ (૧૦.૭૫)	૪૭ (૭.૩૨)	૫૫ (૮.૫૭)	૪૩ (૬.૭૦)	૬૪૨ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૪૩૬૫ (૭૧.૧૩)	૭૫૧ (૧૨.૨૪)	૩૯૭ (૬.૪૭)	૪૨૧ (૬.૮૬)	૨૦૩ (૩.૩૦)	૬૧૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૨૫૩૨ (૬૨.૭૨)	૬૧૭ (૧૫.૨૮)	૨૬૪ (૬.૫૪)	૪૩૦ (૧૦.૬૫)	૧૯૪ (૪.૮૧)	૪૦૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૨૯૭૬ (૮૪.૩૫)	૩૩૯ (૯.૬૧)	૯૬ (૨.૭૨)	૯૪ (૨.૬૬)	૨૩ (૦.૬૬)	૩૫૨૮ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૧૧૦૪ (૬૧.૦૬)	૩૩૭ (૧૮.૬૪)	૨૦૧ (૧૧.૧૨)	૧૩૮ (૭.૬૩)	૨૮ (૧.૫૫)	૧૮૦૮ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૮૪૨ (૬૧.૫૫)	૧૦૫ (૭.૬૭)	૬૭ (૪.૯૦)	૧૧૮ (૮.૬૩)	૨૩૬ (૧૭.૨૫)	૧૩૬૮ (૧૦૦.૦૦)
૭	સુરત	૪૪૦	૧૦૬	૧૧૩	૬૧	૩૮	૭૫૮
૮	વલસાડ	૨૧૫ (૪૯.૨૦)	૧૦૦ (૨૨.૮૮)	૮૬ (૧૯.૬૮)	૩૬ (૮.૨૪)	-	૪૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૧૨૨૫ (૮૫.૬૬)	૧૪૨ (૯.૯૩)	૨૮ (૧.૯૬)	૧૦ (૦.૭૦)	૨૫ (૧.૭૫)	૧૪૩૦ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ – ૧૮

જિલ્લાવાર ખર્ચ જૂથવાર સર્વેક્ષણ કરેલ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	૨૪૦૦ સુધી	૨૪૦૧ થી ૩૬૦૦	૩૬૦૧થી ૪૮૦૦	૪૮૦૧થી ૭૨૦૦	૭૨૦૦ થી વધુ	કુલ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧	ગાંધીનગર	૯૬ (૧૪.૯૫)	૧૪૯ (૨૩.૨૧)	૭૧ (૧૧.૦૬)	૨૨૧ (૩૪.૪૨)	૧૦૫ (૧૬.૩૬)	૬૪૨ (૧૦૦.૦૦)
૨	મહેસાણા	૩૩૪૭ (૫૪.૫૪)	૧૧૩૨ (૧૮.૪૫)	૭૦૬ (૧૧.૫૩)	૬૪૩ (૧૦.૪૮)	૩૦૭ (૫.૦૦)	૬૧૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૩	બનાસકાંઠા	૧૬૩૮ (૪૦.૫૭)	૯૪૪ (૨૩.૪૩)	૪૪૯ (૧૧.૧૨)	૭૭૩ (૧૯.૧૫)	૨૩૫ (૫.૭૩)	૪૦૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૪	સાબરકાંઠા	૨૪૨૯ (૬૮.૮૫)	૬૪૯ (૧૮.૪૦)	૨૫૯ (૭.૩૪)	૧૫૨ (૪.૩૧)	૩૯ (૧.૧૦)	૩૫૨૮ (૧૦૦.૦૦)
૫	વડોદરા	૯૮૦ (૫૪.૨૦)	૪૨૨ (૨૩.૩૪)	૨૧૩ (૧૧.૭૮)	૧૭૨ (૯.૫૨)	૨૧ (૧૧.૧૬)	૧૮૦૮ (૧૦૦.૦૦)
૬	ભરૂચ	૪૩૮ (૩૨.૦૨)	૩૯૨ (૨૮.૬૫)	૧૭૮ (૧૩.૦૧)	૨૯૭ (૨૧.૭૧)	૬૩ (૪.૬૧)	૧૩૬૮ (૧૦૦.૦૦))
૭	સુરત	૨૬૯	૧૭૨	૧૭૧	૯૯	૪૭	૭૫૮
૮	વલસાડ	૭૬ (૧૭.૩૯)	૧૫૫ (૩૫.૪૭)	૧૭૪ (૩૯.૮૨)	૩૨ (૭.૩૨)	–	૪૩૭ (૧૦૦.૦૦)
૯	પંચમહાલ	૯૮૧ (૬૮.૬૦)	૨૧૩ (૧૪.૯૯)	૧૨૪ (૮.૬૭)	૧૦૦ (૬.૯૯)	૧૨ (૦.૪૫)	૧૪૩૦ (૧૦૦.૦૦)

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૦	ખેડા	૩૯૪૩ (૫૯.૬૧)	૧૦૨૫ (૧૫.૫૦)	૮૭૫ (૧૩.૨૩)	૫૭૨ (૮.૬૫)	૧૯૯ (૩.૦૧)	૬૬૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૪૧૯૩ (૭૯.૩૩)	૫૭૪ (૧૦.૮૯)	૨૮૦ (૫.૩૧)	૧૮૨ (૩.૪૫)	૪૨ (૦.૮૦)	૫૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૩૩૩ (૪૧.૫૭)	૨૦૬ (૨૫.૭૧)	૧૪૬ (૧૮.૨૩)	૭૮ (૯.૭૫)	૩૮ (૪.૭૪)	૮૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	૧૩૫૦ (૫૪.૨૬)	૫૮૦ (૨૩.૩૧)	૨૧૩ (૮.૫૬)	૨૬૦ (૧૦.૪૫)	૮૫ (૩.૪૨)	૨૪૮૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	કચ્છ	૭૦૪ (૨૭.૫૩)	૮૮૧ (૭૪.૪૫)	૬૧૫ (૨૪.૦૬)	૨૩૩ (૯.૧૧)	૧૨૪ (૪.૪૫)	૨૫૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૫૮૨ (૬૦.૯૨)	૮૪૯ (૨૦.૦૩)	૩૫૫ (૮.૩૭)	૪૧૯ (૯.૮૧)	૩૩ (૦.૭૯)	૪૨૩૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	૧૦૪૪ (૭૬.૯૩)	૨૧૩ (૧૫.૭૦)	૭૧ (૫.૨૩)	૨૪ (૧.૭૭)	૫ (૦.૩૭)	૧૩૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	૧૩૭૨ (૩૭.૮૯)	૧૨૨૩ (૩૩.૭૭)	૬૪૨ (૧૭.૭૪)	૩૪૭ (૯.૫૮)	૩૭ (૧.૦૨)	૩૬૨૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	૫૧૯ (૨૫.૧૭)	૫૨૨ (૨૫.૩૨)	૩૯૬ (૧૯.૨૦)	૪૩૮ (૨૧.૨૪)	૧૮૭ (૯.૦૭)	૨૦૬૨ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૩૦૧૬૭ (૬૧.૩૭)	૮૬૩૯ (૧૭.૫૭)	૪૮૯૨ (૯.૯૬)	૩૯૧૬ (૭.૯૭)	૧૫૪૦ (૩.૧૩)	૪૯૧૫૪ (૧૦૦.૦૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૦	ખેડા	૩૩૨૬ (૫૦.૨૯)	૧૨૪૦ (૧૮.૭૫)	૧૦૨૫ (૧૩.૯૮)	૮૫૦ (૧૨.૮૫)	૧૭૩ (૪.૨૩)	૬૬૧૪ (૧૦૦.૦૦)
૧૧	અમદાવાદ	૨૫૪૭ (૪૮.૩૩)	૧૧૪૩ (૨૧.૬૯)	૫૮૧ (૧૧.૦૦)	૬૬૨ (૧૨.૫૭)	૩૩૮ (૬.૪૧)	૫૨૭૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૨	જામનગર	૨૪૬ (૩૦.૭૧)	૨૮૮ (૩૫.૯૫)	૧૪૬ (૧૮.૨૩)	૮૭ (૧૦.૮૭)	૩૪ (૪.૨૪)	૮૦૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૩	રાજકોટ	૧૦૯૨ (૪૩.૮૯)	૭૪૫ (૨૯.૯૫)	૨૬૫ (૧૦.૬૫)	૩૨૫ (૧૩.૦૬)	૬૧ (૨.૪૫)	૨૪૮૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૪	કચ્છ	૭૦૪ (૨૭.૫૩)	૮૮૧ (૩૪.૪૫)	૬૧૫ (૨૪.૦૬)	૨૩૩ (૯.૧૧)	૧૨૪ (૪.૮૫)	૨૫૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૩૦૫ (૫૪.૩૯)	૯૫૫ (૨૨.૫૩)	૪૪૩ (૧૦.૪૫)	૪૫૩ (૧૦.૬૯)	૮૨ (૧.૯૪)	૪૨૩૮ (૧૦૦.૦૦)
૧૬	અમરેલી	૮૨૦ (૬૦.૪૩)	૨૯૯ (૨૨.૦૪)	૧૨૬ (૯.૨૯)	૯૩ (૬.૮૪)	૧૯ (૧.૪૦)	૧૩૫૭ (૧૦૦.૦૦)
૧૭	જૂનાગઢ	૧૧૨૮ (૩૧.૧૫)	૧૨૭૮ (૩૫.૨૯)	૬૯૦ (૧૯.૦૫)	૪૦૮ (૧૧.૨૭)	૧૧૭ (૩.૨૪)	૩૬૨૧ (૧૦૦.૦૦)
૧૮	ભાવનગર	૪૧૦ (૧૯.૮૮)	૫૦૭ (૨૪.૫૯)	૪૮૭ (૨૩.૬૨)	૪૬૭ (૨૨.૬૫)	૧૯૧ (૯.૨૬)	૨૦૬૨ (૧૦૦.૦૦)
	કુલ...	૨૨૮૩૦ (૪૬.૪૫)	૧૧૫૬૬ (૨૩.૫૩)	૬૭૨૩ (૧૩.૬૩)	૬૦૬૭ (૧૨.૩૪)	૧૯૬૮ (૪.૦૦)	૪૯૧૫૪ (૧૦૦.૦૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૧૯

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોનું દેવાજૂથ પ્રમાણે વર્ગીકરણ (સંખ્યા)

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	કુલ કુટુંબ સંખ્યા	દેવાદાર કુટુંબ સંખ્યા	રૂ.૫૦૦ સુધી	રૂ.૫૦૧ થી ૧૦૦૦	રૂ.૧૦૦૧ થી ૧૫૦૦	રૂ.૧૫૦૧ થી ૨૫૦૦	રૂ.૨૫૦૦ થી વધુ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	ગાંધીનગર	૬૪૨	૬૦ (૧૦૦.૦૦)	૨૬ (૪૩.૩૩)	૨૧ (૩૫.૦૦)	૧૩ (૨૧.૬૭)	-	-
૨	મહેસાણા	૬૧૩૭	૧૯૭૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૦૭૭ (૫૪.૬૪)	૩૮૨ (૧૯.૩૮)	૧૬૭ (૮.૪૭)	૧૭૬ (૮.૯૩)	૧૬૯ (૮.૫૮)
૩	બનાસકાંઠા	૪૦૩૭	૫૦૭ (૧૦૦.૦૦)	૩૬૧ (૭૧.૨૦)	૭૧ (૧૪.૦૦)	૪૦ (૭.૮૯)	૩૫ (૬.૯૧)	-
૪	સાબરકાંઠા	૩૫૨૮	૧૦૫૯ (૧૦૦.૦૦)	૮૭૭ (૮૨.૮૧)	૮૩ (૭.૮૪)	૩૫ (૩.૩૧)	૩૨ (૩.૦૨)	૩૨ (૩.૦૨)
૫	વડોદરા	૧૮૦૮	૪૨૩ (૧૦૦.૦૦)	૨૮૦ (૬૬.૧૯)	૫૫ (૧૩.૦૦)	૨૮ (૬.૬૩)	૨૪ (૯.૬૭)	૩૬ (૮.૫૧)
૬	ભરૂચ	૧૩૬૮	૮૯૯ (૧૦૦.૦૦)	૮૫૨ (૯૪.૮૭)	૨૦ (૨.૨૩)	૧૩ (૧.૪૫)	૭ (૦.૭૮)	૬ (૦.૬૭)
૭	સુરત	૭૫૮	૧૯૬ (૧૦૦.૦૦)	૧૪૯ (	૨૭	૯	૧૦	૧
૮	વલસાડ	૪૩૭	૩૪ (૧૦૦.૦૦)	૩૪ (૧૦૦.૦૦)	-	-	-	-

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૨૦

જિલ્લાવાર રહેઠાણ અંગેની વિગત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	પોતાની માલિકીનું	ભાડાનું મકાન	જાજરૂ	વીજળી	નાવણિયું	પાણીનો નળ	પાણીનો નિકાલ	નિર્ધૂમ ચૂલો
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૨૭૬ (૪૨.૯૯)	૩૬૬ (૫૭.૦૧)	૩૫૩ (૫૪.૯૮)	૫૦૮ (૭૯.૧૩)	૪૫૩ (૭૦.૫૬)	૩૫૩ (૫૪.૯૮)	૪૩૨ (૬૭.૨૯)	૭૧ (૧૧.૦૬)
૨	મહેસાણા	૪૭૭૬ (૭૭.૮૨)	૧૩૬૧ (૨૨.૧૮)	૩૪૪ (૫.૬૦)	૧૫૬૮ (૨૫.૫૫)	૬૪૨ (૧૦.૪૬)	૫૫૪ (૯.૦૩)	૩૬૭ (૫.૯૮)	૩૧૮ (૫.૧૮)
૩	બનાસકાંઠા	૩૨૭૫ (૮૧.૧૨)	૭૬૨ (૧૮.૮૮)	૧૭ (૦.૪૨)	૩૮૮ (૯.૬૧)	૩૩ (૦.૮૨)	૨૯ (૦.૭૨)	૨૭ (૦.૬૭)	૧ (૦.૦૨)
૪	સાબરકાંઠા	૨૯૧૩ (૮૨.૫૭)	૬૧૫ (૧૭.૪૩)	૧૫ (૦.૪૨)	૭૪૩ (૨૧.૦૬)	૯૪ (૨.૬૬)	૭૨ (૨.૦૪)	૧૭ (૦.૪૮)	૬૬ (૧.૮૭)
૫	વડોદરા	૧૬૭૯ (૯૨.૮૬)	૧૨૯ (૭.૯૪)	૮૨ (૪.૫૯)	૭૧૬ (૩૯.૬૦)	૩૮૯ (૨૧.૫૧)	૪૨૫ (૨૩.૫૦)	૧૭૭ (૯.૭૮)	૫ (૦.૨૭)
૬	ભરૂચ	૧૨૦૫ (૮૮.૦૮)	૧૬૩ (૧૧.૯૨)	૮ (૦.૫૮)	૪૬૭ (૩૪.૧૪)	૯૮ (૭.૧૬)	૧૬૧ (૧૧.૭૬)	૧૨૫ (૯.૯૪)	૧૬ (૧૧.૬૯)
૭	સુરત	૬૦૩ (૭૯.૫૫)	૧૫૫ (૨૦.૪૫)	૫૧ (૬.૭૨)	૩૦૧ (૩૯.૭૦)	૧૩૬ (૧૭.૯૪)	૨૪૯ (૩૨.૮૪)	૫૯ (૭.૭૮)	૪૪ (૫.૮૦)
૮	વલસાડ	૧૩૩ (૩૦.૪૩)	૩૦૪ (૬૯.૫૭)	- -	૪૧૯ (૯૫.૮૮)	૩૦ (૬.૮૬)	૪૫ (૧૦.૨૯)	-	૧૫ (૩.૪૩)
૯	પંચમહાલ	૧૧૮૯ (૮૩.૧૫)	૨૪૧ (૧૬.૮૫)	૩ (૦.૨૧)	૧૭૩ (૧૨.૧૦)	૨૮ (૧.૯૬)	૩ (૦.૨૦)	૮૨ (૫.૭૩)	૬ (૦.૪૨)

ચાલુ....

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૯	પંચમહાલ	[illegible]૩૦	૨૬૨ (૧૦૦.૦૦)	૧૭૯ (૬૮.૩૨)	૪૯ (૧૮.૭૦)	૮ (૩.૦૫)	૧૭ (૬.૪૮)	૯ (૩.૪૫)
૧૦	ખેડા	૬૬૧૪	૮૪૯ (૧૦૦.૦૦)	૩૭૬ (૪૪.૨૯)	૨૬૨ (૩૦.૮૬)	૧૦૭ (૧૨.૬૦)	૫૭ (૬.૭૧)	૪૭ (૫.૫૪)
૧૧	અમદાવાદ	૫૨૭૧	૨૦૧૩ (૧૦૦.૦૦)	૧૫૫૬ (૭૭.૨૯)	૧૮૨ (૯.૦૪)	૧૩૮ (૬.૮૬)	૬૭ (૩.૩૩)	૭૦ (૩.૪૮)
૧૨	જામનગર	૮૦૧	૯૧ (૧૦૦.૦૦)	૪૩ (૪૬.૨૪)	૪૦ (૪૩.૦૧)	૧૦ (૧૦.૭૫)	-	-
૧૩	રાજકોટ	૨૪૮૮	૩૯૪ (૧૦૦.૦૦)	૨૮૦ (૭૧.૦૬)	૮૬ (૨૧.૮૪)	૧૪ (૩.૫૫)	૧૪ (૩.૫૫)	-
૧૪	કચ્છ	૨૫૫૭	૧૭૮ (૧૦૦.૦૦)	૮૨ (૪૬.૦૭)	૩૯ (૨૧.૯૧)	૧૬ (૮.૯૮)	૩૨ (૧૭.૯૮)	૯ (૫.૦૬)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૪૨૩૮	૧૩૬૨ (૧૦૦.૦૦)	૬૦૬ (૪૪.૪૯)	૩૦૩ (૨૨.૨૫)	૨૨૧ (૧૬.૨૩)	૧૪૦ (૧૦.૨૮)	૯૨ (૬.૭૫)
૧૬	અમરેલી	૧૩૫૭	૩૪૯ (૧૦૦.૦૦)	૨૬૪ (૭૫.૦૬)	૪૫ (૧૨.૯૦)	૨૬ (૭.૪૪)	૧ (૦.૮૮)	૧૩ (૩.૭૨)
૧૭	જૂનાગઢ	૩૬૨૧	૬૭૩ (૧૦૦.૦૦)	૫૯૮ (૮૮.૮૬)	૫૫ (૮.૧૭)	૧૯ (૨.૮૨)	-	૧ (૦.૧૫)
૧૮	ભાવનગર	૨૦૬૨	૭૨૬ (૧૦૦.૦૦)	૩૫૦ (૪૮.૨૧)	૨૨૯ (૩૧.૫૪)	૬૮ (૯.૩૭)	૫૧ (૭.૦૨)	૨૮ (૩.૮૬)
	કુલ...	૪૯૧૫૪	૧૨૦૪૫ (૧૦૦.૦૦)	૭૯૯૦ (૬૬.૩૩)	૧૯૪૯ (૧૬.૧૮)	૯૩૨ (૭.૭૪)	૬૬૧ (૫.૪૯)	૫૧૩ (૪.૨૬)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૧

જિલ્લાવાર પરથાળના પ્લોટ તેમજ નવા મકાનની જરૂરિયાત હોય તેવા કુટુંબોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ઘર બાંધવા માટે પ્લોટ મળેલ છે	પ્લોટ મળ્યો હોય તો બાંધકામની જરૂરિયાત છે	નવો પ્લોટ જોઇએ છે	નવા મકાનની જરૂરિયાત છે	મકાનનું સમારકામ કરાવવાનું છે
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૧	ગાંધીનગર	૧૩૮ (૨.૦૮)	૩	૪૦૮	૪૩૭	૯૯
૨	મહેસાણા	૧૧૭૫ (૧૬.૫૮)	૧૨૭૦	૪૦૭૫	૪૨૬૫	૩૪૮૪
૩	બનાસકાંઠા	૬૫૯ (૯.૯૬)	૪૮૧	૧૮૮૮	૧૯૧૮	૧૪૬૯
૪	સાબરકાંઠા	૨૯૨ (૪.૪૧)	૩૬૩	૨૪૭૯	૨૪૧૧	૧૭૬૨
૫	વડોદરા	૪૧૭ (૬.૨૯)	૪૨૬	૧૧૮૧	૧૨૧૦	૧૧૮૫
૬	ભરૂચ	૨૫૩ (૩.૮૩)	૧૩૩	૧૧૩૯	૧૧૬૨	૧૧૫૫
૭	સુરત	૧૦૮ (૧.૬૩)	૧૦૭	૬૩૬	૫૩૯	૪૪૯
૮	વલસાડ	૧ (૦.૦૧)	૩૫	૧૮૧	૧૬૯	૧૪

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૫૧૦૧ (૭૭.૧૩)	૧૫૧૩ (૨૨.૮૭)	૯૩ (૧.૪૦)	૨૧૭૭ (૩૨.૯૧)	૬૫૨ (૯.૮૫)	૧૧૭૨ (૧૭.૭૨)	૪૨૦ (૬.૩૫)	૧૩૮ (૨.૦૮)
૧૧	અમદાવાદ	૩૯૩૪ (૭૪.૬૩)	૧૩૩૭ (૨૫.૩૭)	૩૯૦ (૭.૩૯)	૨૧૩૦ (૪૦.૪૦)	૧૧૯૦ (૨૨.૩૯)	૧૭૪૬ (૩૩.૧૨)	૧૦૧૧ (૧૯.૧૮)	૭૭ (૧.૪૬)
૧૨	જામનગર	૬૯૮ (૮૭.૧૫)	૧૦૩ (૧૨.૮૫)	૫ (૦.૬૨)	૩૧૬ (૩૯.૪૫)	૧૫૯ (૧૯.૮૪)	૫૧ (૬.૩૬)	૧૪૭ (૧૮.૩૫)	૧૧ (૧.૩૭)
૧૩	રાજકોટ	૨૧૬૯ (૮૭.૧૮)	૩૧૯ (૧૨.૮૨)	૩૦ (૧૨.૦૫)	૯૯૬ (૪૦.૦૩)	૧૨૪ (૦.૯૬)	૧૩૫ (૫.૪૨)	૨૬૩ (૧૦.૫૭)	૨૪ (૦.૯૬)
૧૪	કચ્છ	૨૦૦૯ (૭૮.૫૭)	૫૪૮ (૨૧.૪૩)	૪૨ (૧.૬૪)	૭૫૯ (૨૯.૬૮)	૧૯૨ (૭.૫૦)	૧૨૫ (૪.૮૮)	૧૫૪ (૬.૦૨)	૨૧ (૦.૮૨)
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૩૩૦૬ (૭૮.૦૧)	૯૩૨ (૨૧.૯૯)	૯ (૦.૨૧)	૨૦૧૮ (૪૭.૬૧)	૪૯૫ (૧૧.૬૮)	૩૫૮ (૮.૪૫)	૨૭૬ (૬.૫૧)	૩૬ (૦.૮૫)
૧૬	અમરેલી	૧૨૧૩ (૮૯.૩૮)	૧૪૪ (૧૦.૬૨)	૧ (૦.૦૭)	૨૮૩ (૨૦.૮૫)	૧૪ (૧.૦૩)	૫ (૦.૩૭)	૩૧ (૨.૨૮)	-
૧૭	જૂનાગઢ	૩૨૮૮ (૯૦.૮૧)	૩૩૩ (૯.૧૯)	૧૫ (૦.૪૧)	૧૧૪૬ (૩૧.૬૪)	૧૯૪ (૫.૩૫)	૩૪૫ (૯.૫૨)	૩૬૯ (૫૦.૧૯)	૧૦૫ (૨.૮૯)
૧૮	ભાવનગર	૧૭૫૦ (૪.૮૭)	૩૧૨ (૧૫.૧૩)	૯૦ (૪.૩૬)	૧૩૨૩ (૬૪.૧૬)	૪૫૧ (૨૧.૮૭)	૪૨૦ (૨૦.૩૭)	૧૭૨ (૮.૩૪)	૪૦ (૧.૯૪)
	કુલ...	૩૮૫૧૭ (૮૦.૩૯)	૯૬૩૭ (૧૯.૬૧)	૧૫૪૮ (૩.૧૫)	૧૬૪૩૧ (૩૩.૪૩)	૫૩૬૪ (૧૦.૯૧)	૬૨૪૯ (૧૨.૭૧)	૪૧૨૯ (૮.૪૦)	૯૧૪ (૧.૮૬)

કોંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૨

જિલ્લાવાર માંદગીથી પીડાતા સભ્યોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	લાંબી માંદગીથી પીડાતા સભ્યોની સંખ્યા	ટી.બી.	કેન્સર	દમ	પાંડુ રોગ	રક્ત પિત્ત	લકવા	અન્ય	માંદગી ની સહાયનો લાભ મળેલની સંખ્યા	મળેલ લાભ રૂપિયામાં	માતાઓ અને છ વર્ષથી નીચેના બાળકોને પોષક આહારનો લાભ મળ્યો હોય તેની સંખ્યા....
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧	ગાંધીનગર	૨૭	૨૦	-	૩	-	૧	-	૩	૪	૨૦૦	-
૨	મહેસાણા	૫૭૯	૨૯૦	૪૫	૧૪૭	૭	૨૨	૪	૬૪	૧૦	૧૭૫૪	૫
૩	બનાસકાંઠા	૨૪૯	૯૯	૨૭	૯૮	૫	૯	૪	૪	૭૭	૪૭૧૦	-
૪	સાબરકાંઠા	૩૬૪	૧૦૭	૨૫	૧૦૩	૧૬	૧૫	૧૩	૮૫	૭	૮૦૦	૨
૫	વડોદરા	૧૩૧	૫૪	૯	૩૦	૧	૧૩	૬	૧૮	૭	૮૦૦	૧૬૪
૬	ભરૂચ	૩૪	૯	૪	૧૦	-	-	-	૧૧	૨	૬૦૦૦	૨
૭	સુરત	૪૬	૧૧	૪	૧૧	૨	૬	૨	૧૦	૩	-	-
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૧૩૧	૩૯	૭	૧૬	૬	૬	૨૮	૨૯	૧૧	૪૮૦૦	૭૯

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૯	પંચમહાલ	૨૧૨ (૩.૨૦)	૨૧૨	૧૦૯૪	૧૨૪૦	૯૧૫
૧૦	ખેડા	૪૨૮ (૬.૪૭)	૪૨૮	૩૯૨૪	૪૦૮૭	૨૯૧૧
૧૧	અમદાવાદ	૪૫૧ (૬.૮૨)	૪૫૧	૩૨૯૬	૩૫૩૬	૨૮૫૪
૧૨	જામનગર	૬૦ (૦.૯૧)	૩૦	૨૮૩	૩૦૩	૩૧૪
૧૩	રાજકોટ	૪૬૪ (૭.૦૦)	૩૧૫	૧૨૯૯	૧૩૪૫	૧૦૨૩
૧૪	કચ્છ	૩૫૨ (૫.૩૧)	૨૨૧	૧૩૬૬	૧૪૭૯	૧૦૩૯
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૪૦૩ (૬.૦૮)	૪૧૬	૨૬૦૭	૨૫૪૪	૧૮૩૦
૧૬	અમરેલી	૨૮૫ (૪.૩૦)	૨૧૬	૭૩૮	૮૩૬	૬૦૦
૧૭	જૂનાગઢ	૬૫૫ (૯.૮૪)	૫૧૯	૨૪૫૮	૨૫૨૮	૨૧૭૭
૧૮	ભાવનગર	૩૪૩ (૫.૧૮)	૩૩૧	૧૫૪૩	૧૪૭૨	૧૩૫૪
	કુલ	૬૬૨૬ (૧૩.૪૮) (કુલ કુટુંબમાંથી)	૬૧૫૯ (૯૨.૯૫) (પ્લોટ મળેલ કુટુંબમાંથી)	૩૦૫૯૫ (૬૨.૨૪)	૩૧૪૮૧ (૬૪.૦૪)	૨૪૬૩૪ (૫૦.૧૧)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૩

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબમાં ખોડ ખાપણવાળા સભ્યોની સંખ્યા અને તેની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ખોડખાપણવાળા સભ્યોની સંખ્યા	ખોડખાપણના પ્રકાર: લૂલો લંગડો	આંધળો	બેરો	મૂંગો	બાળલકવા	ખોડખાપણ અંગે જરૂરિયાત: સાધનો	નાણાંકીય	સારવાર	વ્યવસાય તાલીમ	આરોગ્ય અંગે સારવારની જરૂર	દવા ની માટે આર્થિક સહાયની જરૂર	૧થી૧૪ વર્ષના ખોડખાપણવાળા બાળકોની સંખ્યા	તે પ્રકારની શાળાઓમાં જવા ઇચ્છતા બાળકોની સંખ્યા
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૪	૧૪	૧૫	૧૬
૧	ગાંધીનગર	૪	૨	–	૧	–	૧	૩	૧	–	–	૧૮	૧૮	૨	–
૨	મહેસાણા	૩૪૫	૧૬૭	૭૩	૧૮	૯	૭૮	૬૧	૨૨૦	૧૬	૧૩	૭૪૮	૬૭૭	૯૧	૬૮
૩	બનાસકાંઠા	૧૪૩	૫૧	૪૮	૨૯	૨	૧૩	૨૫	૬૨	૪૦	૬	૧૭૨	૧૫૧	૫૪	૩૦
૪	સાબરકાંઠા	૧૨૨	૫૯	૩૯	૪	૫	૧૫	૨૨	૬૭	૬	૮	૨૩૬	૨૭૪	૩૯	૩૫
૫	વડોદરા	૮૦	૨૫	૩૧	૧૨	૩	૯	૯	૪૫	૭	૪	૭૧	૭૦	૭	૭
૬	ભરૂચ	૨૫	૧૧	૧૧	૧	–	૨	૭૬	૩૧૦	૫	૪	૬૮૮	૫૯૫	૨	૧૫
૭	સુરત	૪૫	૧૨	૧૧	૯	૭	૬	૭	૨૩	૧૦	૫	૩૨	૩૨	૨૮	૧૭

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧૦	ખેડા	૩૫૪	૧૩૭	૧૮	૧૦૦	૩	૨૮	૫	૬૩	૬	૪૨૫૦	૩૯૫
૧૧	અમદાવાદ	૪૫૨	૧૪૦	૧૨	૧૪૬	૨	૨૨	૫	૧૨૫	૨૦	૨૬૩૦	૭૨
૧૨	જામનગર	૩૪	૧૪	૨	૮	–	૨	–	૮	૧	૫૦	૧૨૦
૧૩	રાજકોટ	૧૦૪	૬૫	૮	૧૭	૧૦	૨	૨	–	૧૦	૨૨૦૦	૬૩
૧૪	કચ્છ	૭૨	૪૬	૧	૧૪	૧	૮	૨	–	૧૨	૮૫૦	૪૪૧
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૦૨	૧૧૪	૮	૨૯	૫	૨૧	૨	૨૩	૨૦	૨૭૮૦	૧૧૨
૧૬	અમરેલી	૧૦૭	૪૦	૮	૧૪	–	૮	–	૩૭	૨	૧૦૦	–
૧૭	જૂનાગઢ	૧૭૨	૭૧	૮	૪૦	૧	૯	૫	૩૮	૧	૧૦૦	૪૫
૧૮	ભાવનગર	૧૮૬	૪૭	૩	૧૭	૪	–	૬	૨૯	–	–	૯૯
	કુલ...	૩૧૬૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૩૦૩ (૪૧.૨૩)	૧૮૯ (૫.૯૮)	૮૦૩ (૨૫.૪૦)	૬૩ (૧.૯૯)	૧૭૨ (૫.૪૪)	૮૪ (૨.૬૫)	૫૪૭ (૧૭.૩૦)	૧૯૩	૩૨૦૩૫ ૧૬૬ ૩૧.	૧૫૯૯

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૪

જિલ્લાવાર વંશ પરંપરાગત ધંધા અંગેની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનુ નામ	નાણાંની	કાચોમાલ	સાધનો	તાલીમ	માર્ગદર્શન	વેચાણ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧	ગાંધીનગર	૨૧	૫	-	-	-	-
૨	મહેસાણા	૫૦૭	૮૧	૧૫૯	૫૪	૨૧	-
૩	બનાસકાંઠા	૭૫૦	૨૦૬	૨૯	૬૪	૫	-
૪	સાબરકાંઠા	૪૧૮	૧૬૯	૩૮	૫૬	૫૮	-
૫	વડોદરા	૮૭	૪૯	૩૪	૧૭	-	-
૬	ભરૂચ	૫૩	૨૨	૮૮	૧૬	૨	૨
૭	સુરત	૨૨	૮	૩૩	૩	-	-
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૪૦૦	૩૦	૫૩	૧૮	૧૫	-

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૬૫	૨૨	૩૦	૩	૫	૫	૫	૪૨	૬	૨	૧૦૪	૧૦૬	૬	૧
૧૦	ખેડા	૨૫૪	૮૯	૭૬	૨૨	૯	૫૮	૩૬	૧૪૦	૧૪	૪	૪૬૩	૪૬૩	૪૯	૩
૧૧	અમદાવાદ	૨૦૦	૧૦૨	૪૦	૧૭	૮	૩૩	૩૫	૧૧૩	૨૧	૨	૭૦૧	૭૭૩	૧૨૮	૪૮
૧૨	જામનગર	૩૪	૯	૭	૧૩	૧	૪	૨	૧૪	૧	-	૨૬	૨૬	૫	૪
૧૩	રાજકોટ	૫૮	૨૯	૧૩	૫	૫	૬	૬	૨૩	૧	-	૩૨૭	૩૬૧	૧૫	૨
૧૪	કચ્છ	૭૩	૪૩	૧૨	૯	૪	૫	૨૨	૩૬	૮	૫	૨૮૫	૨૬૪	૧૫	૧૨
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૯૯	૯૮	૪૦	૧૩	૯	૩૬	૯૧	૧૩૩	૬૫	૪૨	૧૭૯	૧૬૮	૮૩	૬૨
૧૬	અમરેલી	૭૦	૪૬	૧૧	૫	૩	૫	૧૩	૪૭	૧૦	-	૭૩	૮૧	૧૫	૭
૧૭	જૂનાગઢ	૧૪૩	૮૧	૪૩	૬	૪	૯	૧૬	૮૮	૫	૯	૬૬૨	૬૪૦	૪૩	૬૦
૧૮	ભાવનગર	૭૬	૨૨	૧૮	૧૫	૯	૧૨	૧૪	૪૮	૭	-	૨૩૬	૨૧૪	૨૮	૧૯
	કુલ	૧૯૩૬	૮૬૮	૫૦૬	૧૮૨	૮૩	૨૯૭	૪૪૩	૧૪૧૨	૨૨૨	૧૦૪	૫૦૨૧	૪૯૧૩	૬૧૧	૩૯૦
		(૧૦૦.૦૦)	(૪૪.૮૪)	(૨૬.૧૪)	(૯.૪૦)	(૪.૨૮)	(૧૫.૩૪)	(૨૨.૮૮)	(૭૨.૯૩)	(૧૧.૪૬)	(૫.૩૭)			(૩૧.૫૬)	

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૫

જિલ્લાવાર ખેતી વિષયક જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	સમતળ કરવી	પાળા બાંધવા	નાળા બાંધવા	વાડ બનાવવી	ક્યારી બનાવવી	નવી ખેતીની જમીન	બિયારણની જરૂરિયાત	ખાતરની જરૂરિયાત	જંતુનાશક દવા	જમીનના હપ્તા ભરવા નાણાં	પાક નિદર્શન	પાક સંરક્ષણ માટે નિદર્શન
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧	ગાંધીનગર	૧	૧	-	૪	૧	૧૪	૧	૧	-	૧	૧	૧
૨	મહેસાણા	૩૨૧	૨૦૮	૧૧૬	૯૮૧	૧૨૦	૧૪૭૮	૩૨૧	૨૦૮	૧૧૬	૨૯૦	૩૫૯	૩૦૭
૩	બનાસકાંઠા	૩૯૩	૧૯૦	૭૫	૧૬૪	૭૮	૧૦૪૩	૩૯૩	૧૯૦	૭૫	૨૫૨	૨૦૮	૨૨૧
૪	સાબરકાંઠા	૩૬૦	૨૫૩	૧૩૯	૧૭૨	૧૬૩	૧૧૪૨	૩૬૦	૨૫૩	૧૩૯	૪૪૭	૪૯૦	૪૩૮
૫	વડોદરા	૨૦૫	૧૫૫	૪૯	૧૬૦	૧૨૦	૬૫૩	૨૦૫	૧૫૫	૪૯	૯૩	૧૩૦	૧૦૬
૬	ભરૂચ	૯૫	૧૦૭	૧૧૮	૧૦૦	૧૦૧	૧૧૯૮	૯૫	૧૦૭	૧૧૮	૬૪૭	૬૪૭	૬૪૭
૭	સુરત	૭૪	૬૦	૪૩	૪૦	૫૩	૪૭૨	૭૪	૬૦	૪૩	૧૨૬	૧૩૫	૧૧૮
૮	વલસાડ	૧૦	૧૪	૨	૨	૧૪	૨૦	૧૦	૧૪	૨	૯	૨	૬
૯	પંચમહાલ	૨૨૬	૧૯૬	૭૫	૨૦૬	૧૭૨	૫૭૦	૨૨૬	૧૯૬	૭૫	૯૫	૧૧૩	૭૮

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૦	ખેડા	૩૬૨	૨૮	૧૭	૪	૩૪	-
૧૧	અમદાવાદ	૬૩૪	૬૮	૨૫	૧૫	૫	-
૧૨	જામનગર	૧૭૫	૧૨	૪૩	-	--	-
૧૩	રાજકોટ	૨૨૪	૬	૨૬	૧૬	૨૧	-
૧૪	કચ્છ	૨૭૯	૬૬	૬૪	૩	૨	-
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૨૯૯	૧૮૪	૧૫૬	૫	૨	-
૧૬	અમરેલી	૧૨૦	૨૪	૪૨	૫૦	-	-
૧૭	જૂનાગઢ	૫૬૭	૭૭	૧૩૯	૧	૧૫	-
૧૮	ભાવનગર	૪૮૩	૪૭	૧૬	-	૧૪	-
	કુલ...	૬૨૬૧ (૧૦૦.૦૦)	૧૦૮૨ (૧૭.૨૮)	૯૭૨ (૧૫.૫૨)	૩૨૨ (૫.૧૪)	૧૯૪ (૩.૦૯)	૨ (૦.૦૧)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૬

જિલ્લાવાર ખેતીનાં સાધનોની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	લાકડાનું હળ	રાંપ	રાંપડી	સમાર	વાવણિયો	લોખંડનું હળ	પંખો	મોઇ	બળદ ગાડું	દવા છાંટવા સ્પ્રેયર તથા પંપ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	ગાંધીનગર	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩
૨	મહેસાણા	૪૮૩	૪૨૯	૪૪૪	૪૫૭	૪૬૫	૩૯૯	૩૯૩	૩૮૩	૪૨૦	૩૮૭
૩	બનાસકાંઠા	૫૩૨	૫૨૬	૪૯૩	૪૭૩	૪૯૨	૪૮૦	૪૩૯	૪૩૮	૫૦૧	૩૩૩
૪	સાબરકાંઠા	૬૫૧	૬૦૫	૬૦૯	૫૮૪	૫૬૧	૫૮૮	૫૪૨	૫૨૬	૬૧૧	૬૦૧
૫	વડોદરા	૨૫૧	૨૪૭	૨૩૧	૨૫૩	૨૪૮	૧૮૯	૧૫૮	૧૧૧	૨૨૩	૨૦૫
૬	ભરૂચ	૧૭૭	૧૨૭	૧૨૪	૧૧૯	૧૩૧	૧૨૧	૯૦	૬૫	૧૨૧	૮૦
૭	સુરત	૨૧૩	૧૯૮	૧૮૮	૧૭૯	૧૮૩	૧૮૧	૧૭૯	૧૭૪	૨૪૪	૧૬૬
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૨૫૧	૨૪૩	૨૪૫	૨૧૩	૨૨૭	૨૨૭	૨૪૪	૨૬૧	૨૫૨	૧૭૧

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૦	ખેડા	૩૦૨	૨૧૬	૧૦૯	૨૧૯	૧૮૫	૧૪૮૩	૩૦૨	૨૧૬	૧૦૯	૧૩૪	૧૫૯	૧૬૮
૧૧	અમદાવાદ	૩૪૫	૨૯૩	૧૬૪	૧૪૮	૨૧૫	૧૨૧૭	૩૪૫	૨૯૩	૧૬૪	૨૧૮	૩૨૩	૨૮૪
૧૨	જામનગર	૫૬	૪૮	૨૪	૧૪	૩૭	૨૧૩	૫૬	૪૮	૨૪	૧૩	૯	૧૮
૧૩	રાજકોટ	૨૭૯	૧૭૨	૧૨૪	૧૫૯	૨૦૪	૬૩૭	૨૭૯	૧૭૨	૧૨૪	૩૨૫	૨૬૪	૨૩૨
૧૪	કચ્છ	૧૬૨	૯૭	૬૬	૧૯૦	૧૪૮	૭૦૯	૧૬૨	૯૭	૬૬	૪૫	૩૪	૨૦
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૩૩૦	૩૩૭	૧૧૨	૧૬૨	૨૦૫	૧૬૧૦	૩૩૦	૩૩૭	૧૧૨	૧૩૭	૯૮	૫૮
૧૬	અમરેલી	૨૪૮	૨૩૨	૫૩	૧૩૩	૧૩૭	૫૬૬	૨૪૮	૨૩૨	૫૩	૧૭૨	૧૯૨	૧૬૧
૧૭	જૂનાગઢ	૨૮૧	૨૭૬	૧૬૩	૨૧૩	૨૧૭	૯૦૮	૨૮૧	૨૭૬	૧૬૩	૪૫૬	૩૨૩	૩૦૨
૧૮	ભાવનગર	૩૪૨	૩૨૪	૨૯૮	૩૨૨	૩૩૩	૫૭૯	૩૪૨	૩૨૪	૨૯૮	૪૪૪	૪૪૩	૪૩૦
	કુલ...	૪૦૩૦ (૬૭.૬૦)	૩૧૭૯ (૫૩.૩૨)	૧૭૩૦ (૨૯.૦૨)	૨૫૯૯ (૪૩.૪૩)	૨૫૦૮ (૪૨.૦૭)	૧૪૫૧૨	૪૦૩૦ (૬૭.૬૦)	૩૧૭૯ (૫૩.૩૨)	૧૭૩૦ (૨૯.૦૨)	૩૯૬૪ (૬૬.૫૦)	૩૯૦૦ (૬૫.૪૩)	૩૫૯૫ (૬૦.૩૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૭

જિલ્લાવાર ખેતી માટે પિયતના સાધનોની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	નવો કૂવો	કૂવો ઊંડો કરાવવો	કવાન સમારકામ	કૂવો પાકો કરાવવો	કોસ અથવા રહેંટ	ઇલેક્ટ્રીક મોટર	ઓઇલ એન્જીન	પિયતના કૂવા પર વીજળી જોડાણ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	મહેસાણા	૧૮૭	૧૧૬	૬૯	૧૩૨	૭૩	૧૨૦	૭૬	૧૨૪
૩	બનાસકાંઠા	૪૦૩	૧૪૧	૫૧	૧૯૬	૧૩૬	૧૭૭	૪૩	૧૭૩
૪	સાબરકાંઠા	૩૬૫	૨૧૨	૧૫૭	૧૨૯	૭૬	૨૮૦	૨૨૭	૨૯૬
૫	વડોદરા	૮૯	૬૪	૬૩	૭૩	૬૧	૮૩	૭૦	૭૭
૬	ભરૂચ	૬૬	૨૨	૨૨	૨૧	૨૦	૫૧	૨૩	૪૦
૭	સુરત	૧૨૩	૬૮	૬૭	૧૦૪	૫૭	૧૦૯	૬૬	૧૦૩
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૧૧૧	૮૨	૬૧	૫૨	૫૨	૭૪	૧૦૦	૭૩

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૦	ખેડા	૩૧૬	૨૯૨	૩૦૨	૨૯૫	૩૦૪	૨૬૮	૨૫૯	૩૦૫	૨૯૯	૨૪૪
૧૧	અમદાવાદ	૨૮૫	૨૨૯	૨૩૦	૨૭૮	૨૫૪	૨૬૧	૨૬૦	૨૭૦	૨૯૩	૨૬૭
૧૨	જામનગર	૫૬	૫૬	૪૯	૫૦	૪૯	૫૬	૫૬	૫૬	૫૬	૩૯
૧૩	રાજકોટ	૩૬૮	૩૬૯	૩૩૫	૩૫૦	૩૬૬	૩૯૩	૩૯૦	૩૩૦	૪૨૪	૩૯૬
૧૪	કચ્છ	૨૧૮	૨૨૧	૨૨૩	૨૦૬	૧૮૬	૧૬૯	૧૭૭	૧૬૧	૧૭૧	૧૫૮
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૫૯૧	૫૭૭	૫૭૩	૫૯૩	૬૧૦	૬૩૭	૫૬૬	૫૯૮	૬૨૧	૬૧૯
૧૬	અમરેલી	૩૦૮	૨૮૫	૨૯૦	૨૭૮	૨૯૧	૩૨૮	૨૧૭	૨૪૦	૨૮૯	૨૮૯
૧૭	જૂનાગઢ	૫૯૪	૩૬૮	૩૬૯	૪૪૧	૫૩૪	૪૦૦	૨૭૬	૨૬૨	૬૬૯	૪૩૪
૧૮	ભાવનગર	૪૭૫	૪૪૭	૪૬૨	૪૫૦	૪૪૪	૪૩૭	૪૪૩	૪૩૮	૪૪૪	૪૫૧
	કુલ...	૫૭૯૨ (૯૭.૧૬)	૫૨૪૨ (૮૭.૯૪)	૫૧૯૦ (૮૭.૦૭)	૫૨૪૨ (૮૭.૯૪)	૫૩૬૮ (૯૦.૦૫)	૫૧૫૭ (૮૬.૫૧)	૪૭૧૨ (૭૯.૦૫)	૪૬૪૧ (૭૭.૮૬)	૫૬૬૧ (૯૪.૯૭)	૪૮૬૩ (૮૧.૫૮)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૨૮

જિલ્લાવાર શાકભાજી અને ફળાઉ ઝાડનો ઉછેર કરવા માગતા કુટુંબોની સંખ્યા

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	નવું વાવેતર			ફળાઉ ઝાડના પ્રકાર						
		શાકભાજી	વાંસ	નીલગીરી	આંબા	ચીકુ	પપૈયા	લીંબુ	કેળ	આમળાં	દ્રાક્ષ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	ગાંધીનગર	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	મહેસાણા	૧૩૦	૪૪	૧૩	૨૪	૧	-	૧૫	-	-	-
૩	બનાસકાંઠા	૩૦	૨	-	૧૨	૮	૨૨	૧૧	-	-	૨
૪	સાબરકાંઠા	૩૧૮	૯	૧	૨૩૫	૨૧	૨૭	૧૮	૨	-	૧
૫	વડોદરા	૯૯	૬૨	૯	૪૬	૪	૪	૪	૪	૪	૪
૬	ભરૂચ	૪૬	૨૮	૧	૧૩	-	-	૧	-	-	-
૭	સુરત	૧૨૨	૫૨	૩૫	૫૯	૩૯	૨૯	૩૧	૩૧	૨૪	૨૪
૮	વલસાડ	૭	-	-	૨	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૧૫૬	૪૯	૧૬	૧૦૧	૬૮	૮૪	૧૦૪	૫૦	૧૬	૧૫

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૪૮	૨૧	૨૫	૨૪	૧૬	૨૪	૨૮	૨૧
૧૧	અમદાવાદ	૧૮૮	૧૧૪	૧૦૭	૯૭	૭૦	૧૫૬	૧૧૧	૧૫૯
૧૨	જામનગર	૩૧	૯	૧૨	૧૭	૯	૨૬	૯	૩૧
૧૩	રાજકોટ	૩૮૬	૮૮	૭૩	૧૪૨	૧૪૨	૩૧૧	૩૩૩	૨૭૦
૧૪	કચ્છ	૧૪૫	૩૫	૩૦	૬૯	૧૧૭	૧૩૮	૭૬	૯૦
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૭૫	૧૦૧	૯૭	૧૨૦	૯૦	૮૯	૯૯	૮૭
૧૬	અમરેલી	૨૦૦	૮૪	૧૦૮	૧૫૯	૧૧૦	૮૮	૧૬૨	૧૧૨
૧૭	જૂનાગઢ	૬૫૧	૪૪૦	૧૪૫	૩૩૨	૧૨૩	૬૨૯	૨૭૧	૬૫૩
૧૮	ભાવનગર	૪૪૦	૩૧૭	૩૪૭	૩૫૪	૪૧૩	૪૦૬	૪૨૬	૪૨૬
	કુલ...	૩૫૦૮ (૬૦.૫૩)	૧૯૧૪ (૩૨.૧૧)	૧૪૩૪ (૨૪.૦૬)	૨૦૨૧ (૩૩.૯૦)	૧૫૬૫ (૨૬.૨૫)	૨૭૬૧ (૪૬.૩૨)	૨૦૬૦ (૩૪.૫૬)	૨૭૩૫ (૪૫.૮૮)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ – ૨૯

જિલ્લાવાર સર્વેક્ષણ થયેલ કુટુંબોમાં પશુપાલન અંગેની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	જરૂરિયાત: ગાય	ભેંસ	બળદ	બકરા	ઘેટા	મરઘા-બતકાં	ઊંટ	પાડા	ઘાસ	દવા
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	ગાંધીનગર	–	૬૧	–	–	–	–	–	–	૬૧	–
૨	મહેસાણા	૭૧૫	૧૧૭૨	૭૭	૩૫૫	૧૩	૩૬	૪	૨	૭૦૧	૧૭૭
૩	બનાસકાંઠા	૩૪૭	૩૬૬	૫૬	૭૭	૧૦	૧૭	૧	–	૩૦૦	–
૪	સાબરકાંઠા	૮૮૮	૭૨૧	૧૫૧	૧૦૧	૨૬	૩૬	૨	–	૩૧૯	–
૫	વડોદરા	૨૧૮	૩૫૯	૫૨	૩૬	–	૩૬	૧	–	૬૧	–
૬	ભરૂચ	૧૦૩	૨૧૯	૫૮	૨૦૧	૬	૯	૩	–	–	–
૭	સુરત	૧૮૪	૨૦૮	૬૧	૪૩	૪૨	૫૩	૩૩	૧૮	૩૩	૧૮
૮	વલસાડ	૮	૧૮	–	–	૮	૨૯	૨	૧૧	૮	–
૯	પંચમહાલ	૧૪૩	૪૫૦	૧૪૫	૨૩૫	૨૩	૬૩	૧૧	–	૧૩૮	–

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૦	ખેડા	૫૯	૩૧	૧૮	૧૪	૨૭	૧૬	૧	૩૭	૧	–
૧૧	અમદાવાદ	૨૨૪	૪૭	૪૦	૪૬	૮	૧૩	૪	–	–	–
૧૨	જામનગર	૯૦	૪૭	૧૫	૬	૪	૭	૫	૮	–	–
૧૩	રાજકોટ	૨૦૦	૨૫	૬	૩૨	૧૦	૧	૧	–	–	–
૧૪	કચ્છ	૯૪	–	–	૧૦	૪	૧	–	–	–	–
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૧૯૭	૧૮	૨	૩	૧૭	૧૬	૧૩	–	–	–
૧૬	અમરેલી	૧૪૧	૧૦	૧	૩૭	૯	૪	૧	૧	–	–
૧૭	જૂનાગઢ	૩૦૦	૫૮	૪૫	૧૧૯	૧૪૬	૭૮	૬૨	૮૭	૫૬	૪૬
૧૮	ભાવનગર	૪૨૭	૧૯૯	૧૮૯	૪	–	–	–	–	–	–
	કુલ	૨૬૪૦ (૪૪.૨૯)	૬૮૧ (૧૧.૪૨)	૩૯૨ (૬૫.૫૯)	૭૬૩ (૧૨.૮૦)	૩૬૬ (૬.૧૪)	૩૦૨ (૫.૦૬)	૨૭૧ (૪.૫૪)	૨૨૦ (૩.૬૯)	૧૦૧ (૧.૬૯)	૯૨ (૧.૫૪)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૦

જિલ્લાવાર નવા વધા અંગેની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ :	ઉંટલારી	બળદ ગાડુ	ઓટો રીક્ષા	ટેમ્પો	હાથલારી	રેંકડી	પેડલ રીક્ષા	ઘોડા ગાડી
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૧૦	૯	૫	–	૩	૩	૧	–
૨	મહેસાણા	૧૮૬	૫૯	૬૨	૫૮	૫૧	૨૪	૨	૧૭
૩	બનાસકાંઠા	૮૯	૩૭	૫૪	૩૪	૨૧	૫૯	૩	૨
૪	સાબરકાંઠા	૧૧૫	૧૦૪	૭૬	૭૦	૬૧	૧૧૦	૨	૩૮
૫	વડોદરા	૯	૮	૧૫	૧૦	૧૬	૨	–	૩
૬	ભરૂચ	૪૫	૩૭	૫૦	૭૮	૭૭	૩૪	૨	૨
૭	સુરત	૧૫	૫	૨૭	૧૬	૨૬	૧	–	૪
૮	વલસાડ	–	–	૭	–	–	૨૮	૫	૨૩

ચાલુ....

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૦	ખેડા	૫૦૦	૧૪૦૫	૭૧	૧૫૪	૯	૨૭	૨	૩	૧૨૨૫	–
૧૧	અમદાવાદ	૭૫૨	૬૯૬	૨૬	૪૨	૧	૧૯	૩૧	૫	૫૮૬	–
૧૨	જામનગર	૫૭	૮૪	૪૨	૫૧	૭	૨૫	૮	૫	૧૩૧	–
૧૩	રાજકોટ	૩૪૯	૩૫૯	૬૬	૯૪	૨	૩૩	૨	–	૨૯૪	–
૧૪	કચ્છ	૫૩૨	૨૩૦	૩૯	૨૩૪	૩૦	૪	–	–	૭૨૨	–
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૩૯૯	૪૧૫	૧૦	૧૨૯	૧	૯	૩	–	૫૩૧	૨૯
૧૬	અમરેલી	૧૭૦	૨૫૩	૩૨	૨૮	૬	૩૫	૧	–	૧૩	૪
૧૭	જૂનાગઢ	૬૪૫	૩૬૭	૧૨૬	૫૪	૧૯૫	૩૨	૧૨	૮	૩૭	–
૧૮	ભાવનગર	૩૮૯	૧૬૭	૧૧૩	૧૩૭	૩૧	૩૩	૧	૨	૧૩૮	–
	કુલ	૬૩૯૯	૭૫૫૦	૧૧૨૫	૧૯૭૧	૪૬૦	૪૯૬	૧૧૭	૫૪	૫૨૯૮	૨૨૮
		(૧૩.૦૧)	(૧૫.૩૫)	(૨.૨૮)	(૪.૦૦)	(૦.૯૩)	(૧.૦૦)	(૦.૨૩)	(૦.૧૦)	(૧૦.૭૭)	(૦.૪૬)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડાઓ ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૧

જિલ્લાવાર નવા ધંધા રોજગાર માટે તાલીમ

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ :	કડીયા કામ	સુથારી કામ	વાંસ કામ	ચર્મોદ્યોગ	વણાટ કામ	સીવણ કામ	ઇલેક્ટ્રીશીયન	વાયરમેન	ટર્નર	ફીટર	વેલ્ડર
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧	ગાંધીનગર	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	મહેસાણા	૨૯	૨૨	૩૫	૩૧૦	૧૩૨	૬૬	-	૩	૨	૧	-
૩	બનાસકાંઠા	૧	૫	૧૪	૪૦	૮	૮	૭	-	-	-	-
૪	સાબરકાંઠા	૧૫	૨૭	૮૧	૧૨૮	૯૧	૯૨	૪	૪	-	૧૭	૧
૫	વડોદરા	-	૮	૭	૨૦	૭	૯	૨	-	-	-	-
૬	ભરૂચ	૩૬	૨૯	૧૦૫	૬૧	૧૦૯	૪૦	૪	૧૧	-	૬	-
૭	સુરત	૧૨	૧૩	૨	૨૦	૧	૧૨	-	૧૦	૧	-	-
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	૨૧	૨૮	૨૩	૫૪	૧૧	૨૦	૬	૪	૧	૧૯	-

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૩૦ ચાલુ.....

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૯	પંચમહાલ	૬૬	૯૨	૧૮	૧૪	૧૯	૬	૩	૭
૧૦	ખેડા	૨૧	૩૮	૫૧	૨૦	૪૬	૪	૩	-
૧૧	અમદાવાદ	૫૨	૪૦	૩૮૮	૧૩૪	૩૫	૨૦	-	૯
૧૨	જામનગર	૩૫	૪૧	૩૯	૨૮	૪૬	૨૯	-	૨૦
૧૩	રાજકોટ	૨૮	૭૪	૬૪	૬૭	૭૩	૨૫	૧૦	૩
૧૪	કચ્છ	૭૩	૩૨	૧૬	૨	૭૪	૫	-	૩
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૮૨	૨૭	૧૪૦	૭૮	૨૮૫	૧૪	૧	૩
૧૬	અમરેલી	૧	૩	૧૭	૭	૩	૩	-	૧
૧૭	જૂનાગઢ	૨૪૭	૭૦	૭૦	૧૪	૧૦૪	૧૩	૫	૧
૧૮	ભાવનગર	૪૯	૪૬	૫૫	૧૨૮	૫૬	૫૮	૩	૩
	કુલ...	૧૧૨૩ (૨.૨૮)	૭૨૨ (૧.૪૬)	૧૧૫૪ (૨.૩૪)	૭૫૯ (૧.૫૫)	૯૯૬ (૨.૦૨)	૪૩૮ (૦.૮૯)	૪૦ (૦.૦૮)	૧૩૯ (૦.૨૮)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૧ ચાલુ.......

ક્રમ	જિલ્લાનુ નામ :	ફોટો રીપે-રર	સ્ક્રીન પ્રીન્ટીંગ	પ્રેસ પ્રીન્ટીંગ	કમ્પોઝીટર	હીરા ઉદ્યોગ	રેડીયો રીપેરર	એર-કન્ડીશન રીપેરર	ઘડીયાળ રીપેરર	કાર્પેટ બનાવવી	અંબર ચરખા	ઉન વણાટ	ભરત ગુંથણ	મોલ્ડીંગ
૧	૨	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૧	ગાંધીનગર	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૨	મહેસાણા	-	-	-	-	-	-	-	૫	-	૨	૧	૨	-
૩	બનાસકાંઠા	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૪	સાબરકાંઠા	૨	-	૧	૧	૧	૬	-	૧૫	૭	૨૫	-	-	-
૫	વડોદરા	-	-	-	-	-	-	-	૧	-	-	-	-	-
૬	ભરૂચ	૧	-	૬૦	-	-	-	૧	-	-	-	-	-	-
૭	સુરત	૧૪	-	-	૧	-	૩	-	૩	-	-	-	૨	-
૮	વલસાડ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
૯	પંચમહાલ	-	-	-	૧	૧	૩	-	-	-	૨	-	૧૫	-

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૧૦	ખેડા	૧	૧	૮૫	૪૨	૮	૨૧	-	૧	-	૧	૪
૧૧	અમદાવાદ	૩૮	૨૯	૮૮	૮૩	૯૫	૨૭૯	૪	૫૪	૫	૧૦	૭
૧૨	જામનગર	૯	૨૪	૭	૫૬	૧૦	૨૧	૮	૫	૮	૧	-
૧૩	રાજકોટ	૬	૯	-	૩૮	૬	૧૫	-	-	-	-	-
૧૪	કચ્છ	-	૨	-	-	-	૧	-	૧	-	૧	-
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૮	૭	૪૫	૧૨૩	૧૬૨	૩૪૬	-	-	-	-	-
૧૬	અમરેલી	૫	૩	૧૩	૮૮	[illegible]	૧	-	૧	-	-	-
૧૭	જૂનાગઢ	૧૭૯	૧૧૫	૬૩	૬૯	૪૧	૭૧	૪	૨૫	૨૨	૩૨	૭
૧૮	ભાવનગર	-	૪	૪૨	૮૪	૧૬૧	૫૯	-	-	૧	૨	-
	કુલ..	૩૬૦ (૦.૭૩)	૩૨૬ (૦.૬૬)	૬૧૦ (૧.૨૪)	૧૨૧૬ (૨.૪૭)	૮૬૧ (૧.૭૧)	૧૦૬૧ (૨.૧૫)	૩૯ (૦.૦૭)	૧૧૯ (૦.૨૪)	૪૦ (૦.૦૮)	૯૦ (૦.૧૮)	૧૯ (૦.૦૩)

કૌંસમા દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૨

જિલ્લાવાર રહેઠાણ અંગેની જરૂરિયાત

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	અજવાળિયાં	નળનું જોડાણ	નિર્ધૂમ ચૂલા	નાવણિયું	વીજળી	પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા	બારી બારણાં	પાણીયારું
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧	ગાંધીનગર	૯૫	૧૮૧	૯૯	૧૪૧	૧૫૧	૧૦૫	૧૦૩	૧૫૦
૨	મહેસાણા	૩૮૩૯	૩૮૩૫	૩૮૪૭	૩૯૨૪	૩૮૬૪	૩૭૪૬	૩૭૬૦	૩૯૩૫
૩	બનાસકાંઠા	૨૨૫૫	૧૫૩૬	૨૦૭૫	૧૪૯૮	૨૧૬૭	૨૦૧૩	૨૦૯૭	૨૧૦૪
૪	સાબરકાંઠા	૨૯૬૧	૨૭૫૦	૨૯૫૭	૨૯૦૯	૨૭૯૦	૨૬૦૭	૨૮૧૨	૨૯૯૫
૫	વડોદરા	૧૨૦૮	૧૨૧૦	૧૨૦૭	૧૩૬૨	૧૧૧૨	૧૨૨૫	૧૩૨૭	૧૩૮૭
૬	ભરૂચ	૯૬૮	૧૦૩૪	૯૧૩	૧૧૦૭	૯૭૭	૧૧૦૧	૯૪૭	૩૦૨
૭	સુરત	૫૩૩	૪૦૭	૬૧૭	૫૫૬	૩૮૬	૫૬૭	૫૫૫	૫૬૯
૮	વલસાડ	૩૬૨	૩૯૩	૩૭૭	૩૭૭	૮૮	૩૮૩	૩૨૪	૩૫૩
૯	પંચમહાલ	૧૧૨૯	૧૦૭૩	૧૧૨૮	૧૧૯૯	૧૧૮૨	૧૧૭૫	૧૦૭૯	૧૦૯૪

ચાલુ...

૧	૨	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૧૦	ખેડા	૯	-	-	-	-	-	-	-	-	-	૫૨	૧૧	-
૧૧	અમદાવાદ	૮૬	૮૯	૨૧	૯	-	૧	-	૩૪	૬૪	૧૭૩	૧૪	૬	-
૧૨	જામનગર	૧૨	-	-	-	૩	-	-	-	-	-	-	૩	-
૧૩	રાજકોટ	-	-	-	-	-	૩	-	-	-	-	-	-	-
૧૪	કચ્છ	-	-	-	-	૩	-	૩	-	-	-	-	-	-
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨	-	-	-	-	-	-	-	-	૪૧	-	-	-
૧૬	અમરેલી	-	-	-	-	-	૧	-	૧	-	-	-	-	-
૧૭	જૂનાગઢ	૨૪	-	-	૪	૧૦	૧૦	-	૯	૨	૮	-	-	-
૧૮	ભાવનગર	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	કુલ...	૧૫૦ (૦.૩૦)	૮૯ (૦.૧૮)	૮૨ (૦.૧૬)	૧૬ (૦.૦૩)	૧૮ (૦.૦૩)	૨૭ (૦.૦૫)	૪ (૦.૦૧)	૬૮ (૦.૧૩)	૭૩ (૦.૧૪)	૨૫૧ (૦.૫૧)	૬૭ (૦.૧૪)	૩૯ (૦.૦૭)	-

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ -૩૩ (૧)

રસ્તા અને ફળિયા અંગેની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનુ નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયાની સંખ્યા	ગામમાંથી ફળિયામાં જવાનો રસ્તો		હરિજન વાસને જોડતો રસ્તો		ફળિયામાં પગથી છે		ફળિયામાંથી મુખ્ય રસ્તા પર જવાનો રસ્તો		
					કાચો	પાકો	કાચો	પાકો	હા	ના	કાચો	પાકો	નવા રસ્તાની જરૂર
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧	રાજકોટ	૯	૧૯	૪૭	૩૫	૧૨	૩૫	૧૨	૯	૩૮	૩૩	૧૪	-
૨	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૯	૭૪	૬૯	૫	૭૦	૪	૪	૭૦	૭૨	૨	-
૩	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	૨૮	૯	૩૪	૩	-	૩૭	૩૫	૨	-
૪	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૨૯	૧	૨૯	૧	-	૩૦	૨૮	૨	-
૫	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૬૬	૪	૬૬	૪	૧૩	૫૭	૬૬	૪	-
૬	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૩૧	-	૩૧	-	-	૩૧	૩૧	-	૧૪
૭	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૨૬	૧૩	૨૬	૧૩	-	૩૯	૨૮	૧૧	-
૮	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૧૩૨	૧૫	૧૨૭	૨૦	૧૬	૧૩૧	૧૩૦	૧૭	-
૯	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૬	-	૬	-	-	૬	૬	-	-

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૦	ખેડા	૩૧૬૩	૩૦૬૨	૨૭૨૩	૩૧૩૪	૩૨૦૩	૩૧૯૭	૩૧૯૫	૩૧૫૩
૧૧	અમદાવાદ	૨૪૪૧	૩૦૩૮	૨૬૩૬	૨૩૫૯	૨૬૪૧	૨૦૯૫	૨૪૨૮	૨૨૪૪
૧૨	જામનગર	૨૯૭	૨૪૬	૨૪૩	૨૯૫	૩૧૨	૨૭૭	૩૫૯	૨૯૧
૧૩	રાજકોટ	૧૬૩૦	૧૮૭૯	૧૯૩૩	૧૮૨૮	૧૭૪૨	૧૭૦૦	૧૨૦૬	૧૫૫૬
૧૪	કચ્છ	૧૩૫૧	૧૯૪૬	૧૪૮૩	૧૭૮૮	૧૬૧૮	૧૬૬૦	૧૫૨૯	૧૫૩૧
૧૫	સુરેન્દ્રનગર	૨૩૦૮	૨૧૪૫	૨૧૬૨	૨૩૧૦	૧૭૯૮	૧૯૧૫	૨૨૮૪	૧૯૩૯
૧૬	અમરેલી	૮૦૧	૬૭૨	૫૯૫	૬૪૧	૭૪૭	૫૮૬	૭૦૧	૬૭૬
૧૭	જૂનાગઢ	૧૨૬૪	૧૦૪૮	૧૦૭૭	૧૧૯૬	૧૫૪૮	૧૨૨૨	૧૬૦૨	૧૬૨૧
૧૮	ભાવનગર	૧૨૨૬	૧૧૧૬	૧૧૬૨	૧૨૦૧	૯૯૪	૧૦૯૪	૧૩૮૯	૧૨૩૬
	કુલ...	૨૭૮૩૧ (૫૬.૬૨)	૨૭૫૭૧ (૫૬.૦૯)	૨૭૨૫૪ (૫૫.૪૪)	૨૭૮૨૫ (૫૬.૬૦)	૨૭૩૨૦ (૫૫.૫૮)	૨૬૬૬૮ (૫૪.૨૫)	૨૭૬૩૭ (૫૬.૨૨)	૨૭૧૩૬ (૫૫.૨૦)

કૌંસમાં દર્શાવેલ આંકડા ટકાવારી દર્શાવે છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૧) ચાલુ....

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ફળિયામાં પથ્થર, ઈંટ પૂરેલા છે		કાદવ થાય છે		પાણીના નિકાલ માટે ખુલ્લી ભૂગર્ભ ગટર છે		ફળિયાની આજુ-બાજુ પાણી ભરાઈ રહે છે.		ફળિયાના રસ્તાને સમતળ કરવા પથ્થર, ઈંટ પૂરવા છે.		ફળિયાની આજુબાજુ ગામ લોકોના ઉકરડા છે.	
		હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના
૧	૨	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૧	રાજકોટ	૨૧	૨૬	૪૫	૨	૯	૩૮	૪૦	૭	૩૬	૧૧	૧૬	૩૧
૨	સુરેન્દ્રનગર	૫	૬૯	૬૯	૫	૪	૭૦	૬૧	૧૩	૬૯	૫	૫૬	૧૮
૩	જામનગર	૪	૩૩	૨૭	૧૦	૩	૩૪	૧૭	૨૦	૩૨	૫	૨૮	૯
૪	ભાવનગર	૧	૨૯	૧૨	૧૮	૫	૨૫	૨૪	૬	૨૫	૫	૧૩	૧૭
૫	જૂનાગઢ	૪	૬૬	૬૬	૪	૩	૬૭	૫૨	૧૮	૫૧	૧૯	૩૫	૩૫
૬	અમરેલી	–	૩૧	૨૬	૫	–	૩૧	૨૮	૩	૩૧	–	૧૫	૧૬
૭	કચ્છ	૩	૩૬	૩૯	–	૫	૩૪	૩	૩૬	૩૬	૩	–	૩૯
૮	અમદાવાદ	૨૨	૧૨૫	૧૨૬	૨૧	૧૬	૧૩૧	૧૧૪	૩૩	૧૩૦	૧૭	૮૧	૬૬
૯	ગાંધીનગર	–	૬	૬	–	–	૬	૬	–	૬	–	૬	–

ચાલુ....

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૦	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૧૩૪	૩૬	૧૪૮	૨૨	૨	૧૬૮	૧૪૮	૨૨	–
૧૧	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૯	૪૬	૩	૪૬	૩	૯	૪૦	૪૪	૫	૧૧
૧૨	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૫૮	૩	૫૮	૩	૧૫	૪૬	૫૬	૫	–
૧૩	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૪૦	૬	૪૧	૫	૧૩	૩૩	૩૭	૯	–
૧૪	સુરત	૫	૯	૧૭	૧૩	૪	૯	૮	૧૬	૧	૧૬	૧	–
૧૫	વલસાડ	૪	૬	૧૬	૧૦	૬	૧૦	૬	–	૧૬	૧૦	૬	–
૧૬	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૮૨	૧૭૯	૩	૧૭૪	૮	૨૪	૧૫૮	૧૭૯	૩	૧૮
૧૭	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૧૪૧	૭	૧૪૧	૭	૭	૧૪૧	૧૪૧	૭	–
૧૮	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૮૨	૩	૮૨	૩	૧	૬૪	૭૭	૮	–
	કુલ...	૧૫૨	૪૨૭	૧૨૫૫	૧૧૧૫	૧૪૦	૧૧૩૩	૧૨૨	૧૨૯	૧૨૨૬	૧૧૩૭	૧૧૮	૪૩

૧	૨	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬
૧૦	ખેડા	૧૩	૧૫૭	૧૩૯	૩૧	૧૧	૧૫૯	૧૨૮	૪૨	૧૪૮	૨૨	૧૧૩	૫૭
૧૧	પંચમહાલ	૨૨	૨૭	૨૩	૨૬	૨	૪૭	૩૧	૧૮	૩૩	૧૬	૪	૪૫
૧૨	વડોદરા	૮૦	૫૩	૫૨	૯	૪	૫૭	૪૬	૧૫	૫૬	૫	૪૯	૧૨
૧૩	ભરૂચ	૮	૩૮	૩૯	૭	૪	૪૨	૩૨	૧૪	૩૬	૧૦	૨૮	૧૮
૧૪	સુરત	૩	૧૪	૯	૮	૪	૧૩	૧૩	૪	૧૨	૫	૭	૧૦
૧૫	વલસાડ	–	૧૬	૧૦	૬	૧૦	૬	૧૬	–	૧૬	–	૫	૧૧
૧૬	મહેસાણા	૨૬	૧૫૬	૧૪૭	૩૫	૧૧	૧૭૧	૭૨	૧૧૦	૧૫૬	૨૬	૫૩	૧૨૯
૧૭	સાબરકાંઠા	૩૧	૧૧૭	૧૩૩	૧૫	૧૫	૧૩૩	૧૪૮	–	૧૩૮	૧૦	૧૦૯	૩૯
૧૮	બનાસકાંઠા	૮	૭૭	૭૦	૧૫	૮	૭૭	૫૧	૩૪	૭૪	૧૧	૨૮	૫૭
	કુલ...	૧૭૯	૧૦૭૬	૧૦૩૮	૨૧૭	૧૧૪	૧૧૪૧	૮૮૨	૩૭૩	૧૦૮૫	૧૭૦	૬૪૬	૬૦૯

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૨)

ફળિયામાં શૈક્ષણિક સવલત અને પ્રાથમિક શાળા જતા મુશ્કેલી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયાની સંખ્યા	ફળિયામાં નીચેનામાંથી કઇ કઇ શૈક્ષણિક/સમાજસેવા સંસ્થાઓ આવેલી છે.													
					આંગણવાડી બાલવાડી		પ્રાથમિક શાળા		પ્રૌઢ શિક્ષણના વર્ગ		કિસાન સાક્ષર વર્ગ		યુવા મંડળ		મહિલા મંડળ		અન્ય સંસ્થા કે મંડળ	
					હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૧	રાજકોટ	૯	૧૯	૪૭	૧૦	૩૭	૧	૪૬	૮	૩૯	૮	૩૯	૧૩	૩૪	૭	૪૦	૭	૪૦
૨	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૯	૭૪	૭	૬૭	૨	૭૨	૪	૭૦	–	૭૪	૮	૬૬	–	૭૪	૧	૭૩
૩	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	–	૩૭	–	૩૭	–	૩૭	–	૩૭	૧	૩૬	–	૩૭	–	૩૭
૪	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૭	૨૩	૪	૨૬	–	૩૦	–	૩૦	૮	૨૨	૭	૨૩	૧	૨૯
૫	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૬	૬૪	૩૫	૩૫	–	૭૦	૭	૬૩	૭	૬૩	૨	૭૦	–	૭૦
૬	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૨	૨૯	–	૩૧	–	૩૧	–	૩૧	૨	૨૯	–	૩૧	–	૩૧
૭	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૫	૩૪	૧	૩૮	–	૩૯	–	૩૯	–	૩૯	–	૩૯	–	૩૯
૮	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૨૯	૧૧૮	૪૬	૧૦૧	૧	૧૪૬	–	૧૪૭	૧૭	૧૩૦	૯	૧૩૮	૭	૧૪૦
૯	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૨	૪	–	૬	–	૬	–	૬	–	૬	–	૬	–	૬

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૧૦	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૯	૧૬૧	–	૧૭૦	૮	૧૬૨	૨	૧૬૮	૨૨	૧૪૮	૧૭	૧૫૩	૪૨	૧૨૮
૧૧	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૯	૪	૪૫	૧૯	૩૦	–	૪૯	–	૪૯	૨	૪૭	–	૪૯	૧૯	૩૦
૧૨	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૪	૫૭	૧	૬૦	૩૬	૨૫	૨૧	૪૦	૨૭	૩૪	૩	૫૮	૩૪	૨૭
૧૩	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૧	૪૫	૧	૪૫	૧	૪૫	૧	૪૫	૩	૪૩	–	૪૬	૧૭	૨૯
૧૪	સુરત	૫	૯	૧૭	૧	૧૬	૧	૧૬	૧	૧૬	–	૧૭	૬	૧૧	–	૧૭	૪	૧૩
૧૫	વલસાડ	૪	૬	૧૬	–	૧૬	–	૧૬	૨	૧૪	–	૧૬	–	૧૬	–	૧૬	–	૧૬
૧૬	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૮૨	૨	૧૮૦	–	૧૮૨	–	૧૮૨	–	૧૮૨	–	૧૮૨	૧	૧૮૧	૬	૧૭૬
૧૭	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૨૦	૧૨૮	૪	૧૪૪	૨૧	૧૨૭	–	૧૪૮	૧૩	૧૩૫	૨	૧૪૬	–	૧૪૮
૧૮	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૧૦	૭૫	૪	૮૧	૧	૮૪	૧	૮૪	૪	૮૧	૩	૮૨	૧૨	૭૩
	કુલ...	૧૪૨	૪૨૭	૧૨૫૫	૧૧૯	૧૧૩૬	૧૧૯	૧૧૩૬	૮૩	૧૧૭૨	૪૦	૧૨૧૪	૧૩૩	૧૧૨૨	૪૮	૧૨૦૭	૧૫૦	૧૧૦૫

પરિશિષ્ટ -૩૩ (૨) ચાલુ....

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	ફળિયામાં પ્રાથમિક શાળા ન હોય તો બીજી નિશાળે જતા પડતી મુશ્કેલીની માહિતી													
		પ્રાથમિક શાળાનું અંતર				પ્રાથમિક શાળામાં જતાં કોઇ મુશ્કેલી પડે છે.		રસ્તો ખરાબ છે.		ચોમાસામાં રસ્તામાં પાણી આવે છે.		નદી/વહેળો ઓળગવો પડે છે.		અન્ય અંતરાય	
		નજીક	૦૧ કિ.મી.	૦૧૧ કિ.મી.	૧ કિ.મી.	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના
૧	૨	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩
૧	રાજકોટ	૧૬	૨૧	૯	૧	૬	૪૧	૬	૪૧	૧૩	૩૪	૫	૪૨	–	૪૭
૨	સુરેન્દ્રનગર	૪૪	૨૬	૩	૧	૨૬	૪૮	૩૦	૪૪	૩૧	૪૩	૧૧	૬૩	૧	૭૩
૩	જામનગર	૧૪	૨૧	૧	૧	૨૮	૯	૨૬	૧૧	–	૩૭	–	૩૭	–	૩૭
૪	ભાવનગર	૧૭	–	૬	૭	૧૯	૧૧	૧૬	૧૪	૧૬	૧૪	૪	૨૬	૪	૨૬
૫	જૂનાગઢ	૫૧	૭	૧૨	–	૨૧	૪૯	૨૮	૪૨	૩૩	૩૭	૭	૬૩	૭	૬૩
૬	અમરેલી	૨૦	૧૧	–	–	૨૪	૭	૨૫	૬	૧૫	૧૬	૬	૨૫	–	૩૧
૭	કચ્છ	૬	૧૨	૧૬	૫	૧૩	૨૬	૧૦	૨૯	૧૪	૨૫	–	૩૯	–	૩૯
૮	અમદાવાદ	૧૪૭	–	–	–	૩૬	૧૧૧	૭૩	૭૪	૬૭	૮૦	૧૧	૧૩૬	૭	૧૪૦
૯	ગાંધીનગર	૬	–	–	–	૬	–	–	૬	૬	–	–	૬	–	૬

ચાલુ...

૧	૨	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨	૩૩
૧૦	ખેડા	૧૧૨	૨૧	૩૩	૪	૬૪	૧૦૫	૬૧	૧૦૯	૬૧	૧૦૯	૪	૧૬૬	૭	૧૬૩
૧૧	પંચમહાલ	૩૯	૧	૬	૩	૧૪	૩૫	૧૪	૩૫	૭	૪૨	–	૪૯	૨	૪૭
૧૨	વડોદરા	૫૮	૩	–	–	૧૩	૪૮	૪૦	૨૧	૨૨	૩૯	૪	૫૭	–	૬૧
૧૩	ભરૂચ	૩૩	૩	૩	૭	૨૮	૧૬	૨૮	૧૮	૧૯	૨૭	૨	૪૪	–	૪૬
૧૪	સુરત	૭	૯	૧	–	૧૦	૭	૧૩	૪	૮	૯	૯	૮	૮	૯
૧૫	વલસાડ	૧૬	–	–	–	૧૬	–	–	૧૬	૧૬	–	–	૧૬	–	૧૬
૧૬	મહેસાણા	૧૪૮	૩૪	–	–	૩૦	૧૫૨	૨૯	૧૫૩	૨૬	૧૫૬	૫	૧૭૭	૭૬	૧૦૬
૧૭	સાબરકાંઠા	૭૬	૫	૩૦	૩૭	૪૮	૧૦૦	૩૯	૧૦૯	૪૬	૧૦૨	૩	૧૪૫	–	૧૪૮
૧૮	બનાસકાંઠા	૬૧	૧૬	૮	–	૨૦	૬૫	૭	૭૮	૧૨	૭૩	૭	૭૮	૬	૭૯
	કુલ...	૮૭૧	૧૯૦	૧૨૮	૬૬	૪૨૫	૮૩૦	૪૪૫	૮૧૦	૪૧૨	૮૪૩	૭૮	૧૧૭૭	૧૧૮	૧૧૩૭

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૩)

પાણી અંગેની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયાની સંખ્યા	ગામમાં વોટર વર્કસની વ્યવસ્થા છે?		ગામના અન્ય મહોલ્લામાં પાણીના સ્ટેન્ડ છે?		તમારા ફળિયામાં પાણીના સ્ટેન્ડ છે?		ફળિયામાં પાણીના સ્ટેન્ડ પૂરતા છે.		પીવાનું પાણી ક્યાંથી ભરો છો?					
					હા	ના	હા	ના	હા	ના	હા	ના	નદી	તળાવ	કૂવો	વોટર વર્કસ	નળ	અન્ય
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૧	રાજકોટ	૯	૧૯	૪૭	૧૩	૬	૨૯	૮	૩૬	૧૧	૩૨	૧૫	૫	૨	૯	૫	૨૫	૧
૨	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૯	૭૪	૭	૨૨	૧૯	૫૫	૧૬	૫૮	૧૨	૬૨	૨	૨	૫૫	૧૫	–	–
૩	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	૭	૬	૭	૩૦	૧૬	૨૧	૧૩	૨૪	૨	૭	૩	૨૧	૩	૧
૪	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૧૦	૧	૨૮	૨	૨૮	૨	૨૬	૪	૨	૨	–	૨૧	૫	–
૫	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૩૬	૫	૩૧	૩૯	૧૨	૫૮	૩૬	૩૪	૨	–	૪૨	૫	૨૧	–
૬	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૪	૧૩	૩	૨૮	૨	૨૯	૨	૨૯	૪	૩	૧૬	૬	૨	–
૭	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૧૪	૬	૨૨	૧૭	૨૨	૧૭	૧૬	૨૩	–	૨	૬	૩૧	–	–
૮	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૨૯	૧૪	૧૦૫	૪૨	૬૬	૮૧	૪૪	૧૦૩	૪	૧૫	૩૬	૨૫	૪૫	૨૨

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૯	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૧	૧	૨	૪	૨	૪	૨	૪	-	-	-	-	૨	૪
૧૦	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૪૬	-	૧૩૭	૩૩	૧૨૮	૪૨	૧૧૧	૫૯	-	૧	૧૮	૮૯	૫૭	૫
૧૧	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૯	૧૦	૭	૩૧	૧૮	૨૮	૨૧	૧૧	૩૮	૭	-	૨૭	-	૧૪	૧
૧૨	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૨૩	૧	૪૯	૧૨	૪૩	૧૮	૪૭	૧૪	૧	-	૨	૪૮	૧૦	-
૧૩	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૧૫	-	૪૬	-	૩૦	૧૬	૨૬	૨૦	-	-	૩	૩૫	૫	૩
૧૪	સુરત	૫	૯	૧૭	૮	૧	૧૬	૧	૧૬	૧	૯	૮	-	૨	-	૧૫	-	-
૧૫	વલસાડ	૪	૬	૧૬	૪	૨	૩	૧૩	૬	૧૦	૬	૧૦	૩	-	૫	-	૭	૧
૧૬	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૮૨	૪૮	૯	૧૪૪	૩૮	૧૪૪	૩૮	૧૦૯	૭૩	-	-	૩૩	૯૯	૪૫	૫
૧૭	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૧૩	૨૦	૫૫	૯૩	૫૧	૯૭	૩૭	૧૧૧	૨	-	૯૪	૪૭	૫	-
૧૮	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૧૮	૭	૨૭	૫૮	૯	૭૬	૯	૭૬	૭	-	૨૯	૨૩	૨૫	૧
	કુલ...	૧૫૨	૪૨૭	૧૨૫૫ (ગામ)	૩૦૬ (ગામ)	૧૨૧	૭૬૪	૪૯૧	૬૫૫	૬૦૦	૫૪૮	૭૦૭	૪૧	૩૬	૩૭૮	૪૮૫	૨૭૧	૪૪

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૩) ચાલુ....

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	પાણી ભરવા જવાનો રસ્તો: કાચો	પાકો	રસ્તો નથી	પાણી ભરવા જાવ તેનું અંતર: ૧ કિ.મી.	૧ થી ૫ કિમી.	૫ કિમી. થી વધુ	પાણીનો પુરવઠો પૂરતો છે: હા	ના		પાણી ભરવા માટે જવાના રસ્તામાં ચોમાસામાં પાણી ભરાય રહે છે.: હા	ના	ફળિયામાં પીવા માટેના પાણીના નવા કૂવાની જરૂર છે.: હા	ના
૧	૨	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭		૨૮	૨૯	૩૦	૩૧
૧	રાજકોટ	-	૩	૪૪	૪૩	૪	-	૩૫	૧૨	-	૪૪	૩	૮	૩૯
૨	સુરેન્દ્રનગર	૪	૬૩	૭	૪૭	૨૬	૧	૩૭	૩૭	-	૪૨	૩૨	૬૧	૧૩
૩	જામનગર	૩૪	-	૩	૩૭	-	-	૧૮	૧૯	-	૧૩	૨૪	૧૯	૧૮
૪	ભાવનગર	૨૬	૪	-	૩૦	-	-	૨૫	૫	-	૫	૨૫	૧૭	૧૩
૫	જૂનાગઢ	૬૨	૪	૪	૬૫	૪	૧	૩૫	૩૫	-	૪૩	૨૭	૫૭	૧૩
૬	અમરેલી	૩૧	-	-	૩૧	-	-	૨૩	૮	-	૩૧	-	૨૦	૧૧
૭	કચ્છ	૩૭	૨	-	૧૫	૨૪	-	૩૧	૮	-	૧૫	૨૪	૪	૩૫
૮	અમદાવાદ	૧૩૦	૧૭	-	૧૪૬	૧	-	૧૧૮	૨૯	-	૮૬	૬૧	૪૬	૧૦૧

ચાલુ...

૧	૨	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭		૨૮	૨૯	૩૦	૩૧
૯	ગાંધીનગર	૬	-	-	૬	-	-	૨	૪	-	૬	-	૪	૨
૧૦	ખેડા	૧૦૬	૫૭	૭	૧૭૦	-	-	૧૪૨	૨૮	-	૫૯	૧૧૧	૨૯	૧૪૧
૧૧	પંચમહાલ	૩૨	૪	૧૩	૪૭	૨	-	૩૯	૧૦		૧૫	૩૪	૨૧	૨૮
૧૨	વડોદરા	૫૫	૬	-	૫૫	૬	-	૫૫	૬	-	૩૪	૨૭	૨૧	૪૦
૧૩	ભરૂચ	૩૮	૮	-	૪૬	-	-	૩૮	૮	-	૧૪	૩૨	૧૫	૩૧
૧૪	સુરત	૧૬	૧	-	૧૭	-	-	૧૪	૩	ઉનાળામાં પાણી રહેતું નથી	૫	૧૨	૩	૧૪
૧૫	વલસાડ	૧૧	૫	-	૧૬	-	-	૩	૧૩		-	૧૬	-	૧૬
૧૬	મહેસાણા	૧૮૨	-	-	૧૮૨	-	-	૧૬૩	૧૯	-	૪૧	૧૪૧	૫૪	૧૨૮
૧૭	સાબરકાંઠા	૧૪૦	૭	૧	૧૩૮	૬	૪	૧૦૫	૪૩	-	૪૮	૧૦૦	૪૯	૯૯
૧૮	બનાસકાંઠા	૭૩	૧૧	૧	૬૫	૧૭	૩	૫૯	૨૬	વ્યવસ્થા નથી.	૩૫	૫૦	૨૪	૬૧
	કુલ...	૯૮૩	૧૯૨	૮૦	૧૧૫૬	૯૦	૯	૯૪૨	૩૧૩	ઉનાળામાં પાણી રહેતું નથી તેવા ૨(બે) જવાબ છે.	૫૩૬	૭૧૯	૪૫૨	૮૦૩

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૪)

વીજળીની સગવડ અંગેની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયાની સંખ્યા	ગામમાં વીજળી છે? હા	ગામમાં વીજળી છે? ના	ફળિયામાં વીજળી છે? હા	ફળિયામાં વીજળી છે? ના	ફળિયામાં કેટલા થાંભલા છે?	કેટલા પાકા છે?
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧	રાજકોટ	૬	૧૯	૪૭	૧૭	૨	૪૪	૩	૧૭૪	-
૨	સુરેન્દ્રનગર	૬	૨૯	૭૪	૨૩	૬	૨૬	૪૮	૩૨૯	૧૦૧
૩	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	૯	૪	૨૫	૧૨	૮૮	-
૪	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૧૦	૧	૨૫	૫	૧૬૦	-
૫	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૩૪	૭	૪૯	૨૧	૨૨૭	૫૧
૬	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૧૭	-	૩૦	૧	૧૧૨	-
૭	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૧૬	૪	૩૪	૫	૧૬૫	-
૮	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૪૧	૨	૧૩૭	૧૦	૫૦૯	૨૫ લાઈટ પાકી
૯	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૨	-	૬	-	૧૧	-

ચાલુ...

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (૫)

ફળિયાવાર તળાટી કર્મચારીની મુલાકાત -જાજરૂની વ્યવસ્થા અને કુટુંબના સ્થળાંતરની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયા સંખ્યા	તળાટી કર્મચારી ફળિયાની મુલાકાત લે છે.		ફળિયાને માટે જાહેર જાજરૂની સગવડ છે		સગવડ ન હોય તો હાજતની શી વ્યવસ્થા છે.	તમારા ફળિયામાંથી કેટલા કુટુંબોએ ધંધા કે મજૂરી માટે સ્થળાંતર કર્યું છે	સ્થળાંતર કરેલ કુટુંબો કયા સ્થળે ગયા તેની વિગત
					હા	ના	હા	ના			
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧	રાજકોટ	૯	૧૯	૪૭	૪૭	-	૮	૩૯	ખુલ્લામાં	૬	-
૨	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૬	૭૪	૬૫	૯	૩	૭૧	ખુલ્લામાં	૨૮૧	-
૩	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	૩૭	-	૪	૩૩	ખુલ્લામાં	-	-
૪	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૩૦	-	૯	૨૧	ખુલ્લામાં	૧૦૦	-
૫	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૬૬	૪	૬	૬૪	ખુલ્લામાં	૪૮	જૂનાગઢ, પોરબંદર, અમદાવાદ, વેરાવળ
૬	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૩૧	-	-	૩૧	ખુલ્લામાં	-	-
૭	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૩૯	-	૧૧	૨૮	ખુલ્લામાં	-	-
૮	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૧૨૯	૧૮	૨૮	૧૧૯	ખુલ્લામાં	-	-
૯	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૬	-	-	૬	ખુલ્લામાં	-	-

ચાલુ...

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧૦	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૪૬	-	૧૫૩	૧૭	૪૩૪ થાંભલા વાટે	
૧૧	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૯	૧૬	૧	૩૫	૧૪	૧૦૭ કનેકશન વાટે	
૧૨	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૨૪	-	૬૦	૧	૧૫૫	---
૧૩	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૧૨	૩	૩૪	૧૨	૯૯ થાંભલા નાખવાના	
૧૪	સુરત	૫	૯	૧૭	૮	૧	૧૪	૩	૫૬ થાંભલા	
૧૫	વલસાડ	૪	૬	૧૬	૫	૧	૧૩	૩	૧૧૩	---
૧૬	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૮૨	૫૦	૭	૧૪૯	૩૩	૪૫૪	૧૭
૧૭	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૩૧	૨	૧૩૮	૧૦	૪૦૫	૨૩
૧૮	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૧૮	૭	૫૯	૨૬	૧૯૧	---
	કુલ.....	૧૫૨	૪૨૭	૧૨૫૫	૩૭૯	૪૮	૧૦૩૧	૨૨૪	૩૯૦૦	૨૧૭

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૧૦	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૧૬૫	૫	૨૬	૧૪૪	ખુલ્લામાં	૨૩૭	મુંબઇ
૧૧	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૯	૪૯	-	-	૪૯	ખુલ્લામાં	-	-
૧૨	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૫૬	૫	૩	૫૮	ખુલ્લામાં	૧	કરજણમાં
૧૩	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૨૬	૨૦	૩	૪૩	ખુલ્લામાં	-	-
૧૪	સુરત	૫	૯	૧૭	૧૭	-	-	૧૭	ખુલ્લામાં	૧૨	ખૂટી, બારડોલી, મુંબઇ
૧૫	વલસાડ	૪	૬	૧૬	૧૬	-	૧૬	-	ખુલ્લામાં	૧૬	મુંબઇ મજૂરી, ધંધા માટે
૧૬	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૮૨	૧૮૨	-	૧	૧૮૧	ખુલ્લામાં	૭૭	અમદાવાદ, મહેસાણા
૧૭	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૧૪૪	૪	૮	૧૪૦	ખુલ્લામાં	૨૮	મુંબઇ, અમદાવાદ, નવસારી
૧૮	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૮૦	૫	-	૮૫	ખુલ્લામાં	૩૯૬	ગાંધીનગર, સૌરાષ્ટ્ર, પાલનપુર, દુબઇ
	કુલ...	૧૫૨	૪૨૭	૧૨૫૫	૧૧૮૫	૭૦	૧૨૬	૧૧૨૯	ખુલ્લામાં બહાર તેવા બધાના જવાબ છે	૧૧૯૭ વ્યક્તિઓએ સ્થળાંતર કર્યું	મુખ્યત્વે: મુંબઇ, અમદાવાદ, ગાંધીનગર, મહેસાણા, જનાગઢ, પોરબંદર, નવસારી, પાલનપુર, સુરત, બારડોલી છે.

પરિશિષ્ટ - ૩૩ (ક)

શિક્ષણ લીધેલા અને બેકાર અંગેની માહિતી

ક્રમ	જિલ્લાનું નામ	તાલુકાની સંખ્યા	ગામની સંખ્યા	ફળિયાની સંખ્યા	ફળિયાવાર શૈક્ષણિક સ્તર: એસ.એસ.સી.	ગ્રેજ્યુએટ	પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ	કુલ	બેકાર	તેઓ ધંધામાં જોડાવા ઇચ્છે છે.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૧	રાજકોટ	૯	૧૯	૪૭	૧૧૬	૭	૧	૧૨૪	૧૦૫	હા
૨	સુરેન્દ્રનગર	૯	૨૯	૭૪	૨૪૬	૩૩	૯	૨૮૮	-	હા
૩	ભાવનગર	૮	૧૧	૩૦	૧૬૭	૨૭	-	૧૯૪	૧૧૬	હા
૪	જૂનાગઢ	૧૨	૪૧	૭૦	૧૧૦	૧૩	-	૧૨૩	-	હા
૫	અમરેલી	૮	૧૭	૩૧	૯૯	૬	૨(ટેકનીકલ)	૧૦૭	૪૭	હા
૬	કચ્છ	૮	૨૦	૩૯	૯૭	૫	-	૧૦૨	૧૦૨	હા
૭	અમદાવાદ	૭	૪૩	૧૪૭	૬૨૮	૧૯૨	૩૩(ટેકનીકલ)	૮૫૩	૩૦૪	હા
૮	ગાંધીનગર	૧	૨	૬	૪૪	-	-	૪૪	-	-
૯	ખેડા	૧૦	૪૬	૧૭૦	૧૦૫૧	૨૩૬	૨૭(ટેકનીકલ)	૧૩૧૪	૫૪૧	હા

ચાલુ-

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	
૧૦	પંચમહાલ	૮	૧૭	૪૬	૧૩૬	૩૩	૬	૧૭૫	–	હા	
૧૧	વડોદરા	૯	૨૪	૬૧	૩૦૭	૫૮	૩	૩૬૮	૧૫૫	હા	
૧૨	ભરૂચ	૮	૧૫	૪૬	૨૨૨	૬૦	૪	૨૮૬	૮૬	હા	
૧૩	સુરત	૫	૯	૧૭	૧૯૯	૭૦	૧૧	૨૭૦	૩૪	હા	
૧૪	વલસાડ	૪	૬	૧૬	૨૩૭	૨૧	–	૨૫૮	૧૫	હા	
૧૫	મહેસાણા	૧૧	૫૭	૧૯૨	૧૪૮૬	૪૬૨	૨(ટેકનીકલ)	૧૯૫૦	૧૧૧૮	હા	
૧૬	સાબરકાંઠા	૭	૩૩	૧૪૮	૬૧૬	૧૨૧	૩૦(ટેકનીકલ)	૭૬૭	૪૬૩	હા	
૧૭	બનાસકાંઠા	૧૦	૨૫	૮૫	૨૮૩	૨૭	૨(ટેકનીકલ)	૩૧૨	૨૦૮	હા	
૧૮	જામનગર	૮	૧૩	૩૭	૧૦૫	૮	–	૧૩૩	૫૦	હા	
	કુલ...	૧૫૨	૪૨૭	૧૨૫૫	૬૧૩૯	૧૩૭૮	૧૩(પો.ગ્રેજ.) ૬૬(ટેકનીકલ) ૧૩૦	૭૬૪૮	૩૩૪૪	બધા જ બેકારો કોઇને કોઇ ધંધામાં જોડાવા ઇચ્છે છે	મુખ્યત્વે: નોકરી, સિવણ ટાઇપ, વેપાર, ઉદ્યોગમાં જોડાવાની અને તાલીમની ઇચ્છા રાખે છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ સંચાલિત મ.દે.સમાજસેવા મહાવિદ્યાલયના સ્નાતક તથા અનુસ્નાતક કક્ષાએ થયેલા હરિજનો પરના નિબંધોની વર્ષવાર યાદી:

ક્રમ	વિષય	લેખક	નિબંધ નંબર
૧૯૫૧			
૧	ધોળકા તાલુકાના વણકરોની આર્થિક તેમજ સામાજિક તપાસ (ચિલોડા ગામને મધ્યમાં રાખીને)(સ્નાતક)	દવે નંદલાલ મ.	૧૧
૨	ગુજરાતની હરિજન પ્રવૃત્તિ (સ્નાતક)	પટેલ મનુભાઇ ના.	૨૫
૧૯૫૨			
૩	અમદાવાદના ભંગી કામદારોની તપાસ (સ્નાતક)	શાહ દશરથલાલ બુ.	૨૩
૧૯૫૩			
૪	વાડાસિનોરના હરિજનો(સ્નાતક)	ત્રિવેદી ઘનશ્યામ હરિલાલ	૩૧
૧૯૫૬			
૫	સુરત જિલ્લામાં પછાતવર્ગના કન્યા છાત્રાલયો (સ્નાતક)	દેસાઇ ધર્મિષ્ઠાબહેન ભીખુભાઇ	૭૮
૬	નવસારી તાલુકાના હરિજનોની તપાસ (સ્નાતક)	ગોહેલ મહેન્દ્રભાઇ ગા.	૭૩
૧૯૫૮			
૭	પાટણના હાથશાળ ઉદ્યોગો(સ્નાતક)	વ્યાસ મહેન્દ્ર નરસિંહલાલ	૧૧૬
૮	બનાસકાંઠા જિલ્લાનો હાથશાળ ઉદ્યોગ:આર્થિક સમીક્ષા(સ્નાતક)	મુખી નુરભાઇ મામજીભાઇ	૧૧૪
૯	ખેડા જિલ્લાની ચમારકોમ(સ્નાતક)	પટેલ રમણલાલ	૧૦૮
૧૦	મહેસાણા જિલ્લાના સફાઇ કામદારો મહેસાણા વિસનગર સુધરાઇને મધ્યમાં રાખીને (સ્નાતક)	ત્રિવેદી ચંદ્રકાન્ત દયાશંકર	૧૦૧
૧૯૫૯			
૧૧	અસ્પૃશ્યતા નિવારણ : ધોળકા તાલુકો (સ્નાતક)	મકવાણા પિનાકીન હીરાલાલ	૧૪૮
૧૨	હરિજન આશ્રમના કુટુંબોની તપાસ (સ્નાતક)	અમીન તારાબહેન ઇશ્વરભાઇ	૧૨૩

૧૩ ચર્મઉદ્યોગ:ધોળકા,હદપા અને ઇડરને મધ્યમાં રાખીને (સ્નાતક)	શ્રીમાળી ચતુરભાઇ વી.	૧૫૧
૧૪ અમદાવાદ જિલ્લાના હરિજનોનો શૈક્ષણિક વિકાસ : છાત્રાલયને મધ્યમાં રાખીને (સ્નાતક)	વાઘેલા ઘનશ્યામ હીરાલાલ	૧૫૦
૧૫ પાદરા તાલુકાના વણકરો(સ્નાતક)	રૂપારેલ મોહન	૧૨૯
૧૬ નળકાંઠાના ભંગી (સ્નાતક)	ચાવડા જગદીશચંદ્ર	૧૪૬
૧૭ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સફાઇકામદાર બહેનો : શાહપુર વસાહતને મધ્યમાં રાખીને (સ્નાતક)	વહોરા મદીનાબહેન કરીમભાઇ	૧૨૪

૧૯૬૦
----

૧૮ અમદાવાદ જિલ્લાના સફાઇ કામદારો (સ્નાતક)	જહુભાઇ ઇ.પટેલ	૧૭૧
૧૯ રાજકોટના સફાઇ કામદારો સામાજિક અને આર્થિક તપાસ(સ્નાતક)	રાવલ જયંતિલાલ જ.	૧૯૭
૨૦ પાટણ તાલુકાના તુરી:સામાજિક અને આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	મકવાણા રઘુભાઇ જ.	૧૭૭
૨૧ પાટણ તળની વણકરકોમ (સ્નાતક)	પરમાર મોહનભાઇ	૧૭૪

૧૯૬૦
----

૨૨ વિજાપુર તાલુકાના ચમારોની સામાજિક આર્થિક તપાસ(સ્નાતક)	પટેલ ઇશ્વરભાઇ અમથાભાઇ	૨૦૧
૨૩ વિજાપુર તાલુકાના ચમારોની સામાજિક આર્થિક તપાસ(સ્નાતક)	પરમાર જીતેન્દ્ર મગનલાલ	૨૦૧

૧૯૬૩
----

૨૪ પાટણ તાલુકાની ગરોડા કોમ(સ્નાતક)	ગાંધી મોહનભાઇ દેવચંદ	૨૮૬
૨૫ ખાખરિયા ટપ્પાની વણકર જ્ઞાતિની આર્થિક સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પરમાર કૃષ્ણકાંત સો.	૨૫૭
૨૬ થાનના પોર્ટરી કામદારો:આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	વ્યાસ દેવીપ્રસાદ	૨૪૨

૧૯૬૪
----

૨૭ સાણંદના હરિજનોની આર્થિક અને સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	દેસાઇ આનંદીબહેન કનુભાઇ	૩૦૯
૨૮ ગણદેવી તાલુકાના હરિજનોની સામાજિક અને આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	દેસાઇ નટવરલાલ ગુ.	૨૨૦
૨૯ માતાર તાલુકાના ભંગીઓની સામાજિક અને આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	પુરબિયા ચીમનલાલ પુ.	૩૧૦

૧૯૬૫
----

૩૦ પાટણ તાલુકાના ચમાર લોકોની ચર્મઉદ્યોગ કુણઘેર,પાટણ,ચઘાર, બાલીસણા,ચારુપ (અનુસ્નાતક)	વણકર મફતલાલ માદજીભાઇ	૪૧૦
૩૧ પાટણ તાલુકાના ચમાર (સ્નાતક)	મકવાણા કાન્તિલાલ જ.	૩૬૯
૩૨ ધંધુકા તાલુકાના મોચીઓ(સ્નાતક)	યાદવ હરજીવનદાસ	૩૭૮
૩૩ ખેરાલુ તાલુકાના વણકરો (સ્નાતક)	ઉપાધ્યાય નરોત્તમ રામશંકર	૩૪૮
૩૪ મહેસાણા તાલુકાના વણકરો(સ્નાતક)	પરમાર અંબાલાલ ત્રિ.	૩૮૭
૩૫ દક્ષિણ પૂર્વ નવસારી તાલુકાના હરિજનો (સ્નાતક)	રાઠોડ જયસિંહ ના.	૩૬૩
૩૬ મહેસાણા તાલુકાનો હાથશાળ ઉદ્યોગ: લીંચ,સોતાસણા,ભાલરિયા,સામડી, અને લાંઘણજને કેન્દ્રમાં રાખીને(સ્નાતક)	સોલંકી સદાભાઇ પરમાભાઇ	૪૭૯
૩૭ તોરણાગામની પછાત કોમ (સ્નાતક)	પટેલ કાળીદાસ રામભાઇ	૪૯૦
૩૮ વણકરકોમ આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	સોલંકી દાનાભાઇ ભાણાભાઇ	૪૫૪
૩૯ ગાંધીનગરના હરિજનોની આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	દત્તા કલાવતી વલ્લભદાસ	૪૨૬
૪૦ વલસાડ જિલ્લાના ચર્મઉદ્યોગ સહકારી મંડળીના કારીગરો (સ્નાતક)	સોલંકી ડાકુભાઇ ગોવિંદભાઇ	૪૮૯

૧૯૬૭
----

૪૧ કાણોદર ગામનો હાથશાળ ઉદ્યોગ (સ્નાતક)	રાવલ વિનોદચંદ્ર મો.	૫૮૫
૪૨ કડી તાલુકાને અનુલક્ષીને પાતી અને વીડજ ગામના ચમારો (સ્નાતક)	ચૌહાણ દિનેશકુમાર લક્ષ્મણભાઇ	૫૯૨

૪૩	અડાલજના હરિજનોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	દવે ડાહ્યાભાઇ ધુળાભાઇ	૫૪૫
૪૪	સુરત શહેર સુધરાઇના ભંગી કામદારોની આર્થિક તપાસ : લાલ દરવાજા વિસ્તાર (સ્નાતક)	પટેલ પ્રવિણચંદ્ર છગનલાલ	૬૦૦
	૧૯૬૮		
૪૫	મોટાપોઢા ગામની ચમાર જ્ઞાતિની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પટેલ છોટુભાઇ નારણભાઇ	૬૮૧
૪૬	કલોલ તાલુકાને અનુલક્ષીને વડસર અને વેડા ગામના ચમારો (સ્નાતક)	પરમાર ખોડીદાસ મણીલાલ	૬૪૬
૪૭	મોટી મરકના પરમારોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પરમાર કનુભાઇ મુળજીભાઇ	૬૬૮
૪૮	ગરોડા જ્ઞાતિની આર્થિક અને સામાજિક તપાસ (અનુસ્નાતક)	વરતિયા નરેન્દ્રકુમાર ગ.	૩૫
૪૯	બહુજ્ઞાતિ ગામના ચમારોમાં સામાજિક જીવન પરિવર્તન અને પ્રશ્નો (અનુસ્નાતક)	મહેતા પ્રમોદરાય ત્ર.	૩૬
૫૦	અમદાવાદના મૂળગામી વણકર જ્ઞાતિમાં સામાજિક નિયમન(અનુસ્નાતક)	મકવાણા મગનલાલ બી.	૩૨
૫૧	અમદાવાદ લક્ષ્મીપુરા હરિજન કોલોનીના હરિજનોની ધંધાકીય ગતિશિલતા (એક સમાજશાસ્ત્રીય અભ્યાસ) (અનુસ્નાતક)	વોરા રઘુવીર ગવાભાઇ	૩૯
	૧૯૬૯		
૫૨	બાલાસિનોરના રોહિતો(સ્નાતક)	ચૌહાણ કનૈયાલાલ બળવંતભાઇ	૭૪૭
૫૩	પારડી તાલુકાની ચમાર જ્ઞાતિની સાંસ્કૃતિક તપાસ (સ્નાતક)	પટેલ અનિલકુમાર કાળીયાભાઇ	૭૮૪
૫૪	ઝારોલા ગામના વણકરોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પટેલ નરેન્દ્રકુમાર ડાહ્યાભાઇ	૭૮૨
૫૫	માથલા અને ઝાલુ બારૈયાના મુવાડા ગામના વણકરોની સામાજિક અને આર્થિક સ્થિતિ (સ્નાતક)	સાધુ હિંમતલાલ કેશવલાલ	૭૬૦

૫૬	જૂનાગઢ જિલ્લાના હરિજનોનું ધાર્મિક જીવન (સ્નાતક)	ગોહેલ નાથાભાઇ ઉકાભાઇ	૭૯૭
૫૭	ભુજપુર ગામના હરિજનોની સામાજિક તપાસ	શ્રીમાળી બાલુભાઇ	૭૮૯
૫૮	ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં હાથશાળ ઉદ્યોગ આર્થિક સમીક્ષા (અનુસ્નાતક)	પટેલ રાજાભાઇ	૫૧
૫૯	બરવાળા(ઘેલાશા)ગામના હરિજનોની સામાજિક તપાસ	સોલંકી લલિતાબહેન જે.	૭૪૨
	૧૯૭૦		
૬૦	બાકોલ ગામની હરિજન કન્યા કેળવણી (સ્નાતક)	પટેલ કમળાબહેન મણીલાલ	૮૧૬
૬૧	વાડા ગામની સામાજિક તપાસ (કોળી પટેલો,હરિજનો અને હળપતિઓને કેન્દ્રમાં રાખીને)(સ્નાતક)	પટેલ નાનીબહેન નારણભાઇ	૮૫૫
૬૨	સુવાળાના જીવપરા અને દેત્રોજ ગામના પરમારોનું જીવન (સ્નાતક)	પરમાર મુળજીભાઇ જીવાભાઇ	૮૩૦
૬૩	વામજ ગામના હરિજનોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પટેલ કુમુદબહેન કાળીદાસ	૮૧૯
૬૪	જોટાણા ગામના હરિજનોનું સામાજિક જીવન (સ્નાતક)	પટેલ કૈલાસબહેન શીવલાલ	૮૨૦
૬૫	મરમઠના હરિજનોનું સમાજ-જીવન : છેલ્લા બે દાયકાનું અધ્યયન(સ્નાતક)	સોદરવા મગનલાલ દેવાભાઇ	૮૨૭
૬૬	ધોલેરાના હરિજનોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	મારુ જયાબહેન છગનલાલ	૮૨૪
૬૭	નાનામવાના ચમારોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	ગોહેલ ઇન્દુકુમાર કાનજીભાઇ	૮૪૮
૬૮	સોજીત્રા ગામના વણકરોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	મકવાણા નગીનભાઇ ઇશ્વરભાઇ	૮૭૪
	૧૯૭૧		
૬૯	ધોળકા તાલુકાની રોહિત જ્ઞાતિની શૈક્ષણિક તપાસ (સ્નાતક)	રાઠોડ આલજીભાઇ હીરાભાઇ	૯૯૭

૭૦ દાણાવાડા ગામની વણકર જ્ઞાતિની આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	અણમોતર ભાણજીભાઇ હરખાભાઇ	૯૭૨
૭૧ ગોબળા ગામના વણકરોની આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	જાદવ દલાભાઇ રામજીભાઇ	૯૬૬
૭૨ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ (અનુસ્નાતક)	સાધુ પ્રેમલદાસ ટ.	૮૮

<u>૧૯૭૨</u>

૭૩ અમદાવાદની મિલ મજૂર બહેનોની તપાસ (આર્થિક અને સામાજિક)	ડાભી વિનોદચંદ્ર	૧૦૭૨
૭૪ દાસજ ગામના ચમારોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	ચૌહાણ નરોત્તમ મનાભાઇ	૧૦૪૫
૭૫ વડાવલી ગામના વણકરોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	સાધુ કિશોરભાઇ જીવણદાસ	૧૦૩૦
૭૬ ડોડીયાવાડા ગામની વણકર જ્ઞાતિની લગ્ન પ્રથા અને કુટુંબજીવન (સ્નાતક)	પરમાર રણછોડભાઇ નારણભાઇ	૯૮૨
૭૭ અમદાવાદમાં ઝાડુ સફાઇ કામદારોની આર્થિક તપાસ (મુખ્ય જમાલપુર વોર્ડ) (સ્નાતક)	હરિજન ચતુરભાઇ સોમાભાઇ	૨૦૩૨
૭૮ આતરસુબા ગામમાં અનુસૂચિત જાતિમાં દારૂને લીધે થતી સમસ્યાઓ(સ્નાતક)	વ્યાસ નટવરલાલ કોદરદાસ	૧૦૪૪
૭૯ દક્ષિણ ધોળકા તાલુકાના હરિજનોને સરકારી પડતર જમીન ખેડવા મળતાં થયેલી આર્થિક સામાજિક અસર (૧૯૬૦ થી ૧૯૭૦ દસકા દરમ્યાન) (અનુસ્નાતક)	ચૌહાણ લક્ષ્મીચંદ ગો.	૧૧૨
૮૦ જોટાણા ગામમાં પટેલ તેમજ હરિજન કોમમાં બાળઉછેરનો પુલનાત્મક અભ્યાસ (અનુસ્નાતક)	પટેલ કૈલાસ	૧૦૬
૮૧ સરગાસણ ગામના ચમારોનુ સમાજજીવન (સ્નાતક)	પરમાર હરિભાઇ ભીખાભાઇ	૧૧૮૮
૮૨ કારોલ ગામના અસ્પૃશ્યોની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	મકવાણા લક્ષ્મણસંગ વજેસંગ	૧૦૭૧

<u>૧૯૭૩</u>

૮૩ અમદાવાદના ગીતામંદિર વિસ્તારના મજૂરગાંવ કો.ઓ.હા.સો. મજૂરોની આર્થિક તપાસ (સ્નાતક)	ગુણિયા વસંતભાઇ રામજીભાઇ	૧૧૭૯
૮૪ માણસા ગામના ગરોડાઓની સામાજિક તપાસ (સ્નાતક)	પરમાર અમૃતભાઇ મોતીભાઇ	૧૧૩૨
૮૫ શંખલપુર ગામની પમાર જ્ઞાતિની લગ્નપ્રથા અને કુટુંબજીવનની તપાસ (સ્નાતક)	પરમાર રણછોડભાઇ અમરાભાઇ	૧૧૬૬
૮૬ ગાંધીનગર અને ઠક્કરબાપાનગરના ચમારોની ઉત્પાદકીય આર્થિક પ્રવૃત્તિ (સ્નાતક)	સાગઠિયા નાગજીભાઇ ઉકાભાઇ	૧૧૫૨
૮૭ લાલોડ ગામના વણકરોની ઉત્પાદકીય પ્રવૃત્તિ તપાસ(સ્નાતક)	પરમાર તારાબહેન અમથારામ	૧૧૦૩
૮૮ શિહોર ગામના વણકરોની ઉત્પાદકીય આર્થિક પ્રવૃત્તિની તપાસ (સ્નાતક)	પરમાર વાલજીભાઇ વીરાભાઇ	૧૧૮૧
૮૯ પેટલાદ તાલુકાના વણકરોમાં ગવાતા લગ્નગીતો (સ્નાતક)	મકવાણા વિનુભાઇ ઇશ્વરભાઇ	૧૧૮૩
૯૦ છેલ્લા દસકામાં ડભાસીના વણકરોનુ આર્થિક પરિવર્તન ૧૯૬૨-૧૯૭૨ (સ્નાતક)	વણકર તારાબહેન બાવાજીભાઇ	૧૧૦૫
૯૧ વિરમગામની ભંગી સમાજની લગ્નપ્રથા (સ્નાતક)	ગુર્જર ઇન્દુમતી છબીલદાસ	૧૦૯૦
૯૨ ગામડેથી શહેરોમાં વસેલા મોચી કારીગર (અનુસ્નાતક)	ગોહિલ શંકરલાલ વિ.	૧૩૭

<u>૧૯૭૩</u>

૯૩ અમરેલી જિલ્લાના લીલીયા તાલુકાના મરાર ગામના હરિજન કુટુંબોની સામાજિક આર્થિક પરિસ્થિતિ અને અસ્પૃશ્યતાની સમસ્યાઓ પ્રત્યે હરિજનોના અને ઉજળિયાતના વલણોનો એક પથાઇ (અનુસ્નાતક)	દેવલિયા કાનજીભાઇ એસ.	૧૩૮

૯૪ ગુજરાત રાજ્ય ગાંધીનગર તાલુકામાં
ચાંદખેડા ગામના હરિજનોનો
સામાજિક આર્થિક અભ્યાસ(અનુસ્નાતક) ચૌધરી શાન્તિલાલ સી. ૧૪૭

૯૫ ઝાંઝરકા ગામના વણકરોની આર્થિક સોલંકી મૂળજીભાઇ
તપાસ (સ્નાતક) હાથીભાઇ ૧૧૬

૯૬ સુરત જિલ્લાના રાંદેર ગામના
માહ્યાવંશી હરિજનકોમની સામાજિક જહાંગીરપુરિયા
તપાસ (સ્નાતક) સુમનબહેન ઠા. ૧૧૯૦

૯૭ સાણંદ ગામના હરિજનોની
ડાંગરની ખેતી (અનુસ્નાતક) સોલંકી ગોવિંદભાઇ ન. ૧૩૪

૧૯૭૪

૯૮ નાનાકોટડા ગામના વણકરોનું અમીન હરેશકુમાર
વપરાશી માળખું (સ્નાતક) રેવાભાઇ ૧૩૦૫

૯૯ શાન્તિનગર વિસ્તારના ગામડા-
વાસીઓની સામાજિક આર્થિક ચૌધરી દેવશીંગ
અભ્યાસ (સ્નાતક) કાનજીભાઇ

૧૦૦ કુતિયાણા તાલુકાના મોચી પરમાર કાન્તિલાલ
કોમની સામાજિક તપાસ(સ્નાતક) નાગજીભાઇ

૧૦૧ માણસાની હરિજન વસ્તી (સ્નાતક) પરમાર અનસુયાબહેન ચંદુલાલ ૧૩૦૬

૧૦૨ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ (કેસરડા પરમાર પુષ્પાબહેન
ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)(સ્નાતક) જેઠાલાલ ૧૨૧૪

૧૦૩ લાડોલ ગામના ગગાર સમાજમાં મકવાણા રમીલાબહેન
સ્ત્રીઓનું સ્થાન (સ્નાતક) સવજીભાઇ ૧૨૨૬

૧૦૪ નાનાકોટડાના વણકરોની આર્થિક
સામાજિક તપાસ (સ્નાતક) વણકર નરસિંહ ગેમદાસ ૧૨૬૬

૧૦૫ ડભાસી ગામના વણકરોનું વણકર રેવાબહેન
વપરાશી માળખું (સ્નાતક) બાવાજીભાઇ ૧૨૨૮

૧૦૬ રીંઝા ગામના વણકર અને ભંગી-
કોમનું વપરાશી માળખું વણકર લક્ષ્મણભાઇ
ગોવિંદભાઇ ૧૨૯૬

૧૦૭ કામલી ગામના વણકરોની સોલંકી ધનીબહેન
સામાજિક તપાસ (સ્નાતક) બબાભાઇ ૧૨૧૩

૧૦૮ જમાલપુર રાયખડ વોર્ડના હરિજન
યુવાનોના પ્રશ્નોનો અભ્યાસ
(અનુસ્નાતક) વાઘેલા ગોવિંદ એલ. ૧૮૯

૧૯૭૫

૧૦૯ અમદાવાદ શહેરના બહેરામપુરા અને
ચમનપુરા વિસ્તારના સ્લમ ક્વાર્ટર્સમાં
રહેતા હરિજન કુટુંબોના બાળકોના ઇન્દુમતીબહેન
પ્રાથમિક શિક્ષણની તપાસ(અનુસ્નાતક) સૌભાગ્યચંદ ત્રિવેદી ૨૮૯

૧૯૭૬

૧૧૦ ધોળકા તાલુકાની ગ્રામ પંચાયતોમાં ચુનીલાલ નારણભાઇ
હરિજન સભ્યનું સ્થાન અને ભૂમિકા સોલંકી ૨૯૦
(અનુસ્નાતક)

૧૯૭૭

૧૧૧ મહેસાણા જિલ્લાના ચાર તાલુકા-
માંથી પસંદ કરેલી પાંચ ગામોમાં
પ્રવૃત્ત અસ્પૃશ્યતાની સમસ્યાનું
સ્વરૂપનો અભ્યાસ (અનુસ્નાતક) મોતીભાઇ જીવરામભાઇ

૧૯૭૮

૧૧૨ શ્રી અધ્યાપન મંદિર(સાબરમતી)માં
અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જાતિ અને
અનુસૂચિત જનજાતિની તાલીમાર્થી કનૈયાલાલ એમ.પરમાર ૩૨૨
બહેનોની સામાજિક તપાસ(અનુસ્નાતક)

૧૧૩ ગુજરાતમાં ભંગી કષ્ટમુક્તિ અને કંચનભાઇ શીછરામ
ભંગી મુક્તિની પ્રવૃત્તિ(અનુસ્નાતક) પટેલ

૧૧૪ રોહિત સમાજના ૨૮૨ પરગણાના હરગોવિંદલાલ
જ્ઞાતિપંચોનો એક અભ્યાસ(અનુસ્નાતક) શંકરલાલ ચૌહાણ

૧૯૭૯

૧૧૫ ગોધરાના ભંગીઓની સમાજ સુરક્ષા જગદીશચંદ્ર
અંગેની સમસ્યાઓનો અભ્યાસ(અનુસ્નાતક) અમથાલાલ મહેન્દૂ ૪૨૫

૧૧૬ છોત્તેર પરગણાના રોહિત કુટુંબોના
સ્થળાંતરના સંદર્ભમાં સામાજિક
આર્થિક અભ્યાસ(અગિયાર અને
સ્તારના ગોળના રોહિત ભાઇઓને મગનભાઇ ખુશાલભાઇ
કેન્દ્રમાં રાખીને) (અનુસ્નાતક) ચમાર ૪૨૯

૧૧૭ હરિજન કલ્યાણની સરકારી યોજનાઓ
અગેના હરિજનોના વલણોનો અભ્યાસ
પોરબદર શહેર અને માધવપુર (ઘેડ)   શશીકાન્ત પૂજાભાઇ
ગામને કેન્દ્રમા રાખીને(અનુસ્નાતક)   પરમાર   ૪૩૭

૧૯૮૦
----

૧૧૮ હાથવણાટ ઉદ્યોગ દ્વારા થયેલો
વણકરોનો આર્થિક અને સામાજિક
વિકાસ : એક અભ્યાસ (રનોડા
ગામને કેન્દ્રમા રાખીને)(અનુસ્નાતક)   પરમાર શંકરભાઇ

૧૧૯ ગુજરાત કે હરિજનોમેં બાલવિકાસ કી
સમસ્યાઓ કા અધ્યયન(પી.એચ.ડી.)   લક્ષ્મીદેવી પુરશોત્તમસિંહ

૧૯૮૧
----

૧૨૦ પરિવાર નિયોજન અગે લોકોના
વલણ અને આચરણનો અભ્યાસ
(અમદાવાદ શહેરના વાડજ
વિસ્તારના તુલસીનગર ગંદા   અનિલકુમાર ધીરેન્દ્રરાય
વસવાટને કેન્દ્રમા રાખીને(અનુસ્નાતક)   દેસાઇ   ૫૨૪

૧૨૧ ધંધુકા તાલુકામા આવેલી સ્વૈચ્છિક
સસ્થાઓનો હરિજનોના વિકાસમા
ફાળો (અનુસ્નાતક)   ખેતાભાઇ પાલાભાઇ સોલંકી   ૫૨૭

૧૨૨ હરિજન સાહિત્યકારો અને
સામાજિક પરિવર્તન : એક
સમાજમાવશાસ્ત્રીય અભ્યાસ   કાન્તિલાલ ડાહ્યાભાઇ
(અનુસ્નાતક)   મકવાણા   ૫૧૪

૧૨૩ ગુજરાતની અસ્પૃશ્ય જ્ઞાતિઓમા
થયેલુ પરિવર્તન ૧૯૫૧થી ૧૯૭૫
સુધીના ૨૫ વર્ષના ગાળા દરમ્યાન
ની પરિસ્થિતિનુ સમાજમાનવ-
શાસ્ત્રીય અધ્યયન (વડોદરા અને
સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાને અનુલક્ષીને)
(પી.એચ.ડી.)   ઉર્મિલાબહેન ચીમનલાલ પટેલ

૧૯૮૨
----

૧૨૪ રળીયાતા ગામમા રહેતી જ્ઞાતિઓ
વચ્ચેના પારસ્પરિક સબધોનુ
સમાજમાનવશાસ્ત્રીય અધ્યયન
(અનુસ્નાતક)   દેવાભાઇ ખાતુભાઇ વણકર

૧૨૫ અમદાવાદના મૂળગામી વણકરોના
સામાજિક અને આર્થિક ગતિશિલતા   પરમાર અલકાબહેન
એક વૈયક્તિક અભ્યાસ (અનુસ્નાતક)   ત્રિકમલાલ

૧૨૬ ઝાલુબારીયા મુવાડામા રહેતી
જ્ઞાતિઓ વચ્ચે પારસ્પારિક
સબધોનુ સમાજમાનવશાસ્ત્રીય
વિશ્લેષણ (અનુસ્નાતક)   પરમાર દિલીપ ગંગાભાઇ

૧૨૭ અમદાવાદ જિલ્લાના દસક્રોઇ
તાલુકાના કણબા બીટની શાળામા
ભણતા હરિજન બાળકોની શૈક્ષણિક
મોજણી ૧૯૮૦-૮૨ (અનુસ્નાતક)   દેવજીભાઇ ન. પરમાર

++++++

Sr. No.	NAME OF THE AUTHER	NAME OF THE BOOK	PUBLISHER
1	Shah Vimal P. & Patel	Who Goes to the Colleges	Rachana Prakashan Ahmedabad.
2	Desai Mahadev	The Epicof Travancere	Navjivan Karyalaya Ahmedabad
3	Gandhi M. K.	The caste must go and The sin Againest Vntouch. ability	Navjivan Press Ahmedabad
4	Kothari V. N.	The Study of the Economic Profiles of the S/C of Gujarat	M.S.University Baroda.
૫	ગુજરાત રાજ્ય માહિતી ખાતુ	ગુજરાતમાં અસ્પૃશ્યતા નિવારણ કાનૂની જોગવાઇ	
૬	નાયક ડાહ્યાભાઇ	ગુજરાતમાં હરિજન કલ્યાણ પ્રવૃત્તિ	ગુજરાત સરકાર
૭	પરમાર રમેશ	અસ્પૃશ્યતા ક્યાં સુધી રહેશે?	સુપ્ર.સોસાયટી ઓફ ગુજરાત
૮	શ્રીકાંત લક્ષ્મીકાંત	ભારતની પછાત જાતિઓ અને તેની ઉત્કર્ષ	ભાષાંતર નીધી ભાવનગર
૯	શુકલ ચંદ્રશંકર	મંદિર પ્રવેશ અને શાસ્ત્રો	નવજીવન પ્રેસ
૧૦	ગાંધીજી	અસ્પૃશ્યતા	નવજીવન પ્રકાશન મંદિર
૧૧	ગુજરાત રાજ્ય	પછાતવર્ગ કલ્યાણ ખાતાના અહેવાલો ૧૯૬૧-૬૨ થી ૭૫-૭૬	
૧૨	आंबेडकर	खुदको खोजा	बहुजन कार्यालय प्रकाशन मंडल
૧૩	गांधी महात्मा	हमारा कलंक	सस्ता साहित्य